

Mphato 3

KOTARA 3

SEPEDI

LELEME

LA GAE

Lenaneothuto

GO EFOGA MAIKARABELO/MOKGWA WA THULAGANYO

Dumelang Bašomi mmogo,

Re a le amogela mo go lenaneo la NECT la leleme la gae!

Hle! lemogang gore dingwalwa tše tša leleme la gae tša NECT Kotara 3 di ngwadilwe ka nako ye kopana kudu, ka fao re a dumela gore go a kgonega gore go ka ba le diphošollo le diphetogo.

Re rata gore hle le be beng ba dingwalwa tše, le šome le sehlopha sa rena gore re kgone go bušetša le go kaonafataša phetolelo ye. Ge o hwetša diphošo, hle latela mokgwa wo o latelago go di bega:

- 1** Romela emeile go aterese ye e nepagetšego:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2** Ka mothalading wa sehlogo, ngwala referense ya sengwalwa. MPHATO WA 1 KOTARA 3 MATLAKALA 45–47 LENANEOTHUTONG.
- 3** Mo mmeleng wa emeile, ngwala lenaneo la diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa. Dira diphetogo godimo ga lenaneothuto gomme o tšee seswantšho goba sekene sa letlakala leo gomme ole romele ka emeile.
- 4** Ge o nale bothata bjo bogolo ka polelo bjo o ratago go re lemoša bjona, hle ngwala se ka mo mothalading wa sehlogo ka tsela ye, Mohlala: BOHLATSE BJA SEMMOTWANA SA TIKOLOGO.
- 5** Ke moka , mo mmeleng wa emeile, hlaloša bothata bjoo.
- 6** Hle ngwala leina la gago, boemo bja gago le nomoro ya gago ya sellathekeng gore re kgone go ikgokaganya le wena ge go ka hlokagala gore re boledišane.
- 7** **Re a leboga ge o kgonne go tliša bokgoni bja gago mo leneneong le! Re nyaka go netefatša gore re nale phetolelo yeo e nepagetšego go leleme le lengwe le le lengwe leo le tšwelelago mo dingwalweng ka moka.**

Diteng

Dintlha tša bolaodi	v
Kgwekgwe ya tshepedišo	xiii
Beke 1 Tabakgolo: Lešoko	1
Mošupologo	3
Labobedi	8
Laboraro	14
Labone	21
Labohlano	26
Beke 2 Tabakgolo: Lešoko	31
Mošupologo	33
Labobedi	38
Laboraro	45
Labone	52
Labohlano	57
Beke 3 Tabakgolo: Botshepegi	61
Mošupologo	63
Labobedi	69
Laboraro	75
Labone	82
Labohlano	86
Beke 4 Tabakgolo: Botshepegi	91
Mošupologo	93
Labobedi	98
Laboraro	104
Labone	111
Labohlano	116
Beke 5 Tabakgolo: Go rarolla mathata	121
Mošupologo	123
Labobedi	129
Laboraro	135
Labone	142
Labohlano	147

Beke 6 Tabakgolo: Go rarolla mathata	151
Mošupologo	153
Labobedi	159
Laboraro	165
Labone	172
Labohlano	177
Beke 7 Tabakgolo: Go ithuta dilo tše di swa	181
Mošupologo	183
Labobedi	189
Laboraro	195
Labone	203
Labohlano	208
Beke 1 Tabakgolo: Go ithuta dilo tše di swa	213
Mošupologo	215
Labobedi	221
Laboraro	228
Labone	236
Labohlano	241
Beke 9 Tabakgolo: Boitsebišo	245
Mošupologo	247
Labobedi	252
Laboraro	259
Labone	267
Labohlano	272
Beke 10 Tabakgolo: Boitsebišo	277
Mošupologo	279
Labobedi	284
Laboraro	292
Labone	299
Labohlano	304

Dintlha tša bolaodi

Ditšweletšwa tša Thuto

Mo kotareng ye, baithuti ba swanetše go ba ba šetše ba fihleletše ditšweletšwa tše:

GO THEELETŠA LE GO BOLELA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela goba go opela dikoša tše nne goba merumokwano.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go tšea karolo dipoledišanong tša ka phapošing gore ba abelane ka tsebo yeo ba tšwelelago ba nale yona.
- 3 Barutwana ba swanetše go ahlaahla kanegelo ya go bala ka go abelana, ba šomiša foreimi ya poledišano/go ahlaahla bjalo ka hlahlo.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ithlamela dikanegelo tša bona gore ba tle ba kgone go dira mošongwana wa bona wa go anega dikanegelo ka bokgabo.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela ka dingwalwa tša bona.
- 6 Barutwana ba swanetše go kwešiša le go kgona go šomiša tlotlontšu yeo e latelago.

lešoko	go kwela bohloko	nnoši	akaretša	tlogela	akareditše
tlogetše	leboga	lebanwe	swara	sephiri	tshepiso
tshephegala	maaka a matala	go ikgafa	gwaba	khukhuna	swabile
ahlola	ka sewelo	morero	go tshephagala	go se tshephagala	nnete
maaka	amogela	leseka	benya	rata	duma
nyaka	radiile	radia	setlaela	fišagelwa	boitekelo
selekegile	tenegile	kgakanego	ditlamorago	go jabetša	hlokomologa
phaphapha	mohlagase	entšenerere	boentšenerere	hlala	komelelo
go bolaya ke tlala	kgahlegile	kgahliša	kaelwa	raditaba	tsepella
peteri	hlamo	tshwana	hloosela gae	kgona go hlama	go leka o lokiša
go topelela	aga	dinyakišišo	inthanete	tshedimošo	dithušathuto
pukwana	bokgobapuku	adima	data	kgotla	nyaka
astronate	redipalo	bohlale	maatlakgogedi	kgethollo	go hloka toka
sekoloto	reta	hlakantšha	boitsebišo	leobu	swananoši

bong	morafe	bodumedi	go tšwa	go se be molaong	bosenyi
rametlae	setšo	Burundi	monyanya	ka setšo	bohwa
go tšwa	moletlo	leloko			

TEMOGO YA MEDUMO LE DITUMATLHAKA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka go theeletša feela.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka mokgwa wa go itiragalela.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go kopanya le go kgaoganya medumo yeo e latelago.

au	ui	ae	eo	ie	io
ai	ei	ia	oe	tlw	tsw
tsh	psh	thw	ngw		

Barutwana ba swanetše go kgona go arola medumo yeo e latelago ka dinoko

mogau	lauma	ditau	lefaufau	seruiwa	buiwa
diruiwa	laela	molaetša	maeto	leoto	seolo
beola	seolong	theoga	dienywa	dieta	fiela
fielang	tšhiololo	dipshio	aina	maitiššo	maikutlo
maikemišetšo	maikarabelo	leino	leina	beile	reile
leinong	diaparo	diatla	diabolo	diagelo	diaparong
moepo	oela	moepong	moeti	tlwaela	tlwaetše
otlwa	etlwa	mootlwa	tswaka	tswala	tswinya
motswala	motswadi	tshela	tshele	tshetše	tshelela
tshepo	dipshio	ipshina	mpshikela	thwala	thwetše
thwathwaša	othwana	thwetha	ngwala	ngwana	lengwalo
ngwaga	ngwapa	ngwageng			

GO BALA

Barutwana ba swanetše go kgona go bileletša medumo ya mantšu ao a latelago

tau	mogau	lauma	ditau	lefaufau	seruiwa
buiwa	diruiwa	mae	laela	molaetša	kae
maeto	leoto	seolo	beola	seolong	theoga
dienywa	dieta	fiela	fielang	pshio	tšhiololo
dipshio	pshiong	aina	maitiššo	maikutlo	maikemišetšo
maikarabelo	leino	leina	beile	reile	leinong

diaparo	diatla	diabolo	diagelo	diaparong	oeng
moepo	oela	moepong	moeti	tlwaela	tlwaetše
otlwa	etlwa	mootlwa	tswaka	tswala	tswinya
motswala	motswadi	tshela	tshele	tshetše	tshelela
tshupo	pshio	dipshio	ipshina	mpshikela	pshiong
thwala	thwetše	thwathwaša	othwana	thwetha	ngwala
ngwana	lengwalo	ngwaga	ngwapa	ngwageng	

Barutwana ba swanetše go kgona go bala mantšu ao a latelago ka tebelelo feela.

bošegong	thoma	holofela	gapeletšege	mohlang	disangwetše
letena	moraleng	mokotlaneng	tshwenyega	timeditše	leseka
talalerata	mmamoratwa	kganya	šireletša	mahube	šwahlile
goeletša	hlasela	sephaphapha	pompa	sedibeng	mohlagase
kgonthiša	kgomaganya	dithoto	boentsenere	tsepelela	ditlabakelo
inthanete	tlanya	konopi	mahlasedi	dingwalwa	kgethollo
merafe	bong	mapheko	matšato	mothomoso	bašweu
hlakana	leobu	kgokagana	kgethegilego	ditšo	bohwa
moropa	ikgantšha				

Barutwana ba swanetše go kgona go bala sengwalwa seo se kgokaganego go swana le mohlala wo o latelago.

Ngwagola re ile ga malome. Re be re ile go keteka moletlo wa bohwa gona. Malome o be a nyaka go bula kgwebo ya gagwe semmušo. Ke kgwebo ya go rekiša diaparo tša setšo. Re rile ge re fiha ra hwetša bašemane ba letša meropa. Basetsana ba be ba bina ka go ikgantšha. Basadi ba be ba apeile ka mafuri ebile ba opela. Banna ba be ba eja nama ba dutše lekgwareng. Batho ka moka ba be ba apere diaparo tša setšo. E be e tloga ele moletlo o kgethegilego.

KWEŠIŠO

- 1 Barutwana ba swanetšo go dira dikakanyo ka sengwalwa ka go lebelela diswantšho.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go gopola dintlha ka sengwalwa.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go anega kanegelo gape.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go latelanya ditiragalo go tšwa sengwalweng.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go kwešiša gore go ra go reng go ba le ponokgopolo, go dira gikgokaganyo, go kamaka le go gopla ka sengwalwa.
- 6 Barutwana ba swanetše go kgona go nagana ka sengwalwa ba šomiša foreimi ya go ahlaahla.
- 7 Barutwana ba swanetše go kgona go araba dipotšišo tšeo di ngwadilwego tša teka kwešišo ka sengwalwa.
- 8 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala sengwalwa ka bokopana

GO NGWALA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go thala seswantšho seo se kwešišegago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go oketša ka lentšu le tee goba a mabedi go sethalwa sa bona
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go feleletša foreimi ye kopana ya go ngwala.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala ditemana tše 1 ba šomiša foreimi ya go ngwala goba maano a go ngwala.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala: lenaneo/ lengwalo

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go balela godimo ka pukung ya bona yeo e lakaneditšwego ya go bala ebile ba bale le morutiši ka sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago.
- 2 **Barutwana ba swanetše go kgona go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka, go kgona go hwetša hlahlo go ya ka sengwalwa le go lemoga mantšu feela ka tebelelo ge ba bala.**
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go itekola bokgoni bja bona bja go lemoga mantšu le kwešišo.

Ditlabakelo le dithušathuto tše di filwego

Tseba gore dithušathuto ka moka tše di filwego ke tša sekolo. Dithušathuto di ntšhiwa ga tee fela, seo se ra gore di swanetšwe go gatišwa le go hlokomelwa.

Ka kotara ya 1 barutiši ba fiwa dithušathušo tše di latelago

- 1 **Diphaphathi tša go bontšha tša mebala x 4**
Šomiša diphaphathi tše go beakanya mošomo wa gago wa beke. Beke engwe le engwe, laetša thutomodumo le mantšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, mantšu a tlontlontšu le tabakgolo, tshwantšhetšo le foreimi ya go ngwala.
- 2 **Ditšhate tša Mongwalo**
Laetša ditšhate tše ka pele ga phaphoši, gore barutwana ba kgone go e bona gabotse. Ba Mphato wa 1 le ba wa 2 ba tla fiwa ditšhate tša mogatišo. Ba wa 2 le ba wa 3 ba tla fiwa tšhate ya mogatišo le tšhate ya mothikitho.
- 3 **Kotara ya 1 Lenaneo thuto**
Šomiša lenaneo thuto go bona seo o swanetšego go se ruta letšatši le lengwe le le lengwe. Kgwekgwe ya tshepedišo e go laetša gore lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le rutwa bjang. Dibeke tše pedi tša Kotara ya 1, o tla latela lenaneo la tataišo.
- 4 **Kotara ya 1 Selatela mohlala**
Šomiša tokomane ye go feleletša Lenaneo la ngwaga la go ruta (ATP) le polane ya kotara. Swaya gomme o ngwale letšatši kgwedi la lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le mošongwana wa kelo ge o feditše. Gopodišiša ka tsela yeo o rutilego ka gona.

5 Kotara ya 1 Puku e kgolo

Šomiša puku e kgolo ya dikanegelo ge o dira mananeo thuto a Go bala ka go abelana. Go na le dikanegelo tše seswai mo kotareng – kanegelo e tee beke le beke.

6 Kotara ya 1 Sephuthelwana sa dithušathuto

Sephuthelwana sa dithušathuto se na le dilo tše di latelago:

- **Mantšu a papetlakgadima** a filwe a tlotlontšu a tabakgolo, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša; thutomodumo le mantšu. A sege gabotse o a boloke ka tsela ya maleba. O šomiše mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Tlotlontšu ya tabakgolo le tshwantšhetšo** di filwe mo go kgonegegago. Di ripe o di boloke ka tsela ya maleba. Šomiša mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Matlakala a go laodiša kanegelo ka bokgoni** di filwe tabakgolong engwe le engwe. Di ka tatelano ya diswantšho te 3 go iša go tše 4 tša go laodiša kanegelo. Go na le dikgatišo tše 10 tša letlakala le lengwe le le lengwe – le tee la sehlophana. O kgopelwa go dira dikgatišo tše dingwe ge e le gore go a hlokagala.
- **Matlakala a go gatiša a kelo** a filwe go gatiša dipoelo le ditshwayotshwayo tša kotara.

7 Kotara ya 1 Matlakala a mošomo a go bala x 8

8 Matlakala a mošomo a go bala a seswai a filwe mo kotareng – e tee ya beke le beke go tloga ka beke ya 3 go fihlela ka beke ya Šomiša matlakala a mošomo le phaphoši ka moka ge o bala le bona ka dihlophana tša go bala ka go hlwahlwa. Go na le matlakala a 20 a letlakala le lengwe le le lengwe la go bala. O ka oketša matlakala ge go hlokega.

Setlwaedi sa mehleng sa beke le beke: Di iri tše 7

- 1** Kago ya lenaneo la thuto le latela setlwaedi sa mehleng beke engwe le engwe.
- 2** Se se dira gore go be bonolo gore barutiši le barutwana ba kgone go latela.
- 3** Barutwana ba kgona go itokišetša mošongwana o latelago ge ba tseba setlwaedi sa mehleng.
- 4** Setlwaedi sa mehleng se theilwe motheong wa SEPHOLEKE (CAPS) wa leleme la segageno: bonnyane ba nako ya di iri tse 7 mo bekeng.
- 5** Setlwaedi se sa mehleng se dirilwe e le karolo ya lenaneo la maleme bobedi mmogo le PSRIP EFAL kago ya lenaneo la thuto.
- 6** Laetša setlwaedi sa mehleng ka phapošing o e tsebe ka hlogo!

Mošupologo		Labobedi		Laboraro		Labone		Labohlano	
Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15
		Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15
Mongwalo	15	Mongwalo	15	Mongwalo	15				
Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15			Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15
Go ngwala	30			Go ngwala	30				
Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30
1. 45		1. 15		1. 45		1. 00		1. 15	

Go itokiša beke le beke

Go bohlokwa go gopola gore ka leleme la Sepedi lenaneo lee fokoditše hlokego ya gore barutiši ba POLANE, efela go ITOKIŠA go sa nyakega! Letšatši le tee mo bekeng ka meriti, hlakana le barutišimmogo le wena, barutiši ba motheo wa thuto, le itokišetša le le mmogo.

Ge o itokišetša, gopola go:

- 1 Bala lenaneo thuto la beke kamoka ga yona.
- 2 Kgonthišiša gore o tseba le go kwešiša di tsela tša kgwekgwe ya tshepedišo tšeo di swanetše go šomišwa. Ge o gakanega e ya seripana sa hlogo ye 'kgwekgwe ya tshepedišo' o ikgopotše.
- 3 Sa go latela, lekola gore ke dife dipapetla kgadima le ditshwantšhetšo dife tšeo di nyakegago mo Tabakgolong le tlotlontšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, medumo le foreimi ya go ngwala. Beakanaya dipapetlakgama le ditshwantšhetšo ka tsela ye:
 - a Ripa dipapetlakgadima goba ditshwantšhetšo.
 - b Leka go dikgomaretša godimo ga khatipokisi goba lephephe.
 - c Ge go kgonega, o e apeše ka plastiki.
 - d Boloka di papetlakgadima tša lenaneothuto ka ga re ga onfolopo, goba ka rekere diphuthege lefelo le tee.
- 4 Kgobokanya dithušathuto tše dingwe tšeo o ka dinyakago, bjalo ka ditshwantšho goba dilo tša nnete.
- 5 Lekodišiša ge eba puku e kgolo e sale gabotse.
- 6 Bala mešongwanana ka gare ga DBE yeo o ka e dirago.
- 7 E tlwaetše go dira dithuto tša go ngwala.
- 8 Kgonthišiša gore Selotamohlala sa gago se mo nakong, go tloga beke ya go feta le gore e laetša tema ye o e kgathilego.

Tabakgolo le lenaneo la go bala

NOMORO YA BEKE	TABAKGOLO	SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA	LETLAKALA LA MOŠOMO WA GO BALA
1	Lešoko	Khumo o ba le mogwera yo mofsa	1
2	Lešoko	Letena la tlaleletšo	2
3	Botshepegi	Leseka le talalerata	3
4	Botshepegi	Modiši wa go goeletša 'tau'	4
5	Go rarolla mathata	Sephaphapha sa mahlagahlaga sa William	5
6	Go rarolla mathata	Kelvin Doe: DJ Focus	6
7	Go ithuta dilo tše di swa	Zandile o šomiša inthanete	7
8	Go ithuta dilo tše di swa	Naa Katherine Johnson ke mang?	8
9	Boitsebišo	Trevor Noah, leobu	9
10	Boitsebišo	Afrika Borwa ya mang le mang	10

Kotara ya 1 Lenaneo la Kelo

Lenaneo la diteko le dirilwe go ya ka seripa 4 seo se khutsofaditšwego sa SEPHOLEKE CAPS). Se se ka hwetšwa ka morago ga selotamohlala kotareng yennngwe le yennwe.

Ditaetšo ka Phaphošing

DIPHAPHATHI TŠA GO BONTŠHA

- 1 Karolo e nngwe ya lenaneo le, o tla fiwa diphaphathi tša go bontšha tše nne tše dikgolo tša mebala ya go fapafapana.
- 2 Phaphathi e ngwe le engwe ya mmala e tla laetša mantšu a go fapanafapana a beke.
- 3 Šomiša diphaphathi tše ka tsela ye:
 - a **Phaphathi e talamorogo** –laetša tabakgolo le mantšu a tlotlontšu mmogo le ditshwantšhetšo tša beke.
 - b **Phaphathi e talalerata** – laetša mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša a beke.
 - c **Phaphathi e serolwana** –laetša ditumatlhaka le mantšu a beke.
 - d **Phaphathi e pinki** – laetša foreimi ya go ngwala ya beke yeo.
- 4 Mantšu a mo diphaphathing tše a swanetše go fetolwana beke engwe le engwe.
- 5 O kgopelwa gore o seke wa tlogela tlotlontšu ya tabakgolo le ditshwantšhišo gore ngwaga o fele. Ditshwantšhišo di swanetše go sepelelana le tabakgolo yeo o idirago. Ge

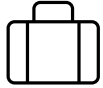
phaphoši e tletše ka mantšu le ditshwantšhišo e ka hlakahlakantšha barutwana ba se hlwe ba e ela hloko.

- 6 Ge o tlošitše mantšu le ditshwantšhišo , di boloke.
- 7 Hlokomela mantšu ao gore o kgone go a šomiša gape ngwaga o latelago.

TAFOLA YA TABAKGOLO

- 1 Leka go dira tafola ya Tabakgolo ka phaphošing ya gago.
- 2 Šomiša sekgoba go laetša diswantšho le dilo tša mmakgonthe tša go sepedišana le tabakgolo.
- 3 Ngwala maina a dilo tšeo, gore barutwana ba kgone go ithuta tlotlontšu.

Kgwekgwe ya tshepedišo

Bolaodi ba phaphoši

Tše dingwe tša motheo wa bolaodi ba phaphoši le maano di gona e le 'kgwekgwe ya tshepedišo'. A ke maano ao a dulago a šomišwago mo lenaeong le, go bohlokwa go a tseba.

***Maikemišetso:** Go kaonafatša nako ya go šoma, maitshwaro a barutwana le tšhomišanommogo gare ga barutwana. Go fokotša ditšhitišo tša go ithuta. Go hlagiša papadi e le mokgwa o mongwe wa go ithuta.*

GO DULA LE DIHLOPHANA

- 1 Go bohlokwa kudu go ipha nako le go ela hloko gore o dudiša barutwana bjang ka phaphošing.
- 2 Ge o dira se, gopola dintlha tše bohlokwa tše:
 - a **Dudiša barutwana go ya ka bokgoni bjo bo tswakilego** – ga go nyakege gore barutwana ba go se kgone ba dule mmogo, le ba go kgona ba dula mmogo. Tswaka barutwana gore phaphoši e be sebaka seo se tswakanego go ya ka bokgoni.
 - b **Dudiša barutwana ka bohlale go phema dikgohlano goba lešata.** O seke wa dudiša barutwana ba go tshwenyana mmogo. O seke wa dudiša barutwana bao ba ratago go bolela mmogo. Phema mathata ka go ba arongantšha.
- 3 Mo lenaneong la rena la go ithuta, go na le mešongwana eo barutwana ba swanetšego go šoma ka dihlophana.
- 4 Tše e swanetše go ba dihlophana tše 3–4 tša barutwana bao ba dulago mmogo goba kgauswi le kgauswi. Dira se gore ge o ba botša go šoma ka dihlophana ba ka kokoana ga bonolo le ka pela ba sa senye nako le go sepela kudu.
- 5 Ge barutwana ba dutše ka methaladi, tsela e bonolo ya go hlama dihlophana ke gore barutwana ba ka mo pele ba sokologe ba lebelletse ba ba bedi ba ka morago ga bona ba mothaladi wa go latela. Ba kgona go hlama sehlopha sa bonne ka bonne ka potlhako.
- 6 O seke wa tlogelela se go barutwana. Tšea sephetho gore o hlama bjang dihlophana ka phaphošing, o hlahle barutwana go itlwaetša go hlama dihlophana tše ka pela ka setu.
- 7 Ge o bona gore sehlopha ga se kwane gabotse, dira diphetogo – o seke wa gapeletša barutwana go šoma mmogo.

GO SEPEDIŠA POLEDIŠANO YA DIHLOPHA

- 1 Mo lenaneong le la thuto, go na le mešongwana e mmalwa yeo e nyakago barutwana gore ba tshware makgotlana a go ahlaahla.
- 2 Hlahla barutwana gore dira se ka tsela ye:
 - a Sa pele, barutwana ba swanetše go ba mo dihlophaneng tša bona.

- b** Sa go latela, barutwana ba swanetšego ngwala dintlha tša dipotšišo tša go ahlaahlwa goba freimi
- c** Ke moka, morutwana o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le engwe:
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Bjalo bjalo
- 3** E ka ba leano le le kaone go šomiša 'mokokotlelo wa go bolela/leswika/selo' go laola se.
 - a** Efa sehlophana se sengwe le se sengwe selo bjalo ka mokokotlelo wa mebala goba leswika.
 - b** Motho yo a swerego selo o a bolela gomme ba bangwe ka moka mo sehlopheng ba hlwaya tsebe.
 - c** Ge morutwana wa mathomo a boletše, o swanetše go fetišetša selo go morutwana wa go latela, bjalo bjalo.
- 4** Ge e le gore sehlopha se swanetše go fana ka pego, ge eba o mongwe le o mongwe o arabile, sehlopha seka kgetha karabo ya maleba go araba potšišo engwe le engwe.

MEŠONGWANA YA PHETOGO SEGALO YA GO BALA

- 1** Ge o dira thuto ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, barutiši ba swanetše go šoma le dihlopha tše pedi.
- 2** Mo magareng ga dihlopha tše pedi, go bohlokwa go tšea 'kgefo' pele o tanya šedi ya barutwana gore ba thome ka letlakala la mošongwana wa go bala.
- 3** Dira se ka tsela ya:
 - a** Ge o feditše go šoma le bona, romela sehlopha sa 1 gore ba ye go dula fase.
 - b** Tanya šedi ya barutwana.
 - c** Dira mošongwana wa go phetogo ya segalo ya go bala le phaphoši kamoka.
 - d** Tanya šedi ya barutwana gape ka letlakala la mošomo la go bala.
 - e** Hlalosa mošongwana wa go latela mo letlakalatšhomo la go bala.
 - f** Gopotša barutwana gore ba swanetše go fetša mošongwana o ba o dirago pele ba ka tswela pele ka mošongwana o mongwe – ba swanetše go šoma ka lebelo la bona.
 - g** Bitša sehlopha sa 2 gore ba tle ba šome le wena.
- 4** Ka kotara ya 1, re kganyoga gore o šomiše mešongwana ye e 4 ya phetogo ya segalo ya go bala le barutwana:

Mošongwana wa 1: Morutiši o re

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Hlalosa gore o tla dira tšhišinyego tša go fapafapana, go swana le: kgoma hlogo ya gago; fofiša khaete; tšokotša nko ya gago; fofa makga a mararo; bj bj.
- 3 Ge o le wa mathomo wa gore 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go dira tiro.
- 4 Ge o sa re 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go ema ba seke ba šikinyega.
- 5 Ge morutwana a dira tiro o se nke o re 'morutiši o re', ke moka morutwana woo o tšwile o swanetše go dula fase.
- 6 Mothopasefoka ke morutwana wa mafelelo o a emeletšego.

Mošongwana wa 2: Moletlo wa go bina

- 1 Botša barutwana go emelela.
- 2 Hlalosa gore o tla raloka mmimo mo sellathekeng sa gago.
- 3 Ge barutwana ba ekwa mmimo, ba swanetše go bina.
- 4 Ge mmimo o fetša go tima, barutwana ba swanetše go ema kgahla.
- 5 Letša mmimo le go tima mmimo makga a mmalwa gore barutwana ba kgone go bina le go kgahla makga a mmalwa!

Mošongwana wa 3: Itšokotše, itšokotše, kgahla

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Ere: itšokotše, itšokotše, itšokotše, itšokotše, kgahla!
- 3 Barutwana ba swanetše go bolelela se mmogo le wena ba swanetše go itšokotša mebele ya bona ge ba re 'itšokotše'.
- 4 Ge ba 'kgahla' ba swanetše ema pho, ka setu ba se šikinyege!
- 5 Boeletša se makga a mmalwa.

Mošongwana wa 4: Setulo sa ka le nna

- 1 Botša barutwana ba emelele kgauswi le ditulo tša bona. Go swanetše go ba le sekgoba sa go bonala.
- 2 Efa barutwana melawana eo ba swanetšego go elatela – ba swanetše go dira se ka pela le ka setu.
- 3 Melawana ye e tsamaelana le setulo ba swanetše go itlwaetša go šomiša matlema.
- 4 Efa melawana ya go swana le:
 - ema ka morago ga setulo
 - kukela setulo sa gago godimo
 - namela godimo ga setulo sa gago

- Tšea kgato o tshele setulo sa gago
- bj bj.

Mešongwana ya Bomolomo

Mathomong a mananeothuto a polelo ya gae ka Mošupologo, Laboraro le Labohlano o tla dira mešongwana ya bomolomo. Ye ke mešongwana ya go theeletša le go bolela ya lenaneo le. Mešongwana ye e di dirilwe ka tlhokomelo gore di kgone fa morutwana o mongwe le o mongwe monyetla wa go bolela.

Ruta tlotlontšu ya tabakgolo

Maikemišetšo: Go oketša tsebo ya barutwana yeo ba humanego ka maitemogelo, ka go šomiša kgopolo le go ithuta tlotlontšu ka phapošing, gore ba kgone go godiša bokgoni bja bona bja go bala ka kwešišo le tsebo ya kakaretšo. Go thuša barutwana gore ba kgone go ba le bokgoni bjo bo itšego bja polelo bjoo bo tla ba thušago gore ba kgone go šoma gabotse mephatong ya gare.

- 1 Ruta mantšu a 3 a maswa a tlotlontšu ya tabakgolo
- 2 Šomiša mokgwa wa go šupa, Diragatša , Hlaloša le go Bolela.
- 3 ŠDHB ke kgaoletšo ya go Šupa, Diragatša, Hlaloša le Bolela.
- 4 Ga se ka mehla moo go kgonegagore o šomiše mekgwa ye ka moka mo lentšung la tabakgolo
 - a Š – Šupa seswantšho goba selo sa nnete ge go kgonega.
 - b D – Diragatša lentšu la tabakgolo ge go kgonega.
 - c H – Hlaloša gore lentšu la tabakgolo le ra go reng.
 - d B – Bolela lentšu mo lefokong gomme barutwana ba bušetše lefoko leo.
- 5 Ge o šetše o rutila tlotlontšu ya tabakgolo ya beke ka moka, bea mantšu ao mo tšhateng ya pontšho o be o bee le diswantšho goba dithalwa tšeo di laetšago mantšu a tabakgolo.
- 6 Ga se barutwana ka moka bao ba tla gopolago tlotlontšu ya tabakgolo se seswa ka nakwana, Hle o seke wa belaela ka se , ebile o seke wa dira gore barutwana ba bušetše mantšu gantši!
- 7 Barutwana ba tla kopana le tlotlontšu ye mpsha gammalwa mo sererweng, ebile ba tla fiwa monyetla ya go aga tlotlontšu ya bona ka mokgwa wa maleba,

Koša goba Morumokwano

Makemišetšo: Go tiisetša tsebo ya barutwana ya tlotlontšu ye mpsha. Go ithuta ka go bapala.

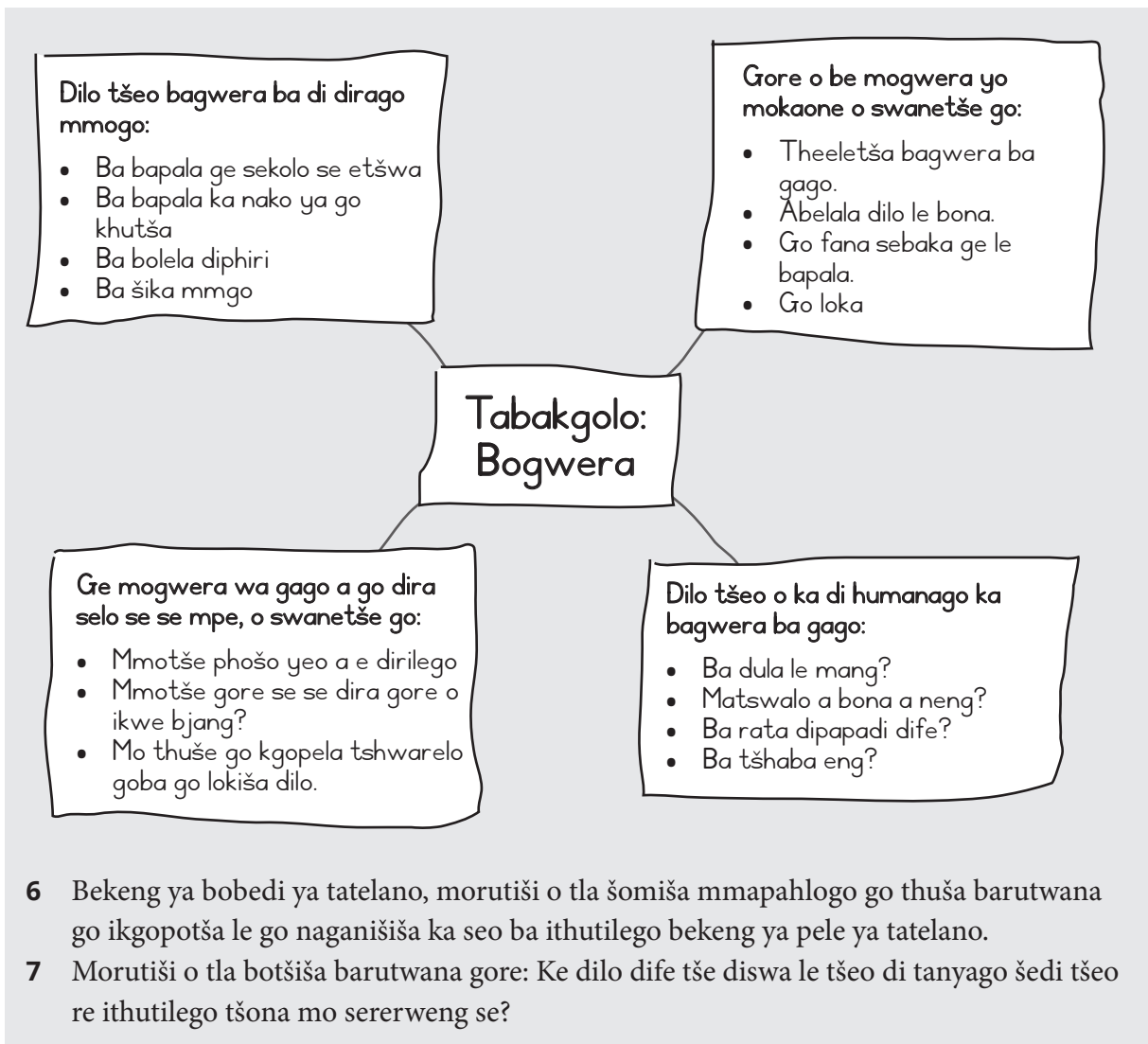
- 1 Koša goba morumokwano wo o swanetšego go o dira le barutwana o laeditšwe ka gare ga lenaneothuto.

- 2 Ge nako e dutše e eya, barutwana ba tla tseba dikoša le merumokwano ye gomme ba tla feleletša ba ikopelela tšona ka bo bona.
- 3 E fela, ge e le gore ke la mathomo ba gahlana le se o swanetše go ba ruta mantšu, ditiro le modumo wa koša ge o le gona.
- 4 Ruta barutwana koša goba morumokwano, mothaladi ka mothaladi ka mokgwa wo o latelago:
 - a Opela goba o bolele koša kamoka go barutwana. Hlalosetša barutwana gore e ra go reng ge go hlokagala.
 - b Opela goba o bolele mothaladi wa pele gomme barutwana ba go boeletše ka morago ga gago.
 - c Opela goba o balele mothaladi wa bobedi gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - d Opela goba o bolele methaladi ye mebedi ya pele gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - e Tšwela pele ka tsela go fihlela o ruta barutwana koša goba morumokwano ka moka.
- 5 Šomiša ditiro tšeo di nepagetšego ka mehla ge o ruta koša goba morumokwano.
- 6 Dumelela barutwana go kgopela go opela koša yeo ba e ratago mafelelong a letšatši. Wo ke mokgwa wa go kgahliša wa go gatelela polelo ye mpsha yeo ba ithutilego yona.

Hlagiša tabakgolo: Go ba le semelo sa tsebo

Maikemišetšo: *Go humana le go amogela semelo sa tsebo ya morutwana ka sehlogo se itšego, le go oketša go seo morutwana a se tsebago ka ga sehlogo seo. Go laetša peakanyo tshwantšho ya tsebo ya morutwana ka go šomiša mmapahlogo.*

- 1 Mo mošomong wo, morutiši o thoma ka go dira mmapahlogo letlapeng ka pejana.
- 2 Morutiši o thala sediko le leina la tabakgolo magareng ga letlapa.
- 3 *Ke moka, morutiši o botšiša barutwana gore:* Naa go nale seo le se tsebago ka tabakgolo ye?
- 4 Morutiši o ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo.
- 5 Morutiši o swanetše go leka go ngwala fase dikakanyo tšeo di swanago kamoka, mohlala, ge tabakgolo e bolela ka “Bogwera” o ka ba le mmapahlogo wo o lebelelago ka tsela ye:

Go anega kanegelo ya boihlamelo Beke ya 1

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go šomiša polelo ye mpsha ka mokgwa wa maleba le go šomiša tsebo ya bona ya sehlogo le boihlamelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelantšha. Go fa barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse ka sehlopha se sennyane.

- 1 Mošongwana wo o fa barutwana sebaka sa go šomiša kgopolo le boihlamelo, tsebo ya bona ya tlotlontšu ya tabakgolo le go latelanya go hlama kanegelo e mpsha.
- 2 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 3 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la go anega kanegelo ya boihlamelo go ya ka tabakgolo. O tla hwetša se ka gare ka paka ya didirišwa.
- 4 Dipampišana tše di nale diswantšho tše 3–4 tša go latelana tšeo di ka šomišwago go bopa kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo.
- 5 Laela barutwana go nagana ka kanegelo yeo e sepelelanago le diswantšho.
- 6 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go akananya.

- 7 Kemoka, barutwana mo sehlopheng ba swanetše go šielana ka go abelana dikanegelo tša bona,
- 8 Sepela ka gare ga barutwana gomme o theeletše barutwana ba go fapana ge ba hlaloša dikanegelo tša bona.
- 9 Tšea matlakala, o a bolokele beke yeo e tlogo.
- 10 Hlohloletša barutwana go laodišetša o mongwe kua gae.

Go anega kanegelo ya boihlanelo Beke ya 2

Maikemišetšo: Go fa barutwana sebaka sa go šomiša polelo e mpsha ka mokgwa wa maleba. Go šomiša tsebo ya bona sehlogo le boihlanelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelanya. Go fa barutwana sebaka sa go šomišana gabotse le go thušana ka sehlopha se sennyane.

- 1 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la dikanegelo tša bona tša boithlanelo.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta ba ihlametše dikanegelo tša bona ka diswantšho.
- 4 Beke ye barutwana ba swanetše go šoma ka sehlopha go tšea sephetho ka kanegelo ya sehlopha,
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo ya bona e swanetše go ba ya boithlanelo, gape e sepelelane le diswantšho.
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela dihlopha se 1 go iša go tše 2 tša go fapana gore ba abelane ka kanegelo ya bona ya sehlopha.
- 8 Leboga barutwana ka go abelana dikanegelo tša bona

Go ahlaahla sengwalwa sa Go bala ka go abelana?

Maikemišetšo: Go ruta barutwana bokgoni bja go nagana ka tsitsinkelo le go akaretša. Go ba fa menyetla ya go itlwaetša le go tšweletša bokgoni bjoo. Go aga boitshepo bja barutwana ka go ba fa menyetla ya makgonthe ya go hlagiša maikutlo, go dira dikgokaganyo le go kamaka. Go nea barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse mo dihlopheng tše nnyane.

- 1 Poledišano ya Go bala ka go abelana e dirwa ka bo Labohlano.
- 2 Thoma ka go ngwala foreimi ya poledišano letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala o be o hlalose tše barutwana foreimi ya poledišano.
- 4 Barutwana ba swanetše go kwešiša gore ga go ne kahlolo go dipotšišo tšeo di bulegilego. gore morutwana a arabe ka mokgwa wo a kwešišago.
- 5 Ge lenaneothuto le fela, tanya šedi ya barutwana.

- 6 Ge go šetše metsotswana, kgopela barutwana ba go fapana goba sehlopa gore ba fe dikarabo tša bona.
- 7 Leboga barutwana ka go fa dikarabo le maitapišo a bona.
- 8 Ge dikarabo tša barutwana di fošagetše goba di nyaka go oketšwa, ba phošolle goba o botšiše dipotšišo tša go ba hlohloletsa go hwetša dikarabo.

Temogo ya medumo le ditumathlaka/Mongwalo

Mphato 1 & 2 (Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya foneme & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

Tiišetšo: Mošupologo

Maikemišetšo: Go dira kelo yeo e sego ya semmušo ka temogo ya barutwana ya foneme le go gopola ditumathlaka le mongwalo woo ba o rutilwego. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go šomiša tomogo ya kelo go merero ya semmušo.

- 1 Ka Mošupologo wo mongwe le wo mongwe ka nako ya mongwalo, barutwana ba itlwaetša go gatiša ka go ikgotšša medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego yona dibekeng tša go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwalela. Ge barutwana ba šetše ba kgona, ba ka ngwala letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela, ba laele gore ba phuthe letlakala ka bogare gomme ba ngwale dinomoro 1–5 morumong wa letlakala. Ke moka ba tšwele pele go ngwala 6–10 magareng ga letlakala. (Palo ya medumo, dinoko le mantšu e fapana go ya ka dithuto.)
- 4 Laela barutwana gore ba ngwale modumo, senoko goba lentšu go ya ka mokgwa wo o ba laelago, ba swanetše go ngwala kgauswi le nomoro ya maleba. Ge ba sa kgone go ngwala modumo goba lentšu, ba ka ngwala mothalwana –.
- 5 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go bona ge eba gopola medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 6 Botša barutwana gore ba lekola ditumahlaka le mongwalo wa bona
 - Ba swanetše go bona ge eba kgona go ngwala modumo, senoko goba lentšu gabotse.
 - Ba swanetše go bona gape le gore ba kgona go bopa maletere gabotse.
- 7 Bitša medumo, dinoko le mantšu ao a lego lenaneothutong.
- 8 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 9 Ngwala dikarabo tša maleba letlapeng, o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala.
- 10 Botša barutwana gore ge ba palelwa ke go gopola modumo goba go ngwala lletere, ba swanetše go ithuta se gare ga beke.

- 11 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a letšatši gomme o ngwale gore ke mang yo a hlokago thušo yeo e oketšegilego.

Go ithuta modumo wo moswa le mantšu: Ka Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo ka kelohlolo le ka tatelano ye e bonagalago. Go ruta barutwana medumo ya leleme la gae le dinoko ka kelohlolo le ka tatelano le go itlwaetša go lemoga le go šomiša medumo le dinoko tšeo ba ithutilego mo mantšung.

Hlagiša modumo wo moswa

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima. Mohlala: /p/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana gore ba bušetše modumo x3.
- 3 Eba le poledišano le barutwana ka phapano goba go swana ga modumo wo wa /p/ ka Sepedi le ka sekgowa.
- 4 Ge e le modumo wa hlakatee, o laetša barutwana godimo ga papetla ya di Alfabete.
- 5 Botšiša barutwana gore: Na go nale mantšu ao le a gopolago ao a šomišago modumo wa /p/?
- 6 Nagana mantšu le barutwana, mantšu a go swana le pudi, pere, lepai, puku (mantšu a mane)
- 7 Botšiša barutwana gore go nale mantšu ao ba a gopolago ao a nago le modumo wa /p/ mo magareng
- 8 Nagana le barutwana mantšu a go swana le: apea, apola, apara, bupi

Hlagiša mantšu a maswa

- 1 Bitša lentšu le lengwe le le lengwe gabotse le ka go hlaboša o be o laetša barutwana papetlakgadima ya lentšu leo: pere, pudi, pota, papa
- 2 Kgopela barutwana go bušetša mantšu ka morago ga gago, gomme o gatelele modumo wo o lebantšwego
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša mantšu godimo ga tšhate ya pontšho ya ditumahlaka.

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohlolo le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere ao sepelelanago le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

- 1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka mogatišo.
- 2 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.
- 3 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngela gore ba bee dihlogo tafoleng.
- 4 Furalela barutwana, o emiše letsogo la go ja.

- 5 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.
- 6 Bušetša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la ngele.
- 7 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.
- 8 Morago Ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.
- 9 Sa mafelelo. laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.
- 10 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 11 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo moswa wo ba ithutilego wona go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

Go bopa le go aroganya mantšu

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi : /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/ = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/ = **apara**
- 15 Bušetša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung? /s/

- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung? /e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung? /p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe? /e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloano ke ofe mo lentšung? /l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung? /a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/ - /e/ - /p/ - /e/ - /l/ - /a/
- 10 Ngwala lentšu: **sepela**
- 11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/ - /e/ - /p/-/e/-/l/ - /a/ = sepela
- 12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung? /se/
- 13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung? /pe/
- 14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung? /la/
- 15 Bušetša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

kg	o	b
ee	l	a
ts	e	m

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /kg / le / ts/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosetša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantši ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le : / kg/ le / ts/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga / kg/ le / ts/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le /l/ - / ee/ - /b/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **kgomo** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **leeba**.

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: kg, ts
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): kgomo, kgama, tsela, tsebe, tsoma, lee, bala, bela , loma, bea.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka/Mongwalo

Mphato 3&3(Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya medumo & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

MPHATO 2 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Go fetola mantšu : Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga diphetogo mantšung goba mafokong tšeo di ka fetolago hlathollo ya mantšu goba mafoko ao.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka Mošupologo ka nako ya mongwalo. Laela barutwana go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša medumo le mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshale mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe.
- 4 Ngwala lefoko leo le tšwago lenaneothutong mo letlapeng go bapa le nomoro ya 1 ka mokgwa wo:
 - ke nyaka puku.
- 5 Laela barutwana gore ba kopolle lefoko ka dipukung tša bona.
- 6 Laela barutwana go ngwala mabopi a go fapana (mašala) kgauswi le dinomoro ka tsela ye:
 - ke
 - ba
 - re

- o
- 7 Laela barutwana go ngwallola mafoko ba šomiša mabopi ao(mašala)
- 8 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 9 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 10 Mafelelong a thuto, ngwalolla mafoko gabotse letlapeng gomme o bitše medumo o be o hlatholle popego ya mongwalo wa mothikitho ge o le gare o ngwala.
- 11 Ke moka, laela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago, go swana le: fao lefoko le fetogago.
- 12 Thalela dipaterone ka mokgwa wo:
 - Ke nyaka puku
 - Ba nyaka puku
 - Re nyaka puku
 - O nyaka puku
- 13 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 14 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.
- 15 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 2-2

MONGWALO

Go tloga go botee go ya go bontši bja mantšu: Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgoni ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwele le sehlogo seo se re go **Mantšu a go tloga go botee go ya go bontši.**
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.

6 Bitša mantšu a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- mohlare
- seeta
- sefatanaga
- leeba
- mošemane

7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi.

8 Ge go šetše metso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mantšu gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.

9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lentšu le fetogago.

10 Thalela dipaterone ka tsela ye:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- 1 mohlare
mehlare
- 2 seeta
dieta
- 3 sefatanaga
difatanaga
- 4 leeba
maeba
- 5 mošemane
bašemane

11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.

12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.

13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Mafoko ka botee go ya go bontšhi: Mošupologo

***Maikemišetšo.** Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.*

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušeletša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo seo se re go **Mafoko a go tloga go botee go ya go bontšhi**.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 6 Bitša mafoko a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele
 - 2 Seeta se senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
- 7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontšhi.
- 8 Ge go šetše metsotso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mafoko gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.
- 9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lefoko le fetogago.
- 10 Thalela dipaterone ka tsela ye:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele.
Mehlare ya diapola e wele.
 - 2 Seeta se senyegile.
Dieta di senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
Difatanaga di thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
Maeba a fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
Bašemane ba a bapala.
- 11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.
- 12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

- 14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

DITUMATLHAKA

Go bušeletša medumo ka go bopa le go aroganya mantšu: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/-/p/-/a/-/r/-/a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi: /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/-/p/-/a/-/r/-/a = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/= *apara*
- 15 Bušeletša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung?/s/
- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung?/e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung?/p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe?/e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloko ke ofe mo lentšung?/l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung?/a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/

10 Ngwala lentšu: **sepela**

11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/= sepela

12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung?/se/

13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung?/pe/

14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung?/la/

15 Bušeletša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

O a dira...

1 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo se: **Mantšu a s.**

2 Sa go latela, botša barutwana gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku.

3 Bitša dinoko tše hlano goba mantšu a mahlano go tšwa lenaneothutong.

4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu ao kgwauswi le nomoro ya maleba. Ba swanetše go šomiša tsebo ya bona ya go aroganya le go bopa mantšu go ba thuša go peleta mantšu ao.

5 Barutwana ba swanetše go thalela medumo yeo e lebantšwego mo mantšung.

6 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwalolla mantšu letlapeng ka nepagalo gomme o thalele medumo yeo e lebantšwego.

7 Laela barutwana gore ba swaye mešomo ya bona ka phensele ya mmala.

8 Hlalosetša barutwana gore ba tla ithuta go ngwala modumo ka mongwalo wa MOTHIKITHO thutong yeo e latelago.

MONGWALO

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

***Maikemišetšo:** Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohloko le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere a go sepelelana le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.*

1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka **mothikitho**.

2 Ruta hlaka ye nnyane le hlaka ye kgolo ya leletere le lengwe le le lengwe.

3 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.

4 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.

5 Furalala barutwana, o emiše letsogo la go ja.

6 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.

7 Bušeletša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la nngole.

8 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.

9 Morago ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.

10 Sa mafelelo, laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.

- 11 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 12 Ge o dira tšhupetšo ya mantšu, gatelela gore maletere a mothikitho a kopanywa bjang.
- 13 Barutwana ba swanetše go thalela modumo go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

DITUMATHLAKA

Go fetola leletero: Labone

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga phetogo e tee lentšung yeo e ka fetolago hlathollo ya lentšu leo.

Ke a dira...

- 1 Hlalosetša barutwana gore, lehono re tla lebelela diphapano tše nnyane mo mantšung. Se se re thuša gore re be babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a mabedi ao a ngwadilwego lenaneothutong mo letlapeng. go swana le: **bela, sela**
- 3 Hlalosa gore lehono re tla leka go humana gore ke modumo ofe wo o fapanego mo mantšung a mabedi.
- 4 Dira taetšo go laetša barutwana go hwetša phapano, go swana le **bela, sela**
- 5 Hlalosa phapano ka tsela ye: Modumo wa/**b/le/s/e** a fapana, eupša dilo tše dingwe ka moka di a swana!

Re a dira...

Karolo ya 1

- 1 Ngwala mantšu a mabedi ao a tšwelelago lenaneothutong, go swana le: **bela, sela**
- 2 Botšiša barutwana gore phapano ke eng go mantšu a a mabedi?
- 3 Bitša morutwana gore a tle a thalele phapano gare ga mantšu a mabedi, go swana le ka mokgwa wo: **sela, bela**
- 4 Hlalosa phapano gare ga mantšu a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **bela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o fetolago mo lentšung le gore e be lentšu leo le fapanego?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana ka tsela ye: **wela, fela; sela, nela**

O a dira...

- 1 Ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **sela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o beago sebakeng sa o mogwe gore lentšu e be leo le fapanego?**

- 3 Laela barutwana gore ba dire mantšu a mantšhi ka moo ba ka kgonago, ka go bea modumo sebakeng sa o mongwe mo lentšung.
- 4 Mafelelong a thuto, tanya šedi ya barutwana gape.
- 5 Bitša barutwana gore ba tle letlapeng go tla go ngwala mantšu a bona.
- 6 Lebelela mantšu gomme o hlalosešše barutwana gore ke modumo ofe woo o beilwego sebakeng sa wo mongwe. **bela, lela, sela, wela**

DITUMATLHAKA

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. Se se akaretša le dihlogwana.

tšh-	u-	p	di
kgw-	b	a	
t	r	o	
l	e	m	

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /tšh/le/kgw/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosešša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantšhi ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le: /tšh/le/kgw/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga /tšh/le/kgw/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le/p/-/u/-/l/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **tšhela** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **mabu**

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: tšh, kgw
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): tšhela, tšhuma, tšhaba, kgwele, kgwara, makgwakgwa. mabu, pula, pelo, pere, rema. dikgwale

Go bala ka go abelana le Maano tekatlhaloganyo

Beke e nngwe le e nngwe go balwa kanegelo e mphsa ya go abelana.

Go bala ka go abelana go dirwa ka mokgwa wo:

- Mošupologo: Pele re bala
Labobedi: Go bala la mathomo
Labone: Go bala la bobedi
Labohlano: Morago ga go bala

Ge go balwa ka go abelana, hlokomela gore bana ka moka ba dutše gabotse ebile ba kgona go bona ditshwantšo mo pukung e kgolo. Gopotša bana ka ga ditetelo tša gago ka nako yo Go bala ka go abelana, bjalo ka:

- Dula ka boiketlo o HOMOTŠE
- Bea MATSOGO a gago diropeng
- Bea MAHLO a gago le monagano mo kanegelong
- Tswalelang MELOMO (dira seka sa go bontšha go tswalela dipounama)

Maikemišetšokgolo a Go bala ka go abelana mo lenaneong le ke a letelago:

- 1 Barutwana ba hwetša maitemogelo a ka moo go bala kanegelo ka moka go raranego go feta ka moo ba kgonago go bala ba nnoši. Ka lebaka la gore barutwana ga ba tshwenyege ka thekniki ya go bala, ba kgona go tsepelela go kanegelothwi le baanegwa. Barutwana ba kgona go iphsina ka dikanegelo, gomme ba tšweletša lerato la go bala.
- 2 Ge morutiši a bala ka go hlaboša lentšu, ka sewelo o fela a bontšha mahlale a itšeng a go bala: o bala go tloga letlakaleng la mathomo go fihla go la mafelelo; o bala go tloga godimo ga letlakala go ya fase; o bala go tloga sengeleng go ya sejeng; o hlokomela maswaodikga; o bala ka thelelo le ka lebelo la maswanedi; o bala ka tlhagišo yeo e nthšago tlhaloso ya sengwalwa gabotse. Barutwana ba ithuta ka sewelo mahlale a mantši a go bala ka go ela mmadi wa go bala ka thelelo hloko.
- 3 Ge morutiši a ntše a bala, o šitlela Tlhaloso ka: go šupa seripa sa seswantšho; go šomiša seka goba tiro; le go hlakanya tlhagišo ya maikutlo lentšung la gagwe. Gape morutiši o bea tlhaloso molaleng ka go eta a ema a hlaloša lentšu goba sekafoko. Barutwana ba hwetša bohlale bo bofsa ba polelo ka go theeletša morutiši le go mmogela.

4 Se se bohlokwa Go baleng ka go abelana ke gore morutiši o swanetše go ruta barutwana mokgwa wa go nagana ka ga kanegelo, le mokgwa wa go bopa kwešišo ya kanegelo ka bobona. Mo lenaneong le, re kgethile go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bontšha le go ruta mekgwa e fapanego ya maano tekatlhaloganyo. Maano tekatlhaloganyo a a latelago a šomišitšwe:

- Go phopholetša
- Ponokakanyo
- Go fetleka sengwalwa
- Akaretša
- Nagana ka sengwalwa (akanya)
- Go hlama dikgokaganyo
- Go kamaka
- Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)

MAANO TEKATLHALOGANYO

Lenaneo le le latelago le beakantšha tshedimošo ka ga leano le lengwe le le lengwe.

Leano 1: Go phopholetša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba phopholetša, ba bolela seo ba <u>naganago</u> gore se tla direga mo kanegelong. Barutwana ba ka phopholetša gore go tla direga eng ka go lebelela ditshwantšho mo pukung. Gape ba ka phopholetša gore go tla direga eng sa go latela ge ba feditše go bala letlakala la sengwalwa. Mafelelong, barutwana b aka phopholetša gore ba nagana gore kanegelo e ka felela bjang.
Maikemišetšo	<i>Go phopholediša barutwana go dira gore ba nagana ka kanegelo pele ba e bala. Barutwana ba swanetše go šomiša mehlalanyana go leka go tseba baanegwa le ditiragalokgolo tše kago direga. Ka go phopholetša, barutwana ba tšweletša bohlale ba tekatlhaloganyo ka go nagana ka kanegelo.</i>
Dikgato (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Lebelela seswantšho. 2 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go direga eng mo? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye. 5 Bontšha mokgwa wo diswantšho di kgokaganago go aga kanegelo.
Mehlala (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa le nagana gore go direga eng mo? 2 Naa le nagana gore moanegwa wo o ikwa bjang? Ka lebaka la eng? 3 Naa le nagana gore le tla bona eng mo letlakaleng la go latela?
Dikgato (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala letlakala la sengwalwa. 2 Botšiša barutwana: Naa go tla direga eng sa go latela? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye.
Mehlala (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 5 Naa le nagana gore go tla direga eng sa go latela? 6 Naa le nagana gore moanegwa wo o tlo dira eng sa go latela? 7 Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang?

Leano 2: Ponokakanyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama ponokakanyo, ba swanetše go nagana ka seo se diragalago mo kanegelong bjalo ka ge ba bogetše temana mo seswantšho sa paesekopong. Ba swanetše go leka go bona ditiragalo tša kanegelo ka megopolong ya bona.
Maikemišetšo	<i>Go hlama ponokakanyo go thuša go fa Tlhaloso ya mantšu a ngwadilwego ka go a fetolele go temana ya seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya barutwana. Gape go hlama ponokakanyo go thuša barutwana gore ba bone mokgwa wo ditiragalo tša sengwalwa di kgokagantšhitšwego. Se se ba thuša go aga kwešišo le go nagana ka ga kanegelo ka moka, upša ka letlakala le letlakala.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Ere: Bjale re ile go hlama ponokakanyo e kego re lebeletše seswantšho sa paesekopo. 3 Laela barutwana gore ba tswalele mahlo. Hlaloša gore ba swanetše go theeletša mantšu gomme ba hlame seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya bona. 4 Bala sengwalwa gape. 5 Botša barutwana ka ga ponokakanyo ye o e hlamago. (Šupetša bohlae bjo.) 6 Botšiša barutwana: Naa le bone eng? (Naa go diregile eng diswantšho tša paesekopo ya lena?) 7 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di maleba le seo se diregago mo kanegelong.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke hlamile ponokakanyo mola Joe a thopa mokato. Ke kgonne go bona kudumela e elela hlogong ya gagwe e fofela gohlegohle. Ke kgonne go bona mahlo a gagwe a tsepeletše mothalong wa go fetša, gomme mmele wa gagwe o šoma ka mokgwa wo o ka kgonago ka gona. 2 Naa le hlamile ponokakanyo efe? Go diregileng seswantšhong sa paesekopo ya lena?
Leano 3: Go fetleka sengwalwa	
Tlhaloso	Dipotšišo tša go fetleka sengwalwa ke mohuta wa motheo wa dipotšišo tša tekatlhaloganyo. Dipotšišo tše di kgopela barutwana go nagana goba go lebelela mantšu mo letlakaleng le go gopola tshedimošo.
Maikemišetšo	<i>Dipotšišo tše ke tša motheo wa go hlola kwešišo ya mantšu a lego mo letlakaleng. Leano le le bontšha barutwana mokgwa wa go tsopola le go fetleka lentšukgolo le tlogo ba thuša go araba dipotšišo tše.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ka ga tshedimošo mo sengwalong, bjalo ka: Naa Joe o be a nyaka go fenya mang mokatong? 3 Dumelela barutwana ba arabe potšišo. 4 HLOKOMELA: Thuša barutwana go hwetša karabo ka go tsopola lentšukgolo la mohola, gomme ba fetleke sengwalwa go humana lentšu leo. Ka tlwaelo se se tla ba thuša go humana karabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa Joe o ile a dira eng pele ga mokato? 2 Naa Joe o ile a tlhahlelwa mokato neng? 3 Naa mokato o be o swaretšwe kae?

Leano 4: Akaretša

Tlhaloso	Ge barutwana ba akaretša, ba nagana ka ga seo se diragetšego mo kanegelong. Ba kgonaga gape go nagana ka dilo tše dingwe, bjalo ka: seo ba se ratilego mo kanegelong; le seo ba ithutilego sona.
Maikemišetšo	<i>Go akaretša go bontšha gore barutwana ba kwešišitše e bile ba naganne ka ga kanegelo. Go kgopela barutwana go akaretša kanegelo ke mogwa o mokaonekaone wa go hlola kwešišo ya bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa. 2 Gopotša barutwana: Ge re akaretša, re nagana ka diripa tše bohlokwahlokwa tša kanegelo. Gape re ka nagana ka seo re se ratilego ka ga kanegelo, le seo re ithutilego sona kanegelong.
Mehlala	<p>Kanegelo: Joe o thopa mokato.</p> <p><u>Barutwana b aka akaretša kanegelo ka mogwa wo latelago:</u></p> <p>Kanegelo ye a mabapi le mošimane yo a bitšwago Joe yo a nyakago go fenya Sizwe, mošimane wa lebelo go phala bohle sekolong go tša mabelo. Joe o itšhidulla ka nako tšohle, gomme mafelelong o fenya Sizwe.</p> <p>Ke ratile seripa sa mola Joe a kgaola theipi mafelelong a mokato – go be go kgahliša e le ruri.</p> <p>Ke ithutile gore ge o leka ka maatla o sa tlogele o ka kgonaga go atlega.</p>

Leano 5: Nagana ka sengwalwa (Akanya)

Tlhaloso	Ge morutiši a akanya, o nagana ka go hlaboša lentšu ka sengwalwa. O dumelela barutwana go kwa seo a se naganaga ka sengwalwa.
Maikemišetšo	<p><i>Go šupetša mogwa wa go nagana/ akanya ka sengwalwa, re ruta barutwana dilo tše pedi. Sa pele, re ruta barutwana gore babadi ba go bala gabotse ga ba bale mantšu fela, ba nagana ka seo ba se balago ka mehla. Sa bobedi, re bontšha barutwana mehuta ya menagano yeo babadi ba go bala gabotse ba bago le yona mabapi le sengwalwa.</i></p> <p><i>Go dira bjalo, re bontšha barutwana mogwa wa go nagana ka bokgoni bja go hlola le go nagana ka tššetšo ka sengwalwa. Mo lebakeng, barutwana ba tla thoma go dira se ka bobona.</i></p>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Nagana ka potšišo goba kakanyo ye mmadi wa go bala ka thelelo a ka bago le yona mabapi le sengwalwa. (Dikakanyo di filwe mo dipolokong tša Palong ya Pele le ya Bobedi tša mananeothuto.) 3 Ere: Ke bona /Ke lemoga ... 4 Ere: Ke akanya ... 5 Ga go hlokege gore barutwana ba arabe potšišo ye.
Mohlala	Ke bona gore Sizwe o ile a sega Joe ge a tsenela mokato. Ke akanya gore a se se tla nyamiša Joe naa?

Leano 6: Go hlama dikgokaganyo

Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama dikakanyo, ba bapetša sengwalwa go maphelo a bona (sengwalwa go nna), goba go sengwalwa se sengwe (sengwalwa go sengwalwa), goba go selo se sengwe mo lefaseng (sengwalwa go lefase).
----------	---

Maikemišetšo	<i>Go hlama dikgokaganyo go thuša barutwana go kwišiša sengwalwa go teba ka go se gokaganya le dilo tše dingwe tšeo ba šetšego ba di tseba, goba ba itemogetšego tšona. Go bontšha barutwana gore ba ka hlama dikgokaganyo tše di japanego: sengwalwa go sengwalwa se sengwe, sengwalwa go nna, sengwalwa go maphelo a bona, sengwalwa go lefase – tshedimošo ye nngwe yeo ba šetšego ba e tseba ka ga lefase.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša bana potšišo, bjalo ka: Naa ke neng mo o kileng wa nyaka go thopa sengwe bjalo ka Joe? 3 Šomiša go šupetša go fa mohlala wa karabo, bjalo ka: Ge Joe a be a nyaka go thopa sefoka, go nkgopoditše ka mokgwa wo ke bego ke hlwa ke phadišana le mogolle kua sekolong. Ka mehla o be a humana meputso ya godimo go sengwe le sengwe, gomme batswadi ba ka ba be ba ikgantšha kudu. Le nna ke be ke nyaka gore batswadi ba ka ba ikgantšhe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Se se go gopotša bjang ka bophelo ba gago? 2 Mpotše ka moo sengwe se swanago le se se ilego sa go hlagela. 3 Ge o be o le Joe, o nagana gore o ka be o ile wa dira eng ge Sizwe a go sega?
Leano 7: Go kamaka	
Tlhaloso	<p>Go kamaka go akaretša tšhomišo ya seo o šetšego o se tseba, gammogo le seo o se badilego gore o kgone go phopholetša gabotse ka sengwe mo kanegelong. Se ke se se bitšwago 'go bala ka tsitsinkelo'. Ge barutwana ba kamaka, ba phopholetša gabotse ka ga sengwe mo kanegelong.</p> <p>Ka nako ye nngwe, mogwadi ga a ngwale dintlha ka moka tša kanegelo. Mongwadi o fela a tlogela diripa tše dingwe tša kanegelo di sa felela gore babadi ba kgone go inaganela ka bobona.</p>
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba hloka go inaganela diripa tša kanegelo ka go kamaka – ba hloka go ithuta 'go bala ka tsitsinkelo'. Go dira se, ba swanetše go šomiša se se ngwadilwego, gammogo le seo ba šetšego ba se tseba go leka go inaganela ka seo se sego sa tšweletšwa molaleng.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana: Naa le tseba eng ka ga se? Sengwalwa sona se reng? 3 Botšiša barutwana: Re ka phopholetša eng gape ka se? Naa go na le sengwe se sengwalwa se sa se bolelego? 4 Botšiša barutwana: Naa ke eng se re ka se kamakago ka Joe ka mokgwa wo a bego a dula a itšhidulla? 5 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tlhatlologanyo. 6 Ge barutwana ba katana, ba fe mohlala wa go kamaka. Šomiša freimi ya lefoko ye e latelago go ba thuša: Go theilwe godimo ga ... ke nagana ...
Mohlala	<p>Sengwalwa:</p> <p>Mogolle wa ka o kgopetše go ya yunibesithing. Ge ke boa gae ke ile ka mmona a swere lengwalo a myemyela. Mmao be a lla, a bile a sega a mo gokarela.</p> <p>Go kamaka:</p> <p>Go theilwe godimo ga gore mogolle o be a kgopetše go ya yunibesithing, le gore o be a swere lengwalo a lebellega a thabile, re phopholetša gore kgopelo ya gagwe e ile ya atlega.</p>

Leano 8: Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)	
Tlhaloso	Ge re hlama ditekanyetšo tša sengwalwa, re dira kahlolo ya kokwane ye itšeng ya sengwalwa.
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba swanetše go rutwa gore ka mehla ba swanetše hlama ditekanyetšo tša seo ba se balago, le go kgona go thekga le go lokafatša ditekanyetšo tša bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ya tekanyetšo, o ba kgopele go thekga karabo ya bona. Mohlala: Naa o nagana gore x o dirile selo sa go loka? Ka lebaka la eng? 3 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tihatloganyo. 4 Ge barutwana ba katana, abelana tekanyetšo ya gago go fa mohlala: Ke nagana gore x o dirile selo sa go loka ka lebaka la gore x
Mohlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa o nagana ... 2 Naa o dumelelana le ... 3 Ka kgopolong ya gago ... 4 Naa o ratile ...

Ka fase o hwetša tlhaloso ya kgwekgwe tshepedišo ya e nngwe le e nngwe ya dithuto tša Go bala ka go abelana: Go bala lekga la pele; Go bala la mathomo; Go bala la bobedi; le Go bala mafelelong. Bala diTlhaloso tše go hwetša kwešišo ye e sekilego ya tsamaišo ya thoto e nngwe le e nngwe.

GO BALA KA GO ABELANA: PELE RE BALA

LEANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

Pele re bala, re aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go dira gore barutwana ba nagana ka kanegelo pele ga gore e balwe.

- 1 Botša barutwana gore lehono ba tlile go lebelela diswantšho mo kanegelong, le go nagana ka kanegelo.
- 2 Botša barutwana gore, go theilwe ka seo ba se bonago, ba tla dira diphopholetšo ka ga kanegelo. Se se ra gore batla šomiša diswantšho go leka go phopholetša gore kanegelo e bolela ka eng.
- 3 Hlalošetša barutwana gore ga ba swanela go nagana ka seswantšho se sengwe le se sengwe ka bosona. Ba swanetše go kgokaganya diswantšho ka moka ka go latelana gomme ba leke go inaganela gore kanegelo ka moka e bolela ka eng.
- 4 Bontšha barutwana letlakala la go apeša puku o balele hlogo ya kanegelo godimo.
- 5 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go tlo direga eng mo kanegelong ye?
- 6 Se latelago, lebelela seswantšho se sengwe le se sengwe mo kanegelong, ge o ntše o lebelela, botšiša barutwana:
 - a Naa le bona eng mo seswantšhong se?
 - b Naa le nagana gore go direga eng mo?

- c** Naa le nagana gore go ka direga eng sa go latela?
- 7** Ge barutwana ba lebala go kgokaganya diswantšho tše di fapanego, ba hlohleletše go dira se. Go fa mohlala: 'Naa le kgona go gopola gore mošimane yo o be a dira eng mo seswantšhong sa mafelelo? O dira eng bjale? Le nagana gore go direga eng bjale?'
- 8** Ge o fihla seswantšhong sa mafelelo, botšiša barutwana: Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang? (ge go lebane).
- 9** Leboga diphopholetšo tša barutwana.
- 10** Ge o na le nako, bala kanegelo ka moka go fihla mafelelong o sa khutše.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA MATHOMO

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la mathomo, re thoma go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bala le go hlalošetša barutwana kanegelo. Gape re fa barutwana tšhupetšo ya mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Pele o bala, botša barutwana se o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang gore nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore ka mehla le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlo le bontšha mokgwa wo ke naganago ka kanegelo. Ke tlike go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monagonong wa ka.'*

- 1** Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka thelelo le ka go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša thlalošo.
- 2** Mo go nyakegago, ema o hlalošetše barutwana lentšu goba sekafoko.
- 3** Ka nako yeo, ya Go bala la mathomo, re tsepelela go tšhupetšo le thuto ya leano tekatlhaloganyo go barutwana.
- 4** Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 5** Ge o fetša go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go *nagana ka kanegelo*. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 6** Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 7** Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 8** Bontšha barutwana gore potišo e tee e kgona go ba le dikarabo tše mmalwa tše nepagetšego, le gore go a kgonega gore barutwana ba be le dikgopolo tša go fapana.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA BOBEDI

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la bobedi, re tšwela pele ka go aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go balela barutwana kanegelo, gape re šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Gapegape, botša mphato seo o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *‘Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang, nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlile go le bontšha mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Kei le go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monaganong wa ka.’*

- 1** Se se latelago, bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka go thelela le go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša Tlhaloso.
- 2** Ka nako yeo, ya Go bala la bobedi, o tla šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo.
- 3** Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 4** Ge o feditše go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong ya Go bala la bobedi. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 5** Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 6** Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 7** Mafelelong, kgopela barutwana go bopa potišo ka sengwalwa.
 - a** Kgopela barutwana gore ka go ikemela, ba nagane potišo ye ba ka kgonago go e botšiša ka ga sengwalwa.
 - b** Ge go kgonega, gopotša barutwana ka ga mantšu goba dikafoko tša dipotišo, bjalo ka: mang; eng; neng; kae; bjang; ka lebaka la eng; ka monaganong wa gago; o nagana gore; ngwala ka tatelano; bj. bj.
 - c** Botša barutwana ba fetoge ba bolele, gomme ba abelane dipotišo tša bona le mphato ka moka.
 - d** Ke moka, kgopela barutwana ba mmalwa go abelana dipotišo tsa bona le mphato ka moka.
 - e** Efa barutwana ba bangwe monyetla wa go araba dipotišo tše.

GO BALA KA GO ABELANA: MORAGO GA GO BALA

Nepo ya tiro ya morago ga go bala ke go fa barutwana monyetla wa go tiiša kwešišo ya bona ya kanegelo, le go itlwaetša go šomiša polelo e mphsa e ba ithutilego yona.

Morago ga go bala o tla dira e tee ya ditiro tše nne:

- 1 Swantšhetša sengwalwa
- 2 Diragatša kanegelo
- 3 Pego ya kanegelo ya molomo goba ya go ngwalwa
- 4 Go ngwala tekatlhaloganyo

SWANTŠHETŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana gabotse madulong a bona, ba sware dipuku tša go ngwala goba pampiri ya go se be le selo, diphensele le dikrayone.
- 2 Botša barutwana gore ba ile go hlama ponokakanywa ka se sengwe go tšwa mo sengwalong. Ba gopotše gore ge ba hlama ponokakanyo ya sengwe, ba nagana gore se lebege bjang, se nkgga bjang, se kwala bjang, e bile se duma bjang. Gape ba hlama ponokakanyo ya mokgwa wo ba ikwago ka moanegwa wo, tiragalo goba selo sengwe go tšwa sengwalong.
- 3 Kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 4 Ke moka, kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba swantšhe seo ba se hlamilego ponokakanyong go tšwa sengwalong. Ba ka oketša ka sešupo go hlalosa monkgo, tatso, bj. bj.
- 5 Ke moka, barutwana ba swanetše go šomiša seripa goba diripa tša go thoma lefoko go ngwala ka ga seo ba se hlamilego ponokakanyong.
- 6 Mafelelong, dumelela barutwana go sokologa ba bolele, gomme ba abelane diponokakanyo tša bona le wa mphato.

DIRAGATŠA KANEGELO

- 1 Dudiša barutwana gabotse legogong, goba mo go homotšego ka ntle.
- 2 Botša barutwana gore lehono ba ile go diragatša diripa tša kanegelo yeo ba e badilego.
- 3 Swarela puku e kgolo godimo. Bala letlakala la mathomo.
- 4 Efa barutwana taelo ya seo ba swanetšego go se diragatša. (Se se humanega lenaneothutong).
- 5 Diragatša taelo le barutwana.
- 6 Boeletša se letlakala le lengwe le le lengwe.
- 7 Tlhahla barutwana go arabela go seka sa go ba bontšha gore ba homole ba theeletše ge o bala letlakala gare ga ditiragatšo.

PEGO YA KANEGELO YA MOLOMO GOBA YA GO NGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana.
- 2 Latela dikgato tše di lego mo lenaneothutong go dira pego ya karolwana ya kanegelo le barutwana.
- 3 Se mathomo, o swanetše go supetša sengwe go tšwa kanegelong.
- 4 Sa go latela, o tla botša barutwana go nagana ka ga sengwe go tšwa kanegelong – ba se ekiše pego ya gago.

- 5 Ke moka, barutwana bat la FETOGA BA BOLELA ba abelana dipego tša bona le balekane.
- 6 Mafelelong, o tla bitša barutwana ba mmalwa go abelana dipego tša bona le mphato.
- 7 Ge e le pego ya go ngwalwa, barutwana ba tla swantšha goba ba ngwala dipego tša bona ka dipukung tša bona.

GO NGWALA TEKATLHALOGANYO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala hlogo ya sengwalwa bjalo ka sehlogo mo letlapeng.
- 2 Go latela, ngwala dipotšišo tša tekatlhaloganyo mo letlapeng, gotee le diripa tša go thoma lefoko tša dikarabo (Mo go swanetšego).
- 3 Laela barutwana go bula dipuku tša bona tša mošomo wa sekolo gomme ba ngwale sehlogo.
- 4 Botša barutwana gore lehono ba ile go nagana le go ngwala dikarabo go dipotšišo tše.
- 5 Bala dipotšišo le barutwana gomme o tlhalose mo go nyakegago.
- 6 Botša barutwana gore ga go hlokege gore ba ngwale dipotšišo, ba swanetše go ngwala dikarabo fela.
- 7 Sepela ka phaphosing o thuse barutwana bao ba hlokago thušo.
- 8 Metsotsong e mebedi ya mafelelo, bala dikarabo le bana, gomme o ba dumelele go phošolla mešomo ya bona.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Maikemišetšo: Go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a balela godimo, go aga bokgoni bja barutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala le go bala ka kwešišo. Go fa barutwana ka moka ka phapošing monyetla wa go itlwaetša mantšu a ditumatlhaka, mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša le mafoko a makopana ao ba ka kgonago go a bileletša pele ba ngwala mešongwana ya tekatlhaloganyo ka go ikemela.

Go bohlokwa kudu gore o theeletše morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala a le tee, gatee ka beke.

SEO BARUTWANA BA BANGWE BA SE DIRAGO KAMOKA KA PHAPOŠING:

- 1 Dudiša barutwana gabotse, ba sware dipuku tša bona tša go ngwala le matlakalatšhomo a bona a go biletšega, pele o thoma ka sehlopha sa go bala ka go hlahlwa.
- 2 Netefatša gore matlakalatšhomo a ka gare ga merabana ya polasitiki gore a se senyege.
- 3 Ruta barutwana ka lenaneotlwaelo la sehlopha sa go bala ka go hlahlwa ka leleme la gae ka tsela ye:
 - a Dudiša barutwana gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona a go bala.
 - b Ba hlalose tše mošongwana wa pele ka gare ga letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira ba o fetše.
 - c Bitša sehlopha gore se tle se go balele.

- d** Ge o feditše go theeletša barutwana ka moka mo sehlopheng, ba laele gore ba ye madulong a bona.
 - e** Laetša barutwana go dira mošomo wa phetogo go laetša gore ba fetela mošomong wo mongwe go swana le go opela : lepidipidi laka, mantheledi a tsela, mosadi le kolobe, ditonki ke tsela goba dipapadi tše dingwe.
 - **Temošo:** *Metsotso ye 30 ke ye mentši* kudu gore barutwana ba ka dula ba šoma ba homotše, ke ka fao go lego bohlokwa gore o dire mošomo wa phetogo. Dikošana ke tsela ye botse ya gore ba kgone go ipshina le go itšhudulla.
 - f** Dudiša barutwana gape gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona.
 - g** Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira matlakalatšhomong.
 - h** Bitša sehlopha se sengwe gore se tle se go balele.
- 4** Ke kakanyo e botse go bea morutwana yo a kgonago go bala le yo a sokolago go bala mmogo gore ba kgone go thušana ka sethaka.

POPEGO YA LETLAKALATŠHOMO LA GO BALA

- 1** Letlakalatšhomo la beke ye nngwe le ye nngwe le nale mešongwana ye Go nale dithuto tše 10 tša go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ka beke. Eupša, sehlopha se sengwe le se sengwe se ba le monyetla wa go šoma le morutiši gatee ka beke. Se se bolela gore morutwana o tla kgona go fetša mešongwana ye 9 ya letlakalatšhomo ka dinako tšeo.
- 2** Ditshwantšhetšo tša go gopotša barutwana gore ba swanetše go dira eng tšatši le lengwe le le lengwe:
 - a** Molomo o gopotša barutwana go bitša medumo ya mantšu.
 - b** Leihlo le gopotša barutwana gore ba swanetše go bala mantšu a ka go a bona.
 - c** Ngwana o tee o gopotša barutwana gore ba swanetše go ipalela.
 - d** Bana ba babedi ba gopotša morutwana gore o swanetše go bala le mogwera.
 - e** Letsogo leo le swerego pene le gopotša barutwana gore ba swanetše go thala goba go ngwala.
- 3** Morutiši o swanetše go ba le Lenaneo la ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Dikanegelo tše di diswa di beakantšwe gabotse gomme di šomiša ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Gape di akaretša le ditumatlhaka le mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša ao barutwana ba šetšego ba rutilwe wona. Se se ra gore barutwana ba ka se hlakane le lentšu leo ba sa kago ba le bona mo letlakalatšhomong.

GO BEA BARUTWANA KA DIHLOPHA LE GO KGETHA DINGWALWA TŠA SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1** Mo dibekeng tše pedi tša mathomo a ngwaga, netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala ka noši.
- 2** Šomiša mothalohlhali wa ka tlase go kgetha barutwana ka bokgoni bja bona.
- 3** Hlopha barutwana ka bokgoni bja go swana.

- 4 Mo lenaneong le, go nale dikgoba tše 10 tša go theeletša barutwana ba bala. Se se ra gore o ka dira dihlopha tše 10 tša go bala. Ge o dirile dihlopha tša ka fase ga tše 10, o ka šomiša dikgoba tše dingwe go šoma le barutwana bao ba hlokago thekgo e tseneletšego.
- 5 Ka gare ga lenaneotatelo la gago go nale foromo ya go tlatša maina a barutwana ba sehlopha se sengwe le se sengwe gape go nale tafola yeo e go thušago gore o kgone go latela dingwalwa tše dihlopha di feditšego go di bala.
- 6 **Temošo:** Mothalotlhatlhi wo o arola barutwana go ya ka bokgoni bja bona bja go bala ba šomiša mararankodi a go bala.
- 7 Ge go nale barutwana ba bantši boemong bjo tee, o ka šomiša tekakwešišo go ba arola gape.
- 8 Ka phapošing ya barutwana ba 40, go ka hloka goba go ka ba le:
 - Hloka sehlopha sa go tlala sa boemo bja Go ka ba fela le barutwana ba mmalwa.
 - Sehlopha se 1 boemong bja 2
 - Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 3
 - 4Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 4
 - Sehlopha se 1 goba tše 2 boemong bja 5

Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 1	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 2	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 3	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 4	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 5
<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana ga a tsebe mantšu goba o tseba mantšu a mmalwa. • Morutwana ga a lemoge kwano gare ga maletere le medumo e mentši 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mmalwa a tlwaelo. • Morutwana yo ga a lemoge kwano ya maletere le medumo ye mengwe. Goba morutwana yo o hloka thušo ye kgolo go bala mantšu ao a sa kago a a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o hloka thušo ka go pileletšo ya mantšu ao a sa a tsebego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego ebile o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana yo o hloka thušo ka dinako tše dingwe go bileletša mantšu a bothata. • Morutwana yo o a leka go bala ka thelelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • . Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana o bala ka thelelo le ka maikutlo. • Ke o mongwe barutwana ba go kgona go bala gabotse ka phapošing

SE O SE DIRAGO LE SEHLOPHA SE SENGWE LE SE SENGWE KA NAKO YA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1 Bitša sehlopha go tla go go balela.
 - a Netefatša gore barutwana ka moka ba swere sengwalwa sa maleba.
 - b Dudiša barutwana ka sediko

- c Gopotša barutwana ka mantšu ao ba a lemogago ka go a bona ao ba ithutilego wona beke ya go feta. Laetša barutwana dipapetlakgadima tša mantšu ao gomme ba itlwaetše go a bala.
 - d Sa go latela, efa morutwana metsotso e mmalwa go bala karolwana ya sengwalwa ka bo yena le ka setu.
 - e Ke moka kgopela morutwana yo mongwe le yo mongwe go bala karolwana ya sengwalwa ka go hlaboša ka bo yena.
- 2 Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, go bohlokwa go go gopola go:
- a **Šupa mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša.** Gopotša barutwana gore go nale mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša gomme ba swanetše go ithuta go a bala ka go a bona fela.
 - b **Aga bokgoni bja go bileletša medumo.** Ge morutwana a palelwa ke go bala lentšu, o seke wa thoma le go mmošša gore lentšu leo ke eng. Hlohleletša morutwana gore a bitše medumo ya lentšu leo, kemoka a e kopanye ka moka gore e bope lentšu.
 - c **Reta barutwana o be o ba hlohleletše.** Dira gore go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, e be maitemogelo a mabotse go barutwana gomme o be o šomiše sebaka se go aga boitshepo barutwanang.
 - d **Go aga bokgoni bja go bala ka thelelo. Thuša** barutwana go kaonafatša bokgoni bja bjona bja go bala ka thelelo. Botša barutwana gore ge ba bala ba swanetše go kwala eka ba a bolela. Dira taetšo ya go bala ka thelelo gomme barutwana ba bušetše ka morago ga gago.
 - e **Go aga kwešišo ge o bala.** Botša barutwana gore ba swanetše go nagana ka se ba se balago ka mehla. Ruta barutwana go emanyana, go boela morago le go bala gape seo ba se badilego ge ba lahlegetšwe ke kwešišo. Ruta barutwana go ba le seswantšhokgopolo ge ba bala – ba bone tiragalo ya seo ba se balago ka dikgopolong tša bona. Ruta barutwana go leka go gopola seo ba se badilego. Hlohloletša barutwana go botšiša ge eba go nale seo ba sa se kwešišego.

GO HLOKOMELA MATLAKALATŠHOMO A GO BALA:

- 1 Ke kgopolo ye botse go lokela matlakalatšhomo ka gare ga mekotlana ya polasitiki ge barutwana ba a šomiša.
- 2 Hlokomela matlakalatšhomo gomme o a bee gabotse ge barutwana ba feditše go a šomiša.
- 3 O ka kgona go šomiša matlakalatšhomo mengwaga e mmalwa ka ge barutwana ba sa ngwalele godimo ga ona , eupša ba ngwala ka dipukung tša bona.

MOKGWA WO O FAPANEGO GO SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA

Gopola gore bohlokwa bja go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ke go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala gore o kgone go mo thuša ka mararankodi a bokgoni bja go bala. Ge o sena sekgoba seo se lekanego ka phapošing, goba o palelwa ke go laola

boitshwaro bja barutwana ba bangwe ge o le gare o theeeditše ba bangwe ba bala , go nale mokgwa wo mongwe wo o ka o šomišago.

Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo a bona, ke moka, dira tše di latelago:

- 1 Ba hlalositše mošongwana wa pele wa letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira.
- 2 Kemoka, bitša barutwana ka o tee ka o tee gore ba tle tafoleng ya gago ba go balele ka go hlaboša.
- 3 Theeletša morutwana yo mongwe le yo bongwe ge a bala sengwalwa seo se lekanego bokgoni bja gagwe.
- 4 Aga bokgoni bja morutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala.
- 5 Ka morago ga metsotso ye 15, dira mošongwana wa phetogo go laetša gore ba fetogela thutong yenngwe.
- 6 Dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo
- 7 Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira.
- 8 Tšwela pele go bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla go go balela ka go hlaboša tafoleng ya gago.

Ge eba o tšea sephetho sa go šomiša mokgwa wo o fapanego wa go theeletša barutwana ba bala, o swanetše go netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala bonnyane gatee ka beke.

Tshepetšo ya go ngwala

Maikemisetšo: Go ruta barutwana tshepetšo ya go bea megopolo ya bona ya go ihlamela ka thekgo. Go bontšha go šoma ka tshepetšo e ba fa monyetla wa go fetola, lokiša le go tšwetša pele dikgopolo tša bona, e sego go 'go e nepa lekgetlong la mathomo'.

Go tshepetšo ya ngwala e bopile beakanya, go ngwala dikakanywa, go rulaganya, go phatlalatša le go hlagiša. Dikarolo tše nne tša tshepetšo ya go ngwala di hlagišwa mo mephatong e meraro, ge barutwana ba eba le bokgoni.

PEAKANYO YA GO NGWALA.

- 1 Mo lenaneong le, beakanya o lelebetše kudu go ruta barutwana go šomiša:
 - a Lenaneo
 - b Mmapahlogo š
- 2 Pele barutwana ba hlama peakanyo ya bona, o swanetše go ba laetša se, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng. Lenaneothuto le go hlahlwa go dira seo.
- 3 Hlalositša barutwana gore ba swanetše go dula ba NAGANA ka seo ba nyakago go ngwala ka sona. O swanetše go hlalosa dikgopolo tša gago ka go bolelela godimo, gore barutwana ba kgone go o kwa.
- 4 Šomiša sešupetšo ya peakanyo go bopa peakanyo ya go ngwala.

- 5 Sa go latela, efa barutwana metsotso e mmalwa go nagana ka seo ba swanetšego go ngwala ka sona.
- 6 Dumelela barutwana go sokologa le go bolela, ba abelane dikakanyo tša le wa mphato.
- 7 La mafelelo hlahla le go thekga barutwana ge ba šomiša ditšhupetso tša morero go feleletša merero ya bona.

GO NGWALA KAKANYWA

- 1 Pele thuto e thoma, ngwalolla foreimi ya morero wa thuto ya MOŠUPLOGO mo letlapeng. Ngwala freimi ya go ngwala mo letlapeng.
- 2 Sa go latela, ka boripana laetša gore barutwana gore ba tla šomiša bjang dipolane tša bona go bopa kakanywa.
- 3 Bontšha barutwana sesupetšo sa freimi ya go ngwala yeo e tla ba thuša go dira se.
- 4 Ge barutwana ba feleletša dikakanwya tša bona, sepela sepela ka phapošing o ba fe thekgo.

RULAGANYA SEO O SE NGWADILEGO

- 1 Ngwala lenano la go fetleka go tšwa lenaneong thuto mo letlapeng.
- 2 Bala o fetše gomme o hlalose tše barutwana selekanyo seo se šomišwago.
- 3 O ka rata go bontšha barutwana go lokiša diphošo tšeo di tšwelelago kgafetšakgafetša.
- 4 Dumelela barutwana nako ya go rulaganya le go lokiša dingwalwa, ba šomiša lenano la go fetleka

GO PHATLALATŠA LE GO HLAGIŠA SENGWALWA

- 1 Laela barutwana gore ba ngwalolle ka bokgwari dingwalwa tša bona.
- 2 Efa barutwana monyetla wa go tšhentšhišana ka dipuku gomme ba bale dingwalwa tša bona.
- 3 Efa barutwana ba go fapafapana monyetla wa go abelana ka dingwalwa tša bona le phaphoši ka moka.
- 4 Kgopela ba bangwe ba barutwana go ngwalolla dingwalwa mo letlakakeleng le leswa ke moka ba tshwantshiše le go swaya mosomo wa bona. Laetša dingwalwa mo leboteng ka phaphošing.
- 5 Kgoboketša dipuku tša barutwana. O swanetše go swaya semmušo dingwalwa tše 2 ka kotara o šomiše sedirišwa sa sa kelo seo se filwego. E fela, o kgopelwa gore o bale le go swayaswaya dingwalwa tša mafelelo tša barutwana leboo le lengwe le le lengwe.
- 6 Gape, boitshopho ke karolo ye bohlokwa ya go hlama bokgoni ba go ngwala.

Maano a go ngwala

Maikemisetšo: Go fa barutwana maano a go ba thuša go fetola megopolo ya bona go ba sengwalwa sa go ihlamela.

- 1 Latela lenaneo thuto go feleletša mošomo wa go ngwala beke engwe le engwe.
- 2 Ka gare ga lenaneo thuto, o tla lemoga lemoga gore go na le setlwaedi seo se dulago se latelwa. Se ke go thuša barutwana, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng ka thuto ya go ngwala. Se se ba thuša gape le go ba le boitshepho.
- 3 O tla lemoga gore barutwana ba rutwa maano a go fapana gannyaneganyane gore ba kgone go tšwelela ge ba feleletša freimi tša mafoko.
- 4 Maikemisetšo ke gore barutwana mafelelong ba šomiše maano a ka bo bona ka ntle ga go hlahlwa.
- 5 Maano a, a thuša barutwana go ba le maikutlo a boitshepho ge ba ngwala ka go ba bontšha gona le dikgato tše mmalwa tšeo ba swanetšego go di latela ge ba ngwala.

LEANO LA 1: MORUTIŠI O LAETŠA GO NGWALA PELE

- a Morutiši o thoma pele go laetsa mošomo go barutwana ka phaphošing (o ba bontšha barutwana gabotse seo ba swanetše go se dira).
- b Ge ba lebetše seo morutiši a se dirago, barutiši ba tšea malebiši gore mošomo o dirwa bjang.

LEANO LA 2: BANGWADI BA NAGANA PELE BA NGWALA

- a Go ngwala ke tiro ya go bea dikakanyo mo letlakakeng.
- b Seo se ra gore barutwana ba swanetše go nagana pele gomme ba tšeye sephetho ka seo ba tla go go ngwala ka sona.
- c Gape seo se ra gore ga gona 'dikarabo' tšeo di nepagetšego goba tšeo di fošagetšego ge o ngwala – mongwadi o mongwe le o mongwe ona le dikgopolo tša gagwe ka seo a nyakago go ngwala ka sona.
- d Ka mehla dira nako gore barutwana ba nagana ka seo ba nyakago go ngwala ka sona.

LENEO LA 3: BANGWADI BA THALA MOTHALADI WA LENTŠU LE LENGWE LE LE LENGWE

- a** Barutwana ba nagana ka lefoko leo ba nyakago go le ngwala, gomme ba le balela godimo.
- b** Ba bala gore ke mantšu a ma kae a le go mo lefokong, gomme ba thala mothaladi go emela lentšu le lengwe le le lengwe.
- c** Methaladi e swanetše go thalwa go tloga letsong la ngele go ya letsogong la goja, le go tloga bogodimo ba letlakala go ya fase ga letlakala.
- d** Methaladi e swanetše go ba botelele ba lentšu.
- e** Go swanetše go ba le dikgoba gare ga mantšu.
- f** Mo mafelelong ga lefoko, barutwana ba ngwala khutlo.
- g** Ge methaladi e thadilwe, morutwana o tlatša mantšu ao a a tsebago goba o swanetše go leka modumao wa mathomo wa lentšu pele a ka kgopela thušo.
- h** Se se fa popo go seo morutwana a sengwalago, se mo fa gape le boitshepho. Le barutwana bao ba palelwago ba ka thoma tsela ya go ngwala ka mokgwa wo.

LEANO LA 4: BANGWADI BA ŠOMIŠA DITHUŠATHUTO GO NGWALA MANTŠU

- a** Ruta barutwana gore ba se kgopela thušo go ngwala mantšu ao ba sa a tsebego. La mathomo ba šomiše dithušathuto go hwetša mantšu gore ba ka ngwala bjang lentšu leo ba sa letsebego. Mohlala: Ba swanetše go šomiša dithušathuto tše dingwe go hwetša gore mantšu ao ba sa a tsebego. Mohlala:
 - Mantšu a mo leboteng
 - Dipuku tše dingwe
 - Lenaneo la mopeleto
 - Ba ka botšiša bamphato ba bona.

LEANO LA 5: BANGWADI BA ŠOMIŠA DIKGOPOLO GO NGWALA MANTŠU

- a** Barutwana ba swanetše go leka go gopola mantšu ao ba ithutilego ona, gomme ba mantšu go tšwa dikgopolong tša bona.

**LEANO LA 6: BANGWADI BA BOLELA MANTŠU KA GO NANYA
BJALO KA KHUDU**

- a** Ruta barutwana go bolela lentšu leo ba sa le tsebego ka go nanya go kwa medumo ya lona ya go fapana. (go kgaogantšha mantšu)
- b** Sa go latela, ruta barutwana go ngwala fase modumo o mongwe le o mongwe o ba kgonago go o kwa. (Ba ka no se kgone go o peleta , efela e tla ba mathomomayo go ngwala mantšu ao bas a a tsebego. Mohlala, **eng** e ka ngwala ka tsela **eng** goba **ee**. Morutisis a ka tsea malebisi go se gomme a bontšha bangwadi mopeleto wo o nepagetšego.)
- c** Leka go bala sengwalwa sa morutwana sa sefontotiki, o ba rete go šomiša tsebo ya fonotiki go leka go hlama mantšu. Bo ke bokgoni bjo bo swanetšego go hlohloletšwa.

LEANO LA 7: BANGWADI BA BALA SEO BA SE NGWALAGO

- a** Barutwana ba balela mafoko a bona godimo e kabe ge ba ipalelela goba ba balela wa mphato. Ge o balela o mongwe sengwalwa sa gago go wa mphato se dira gore tshepetšo ya go ngwala e be le mošito.
- b** Ge ba dira se, ba lekola ge eba ga ba tlogela mantšu.
- c** Ba lekola gape ge eba tatelano ya mantšu e nepagetše.
- d** Sa bohlokwa le go fetišiša, beakanya se gore barutwana ba iphine ka tshepetšo ya go bala gomme ba ikgantšhe ka seo ba se ngwadilego.

LEANO LA 8: BARUTWANA BA SOKOLOGA BA BOLELA

- a** Mo dinakong tša go fapana mo thutong, barutwana ba ka sokologa ba ba bolela le wa mphato.
- b** Se se ka šomišwa go abelana dikakanyo ka seo ba ka ngwalago ka sona, go balelana ka seo ba sengwadilego, go botšhana diswantšho tša bona, goba go lekola ge eba ba kwešiša gore ba dire eng.
- c** Ruta barutwana gore lebellana gomme ba bolelelle fase ge ba sokologa le go bolela.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKONFERESE TŠE DIKOPANA

- a** Le ke leano la bohlokwa go šomišwa ge barutwana ba dutse ba ngwala.
- b** Sepela sepela ka phaphošing, o eme ge o bona ngwana a gakanegile.
- c** Tshwara konferense ye kopana le morutwana wo.
- d** Tsitsinkela mošomo wa morutwana, theeletša morutwana, gomme o mo thuše mo a sa fetego gabotse.
- e** Gopola gomme o leke ka maatla go okamela mošomo wa ngwana o mongwe le o mongwe, le go ba reta ge ba iteka le go bontšha tšwelopele.

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

1

TABAKGOLO:

Lešoko

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: dikanegelo kopana lešoko, diswantšho tša batho ba go naganelana/ go loka/dilo tša go laetša lešoko go ba bangwe.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Dikakanyo tša laetša lešoko go bagwera.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.
- 8 Beakanya ka leswa dihlopha tša go bala ka go hlahlwa ge e le gore go a hlokogala.
- 9 Beakanaya mešongwana ya gago ya kelo e sego ya semmušo le ya kelo ya semmušo tša beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: A re baleng & Letlakaleng la 3, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 4 & 5, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 6 & 7, A re baleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa nako yeo o bontšhitšego lešoko go mogwera wa gago.

Mošupologo

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

BEKE 1

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Thomas a bonala a nyamile ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Mogwera wa Khumo o moswa
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Lešoko
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gotee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa lešoko ke eng?
 - b Ke mang o re swanetšego go mmontšha kwelebohloko?
 - c Ke mang yo a re bontšhago lešoko?
 - d Naa re bontšha bjang lešoko go batho ba bangwe?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - lešoko
 - go kwela bohloko
 - nnoši

Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	<i>Swara mogwera legetla ka boleta</i>
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	<i>Bea seatla pelong ya gago</i>
Laetša go ba le kwelobohloko	<i>Swara mogwera legetla</i>
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	<i>igokare</i>
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	<i>Igokare</i>
Mmatamele gore a se be noši	<i>Laetša go batamela</i>
Laetša kwelobohloko ka mehla	<i>Swara mogwera legetla</i>
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	<i>Bula matsogo ka moka</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona goome ba ngwale letšatšikgwedi.
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Ngwala lefoko le le latelago mo letlapeng kgauswi ga nomoro ya 1: Ke opela koša ge ke le gare ke bina.
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwala mašala (subject morphemes) kgauswi le dinomoro tse 2-5:
 - 2 Mošemane o
 - 3 Re
 - 4 Mosetsana o
 - 5 Ba
- 5 Botša barutwana gore ba ngwallolle lefoko ba thoma ka lentšu leo le filwego.
- 6 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mafoko ao a nepagetšego mo letlapeng, o bolela modumo gomme o hlalosa tshepetšo ya mongwalo wa mothikito ge o gare o dira seo
- 7 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo lefoko le fetogago.
- 8 Thalela peterone engwe le engwe, bjalo ka:
 - 1 Ke opela koša ge ke le gare ke bina
 - 2 Mošemane o opela koša a le gare a bina.
 - 3 Re opela re le gare re bina.
 - 4 Mosetsana o opela koša a le gare a bina.
 - 5 Ba opela koša ba le gare ba bina.
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona Puku e kgolo.
- 2 Bula Puku e kgolo mo kanegelong: Mogwera wa Khumo o moswa
- 3 Phetla puku o ba laetše diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiše gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša tadi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo mo moanegwa a bontšhago lešoko go motho o mongwe.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko a 10 go ba le seabe go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Dikanegelo tša lešoko

MAANO A PEAKANYO: Dira mmapa-hlogo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Laetša barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka mokgwa wa go bolela, hlalosa dikakanyo tša gago tša temana, bjalo ka:
Ke tla ngwala kanegelo ka mošemane wo akaretša moratho wa gagwe go bohlagahlaga le bagwera ba gagwe, ka lebaka la gore la gore o bona a eja ke bodutu. O bontšha kwelabohloko go moratho wa gagwe ka go mo swara ka tsela yeo a dumago go swariwa ka gona.

TŠHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Thala freimi ya ka lehlakoreng le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang mmapa-hlogo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša mmapa-hlogo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

Peakanyo ya Mmapa-hlogo			Mmapa-hlogo		
Ke mang moanegathwadi mo kanegelong?	Naa gona le baanegwa ba bangwe?	Ke mang a bontšhago lešoko?	Peter	Motho wa gagwe Michael	Peter o bontšha lešoko go Michael
Naa moanegwa o bontšha bjang lešoko?	Kanegelo ya ka	Naa bothata ke eng mo kanegelong?	O mo akaretša go bagwera ba gagwe, gore Michael a se ke a bolawa ke bodutu	Kanegelo ya ka	Michael o ja ke bodutu. O nyaka go sepela le Peter.
Naa lefelo leo kanegelo e diragalago go lona?	Naa gona le dintlha tše dingwe tša bohlokwa?	Naa bothata ba mo kanegelong bo rarollwa bjang?	Ka gae. Peter le Michael ba phela mmogo le ba lelapa kua Pretoria	Bagwera ba Peter ga ba nyake fao, efela Peter o a mo rarelela.	Peter o tšea sephetho sa go bontšha lešoko go akaretša Michael

BARUTWANA BA ŠOMIŠA LEANO LA PEAKANYO (RE A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagane ka moanegwa wo a bontšhago lešoko go motho o mongwe.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka dikakanyo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya mmapa-hlogo mo letlapeng gomme o ba botse gore ba šomiše freimi go beakanya seo ba tlogo go se ngwala, bjalo ka ge o dirile.
- 4 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – **ga ba swanela** go kopisa peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše dikhonferense tše dinnyane.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **au**
- 2 Bitša lentšu: **mogau**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /m/-/o/-/g/-/au/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /m/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /o/
- 6 Bitša modumo wa boraro o tee wa lentšu: /ga/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /u/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **mogau**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /m/-/o/-/g/-/au/ = **mogau**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /mo/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /gau/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopanya dinoko go bopa lentšu: /mo/-/gau/ = **mogau**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **au**
- 2 Bitša lentšu: **lauma**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /l/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /au/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /m/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /l/-/au/-/m/-/a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **lauma**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /l/-/au/-/m/-/a/ = **lauma**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /lau/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /ma/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /lau/-/ma/ = **lauma**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a au**

- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Tau**
 - 2 **Mogau**
 - 3 **Lauma**
 - 4 **Ditau**
 - 5 **Lefaufau**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

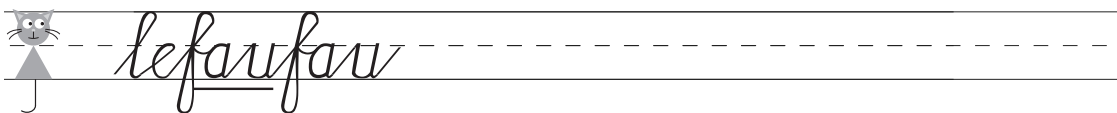
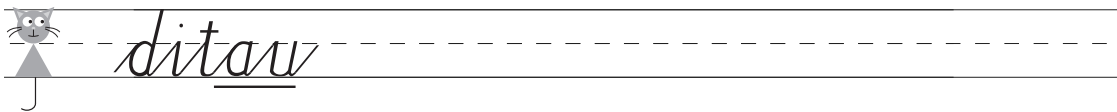
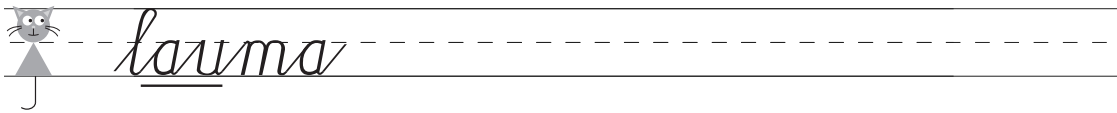
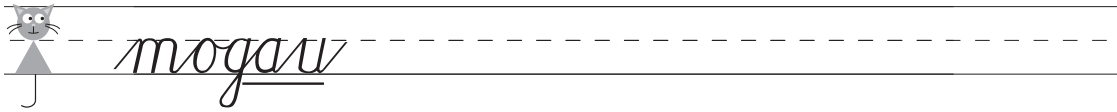
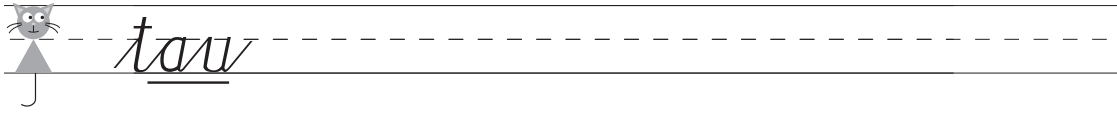
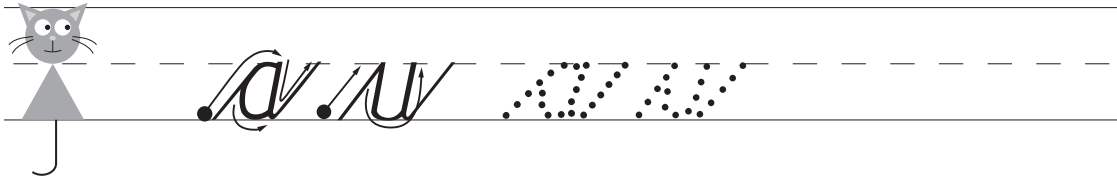

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **au**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

BEKE 1

MAANO A TEKATLHALOGANYO: DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Khumo o ba le mogwera yo mofsa</u></p> <p>Khumo o be a dira sengwe le sengwe le Bonga le Bantu. Ka mehla ba be ba dula mmogo ka fase ga sehlare ba ja letena. Ke mehla ba be ba raga kgwele ya maoto pele le morago mo lefelong le tee la lepatlelo.</p>	<p>Khumo o fetša nako ya gagwe le bagwera ba gagwe ba babedi. Go swana fela le nna le mogwera wa ka wa potego. Le rena re rata go dira dilo ka moka mmogo!</p>
<p>Tšatši le lengwe ge tšhipi ya nako ya go khutše e lla, Mna Ngoma o ile a bitša Khumo gore a šale ka phaphošing ya borutelo. Khumo o ile a lebelela Bonga le Bantu. Ba ile bamo lebelela le bona. 'Ke tla le hwetša ka ntle,' gwa realo Khumo.</p>	
<p>'Khumo, ke go biditše gore ke bolele le wena ka o mongwe wa bamphato ba gago,' gwa realo Mna Ngoma. 'Ke lemogile gore Thomas o tloga a na le dihlong. Ke bona ka mehla a dula a le noši ka nako ya go khutša. Ke tshepa gore wena le bagwera ba gago le ka mo akaretša.'</p> <p>Khumo o be a sa tsebe gore a reng. O be a nyaka go botša Mna Ngoma gore Thomas o na le dihlong ebile o nale maitshwaro a šele, gomme bagwera ba gagwe ba be ba sa nyake go bapala le yena. Eupša Khumo a se bolele selo.</p>	<p>Khumo ga a nyake go akaretša Thomas, eupša ga a nyake go gana go morutiši, le gona! Ke akanya gore o tla phetha ka go dira eng?</p>
<p>Ge Khumo a tšwela ka ntle, Bonga le Bantu ba be ba šetše ba dutše lefelong la bona la tlwaelo. 'Naa o bothateng?' gwa botšiša Bantu.</p> <p>'Aowa – Mna Ngoma o hweditše phensele ya ka lebatong,' Khumo a aketša. O be a sa kwe a nyaka go ba botša se Mna Ngoma a mmoditšego sona. O tla swanela ke go naganišiša taba ye pele, bonnyane.</p>	<p>Khumo o nyaka nako ya go nagana gore a ka dira eng. Ke kgona go hlama kgokaganyo! Ka nako e nngwe, ge mogatšaka le nna re fapana, ke nyaka nako ya go fo nagana pele nka bolela!</p>
<p>Bošegong bjoo Khumo o ile a belaela go mmagwe. 'Aag! Mna Ngoma o nkgopetše go gwerana le mošimane ola o šele, Thomas,' Khumo a ngunanguna. 'Ga a na bagwera ebile ga a bolele le motho. Ga ke tsebe gore ke ka lebaka la eng a nkgopetše gore ke bapale le yena?'</p> <p>Mmago Khumo o ile a mo lebelela ka šedi. 'Gabotse ga o gapeletšege. Mna Ngoma o go kgopetše fela. Ga go se Mna Ngoma a ka se dirago go gapeletša ge o sa nyake,' a realo a tiišitše.</p>	<p>Khumo o kwa bokaonenyana ge a seno bolela le mmagwe ka seo se diragetšego sekolong. Ge ke nyamile, ka mehla ke kwa bokaone ge ke seno bolela le mongwe yo ke mo ratago kemo hlomphago, fela bjale ka Khumo.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Seo se ile sa dira gore Khumo a kwe bokaone. 'Ga go hlokege gore ke bapale le ngwana ola o šele,' a nagana.</p>	
<p>Eupša ge Khumo a robetše mpeteng bošegong bjoo, o ile a nagana mohlang a be a thoma sekolo, pele a tseba Bonga le Bantu. O ile a nagana ka dibeke tšela tše mmalwa tša mathomo, mola a be a dula ale noši ka nako ya go khutša, a holofela gore mongwe a ka nyaka go dula le yena. 'Mohlomongwe ga ke gapeletšege,' Khumo a nagana, 'eupša ke a nyaka.'</p>	<p>Khumo o hlama kgokaganyo le Thomas. Khumo o nagana ka nako yela a bego a swanetše go dula a le noši, bjale ka Thomas. Ge a hlama kgokaganyo ye, o tšea sephetho sa go akaretša Thomas, le ge mathomong a be a sa nyake!</p>
<p>Letšatši le latelago, Khumo o dutše le Bantu le Bonga. O ile a bogela Thomas a dutše ka noši. 'Ke nagana gore a re boneng ge eba Thomas a ka nyaka go dula le rena,' gwa realo Khumo.</p> <p>'Thomas? Ke ka lebaka la eng o nyaka go mo akaretša?' gwa botšiša Bantu, a sega.</p> <p>'Aaa, ebile ga a lebege a thabiša!' gwa realo Bonga.</p> <p>'Ke nagana gore o lokile,' gwa realo Khumo. 'Le gona nna ke mo kwela bohloko. Ga go na o tee wa rena yo a ka ratago go dula a nnoši ka nako ya go khutša. Gape, ge re na le mogwera wa bone re ka kgona go bapala ka dihlopha.'</p> <p>'Go lokile,' Bantu le Bonga ba dumela.</p>	
<p>Khumo o ile a batamela Thomas. 'Hei! O nyaka go tlo dula le rena?'</p> <p>Thomas a lebelela go dikologa. 'Nna?' a botšiša.</p> <p>'Eng, wena. Naa o nyaka go tlo dula le rena?'</p> <p>Sefahlego sa Thomas bontšha go myemyela. 'Go lokile,' a realo.</p>	<p>Khumo ga a hloke go kgopela Thomas go bapala le yena le bagwera ba gagwe. Ke kgetho ya gagwe mafelelong. Khumo o hlama kgokaganyo! O dira se a dumago gore mongwe a ka mo direla sona!</p>
<p>Ge ba seno ja, bašimane ba ile ba šomiša maswika go dira dipala tše pedi. Ba ile ba bapala ka bobedi-ka bobedi. 'Ye ke kgwele ya maoto e kaonekaone ye re kilego ra e bapala!' gwa realo Bantu. 'Etle go bapala le rena gape gosasa!' Bonga a realo go Thomas.</p>	
<p>'Ke ikgantšha ka wena, Khumo,' gwa realo Mna Ngoma, mafelelong a letšatši. Ge Khumo a tšwa ka lebati, le yena o be a ikgantšha.</p>	<p>Ahwi! Mna Ngoma o swanetše goba a bone Khumo a akaretša Thomas!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa morutiši wa Khumo ke mang?	Morutiši wa gagwe ke Mna Ngoma.
Naa Mna Ngoma o ile a mo kgopela go dira eng?	O mo kgopetše gore a akaretše Thomas ka nako ya go khutša.
Naa Thomas o be a fela a dula le mang ka nako ya go khutša?	O be a fela a dula a le noši.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Mna Ngoma a be a ikgantšha ka Khumo?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore Khumo o ile a kgopela Thomas go dula le yena le bagwera. Ke ka lebaka la gore Khumo o be a na le botho. O be a sa gapeletšege! Ke ka lebaka la gore Khumo o ile a akaretša Thomas. Ke ka lebaka la gore Khumo o dirile se Mna Ngoma a mo kgopetšego sona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - akaretša
 - tlogela
 - akareditše
 - tlogetše

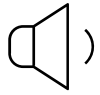
Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	<i>Swara mogwera legetla ka boleta</i>
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	<i>Bea seatla pelong ya gago</i>
Laetša go ba le kwelobohloko	<i>Swara mogwera legetla</i>
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	<i>igokare</i>
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	<i>Igokare</i>
Mmatamele gore a se be noši	<i>Laetša go batamela</i>
Laetša kwelobohloko ka mehla	<i>Swara mogwera legetla</i>
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	<i>Bula matsogo ka moka</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!

- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ui**
- 2 Bitša lentšu: **buiwa**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /b/-/ui/-/w/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /b/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /ui/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /w/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **buiwa**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentsu: /b/-/ui/-/w/-/a/ = **buiwa**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /bui/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /wa/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /bui/-/wa/ = **buiwa**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ui**
- 2 Bitša lentšu: **seruiwa**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le /s/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /r/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone o tee mo lentšung le? /ui/
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bohllano o tee mo lentšung le? /w/
- 8 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 9 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /s/-/e/-/r/-/ui/-/w/-/a/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **seruiwa**
- 11 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /s/-/e/-/r/-/ui/-/w/-/a/= **seruiwa**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /se/
- 13 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /rui/
- 14 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa boraro sa lentšu?: /wa/
- 15 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /se/-/rui/-/wa/ = **seruiwa**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ng**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago
 - 1 **Seruiwa**
 - 2 **Buiwa**
 - 3 **Diruiwa**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o gwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

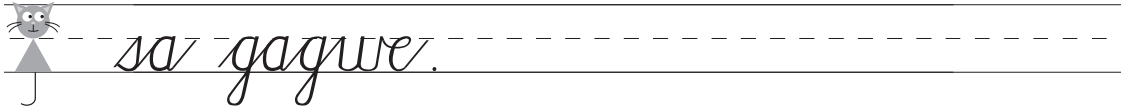
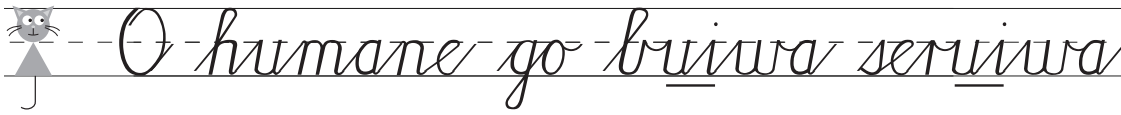
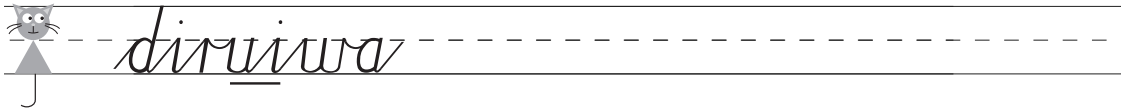
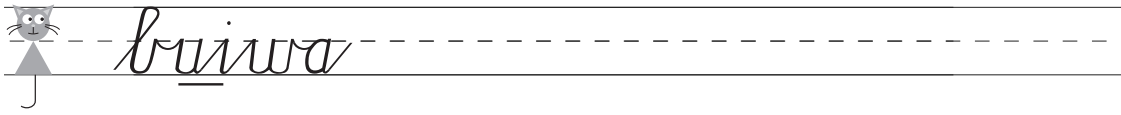
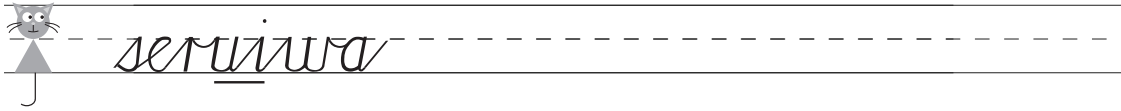
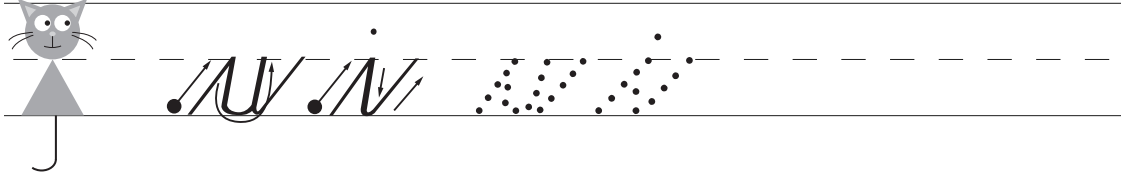
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ui**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala kanegelo mo moanegwa a bontšhago lešoko go motho o mongwe.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya methalaldi e 10 go go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Dikanegelo tša lešoko

FREIMI YA GO NGWALA:

(Hlalosa lefelo le baanegwa)

Tšatši le lengwe... *(hlalosa bothata)*

Ke moka... *(hlalosa gore bothata bo rarollotšwe bjang)*

Mafelelong... *(re botše gore go bontšha lešoko gobile le khuetšo bjang go baanegwa)*

GO ITOKISETŠA: Pele ga lenaneothuto la go ngwala, ngwala peakanyo ye o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

GO ŠUPETŠA TSHEPETŠO KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Dira tšhupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, ka tsela ye:

Peter o be a dula kua Pretoria le ba lelapa la gagwe. O be a na le moratho wa gagwe ba re ke Michael. Peter e be e le motho wa batho. Michael o be a na le dihlong. **Letšatši le lengwe** Peter le Michael ba be ba bapala mo mokgotheng ge bagwera ba Peter ba fihla. Ba kgopetše Peter gore a ye le bona phakeng. Michael o ile a kgopela go sepela le bona, eupša bagwera ba Peter ba hwa ka disego. Peter o kitimetše go bagwera ba gagwe gomme a šadiša moratho wa gagwe gabotse ka go hwidihwinya letsogo.

Ke moka, Peter a retologa a bona Michael a lebega a nyamile. A goeletša Michael gore a mo latele. Michael a myemyela kudu. Peter a botša bagwera gore o nyaka go tsentšha moratho wa gagwe, le go mmontšha gore o mo swere gabotse. Mafelelelong, motho o mongwe o be a thabile. Peter o ile a ikwa a thabile gore o dirile gore moratho wa gagwe a thabe.

BARUTWANA BA FELELETŠA TŠHEPETŠO YA KAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša bona.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Kanegelo ya Lešoko: Kakanywa**

- 3 Botša barutwana go hwetša peakanyo ya bona ya Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo.
- 4 Botša barutwana gore ba feleletše freimi ya go ngwala ba šomiša di peakanyo tša bona.
- 5 Botša barutwana gore b aka tlaleletša ka mafoko goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ao ba ka a šomišago go ba thuša.
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

8 Moogamanye 2020

Kanegelo ya bešoko : Kankanywa

Boitumenlo o be a dula motsoaneng be mmaagwe, tatagwe be monato wa gagwe wa moemane. Ka metlha ge boitumenlo a boya ga e go towa oerobong, o bapala moka mmaagwe a tlwekisa ka ntlong. Ka betsoatsoi be bengwe, boitumenlo o ibe a bona mmaagwe a iphona ka tlogo ebilhe a twanenka matlho. boitumenlo o ibe bona gone mmaagwe ga a ikwe gabotoe, eupoa o twanenka pebe go tlwekisa ka ntlong.

ke moka boitumenlo o ibe a ba be gopalo. O ibe a toea beoeroko go magwe gomme a mmotsoa gone a ye go patlama. Mma o ibe a ya go patlama gomme boitumenlo a tlwekisa ntlo ka moka. maperebelong mma o ibe a ikwa a be kaone gomme a gokana boitumenlo. boitumenlo o ibe a lemogaa gone o dwanetoe go thusa mmaagwe kgafetsoa.

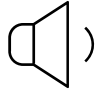
Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **buiwa, seruiwa**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **buiwa, diruiwa**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /le/medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **tau, ditau**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **tau, ditau**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **diruiwa**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modummo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **mohlwa, mootlwa, betlwa, dienywa**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **lefaufau**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
lefšega , lefsika. , lefsielo

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: GO DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Khumo o ba le mogwera yo mofsa</u></p> <p>Khumo o be a dira sengwe le sengwe le Bonga le Bantu. Ka mehla ba be ba dula mmogo ka fase ga sehlare ba ja letena. Ke mehla ba be ba raga kgwele ya maoto pele le morago mo lefelong le tee la lepatlelo.</p>	
<p>Tšatši le lengwe ge tšhipi ya nako ya go khutše e lla, Mna Ngoma o ile a bitša Khumo gore a šale ka phaphošing ya borutelo. Khumo o ile a lebelela Bonga le Bantu. Ba ile bamo lebelela le bona. ‘Ke tla le hwetša ka ntle,’ gwa realo Khumo.</p>	<p>Lebelela Khumo! O lebega a tshwenyegile. Ke kgona go hlama kgokaganyo! Ka nako tše dingwe, ge hlogo ya sekolo e ntaletša kopanong, ke kwa ke tshwenyega gore ke dirile sengwe se se fošagetšego!</p>
<p>‘Khumo, ke go beditše gore ke bolele le wena ka o mongwe wa bamphato ba gago,’ gwa realo Mna Ngoma. ‘Ke lemogile gore Thomas o tloga a na le dihlong. Ke bona ka mehla a dula a le noši ka nako ya go khutša. Ke tshepa gore wena le bagwera ba gagwe le ka mo akaretša.’</p> <p>Khumo o be a sa tsebe gore a reng. O be a nyaka go botša Mna Ngoma gore Thomas o na le dihlong ebile o nale maitshwaro a šele, gomme bagwera ba gagwe ba be ba sa nyake go bapala le yena. Eupša Khumo a se bolele selo.</p>	<p>Khumo o swanetše go ba a se na bonnete bja gore a direng. O swanetše go ba a tshwenyegile gore go tla direga eng ge a ka gana se morutiši a se kgopelago. Eupša, o swanetše go ba a tshwenyegile gore bagwera ba gagwe ba tla reng ka go akaretša Thomas. Ke kgona go hlama kgokaganyo! Mogwera waka le mogolle bobedi ba ntaleditše mateneng ka Mokibelo. Ke be ke sa tsebe gore ke se amogele taletšo ya ofe, ka lebaka la gore ke be ke sa nyake go ba nyamiša!</p>
<p>Ge Khumo a tšwela ka ntle, Bonga le Bantu ba be ba šetše ba dutše lefelong la bona la tlwaelo. ‘Naa o bothateng?’ gwa botšiša Bantu.</p> <p>‘Aowa – Mna Ngoma o hweditše phensele ya ka lebatong,’ Khuma a aketša. O be a sa kwe a nyaka go ba botša se Mna Ngoma a mmoditšego sona. O tla swanela ke go naganišiša taba ye pele, bonnyane.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Bošegong bjoo Khumo o ile a belaela go mmagwe. 'Aag! Mna Ngoma o nkgopetše go gwerana le mošimane ola o šele, Thomas,' Khumo a ngunanguna. 'Ga a na bagwera ebile ga a bolele le motho. Ga ke tsebe gore ke ka lebaka la eng a nkgopetše gore ke bapale le yena?'</p> <p>Mmago Khumo o ile a mo lebelela ka šedi. 'Gabotse ga o gapeletšege. Mna Ngoma o go kgopetše fela. Ga go se Mna Ngoma a ka se dirago go gapeletša ge o sa nyake,' a realo a tiišitše.</p> <p>Seo se ile sa dira gore Khumo a kwe bokaone. 'Ga go hlokege gore ke bapale le ngwana ola o šele,' a nagana.</p>	
<p>Eupša ge Khumo a robetše mpeteng bošegong bjoo, o ile a nagana mohlang a be a thoma sekolo, pele a tseba Bonga le Bantu. O ile a nagana ka dibeke tšela tše mmalwa tša mathomo, mola a be a dula ale noši ka nako ya go khutša, a holofela gore mongwe a ka nyaka go dula le yena. 'Mohlomongwe ga ke gapeletšege,' Khumo a nagana, 'eupša ke a nyaka.'</p>	<p>Khumo o gopola ka moo a bego a kwa a le noši mola a se na bagwera ba a ka dulago le bona ka nako ya go khutša. O hlama kgokaganyo go Thomas. O lemoga gore Thomas o swanetše a be a kwa a le noši, fela bjale ka moo a ilego a kwa ka gona. O tseba ka moo go nyamišago ka gona. Ke nagana gore ke lona lebaka le dirago gore Khumo a phethe ka go bapala le Thomas.</p>
<p>Letšatši le latelago, Khumo o dutše le Bantu le Bonga. O ile a bogela Thomas a dutše ka noši. 'Ke nagana gore a re boneng ge eba Thomas a ka nyaka go dula le rena,' gwa realo Khumo.</p> <p>'Thomas? Ke ka lebaka la eng o nyaka go mo akaretša?' gwa botšiša Bantu, a sega.</p> <p>'Aaa, ebile ga a lebege a thabiša!' gwa realo Bonga.</p> <p>'Ke nagana gore o lokile,' gwa realo Khumo. 'Le gona nna ke mo kwela bohloko. Ga go na o tee wa rena yo a ka ratago go dula a nnoši ka nako ya go khutša. Gape, ge re na le mogwera wa bone re ka kgona go bapala ka dihlopha.'</p> <p>'Go lokile,' Bantu le Bonga ba dumela.</p>	<p>Ke nagana gore Khumo o swanetše go ba a kwa a thabile ge a bona Thomas a myemyela.</p>
<p>Khumo o ile a batamela Thomas. 'Hei! O nyaka go tlo dula le rena?'</p> <p>Thomas a lebelela go dikologa. 'Nna?' a botšiša.</p> <p>'Eng, wena. Naa o nyaka go tlo dula le rena?'</p> <p>Sefahlego sa Thomas bontšha go myemyela. 'Go lokile,' a realo.</p>	<p>Khumo o swanetše go ba a ikgantšha ka gore o dirile selo sa botho, ebile o dirile gore motho o mongwe a kwe a thabile! Ke kgona go hlama kgokaganyo! Ka nako e nngwe, ke file mosadi wa go gola madulo ka peseng a be a emeletše, eupša ke tsebile gore o hloka madulo go feta nna. O ile a thaba ge ke mo fa madulo a ka. Kei le ka ikgantšha ka ge ke kgethile go dira botho ebile ke dirile gore mongwe a kwe a thabile!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge ba seno ja, bašimane ba ile ba šomiša maswika go dira dipala tše pedi. Ba ile ba bapala ka bobedi-ka bobedi. 'Ye ke kgwele ya maoto e kaonekaone ye re kilego ra e bapala!' gwa realo Bantu. 'Etle go bapala le rena gape gosasa!' Bonga a realo go Thomas.</p>	
<p>'Ke ikgantšha ka wena, Khumo,' gwa realo Mna Ngoma, mafelelong a letšatši. Ge Khumo a tšwa ka lebati, le yena o be a ikgantšha.</p>	<p>Khumo o swanetše go ba a kwa a gabotse ka gobane o dirile gore batho ba bantši ba thakgale.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa go tšere Khumo nako e kaakang go tšea sephetho sa go akaretša Thomas?</p>	<p>Go mo tšere bošego botee.</p>
<p>Naa Thomas o ile a kwa bjang ge Khumo mo kgopela go bapala la mathomo?</p>	<p>O be a maketše/ a thakgetše.</p>
<p>La mathomo, Khumo o be a sa nyake go akaretša Thomas. Naa o ka hlama kgokaganyo? Naa o kile wa nyaka go kgetholla motho o mongwe? Ka labaka la eng?</p>	<p>Barutwana ba tla fa dikarabo tša bona.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Khumo a tšere sephetho sa go akaretša Thomas?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o naganne ka gore go bjang go dula o le noši ka nako ya go khutša. • Ke ka lebaka la gore o lemogile gore ge a be a dula a nnoši, o be a duma eke mongwe o be a ka nyaka go dula le yena. • Ke ka lebaka la gore o lemogile gore ke go dira ka botho le lešoko.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo..
 - leboga
 - lebanwe
 - swara

Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	Swara mogwera legetla ka boleta
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	Bea seatla pelong ya gago
Laetša go ba le kwelobohloko	Swara mogwera legetla
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	igokare
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	Igokare
Mmatamele gore a se be noši	Laetša go batamela
Laetša kwelobohloko ka mehla	Swara mogwera legetla
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	Bula matsogo ka moka

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 Kanegelo ye e ka ga...
 Khumo o na le lešoko ka lebaka la ge...
 Kanegelo ye e nyelelana le tabakgolo ya 'Lešoko' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

au	ui	t
m	o	g
l	a	f
e	s	r
w	b	d

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: / **au** / le / **ui** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa tsa ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka:
/l/-/au/-/m/-/a/ = **lauma**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **au** / **goba** / **ui** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /b/-/e/-/l/-/a/ = **bela**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **au, ui**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **tau, mogau, lauma, ditau, , lefaufau, seruiwa, buiwa, diruiwa**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATHLAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO KAMAKA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka karolwana ya bohlokwa ya sengwalwa.
- 2 Re tla nagana gape ka selo se sengwe re ka se **kgokaganyago** le le kanegelong.
- 3 Re tla dira ditekanyetšo tša kanegelo go ya ka dinaledi tše Re fa kanegelo dinaledi tše 5 ge e le gore re a se RATA. Re fa kanegelo lefela ge e le gore ga re e rate.
- 4 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 5 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Sengwala se se ka ga... (mafoko a 2 go iša go a 3)
Ke kgona go kgokagana le kanegelo ye ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelana le lešoko ka lebaka la gore...
Mo go dinaledi tše 5, ke fa kanegelo ye...ka lebaka la gore...
- 6 Hlalosa gore barutwana ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go go kgetha dikarolwana tša bohlokwa kudu.
 Dira **tšhupetšo** ka mohlala wa gago o laetša barutwana. E re: **Sengwalwa se se ka ga Khumo a bontšha lešoko go Thomas. Ke kgona go dira kgokagano le kanegelo ka lebaka la gore** Khumo o swanetše go tšea sephetho sa gore ke eng seo se nepagetšego gore a se dire. Ka nako ye nngwe ke hloka nako e telele go nagana ka diphetho tša bohlokwa le nna. **Kanegelo ye e mabapi le lešoko ka gobane** mafelelong, Khumo o tšea sephetho sa gore o nyaka go swara Thomas ka tsela yeo le yena a ratago motho o mongwe a mo sware ka gona. Seo ke lešoko! **Mo dinaleding tše 5, ke fa kanegelo ye dinaledi tše 3 ka lebaka la gore** ke se ratile, eupša ga se mmamoratwa wa ka wa dikanegelo.
- 7 Efa barutwana nako ya go nagana ka dikarolwana tše bohlokwa tša sengwalwa.
- 8 Botša barutwana go **sokologa gomme ba bolele** le wa mphato go abelana ka dikakanyo tša bona. Botša barutwana gore ba ngwale dikakaretšo tša bona ba šomiša freimi.
- 9 Tanya šedi ya barutwana.
- 10 Kgopela barutwana 2 goba o 1 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
 Dira kakaretšo ya phaphoši, bjalo ka: **Sengwalwa se se ka ga** Khumo. O swanetše go tšea sephetho go akaretša Thomas goba go se mo akaretše. Ke sephetho sa boima ka lebaka la gore bagwera ba Khumo ba nyakago gore a se ke a tsena, eupša morutiši o kgopela Khumo gore akaretše Thomas. **Re ka kgona go dira dikgokagano le kanegelo ye ka lebaka la gore** kua sekolong, bontšhi bja rena re ikwele re sa akaretšwa bjalo ka Thomas. **Kanegelo ye e mabapi le lešoko ka lebaka la gore** Khumo o swara Thomas ka go mo šokela. O a mo rarelela ka sephetho se a se tseyago ge bagwera ba gagwe ba moja ka meno. **Mo dinaleding tše 5, re fa kanegelo ye dinaledi tše 4 ka lebaka la gore** bontšhi bja rena re se ratile, efela e se mmamoratwa wa dikanegelo tše re di badilego lenyaga.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

2

TABAKGOLO:

Lešoko

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tšše o di nyakago.
- 4 Tlaleletsa dilo tša tabakgolo ya lebotla le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Ke a leboga, kwelobohloko, le dikarata tša go lakaletša motho a fole kapelo tša go tšwa mabenkeleng.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Bokgoni ba go theeletsa ka mahlahla. Karolo ya go bale mosa ke go kgona go theeletša! Thuša barutwana go itlwaetša bokgoni bjo.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 8 & 9, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 10, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 11, 12 & 13, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa motho o mongwe a go bontšha lešoko

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Matuma a efa Ntsako selai sa borotho ba sangwetše ka gare ga puku ya dikanegelo: Letena la tlaleletšo
- 2 Botšha barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Lešoko
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye go fihla ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana di felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa re ka bontšha bjang lešoko go batho ba bangwe?
 - b Ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go bontšha lešoko?
 - c Naa o ikwa bjang ge motho o mongwe a re bontšha mosa?
 - d Naa leganetši la lešoko ke eng?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - sephiri
 - tshepišo
 - tshepagala

Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	<i>Swara mogwera legetla ka boleta</i>
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	<i>Bea seatla pelong ya gago</i>
Laetša go ba le kwelobohloko	<i>Swara mogwera legetla</i>
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	<i>igokare</i>
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	<i>Igokare</i>
Mmatamele gore a se be noši	<i>Laetša go batamela</i>
Laetša kwelobohloko ka mehla	<i>Swara mogwera legetla</i>
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	<i>Bula matsogo ka moka</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona o ngwale letšatšikgwedi le sehlogo **Botee go ya Bontšhing ba Mantšu.**
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro.
- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le nomoro ye e nepagetšego.

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 leoto
 - 2 leino
 - 3 lepidibidi
 - 4 thipa
 - 5 letlakala
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi mo mothalading wa ka fase.
 - 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
 - 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
 - 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 leoto
maoto
 - 2 leino
meno
 - 3 lepidibidi
mapidibidi
 - 4 thipa
dithipa
 - 5 letlakala
matlakala
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala gare ba ngwala goba ge ba ngwala.
 - 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona Puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong : Letena le okeditšwego
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša tadi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo mo moanegwa a bontshago lešokogo motho o mongwe.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya methalaldi e 10 go ba le seabe go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Dikanegelo tša lešoko

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele o thoma ka thuto ya go ngwala.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše lebaka le le fitilego?
- 2 Naa go nale moanegwa o tee wo a bontšhago lešoko go moanegwa o mongwe?
- 3 Naa go na le bothata mo kanegelong?
- 4 Naa bothata ba mo kanegelong ya ka bo a rarollwa?
- 5 Naa ke peletile mantšu gabotse?
- 6 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka leswaodikga leo le nepagetšego?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetso ya go phošolla go barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlopha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphoso tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tše diphošollwa bjang.

8 Mošupologo 2020Kanegengko ya Bešonko : Kankanywa

^B
 Boitumenlo o be a dula motsoaneng le mma^hgwe, tata^hgwe le monato^h wa gagwe wa moš^hemane. Ka metlha ge Boitumenlo a boya gae go tšwa o^hekolong, o^h tšapana mola mma^hgwe a tšwenkwa ika ntlong. Ka beš^ho^hbi le bengwe, Boitumenlo o ibe a bona mma^hgwe a iphona^hla tlogo ebilhe a tswabeka matlho.

^B
 Boitumenlo o ibe bona gore mma^hgwe ga a ikwe gabotoe, e^hna o tswela pele go tšwenkwa ika ntlong.

^B
 X X X X X X X X
 Ke moka Boitumenlo o ibe a ba be^h gopolo. O ibe a tšea beš^hwieno go^h mma^hgwe gomme a mmotša gore a ye go patlana. Mma o ibe a ya go patlana gomme Boitumenlo a tšwenkwa ntlho ika moka. Ma^hke^hbelong mma o ibe a ikwa a be ikone gomme a gokana Boitumenlo. Boitumenlo o ibe a bemoga^h gore o swanetše go tšwa mma^hgwe kgafetša.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ae**
- 2 Bitša lentšu: **laela**
- 3 Arogantšha lenšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /l/-/ae/-l/-a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /l/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /ae/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **laela**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /l/-/ae/-l/-a/= **laela**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /lae/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /la/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /lae/-/la/ = **laela**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ae**
- 2 Bitša lentšu: **maeto**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /m/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /ae/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /t/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /o/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /m/-/ae/-t/-o/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **maeto**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /m/-/ae/-t/-o/= **maeto**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /mae/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /to/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /mae/-/to/ = **maeto**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ae**.
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.

- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Mae**
 - 2 **Laela**
 - 3 **Molaetša**
 - 4 **Kae**
 - 5 **Maeto**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

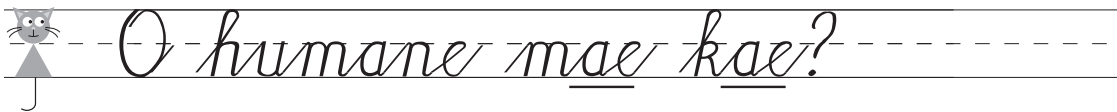
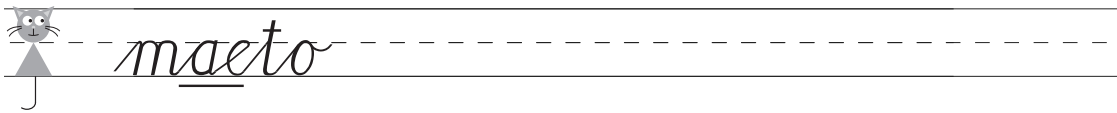
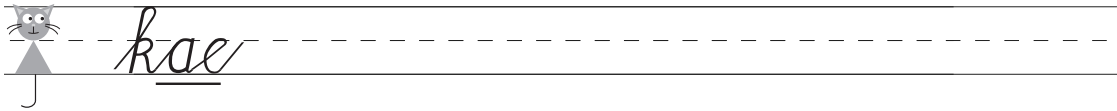
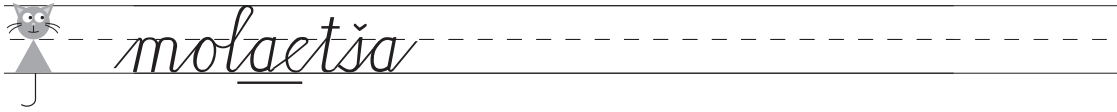
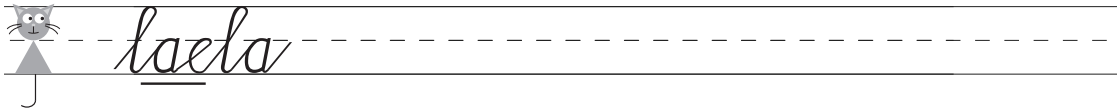
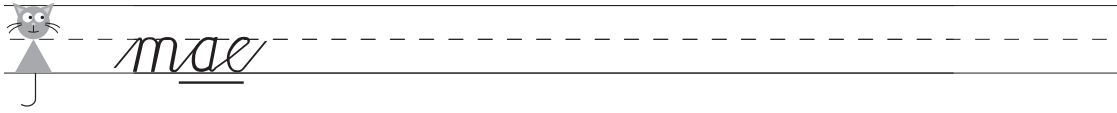
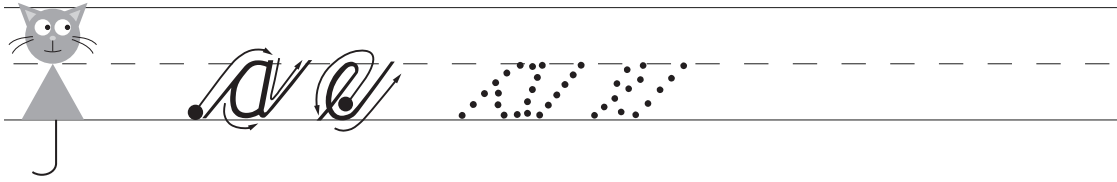

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ae**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO DIRA DITEKANETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Letena la tlaleletšo</p> <p>Mošupologo o mongwe, Matuma o ile a ntšha sangwetše ya gagwe ka mokotlaneng. E be e le ya mayonisi le kgogo – mmamoratwa wa gagwe. O ile a ngatha ga tee pele a lemoga gore Ntsako o be a sa je.</p> <p>‘Naa letena la gago le kae?’ Matuma a botšiša Ntsako.</p> <p>‘Ga ke na letena lehono,’ Ntsako a realo. ‘Mma o bile le kotsi bjale o ka sepetlele. Ga re na senkgwa ka gae. Eupša o se ke wa botša motho.’</p> <p>Matuma o ile a ngwatha sangwetše ya gagwe ka diripa tše pedi gomme a fa Ntsako seripa. ‘Nka se ke – ke a tshepiša,’ a realo.</p>	
<p>Mesong ya Labobedi, Matuma o ile a tsena ka moraleng wa gabo.</p> <p>‘Hle Mma, nka ba le disangwetše tše pedi tšea letena lehono?’ a kgopela ga botsana.</p> <p>‘Tše pedi? Ka lebaka la eng tše pedi?’ mmagwe a botšiša.</p> <p>‘Mm...Ke kwa ke swere ke tlala kudu lehono!’ a realo ka go tliša.</p> <p>‘Mohlomongwe o a gola?’ mmago Matuma a nagana, ge a tsena sangwetše ya bobedi ka mokotlaneng wa letena.</p>	<p>Matuma ga a na nnete go mmagwe. Ga ke kgone go phetha gore go lokile goba ga go a loka go aketša mmagwe.</p>
<p>Ka nako ya go khutša, Matuma o ile a ntšha disangwetše tše pedi ka mokotlaneng wa gagwe gomme a fa Ntsako e tee.</p> <p>‘Ke ya ka?’ Ntsako a realo, a maketše.</p> <p>‘Ke tla go tlela letena go fihla bommago ba boa gae,’ Matuma a realo, ‘o se ke wa tshwenyega.’</p>	<p>Ke bona gore Matuma o fo bolela leaka le lennyane go thuša mogwera wa gagwe. Mo monaganong wa ka, leaka la gagwe le lokile, ka gore ke la go thuva e sego go kweša bohloko.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka Laboraro pele ga sekolo, Matuma o ile a khukhunela ka moraleng e sa le ka pela go direla Ntsako. O be a sa nyake mmagwe a mmotšiša gape ka sangwetše ya tlaleletšo. Eupša mmagwe a tsenaga a tlotša botoro ya dimake mo senkgweng.</p> <p>'Sangwetše ya tlaleletšo gape?' mmagwe a go duma go tseba.</p> <p>'Ah... Go na le dipapadi lehono ka fao ke nyaka dijo tša tlaleletšo,' a aketša.</p>	<p>Gape, Matuma o bolela leaka le lennyane go swara tshepišo ya gagwe go mogwera wa gagwe. Ke hlama tekanyetšo ya gore o dira selo sa nnete, ka gore o leka go ba mogwera wa go loka.</p>
<p>Ka nako ya go khutša, Matuma a ntšha disangwetše tše pedi mokotlaneng wa gagwe – sangwetše ya heme le tšhese ye mmagwe a bego a mo diretše, le ya botoro ya dimake ye a e dirilego.</p> <p>'Naa o nyaka efe?' a botšiša mogwera wa gagwe.</p> <p>'Nka hwetša ya heme le tšhese?' Ntsako a realo.</p> <p>'Go lokile!' Matuma a fetola ka botho, le ge a be a tloga a nyaka sangwetše ya heme le tšhese.</p>	
<p>Mesong ya Labone, Matuma o ile a dira ka boomo go tšea nako e telele go hlapa le go apara gore a se be le nako ya difihlolo.</p> <p>'Matuma! O a diega!' mmagwe a mmitša.</p> <p>'Tshwarelo Mma,' a goelela. 'Ke kgopela gore le ntirele sangwetše ya difihlolo!'</p> <p>Ge a sepela go ya sekolong, o ile a tsenya sangwetše ya tlaleletšo ka mokotlaneng wa gagwe wa letena. O ile a nagana gore a ka hlwa letšatši le tee ka ntle ga difihlolo.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore go be go le boima go Matuma go aketša mmagwe. E bile o ga a je difihlolo fela gore a kgone bobedi go thuša mogwera wa gagwe le go phema go aketša gape.</p>
<p>Ka nako ya letena, mala a Matuma a be a lla, eupša o ile a fa mogwera wa gagwe sangwetše ya tlaleletšo ka lethabo.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore Matuma o tsepeletše go leka go thuša mogwera wa gagwe – ebile o ikemišeditše go ya ka tlala mosong wohle gore Ntsako a be le letena.</p>
<p>Bošegong bjoo, ge Matuma a bapala ka ntle pele ga matena, mmagwe o ile a hwetša mogala.</p> <p>'Ke nna mmago Ntsako,' gwa realo lentšu mo mogaleng.</p> <p>'Ntsako o mpoditše gore o be o mo romela letena beke ka moka ge ke be ke le sepetlele. Ke a leboga ge o ile wa mo hlokomela,' a realo.</p> <p>Mmago Matuma o ile a myemyela a le noši. Bjale o be a kwešiša disangwetše tša tlaleletšo.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mmago Matuma o ile a mmitša. 'Matuma, ke nyaka go bolela le wena, etla o dule fase,' mmagwe a realo.</p> <p>'Mma wee, o ile go nkomanyetša go ja disangwetše tše dintši!' a nagana.</p> <p>'Ke tseba gore ke ka lebaka la eng o be o kgopela letena la tlaleletšo,' mmagwe a myemyela, 'eupša ke ka lebaka la eng o be o sa no mpotša?'</p> <p>'Gabotse, ke tshepišitše Ntsako gore nka se botše motho gore ga a na dijo ka gae,' Matuma a realo.</p> <p>'Seo e be e le tiro ya botho, Matuma. Ke ikgantšha ka wena!'</p>	<p>Ke nagana gore mmago Matuma o kwešiša lebaka la gore a se tshepege, ka gore o ile a hlaloša ka botho. Ke hlama tekanyetšo ya gore mmago Matuma o dirile taba ya maleba.</p>
<p>Letšatši le latelago ka letena, Ntsako o ile a ntšha lolipopo mokotlaneng wa gagwe wa letena.</p> <p>'Ye ke ya gago, go tšwa go nna le mma wa ka,' Ntsako a realo.</p>	
<p>Ge Matuma a latswa lolipopo ya gagwe, o ile a nagana ka moo go kwešago bose go thuša mogwera.</p>	<p>Ditiro tša Matuma ka moka di ka ga go thuša mogwera wa gagwe. Ke a thaba ka ge a kwa botse ka ditiro tša gagwe.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa sangwetše ya Matuma ya mmamoratwa e be e le efe?</p>	<p>Sangwetše ya Matuma ya mmamoratwa e be e le ya kgogo le mayonisi.</p>
<p>Naa Matuma o be a tlela mang disangwetše tša tlaleletšo?</p>	<p>O be a tlea Ntsako disangwetše tša tlaleletšo.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Mokagdi a sa botše mmagwe gore sangwetše ya tlaleletšo ke ya Ntsako?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o tshepišitše mogwera wa gagwe gore a ka se botše motho. • Ke ka lebaka la gore o be a sa nyake go roba tshepišo ya gagwe go Ntsako. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go ba mogwera yo mobotse. • Ke ka lebaka la gore ke mogwera wa lešoko/ botho/ go naganela.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - maaka a matala
 - go ikgafa
 - gwaba
 - khukhuna

Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	<i>Swara mogwera legetla ka boleta</i>
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	<i>Bea seatla pelong ya gago</i>
Laetša go ba le kwelobohloko	<i>Swara mogwera legetla</i>
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	<i>igokare</i>
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	<i>Igokare</i>
Mmatamele gore a se be noši	<i>Laetša go batamela</i>
Laetša kwelobohloko ka mehla	<i>Swara mogwera legetla</i>
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	<i>Bula matsogo ka moka</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: eo**
- 2 Bitša lentšu: **seolong**
- 3 Arogantšha lenšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /s/-/eo/-l/-o/-n/-g/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /s/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /eo/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa bone wa lentšu: /o /
- 8 Bitša modumo wa bohloano o tee wa lentšu: /n/
- 9 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /g/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **seolong**
- 11 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /s/-/eo/-l/-o/-n/-/g/= **seolong**
- 12 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /seo/
- 13 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /long/
- 14 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /seo/-/long/ = **seolong**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: eo**
- 2 Bitša lentšu: **beola**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /b/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /eo/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung ? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgotela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /b/-/eo/-l/-a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **beola**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /b/-/eo/-l/-/a/ = **beola**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /beo/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /la/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /beo/-/la/ = **beola**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a eo.**

- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Leoto**
 - 2 **Seolo**
 - 3 **Beola**
 - 4 **Seolong**
 - 5 **Theoga**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

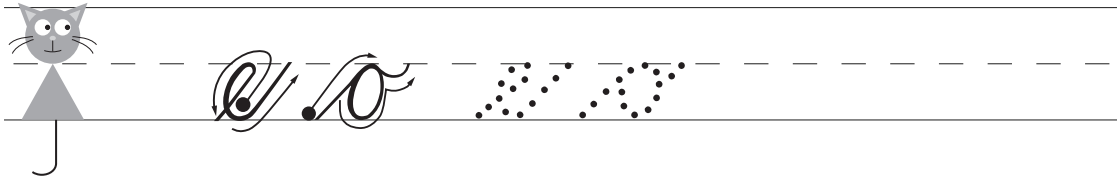

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **eo**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

 leoto

 seolo

 beola

 seolong

 theoga

 O bea leoto godimo ga seolo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala kanegelo mo moanegwa a bontshago lešoko go motho o mongwe.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko a 10 go contribute go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Dikanegelo tša lešoko

FREIMI YA GO NGWALA:

Tšatši le lengwe... (*hlalosa bothata*)

Ke moka... (*hlalosa gore bothata bo rarollotšwe bjang*)

Mafelelong... (*re botše gore go bontšha lešoko go huetsa baanegwa*)

Mafelelong... (*re botše gore go bontšha lešoko go huetseditše bjang baanegwa*)

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa wa gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA GO TSHEPETŠO YA GO PHATLALATŠA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša bona.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: ...o bontsha lešoko
- 3 Botša barutwana gore ba ngwallole mošomo wa bona gabotse ka ntle ga diphošo
- 4 Ge e le gore barutwana ba sa na le nako, ba ka thala tshwantshetso ka pejana
- 5 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2 Botša barutwana go **Sokologa ba Bolele** gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.

- 3 Ge e le gore barutwana ba dirile se, bitša o morutwana o tee goba ba ba bedi gore ba balele phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Laetša dingwalwa tša barutwana tekano ya go lebana le mahlo a bona go ba dumelela gore ba kgone go bale mošomo ya bona le ya ba mphato ba bangwe ba ka phaphošing.

15 Modagamanye 2020

Boitumenlo o bontšha

Boitumenlo o be a duka motsoaneng le mma^gwe, tataragwe le monatšo wa gagwe wa mošomane. Ka metšha ge Boitumenlo a boya gae go tšwa oerokong, o a bapana moka mma^gwe a tšwekriša ka ntšhong. Ka betšatšhi le bengwe, Boitumenlo o ibe a bona mma^gwe a iphorošha tšhogo ešibe a tšwanetša matšo. Boitumenlo o ibe bona gone mma^gwe ga a ikwe gabotoe, ešiša o tšwana pebe go tšwekriša ka ntšhong.

Ke moka Boitumenlo o ibe a ba le kgopolo. O ibe a tšea bešwienlo go mma^gwe gomme a mmošša gone a ye go patlana. Mma o ibe a ya go patlana gomme Boitumenlo a tšwekriša ntšo ka moka. Mafelhelong mma o ibe a ikwa a be kaone gomme a gokana Boitumenlo. Boitumenlo o ibe a bemoga gone o owanetše go tšša mma^gwe kgafetša.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **kae, mae**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **kae, mae**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka /k/ le /m/ medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **beola, seolo**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **beola, seolo**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **theoga**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **paologa, kgaoga, tloga, tsoga, goga.**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **beola**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
Tlola, mohola, sola, gola

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi**MAANO A GO BALA: DIRA DITEKANETŠO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Letena la tlaletšo</u></p> <p>Mošupologo o mongwe, Matuma o ile a ntšha sangwetše ya gagwe ka mokotlaneng. E be e le ya mayonisi le kgogo – mmamoratwa wa gagwe. O ile a ngatha ga tee pele a lemoga gore Ntsako o be a sa je.</p> <p>‘Naa letena la gago le kae?’ Matuma a botšiša Ntsako.</p> <p>‘Ga ke na letena lehono,’ Ntsako a realo. ‘Mma o bile le kotsi bjale o ka sepetlele. Ga re na senkgwa ka gae. Eupša o se ke wa botša motho.’</p> <p>Matuma o ile a ngwatha sangwetše ya gagwe ka diripa tše pedi gomme a fa Ntsako seripa. ‘Nka se ke – ke a tshepiša,’ a realo.</p>	<p>Ge re bontšha lešoko, re ipeya maamong a motho yo mongwe. Re ba swara ka moo re ka ratago gore re swarwe ka gona. Ke hlama tekanyetšo ya gore Matuma ke motho wa lešoko, ka gore o abelana dijo tša gagwe le mogwera ka bjako – ga a emele gore a kgopelwe pele.</p>
<p>Mesong ya Labobedi, Matuma o ile a tsena ka moraleng wa gabo.</p> <p>‘Hle Mma, nka ba le disangwetše tše pedi tšea letena lehono?’ a kgopela ga botsana.</p> <p>‘Tše pedi? Ka lebaka la eng tše pedi?’ mmagwe a botšiša.</p> <p>‘Mm...Ke kwa ke swere ke tlala kudu lehono!’ a realo ka go tliša.</p> <p>‘Mohlomongwe o a gola?’ mmago Matuma a nagana, ge a tsena sangwetše ya bobedi ka mokotlaneng wa letena.</p>	<p>Ke nagana gore Matuma o bontšha lešoko ge a sa abelane sephiri sa Ntsako. Seo se mpontšha gore o tloga a nagana ka ga maikutlo a mogwera wa gagwe.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka nako ya go khutša, Matuma o ile a ntšha disangwetše tše pedi ka mokotlaneng wa gagwe gomme a fa Ntsako e tee.</p> <p>'Ke ya ka?' Ntsako a realo, a maketše.</p> <p>'Ke tla go tlela letena go fihla bommago ba boa gae,' Matuma a realo, 'o se ke wa tshwenyega.'</p>	<p>Mmalo, ke kgolwa gore ge nka tsoga ka hloka dijo, ke tla ba le mogwera wa lešoko le hlokomelo bjalo ka Matuma.</p>
<p>Ka Laboraro pele ga sekolo, Matuma o ile a khukhunela ka moraleng e sa le ka pela go direla Ntsako. O be a sa nyake mmagwe a mmotšiša gape ka sangwetše ya tlaleletšo. Eupša mmagwe a tsema ge a tlotša botoro ya dimake mo senkgweng.</p> <p>'Sangwetše ya tlaleletšo gape?' mmagwe a go duma go tseba.</p> <p>'Ah... Go na le dipapadi lehono ka fao ke nyaka dijo tša tlaleletšo,' a aketša.</p>	<p>Go na le bohlatse bja gore Matuma o na le lešoko – o dira maitshwarelo a go hwetša sangwetše ya tlaleletšo fela gore a se robe tshepišo ya gagwe go Ntsako.</p>
<p>Ka nako ya go khutša, Matuma a ntšha disangwetše tše pedi mokotlaneng wa gagwe – sangwetše ya heme le tšhese ye mmagwe a bego a mo diretše, le ya botoro ya dimake ye a e dirilego.</p> <p>'Naa o nyaka efe?' a botšiša mogwera wa gagwe.</p> <p>'Nka hwetša ya heme le tšhese?' Ntsako a realo.</p> <p>'Go lokile!' Matuma a fetola ka botho, le ge a be a tloga a nyaka sangwetše ya heme le tšhese.</p>	<p>Ke nagana gore ke go naganelana ge Matuma a fa mogwera wa gagwe sangwetše ye a tlogago a e nyaka. O tloga a na le botho go mogwera wa gagwe.</p>
<p>Mesong ya Labone, Matuma o ile a dira ka boomo go tšea nako e telele go hlapa le go apara gore a se be le nako ya difihlolo.</p> <p>'Matuma! O a diega!' mmagwe a mmitša.</p> <p>'Tshwarelo Mma,' a goelesa. 'Ke kgopela gore le ntirele sangwetše ya difihlolo!'</p> <p>Ge a sepela go ya sekolong, o ile a tsenya sangwetše ya tlaleletšo ka mokotlaneng wa gagwe wa letena. O ile a nagana gore a ka hlwa letšatši le tee ka ntle ga difihlolo.</p>	<p>Mmalo. Matuma o lešoko kudu ebile o ikemišeditše go gafa difihlolo tša gagwe go thuša mogwera.</p>
<p>Ka nako ya letena, mala a Matuma a be a lla, eupša o ile a fa mogwera wa gagwe sangwetše ya tlaleletšo ka lethabo.</p>	
<p>Bošegong bjoo, ge Matuma a bapala ka ntle pele ga matena, mmagwe o ile a hwetša mogala.</p> <p>'Ke nna mmago Ntsako,' gwa realo lentšu mo mogaleng.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Ntsako o mpoditše gore o be o mo romela letena beke ka moka ge ke be ke le sepetlele. Ke a leboga ge o ile wa mo hlokomela,' a realo.</p> <p>Mmago Matuma o ile a myemyela a le noši. Bjale o be a kwešiša disangwetše tša tlaleletšo.</p>	
<p>Mmago Matuma o ile a mmitša. 'Matuma, ke nyaka go bolela le wena, etla o dule fase,' mmagwe a realo.</p> <p>'Mma wee, o ile go nkomanyetša go ja disangwetše tše dintši!' a nagana.</p> <p>'Ke tseba gore ke ka lebaka la eng o be o kgopela letena la tlaleletšo,' mmagwe a myemyela, 'eupša ke ka lebaka la eng o be o sa no mpotša?'</p> <p>'Gabotse, ke tshepišitše Ntsako gore nka se botše motho gore ga a na dijo ka gae,' Matuma a realo.</p> <p>'Seo e be e le tiro ya botho, Matuma. Ke ikgantšha ka wena!'</p>	<p>Mmago Matuma o ikgantšha ka lešoko la morwedi wa gagwe, ka gore o išeditše mogwera dijo, ebile o swere sephiri sa mogwera wa gagwe.</p>
<p>Letšatši le latelago ka letena, Ntsako o ile a ntšha lolipopo mokotlaneng wa gagwe wa letena.</p> <p>'Ye ke ya gago, go tšwa go nna le mma wa ka,' Ntsako a realo.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore Ntsako le mmagwe ba nyaka go bontšha Matuma ka moo ba lebogago botho bja gagwe – e swanetše go ba e le ka moo bam o reketšego lolipopo!</p>
<p>Ge Matuma a latswa lolipopo ya gagwe, o ile a nagana ka moo go kwešago bose go thuša mogwera.</p>	<p>Go na le bohlatse bjo bontši kudu mo kanegelong gore Matuma ke mogwera wa lešoko. Ke nagana gore o tla ba a lebanwe ke mpho ye a kgethegilego!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa ke eng seo Matuma a bego a sa swanela go botša batho?</p>	<p>O be a sa swanela go botša batho gore Ntsako ga a na dijo ka gae.</p>
<p>Hlaloša nako ye o kilego wa bontšha le lešoko go mogwera, bjalo ka Matuma.</p>	<p><i>Ke bonthitše lešoko go mogwera ge ke...</i></p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Matuma o bontšhitše bjang lešoko go mogwera wa gagwe?</p>	<ul style="list-style-type: none"> O mo tlišeditše dijo ka mehla ge mmagwe a be a lwala a le sepetlele. O swere sephiri sa mogwera wa gagwe. O dirile maitshwarelo gore a hwetše dijo tša tlaleletšo, fela gore a swere sephiri sa mogwera wa gagwe. O file mogwera wa gagwe sangwetše ye a bego a e nyaka. O gafile difihlolo gore mogwera wa gagwe a hwetše letena.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - swabile
 - ahlola
 - ka sewelo
 - morero

Mantšu	Ditiro
Laetša boleta go batho ka mehla!	<i>Swara mogwera legetla ka boleta</i>
Ba ka ba be ekwa pelobohloko	<i>Bea seatla pelong ya gago</i>
Laetša go ba le kwelobohloko	<i>Swara mogwera legetla</i>
O ka rata batho ba boleta ka mehla!	<i>igokare</i>
Ge yo mogwe a dutše a nnoši	<i>Igokare</i>
Mmatamele gore a se be noši	<i>Laetša go batamela</i>
Laetša kwelobohloko ka mehla	<i>Swara mogwera legetla</i>
Le wena o tla kwelwabohloko ka mehla	<i>Bula matsogo ka moka</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke bona bohlatse ba gore Matuma o na le mosa ge a...
Ke a dumela / ga ke dumele gore go be go lokile gore Matuma go bolela maaka ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

ae	eo	m
l	a	o
e	t	s
k	s	b
h	g	n

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **ae** / le / **eo** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**m**/-/**ae**/-/**t**/-/**o**/ = **maeto**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokgale gore ba šomiše / **ae** / **goba** / **eo** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /**t**/-/**a**/-/**t**/-/**e**/ = **tate**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo: **ae, eo**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mob a kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **mae, laela, molaetša, kae, maeto, leoto, seolo, beola, seolong, theoga**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA/ GO DIRA DITEKANYETSO

KAKARETŠO YA BOMOLOMO GOBA YA GO NGWALWA YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka karolwana ya bohlokwa ya sengwalwa.
- 2 Re tla nagana gape ka selo se sengwe re ka se **kgokaganyago** le le kanegelong.
- 3 Re tla dira ditekanyetšo ya kanegelo go ya ka dinaledi tše Re fa kanegelo dinaledi tše 5 ge e le gore re a se RATA. Re fa kanegelo lefela ge e le gore ga re e rate.
- 4 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 5 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Sengwala se se ka ga... (mafoko a 2 go iša go a 3)
Ke nagana gore Matuma o dirile / ga se a dire ntho e botse ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelana le lešoko ka lebaka la gore...
Mo dinaleding tše 5, ke fa kanegelo ye...ka lebaka la gore...
- 6 Hlalosa gore barutwana ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go go kgetha dikarolwana tša bohlokwa kudu.
 Dira **tšhupetšo** ka mohlala wa gago o laetša barutwana. E re: **Sengwalwa se se ka ga Matuma a thuša mogwera wa gagwe. Ke nagana gore Matuma o dirile ntho ye botse ka lebaka la gore** le bommage ba ikgantšhitše ka sephetho sa gagwe go go boloka sephiri sa Ntsako. **Kanegelo ye e mabapi le lešoko ka lebaka la gore** Matuma o swara Ntsako ka go loka le ka tsela ya go mo naganela. **Mo dinaleding tše 5, ke fa kanegelo ye dinaledi tše 5 ka gobane** ke nagana gore Matuma ke mogwera wa loka o nkilego ka bala ka yena.
- 7 Efa barutwana nako ya go nagana ka dikarolwana tše bohlokwa tša sengwalwa.
- 8 Botša barutwana go **sokologa gomme ba bolele** le wa mphato go abelana ka dikakanyo tša bona. Botša barutwana gore ba ngwale dikakaretšo tša bona ba šomiša freimi.
- 9 Tanya šedi ya barutwana.
- 10 Kgopela barutwana 2 goba o 1 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
 Dira kakaretšo ya phaphoši, bjalo ka: **Sengwalwa se se ka ga Matuma a thuša mogwera wa gagwe. O boloka sephiri sa mogwera wa gagwe le ge e le gore se se ra gore a botse bommagwe maaka. Re nagana gore Matuma o dirile botse ka lebaka la gore** maaka a gagwe ga se a kweša motho o mongwe bohloko – e be e le fela go thuša mogwera wa gagwe le go boloka tshepiso yeo a idirilego. **Kanegelo ye e mabapi le lešoko ka lebaka la gore** Matuma o swara Matuma ka tsela ya go loka ebile o a mo naganela. **Mo dinaleding tše 5, re fa kanegelo dinaledi tše 3 ka lebaka la gore** ba bangwe ba rena ba se ratile eupša ba bangwe ba rena ba naganne gore se gabotse fela.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles, gears).

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

3

TABAKGOLO:

Botshepegi

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Ngwala fase 'dinnete' tša go fapafapana ka wena mo letlakaleng le lennyane. Tše dingwe e swanetše go ba nnete, le tše dingwe e swanetše go ba maaka. E tla le mabotlolwana a mabedi. Ngwala e tee 'Nnete' le engwe 'Maaka'. Dumelela barutwana go phopholetša gore o a tshephagala goba o bolela maaka gomme o arogantshe maphephe ka mokgwa wa maleba. Mafelelong a letšatši le lengwe le le lengwe, botša barutwana ge e le gore 'dinnete' di beakantšwe ka tsela ye e nepagetšego
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: O raloka bjang papadi ya go bitšwa 'Nnete tse pedi le maaka'. Eba le nako ya go raloka papadi ye ka pejana.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.
- 8 Beakanya ka leswa dihlopha tša go bala ka go hlahlwa ge e le gore go a hlokogala.
- 9 Beakanaya mešongwana ya gago ya kelo e sego ya semmušo le ya kelo ya semmušo tša beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 14, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 15 & 16, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 17, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa gore o ikwa bjang ge o bolela maaka goba o sa tshephagale.

Mošupologo

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho Zandilea hwetša leseka ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Leseka le le talalerata
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Botshepegi
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gotee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa go ra go reng go tshephagala?
 - b Naa go ra goreng go se tshephagale?
 - c Naa ke ka lebaka la eng go tshephagala?

BEKE 3

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go tshephagala
 - go se tshephagala
 - nnete
 - maaka

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>lphaphathe legetla</i>
Bolela therešo,etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>Igokare</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona o ngwale letšatšikgwedi le sehlogo **Botee go ya Bontšhing ba mafoko.**
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro.

- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le nomoro ye e nepagetšego:

Botee go ya Bontšhing ba mafoko.

- 1 Ke tla hlapa leino la ka.
 - 2 Leeto la ka le kwa go tonya.
 - 3 Lepidibidi le kitima ka morago ga ka.
 - 4 Ke tla sega ka thipa.
 - 5 Letlakala le tla wa godimo ga sehlare.
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontšhi mo mothalading wa ka fase.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
- 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:
- Botee go ya Bontšhing ba Mafoko**
- 1 Ke tla hlapa leino la ka.
Ke tla hlapa meno a ka.
 - 2 Leeto la ka le kwa phefo.
Maoto a ka a kwa phefo.
 - 3 Lepidibidi le kitima ka morago ga ka.
Mapidibidi a kitima ka morago ga ka.
 - 4 Ke tla sega ka thipa.
Ke tla sega ka dithipa.
 - 5 Letlakala le tla wa godimo ga sehlare.
Matlakala a tla wa godimo ga sehlare.
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala gare ba bala goba ge ba ngwala.
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona Puku e kgolo.
- 2 Bula Puku e kgolo mo kanegelong : Leseka le le talalerata
- 3 Phetla puku o ba laetše diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiše gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o kgethilego go tshephagala ka selo se sengwe, le ge e le gore go be go le boima.

MOŠOMO: Ngwala mafoko a 10 a beakantswego ka ditemana tše pedi.

MAANO A PEAKANYO: Ngwala lenaneo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 2 O bolela, hlalosa dikakanyo tša sehlogo, bjalo ka:
Nkile, ka timetša jesi e ntshwa ya kgaetšedi ya ka. Ke e tšeere ka ntle le go e kgopela ka e lebala ka gare ga pese ka phošo. Ka morago ga matšatši a mmalwa, o be a e nyaka. O ile a botšiša gore e kae. Ke be ke nyaka go bolela maaka gore ga ke tsebe – efela ka mmošša nnete.

TŠHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Thala freimi ya peakanyo ka lehlakoreng le le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša peakanyo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

<p>Dipotšišo tša Peakanyo</p> <p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Naa go diragetšeng? 2 Naa o tshephagetše ka eng? 3 Naa ke maaka a fe nkabe o a boletše? 4 Ke ka lebaka la eng o be o nyaka go bolela maaka? Naa o be o ikwa bjang? <p>Temana ya 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Naa ke eng seo se diragetšego e le ditlamorago? 2 Naa o nagana gore go tla be go diragetšego ge nkabe a boletše maaka? 3 Naa o nagana gore go tshephagala ebile kgetho e botse? Ke ka lebaka la eng goba ke ka lebaka la eng e go se bjalo? 4 Naa o nagana eng ka seemo se ga bjale? 	<p>Peakanyo</p> <p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Kgaetšedi ya ka o na le jesi e ntshwa. Ke e adimile. Ke moka, ka lebela ka peseng, gomme ya ba e le gona e timetše. 2 Ke boditše kgaetšedi ya ka gore ke timeditše jesi ya gagwe. 3 Ke be ke nyaka go mmotša gore gak e tse gore jesi ya gagwe e kae. 4 Ke ile ka ikwa ke tšhogile gore o tla befelwa. <p>Temana ya 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ke mmoditše gore ke tla mo rekela jesi e ntshwa. Ke iphile sebaka beke tše mmalwa ke šoma go kokoanya mašelang. Eupša o be a sa befelwa. 2 O be a ka se tsebe eupša o be a tla ikwa a gakanegile ebile a kwatile. 3 E be e le kgetho ya malebo – le ge e le gore e be e se bonolo. Kgaetšedi ya ka e ntshwaretše gomme ga bjale re kgona go sega ka se se diragetšego. 4 Ke duma ge nkabe ke sa tšea jesi ya gagwe! Ke duma nkabe ke ile ka ela hloko.
--	--

BARUTWANA BA ŠOMIŠA LEANO LA PEAKANYO (RE A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagane ka nako yeo ba tshephagetšego le ge e le gore go be go le boima.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka kanegelo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlapeng, o ba botše gore ba šomiše freimi go beakanya seo ba tlogo go sengwala, go swana le ka mo o ba laeditšego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – **ga ba swanela** go kopisa peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše dikhonferense tše dinnyane.

PeankanyoJemana 1

1. Ke jebe tšhokobete go tšwa ka nankeng le ge ke le ke toeba gone ke ya monatho wa ka.
2. Ke boditšhe monatho wa ka gone ke jebe tšhokobete ya gagwe.
3. Ke le ke nyanka go mmotšha gone oedi wa ka o jebe tšhokobete.
4. Ke le ke totogibe gone buti o tla mkgadimola.

Jemana 2

1. Ke mmotšhe gone ke tla mo nkerela tšhokobete yengwe. Ke owanetše go dina mešongwana e mengwe gone ke kgone go itimela totobete.
2. O le a tla le a kwatetše oedi gape go le go tla le go bibe le ntwa e kgalo.
3. Ke nagana gone go le go le kaone ka gobane o le a kwatibe ganyane. O le a tla le a kwatibe kudu ge a kabe a hemogibe gone ke bobetše maanka.
4. Nka o tšwe ke toea oedi oedi e oego oa ka. Ke kwa ke owaribe.

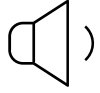
Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosetša barutwana kamoka ka phaphošing **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo**.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ie**
- 2 Bitša lentšu: **dieta**
- 3 Arogantšha lenšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**d/-/ie/-/t/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /**d/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /**ie/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**t/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /**a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **dieta**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /**d/-/ie/-/t/-/a/** = **dieta**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /**die/**
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /**ta/**
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**die/-/ta/** = **dieta**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ie**
- 2 Bitša lentšu: **fiela**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /**f/**
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /**ie/**
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /**l/**
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**a/**
- 7 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**f/-/ie/-/l/-/a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **fiela**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /**f/-/ie/-/l/-/a/** = **fiela**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /**fie/**
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /**la/**
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**fie/-/la/** = **fiela**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu** a **ie**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.

3 Bitša mantšu a a latelago:

1 **Dienywa**

2 **Dieta**

3 **Fiela**

4 **Fielang**

4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.

5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.

6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.

7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ie**

2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.

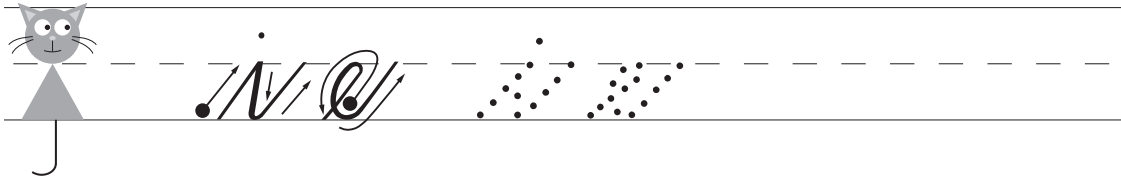
3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.

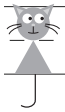
5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.

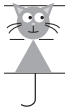
6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

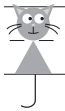
7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

 dinnywa

 dinta

 finla

 finlang

 Malome o reka dinta

 le dinnywa.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO HLAMA PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Leseka le talalerata</p> <p>Zandile o be a kitimela gae a etšwa gagabo mogwera wa gagwe Sindiswa. O be a le kgauswi le go fihla gae ge a bona selo se sengwe se mo tanya šedi. Ke selo se setalalerata sa go phadima. O ile a khunama gomme a hwetša e le leseka le lebotse, la go phadima, le le talalerata. Zandile o ile a le topa gomme a tšwela pele go kitima. Letšatši le be le dikela, gomme o be a tshepišitše mmagwe gore o tla fihla pele go fifala.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a ema ka pela ge a bona selo se phadima bjanyeng!</p>
<p>Ge a fihla gae, o ile a šikinya leseka moyeng.</p> <p>‘Bona gore ke hweditše eng!’ a bega.</p> <p>O ile a le apara mo lenakaileng gomme a e bogela. E be e le bogolo bja gagwe bo nepilego!</p> <p>‘Naa o le hweditše kae, Zandile?’ gwa botšiša mmagwe. ‘Mongwe o swanetše go ba a le timeditše!’</p> <p>‘Gabotse, ke le hweditše tseleng, ka fao ke la ka bjale!’ Zandile a realo, a itebeletše mo seiponeng.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya myemyelo o kgolo ya Zandile ge a lebelela leseka la gagwe!</p>
<p>Mesong e latelago, Zandile o ile a tšwela ka ntle. O ile a emiša letsogo la gagwe gore mahlasedi a letšatši a phadimiše leseka la gagwe le lefsa le letalalerata. O ile ale bogela ge le phadima ebile le kganya. Ga se nke a be le selo se sebotse ka mokgwa wo.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya myemyelo e kgolo ya Zandile ge a lebelela leseka mo lenakaileng la gagwe!</p>
<p>Ke moka a bona moagišani wa gagwe, Geeta, a abula mmileng mo pele ga dintlo tša bona.</p> <p>‘Naa o dirang?’ Zandile a botšiša. ‘Ke nyaka leseka la ka. Ke nagana gore le wele maabane g eke bapala!’ Geeta a realo, a lebega a nyamile.</p> <p>‘Ke leseka la ka la mmamoratwa.’</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Geeta a nyamile a nyaka leseka la gagwe la go timela mobung.</p>
<p>‘Ahwi,’ gwa realo Zandile. Zandile o be a akanya ge ekaba e le leseka le a le hweditšego. O ile a gogela letsogo la jesi ya gagwe fase.</p> <p>‘Ke tshepa gore o tla le hwetša!’ a realo. Ke moka a kitimela morago ka ntlong.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a khupetša leseka ka hlokomelo mo lenakaileng, gore Geeta a se le bone!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ge Zandile a fihla ka gare, o ile a bogela leseka la gagwe mo lenakaileng. Ke moka a itebelela seiponeng. Leseka le ba le kganya e le le lebotse. O be a fela pelo ya go le bontšha bagwera ba gagwe sekolong letšatši le latelago. Kemoka a nagana ka Geeta. 'Go tla ba bjang ge Geeta a ka bona leseka la ka le lefsa, gomme e le le a le timeditšego?' Zandile a akanya. O ile a le apola gomme a le bea.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a bea leseka ka garegare ga laiki, gore le se hwetše ke motho!</p>
<p>Letšatši le le latelago ka nako ya go khutša, Zandile o be a dutše le Geeta le Sindiswa.</p> <p>'Ke timeditše leseka la ka la mmamoratwa mafelelong a beke. E be e le talalerata e kganya,' Geeta a realo.</p> <p>Zandile o ile a nagana ka leseka le letalalerata la go kganya ka laiking ya gagwe. Bjale o na le bonnete bja gore ke la Geeta.</p> <p>'Eupša ke e humane. Ke ya ka bjale!' Zandile a nagana. A se ke a bolela selo.</p>	<p>Bona sefahlego sa Zandile! Ga a lebege a thabile! Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a dutše a homotše, a holofela gore tšhipi e tla lla gona bjale!</p>
<p>Ge Zandile a fihla gae go tšwa sekolong, o il a ntšha leseka lela gomme a le apara. O ile a le bogela mo lenakaileng a gagwe. Ke moka a itebelela mo seiponeng. Leseka le be le kganya kudu. Ga se nke a be le selo se sebotse bjalo. Kemoka Zandile a nagana ka sefahlego sa Geeta sa go nyama ka nako ya letena. O ile a apola leseka a le bea ka potleng ya gagwe.</p>	<p>Bona Zandile! O apere leseka lela, eupša ga a lebege a thabile! Ke kgona go hlama ponokakanyo ya gagwe a nagana kudu! O swanetše go ba a nagana ka moo a ratago leseka le lebotse. Eupša, o swanetše go ba gape a nagana ka sefahlego sa mogwera wa gagwe Geeta sa go nyama ka nako ya letena.</p>
<p>Zandile o ile a ya ntlong ya baagišani bag a Kapoor gomme a kokota monyakong. Ge Geeta a araba, o ile a šikinya leseka mo moyeng.</p> <p>'Bona gore ke hweditše eng!' a bega.</p>	<p>Mmalo! O loketše leseka ka potleng gore a tle a le fe Geeta! Ke kgona go hlama ponokakanyo ya myemyelo e kgolo ya Zandile ge a bontšha Geeta gore o hweditše eng!</p>
<p>Sefahlego sa Geeta se ile sa taga. Zandile o be a thabile bjale ka Geeta ge a mo thuša go apara leseka la go kganya le letalaterata mo lenakaileng.</p> <p>'Ke a leboga Zandile,' gwa realo Geeta. 'O nthabišitše kudu lehono!'</p>	

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Zandile o ile a hwetša eng?	O hweditše leseka la go kganya, le letalalerata.
Naa Zandile o hweditše leseka kae?	O le hweditše tseleng / mmileng.
Ke ka lebaka la eng Geeta a be a abula mmileng mo pele ga dintlo tša bona?	Ke ka lebaka la gore o be a timeditše leseka la gagwe! O be a nyaka leseka la gagwe.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zandile a se a apara leseka go ya sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o lemogile gore ka kgonthe leseka e be e le la Geeta. Ke ka lebaka la gore o be a sa nyake Geeta a bona leseka. Ke ka lebaka la gore o be a nyaka swara leseka!

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - amogela
 - leseka
 - benya

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>lphaphathe legetla</i>
Bolela therešo, etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>lgokare</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: io**
- 2 Bitša lentšu: **pshio**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /p/-/s/-/h/-/io/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /p/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /s/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /h/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /io /
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **pshio**
- 9 Laetša ka go šupetsa le go kopanya medumo go bopa lentšu: /p/-/s/-/h/-/io/= **pshio**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /pshio/
- 11 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /pshio/ = **pshio**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: io**
- 2 **Bitša modumo dipshio**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /d/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /i/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /p/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone o tee mo lentšung le? /s/
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bohllano o tee mo lentšung le? /h/
- 8 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /io/
- 9 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /d/-/i/-/p/-/s/-/h/-/io/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **dipshio**
- 11 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /d/-/i/-/p/-/s/-/h/-/io/= **dipshio**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /dip/
- 13 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /shi/
- 14 **Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa boraro sa lentšu?: /o/**
- 15 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /dip/-/shi/-/o/ = **dipshio**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a io**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-3 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.

- 3 Bitša mantšu a a latelago:
- 1 **pshio**
 - 2 **tšhiololo**
 - 3 **dipshio**
 - 4 **pshiong**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentsung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

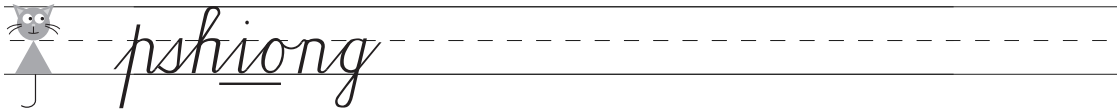
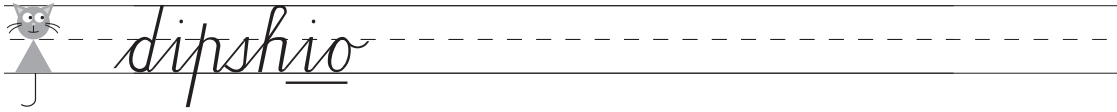
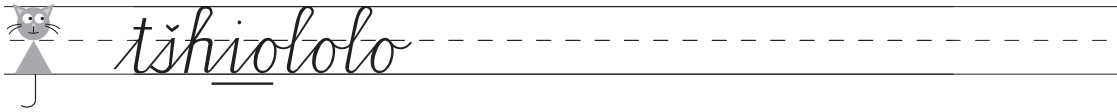
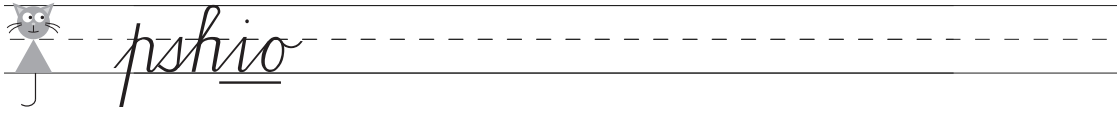
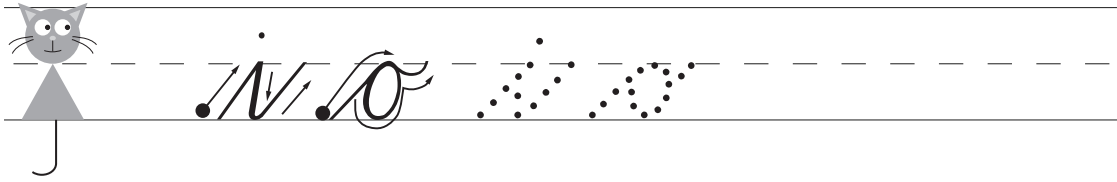

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **io**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o kgethilego go tshephagala ka selo se sengwe, le ge e le gore go boima.

MOŠOMO: Ngwala mafoko a 10 a go beakantšwego ka ditemana tše pedi.

FREIMI YA GO NGWALA:

Ka nako enngwe...

Nkabe ke rile...

Efela, ka re...

Ka morago ga fao...

Nkabe ke sa tshephagala ...

Ke nagana go be go lokile / go sa loka go tshephagala ka lebaka la gore...

Ge ke nagana ka yona gona bjale...

GO ITOKISETŠA: Pele thuto ya go ngwala e thoma, ngwala peakanyo yeo o e dirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

GO ŠUPETŠA TSHEPETŠO KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Dira tšhupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, ka tsela e:
- 5 Dira tshupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Ka nako enngwe kgaetšedi ya o hweditše jesi e ntshwa. Ke ile ka e adima. Ke moka, ka e lebala ka peseng, ya timelela sa ruri. **Nkabe ke rile** ga ke tsebe gore jesi e kae. **Ke be ke nyaka go bolela maaka** ka ikwa ke tšhogile gore o tla befelwa. **E fela**, ka botša kgaetšedi gore ke timeditše jesi ya gagwe.

Ka morago ga fao kgaetšedi ya ka o be a kwatile, eupša a ntebalela mafelelong. Ke šomile dibeke tše mmalwa go bokeletša tšhelete. Ke moka ka mo rekela jesi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TŠHEPETŠO YA KAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša bona.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Ka nako enngwe go tšhephagala go boima: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana go hwetša peakanyo ya bona ya Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo.
- 4 Botša barutwana gore ba feleletše freimi ya go ngwala ba šomiša di peakanyo tša bona.
- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša ka mafoko goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ao ba ka a šomišago go ba thuša.
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

15 Modagamanye 2020

Kanegelo ya beoko : Kakanywa

ka toatoti be bengwe ke jehle tohokobete ya monatho wanka yeo a e tlogetoego ka nankeng. Nkabe ke nibe oedi wa mena o jehle tohokobete ya gagwe. eupoa ke bobetoe nete kane ke jehle tohokobete.

ka monago ya fao, Buti wanka o be kwatibe eupoa ake ke gabotoe ge ke mmoditoe metse. Ge nkabe o ke ka tohepaganla o be a tla be a tibe be ntwa ye kgabo be oedi wanka.

Kike nagana gonne ebibe tala e otoo go toepaganla ka gobane monatho wanka o be a kwatibe kannyane. be a tla be a kwatibe kudu ge nkabe a humanne gone ke bobetoe maanka. Ge ke nagana ka yona gona tjanbe, ke a bemoga gonne be e o kakanyo e botoe go toea oelo oeo e oego oa ka.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **fiela, fielang**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **fiela, fielang**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /**ang**/ le // medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **dieta, fiela**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **dieta, fiela**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **tšhiololo**
- 2 Botsisa barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **taolo , phoofolo , setlolo**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **fiela**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
bela, bebela, imbela, lbela, bolbela

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi**MAANO A GO BALA: GO HLAMA PONOKAKANYO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Leseka le talalerata</u></p> <p>Zandile o be a kitimela gae a etšwa gagabo mogwera wa gagwe Sindiswa. O be a le kgauswi le go fihla gae ge a bona selo se sengwe se mo tanya šedi. Ke selo se setalalerata sa go phadima. O ile a khunama gomme a hwetša e le leseka le lebotse, la go phadima, le le talalerata. Zandile o ile a le topa gomme a tšwela pele go kitima. Letšatši le be le dikela, gomme o be a tshephišitše mmagwe gore o tla fihla pele go fifala.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya mahlo a Zandile a bulegile ka makalo ge a khunama bjanyeng gomme a hwetša leseka le lefsa!</p>
<p>Ge a fihla gae, o ile a šikinya leseka moyeng. 'Bona gore ke hweditše eng!' a bega.</p> <p>O ile a le apara mo lenakaileng gomme a e bogela. E be e le bogolo bja gagwe bo nepilego!</p> <p>'Naa o le hweditše kae, Zandile?' gwa botšiša mmagwe. 'Mongwe o swanetše go ba a le timeditše!'</p> <p>'Gabotse, ke le hweditše tseleng, ka fao ke la ka bjale!' Zandile a realo, a itebeletše mo seiponeng.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a bina go dikologa ntlo ya gabo, a šikinya leseka la gagwe le lefsa le letalalerata moyeng! O thakgetše kudu!</p>
<p>Mesong e latelago, Zandile o ile a tšwela ka ntle. O ile a emiša letsogo la gagwe gore mahlasedi a letšatši a phadimiše leseka la gagwe le lefsa le letalalerata. O ile ale bogela ge le phadima ebile le kganya. Ga se nke a be le selo se sebotse ka mokgwa wo.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya sefahlego sa Zandile sa go thaba ge a bogela leseka la gagwe le lefsa. O le rata kudu!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ke moka a bona moagišani wa gagwe, Geeta, a abula mmileng mo pele ga dintlo tša bona.</p> <p>'Naa o dirang?' Zandile a botsiša. 'Ke nyaka leseka la ka. Ke nagana gore le wele maabane g eke bapala!' Geeta a realo, a lebega a nyamile. 'Ke leseka la ka la mmamoratwa.'</p>	<p>Mmallo! Ke kgona go hlama ponokakanyo ya molomo wa Zandile o bulegile ka makalo ge a lemoga gore leseka e ka ba e le la Geeta! Ga ke nagane gore Zandile o be a nagana gore leseka le ka ba e le la mongwe yo a mo tsebago!</p>
<p>'Ahwi,' gwa realo Zandile. Zandile o be a akanya ge ekaba e le leseka le a le hweditšego. O ile a bogela letsogo la jesi ya gagwe fase.</p> <p>'Ke tshepa gore o tla le hwetša!' a realo. Ke moka a kitimela morago ka ntlong.</p>	<p>Zandile o swanetše go ba a hlama ponokakanyo ya leseka la gagwe le lefsa la go kganya le letalalerata le ewa mo lenakaileng la Geeta! O swanetše go ba a lemoga gore leseka ke la mogwera wa gagwe Geeta!</p>
<p>Ge Zandile a fihla ka gare, o ile a bogela leseka la gagwe mo lenakaileng. Ke moka a itebelela seiponeng. Leseka le ba le kganya e le le lebotse. O be a fela pelo ya go le bontšha bagwera ba gagwe sekolong letšatši le latelago. Kemoka a nagana ka Geeta. 'Go tla ba bjang ge Geeta a ka bona leseka la ka le lefsa, gomme e le a le timeditšego?' Zandile a akanya. O ile a le apola gomme a le bea.</p>	<p>Ke nagana gore Zandile o hlama ponokakanyo ya bagwera ba gagwe ba bogela leseka la gagwe le lefsa. Kemoka, o swanetše go hlama ponokakanyo ya Geeta a šupa leseka a re, 'Hei! Ke la ka!' Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a nagana gabotse, gomme a bea leseka ka laiking, moo le ka se hwetšego ke motho!</p>
<p>Letšatši le le latelago ka nako ya go khutša, Zandile o be a dutše le Geeta le Sindiswa.</p> <p>'Ke timeditše leseka la ka la mmamoratwa mafelelong a beke. E be e le talalerata e kganya,' Geeta a realo.</p> <p>Zandile o ile a nagana ka leseka le letalalerata la go kganya ka laiking ya gagwe. Bjale o na le bonnete bja gore ke la Geeta.</p> <p>'Eupša ke e humane. Ke ya ka bjale!' Zandile a nagana. A se ke a bolela selo.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a theeleditše mogwera wa gagwe gomme a ikwa a sa tshepege! O swanetše go ba a kwela Geeta bohloko, eupša o nyaka go le swara!</p>
<p>Ge Zandile a fihla gae go tšwa sekolong, o il a ntšha leseka lela gomme a le apara. O ile a le bogela mo lenakaileng a gagwe. Ke moka a itebelela mo seiponeng. Leseka le be le kganya kudu. Ga se nke a be le selo se sebotse bjalo. Kemoka Zandile a nagana ka sefahlego sa Geeta sa go nyama ka nako ya letena. O ile a apola leseka a le bea ka potleng ya gagwe.</p>	<p>Zandile o bonala a nyamile bjale. Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a šikinya hlogo pele le morago a leka go phetha gore a dire eng ka leseka. Ke kgona go hlama ponokakanyo ya gagwe ge mafelelong a le apola. Ke nagana gore o tšere sephetho sa gore leseka ga le na boleng ba go eka mogwera wa gagwe!</p>
<p>Zandile o ile a ya ntlong ya baagišani bag a Kapoor gomme a kokota monyakong. Ge Geeta a araba, o ile a šikinya leseka mo moyeng.</p> <p>'Bona gore ke hweditše eng!' a bega.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a sepela ka go nanya, ka gore o duma eke a ka swara leseka! Eupša ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a swere leseka moyeng gore Geeta a le bone, a myemyela.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Sefahlego sa Geeta se ile sa taga. Zandile o be a thabile bjale ka Geeta ge a mo thuša go apara leseka la go kganya le letalaterata mo lenakaileng.</p> <p>'Ke a leboga Zandile,' gwa realo Geeta. 'O nthabišitše kudu lehono!'</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Zandile a hemela godimo. Ke nagana gore o duma eke leseka e ka be e sa le la gagwe. Eupša, ke kgona go hlama ponokakanyo ya myemyelo ya boikgantšho ya Zandile, ka gore o tseba gore go neela Geeta leseka ke selo se lokilego!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zandile a ile a gogela letsogo la jesi ya gagwe fase?	Go khupetša leseka le a le hweditšego ebile a le apere.
Naa ke eng se se thabišitšego Geeta?	Ge a hweditše leseka la gagwe.
Hlama ponokakanyo ya gago o hwetša selo se o se ratago mo tseleng! Naa o be o tla dira eng ge o seno se hwetša?	Ke nagana gore ke be ke tla...
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zandile a tšere sephetho sa go bušetša Geeta leseka?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o lemogile gore leseka ke la mogwera wa gagwe. Ke ka lebaka la gore o lemogile gore o be a tla kgona go le apara fela ka sephiring. Ke ka lebaka la gore o lemogile gore mogwera wa gagwe o be a tla thaba go boela ke leseka la gagwe. Ke ka lebaka la gore go be go lokile go dira bjalo!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo..
 - rata
 - duma
 - nyaka

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>Iphaphathe legetla</i>
Bolela therešo, etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>Igokare</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ge nkabe ke le Zandile nka / nkabe ke busetsa leseka ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo ya 'go tshephagala' ka lebaka la
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

ie	io	d
n	y	w
a	t	f
l	g	p
h	s	o

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **ie** / le / **io** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**bj**/-/**a**/-/**l**/-/**a**/ = **bjala**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **ie** / **goba** / **io** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /**h**/-/**l**/-/**a**/-/**n**/-/**o**/ = **hlano**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **ie, io**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **dienywa, dieta, fiela, fielang, pshio, dipshio, pshiong**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATHLAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO HLAMA PONOKAKANYO

SWANTŠHA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba matlakala ao a sego a ngwalwa, dipensele le dikryone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla ngwala le go thala ka selo sa bohlokwa seo ba na go le **ponokakanyo** ya sona ge ba nagana ka kanegelo.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore o hlama **bjang ponokakanyo ka selo sa bohlokwa go tšwa kanegelong**, bjalo ka: Ge Zandile a sepela a lebile gae, o topile, leseka la go phadima. Ke hlama ponokakanyo ka yena a e apara gomme mahlo a gagwe a taga! O be a nyaka go tšea leseka le le botse.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa of Zandile a apara leseka.
- 5 Šomiša tshupetšo go tlaleletša mafoko a mabedi mo go tshwantšhetšo, bjalo ka: Ke hlama ponokakanyo ya mahlo a Zandile a taga ge a bona leseka. O nyaka go e boloka.
- 6 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla kgetha selo sa bohlokwa ba bago le ponokakanyo ge ba nagana ka kanegelo.
- 7 Kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 8 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa ba bolele**, le go abelana seo ba se thadilego le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

4

TABAKGOLO:

Botshepegi

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tšše o di nyakago.
- 4 Tlaleletša dilo tša tabakgolo ya lebotla le tafola yeo e ka bago le maatl akgogedi mo barutwaneng, mohlala Dikgatišo tša dikuranta ka batho ba go bolela maaka.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Seemo sa dinyakišišo mo e lego gore ga loka go bolela maaka. Go bohlokwa go thuša barutwana go botšiša dipotšišo gomme o thuše barutwana go aga kwešišo ye e tseneletšego ya lefase!
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 18, A re baleng & Letlakala la 19, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 20 & 21, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 22 & 23, A re baleng

Mošongwana wa 4: Ngwala pukutšatši ya go hlalosa gore boemo ba bosoboso bo bjang lehono.

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Modise a goeletša 'tau' ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Modiša yo a goleditšego tau
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Botshepegi
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye go fihla ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana di felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Ke eng seo se dirago gore motho a tshephagale?
 - b Ke mang yo o mo tshepago?
 - c Naa motho a ka itshenyetša bjang go tshepega go wena?
 - d Naa o nagana gore ekaba neng mo go ka lokelago go bolela maaka? (*Hlohloletša poledišano ka se! O se ke wa re fela ga se gwa loka go bolela maaka. Mohlala, kgopela barutwana go nagana ka Matuma, wo a boletšego maaka go thuša mogwera...Naa ge eba maaka a gago a ka phološa bophelo ba motho o mongwe? Naa ge e le gore maaka a gago a ka phološa motho o mongwe? Naa ge e le gore maaka a gago ke go makatša motho o mongwe? Bj bj.*)

BEKE 4

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - radiile
 - radia
 - setlaela
 - fišagelwa
 - boitekelo

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>lphaphathe legetla</i>
Bolela therešo,etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>Igokare</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Ngwala mafoko a a latelago mo letlapeng kgauswi le nomoro ya 1: Ba tla raloka papadi ya bona mola.
- 4 Sa go latela, ngwala mašala ao a latelago (subject morphemes) kgauswi le 2-5:
 - 2 Ke
 - 3 Re
 - 4 Mošemane o
 - 5 Mosetsana o
- 5 Botša barutwana gore ba ngwalolle mafoko ba thoma ka mantšu ao a filwego..
- 6 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 7 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo lefoko le fetogago.
- 8 Thalela dipaterone, bjalo ka:
 - 1 Ba tla raloka papadi ya bona mola.
 - 2 Ke tla raloka papadi ya ka mola
 - 3 Re tla raloka papadi ya rena mola.
 - 4 Mošemane o tla raloka papadi ya gagwe mola
 - 5 Mosetsana o tla raloka papadi ya gagwe mola
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala**MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA**

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona Puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Modiša wo a goeditšego tau
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša tadi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o kgethilego go tshephagala ka selo se sengwe, le ge e le gore go be go le boima.

MOŠOMO: Ngwala mafoko a 10 a beakantšwego ka ditemana tse pedi.

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go lekola le go rulaganya mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše lebaka le le fitilego?
- 2 Naa ke šomišitše motho wa mathomo ('Ke' le 're')?
- 3 Naa ke na le mantšu a 10 a feleletšego ao a beakantšwego ka ditemana tše pedi?
- 4 Naa ke peletile mantšu gabotse?
- 5 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 6 Naa lefoko le lengwe le lengwe le felela ka leswaodikga la maleba?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekodišiša le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetso ya go phošolla barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokalala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlopha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphoso tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale dipošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore dipošo tše dipošollwa bjang.

15 Moogamanye 2020

Kanegeno ya leporo : Kankanywa

K

1) Ka tšatši le lengwe ke jhe tšhokobete ya monatho wanka yeo a e tlogetsego ka nankeng. Mkarabe ke nibe ooi wa nena o jhe tšhokobete ya gagwe. Eupša ke bobetoe nete kane ke jhe tšhokobete.

K

2) Ka monago ga fao, Buti wanka o le kwatibe eupša ake ke gafotse ge ke mmoditoe nete. Ge mkarabe^{ke} o ke ka tšhepagala o le a tla le a tibe^{ke} le nwa ye kgolo le ooi wanka.

3) Ke nagana gone e bibe tala e ooe go tšhepagala ka gobane monatho wanka o le a kwatibe kanyane. Ge a tla le a kwatibe kudu ge mkarabe a humanne gone ke bobetoe maanka. Ge ke nagana ka yona gona tjahe, ke a lemoga gone^e le e o kankanyo e botoe go tšea oer^o o e oego oa ka.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana..

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ai**
- 2 Bitša lentšu: **aina**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /ai/-/n/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /ai/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /n/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /a/
- 7 Ngwala lentšu mo letlapeng: **aina**
- 8 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /ai/-/n/-/a/ = **aina**
- 9 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /ai/
- 10 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /na/
- 11 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /ai/-/na/ = **aina**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ai**
- 2 Bitša lentšu: **maitišo**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /m/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /ai/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /t/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone mo lentšung le? /i/
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bohano mo lentšung le? /š/
- 8 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /o/
- 9 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /m/-/ai/-/t/-/i/-/š/-/o/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **maitišo**
- 11 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /m/-/ai/-/t/-/i/-/š/-/o/ = **maitišo**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /ma/
- 13 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /it/
- 14 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa boraro sa lentšu?: /i/
- 15 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bonesa lentšu?: /šo/
- 16 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /ma/-/it/-/i/-/šo/ = **maitišo**

O A DIRA...

- 1 T Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: mantšu a **tw**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-4 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Aina**
 - 2 **Maitiššo**
 - 3 **Maikutlo**
 - 4 **Maikemišetšo**
 - 5 **Maikarabelo**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

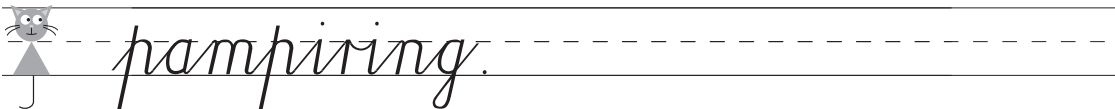
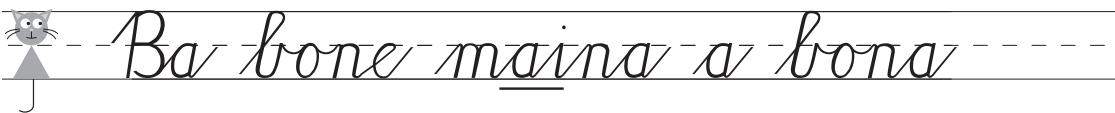
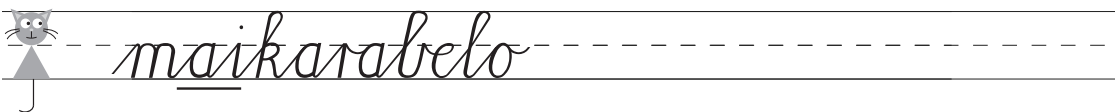
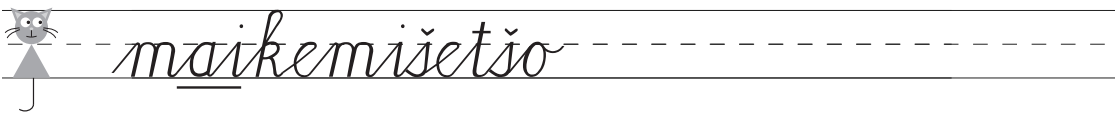
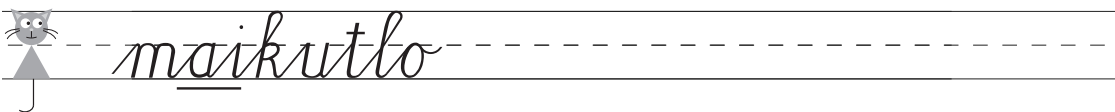
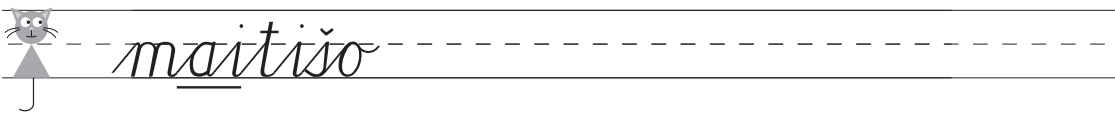
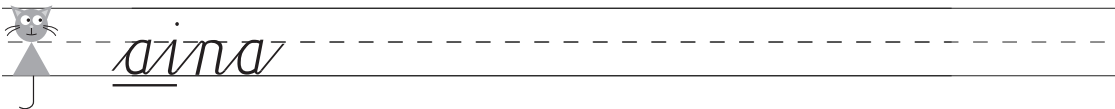
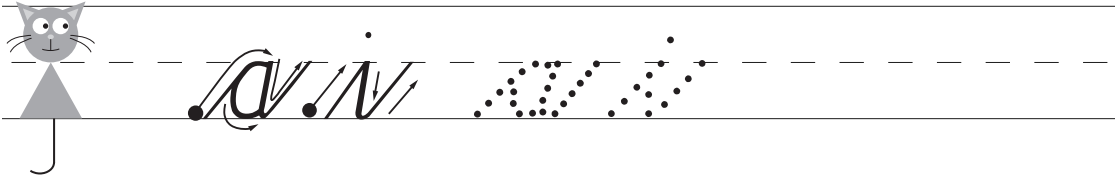
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ai**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la nngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Modiši wa go goeletša 'tau'</p> <p>Mesong e mengwe le e mengwe ka mahube, Modise o be a etšwa go yo hweletša dikgomo tša gagwe bjang bjo botalatala bja go fula. Letšatši ka moka, o be a diša dikgomo ka lerato go di šireletša kotsing efe kapa efe.</p>	
<p>Mantšiboa a mangwe, ge Modise a batamela ntlo ya gagwe, o ile a feta lešaka la badudi ba motsana, ba dutše ka ntle ba bolela ka ditaba tša letšatši.</p> <p>'Ke kwa gore tau e nngwe e šwahlile phakeng ya hlasela namane ye e sa tšwago go belegwa!' o mongwe wa badudi a goeletša.</p> <p>'Ke badile ka ga ramahlale yo a nyakago gore re pente mahlo mo maragong a dikgomo go leka go di šireletša go hlaselwa ke tau!' modudi o mongwe a sega.</p> <p>'Naa re tla dira eng ge tau e ka tla go hlasela dikgomo tša motsana wa rena?' modudi wa boraro a akanya.</p>	<p>Ke akanya gore poledišano ye e dira gore Modise a kwe bjang? Ke ipotšiša gore a ka be a tšhogile gore tau e ka tla go ja dikgomo tša gagwe?</p>
<p>Mesong ya letšatši la go latela Modise o ile a sepediša</p> <p>dikgomo tša gagwe go bapa le legora la Makgadikgadi Pans National Park. O ile a bona thutlwa e eja dihlareng tše ditelele. O ile a akanya ge eba ditau di ka hlasela dithutlwa. Kemoka a akanya gore go be go tla direga eng ge tau ye nngwe e ka hlasela kgomo ye nngwe ya gagwe ya bohlokwa.</p> <p>O ile a goeletša, 'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!'</p>	<p>Ke akanya gore go tla direga eng ge Modise a goeletša 'tau'?</p>
<p>Badudi ba ile ba kitima go tla go thuša modiši go tšhošetša tau. Eupša ge ba fihla ntlheng ya phaka, go be go se na tau, ebile go sena le seka sa go rakadiša. Modise o ile a palelwa ke go itshwara eupša a dio ikhwekhweilela ge a bona difahlego tša go gakanega.</p> <p>'O se goeletše 'tau' ge go se na tau, Modise!' badudi ba bobola, ge ba sepela go boela morago.</p>	<p>Agaa! Badudi ka moka ba tlile ba kitima go thuša Modise. Eupša nnete ke gore ga go na tau. Ke akanya gore ba ile ba kwa bjang ge ba lemoga gore ba be tsieditšwe?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mathapameng a go latela, Modise o ile a kwa bodutu ge a dutše ka fase ga mohlare o mogolo wa mmoyo a hlokometše dikgomo tša gagwe di fula. O ile a ikhwekhweilela ge a nagana ka ga difahlego tša go gakanega tša badudi ge ba lemoga gore ba be ba tsieditšwe. O ile a phetha gore go tla thabiša go ba tlaetša gape.</p> <p>O ile a hemela gare a goeletša 'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!'</p>	<p>Ke akanya gore naa go tla direga eng ge a goeletša 'tau' lehono, mola a tsieditše badudi ka moka maabane? Ke akanya ge ebe ba tla tšwela ba kitima?</p>
<p>Badudi ba tlile ba kitima go tlo thuša modiši go tšhošetša tau. Eupša ge ba fihla mohlareng wa mmoyo, ba ile ba se hwetše tau gape, ebile go se na seka sa go rakadiša. Modise o ile a segela godimo lekgetlo le ge a bona difahlego tša bona tša go selekega.</p> <p>'O se ka wa goeletša 'tau' ge go se na tau!' modudi a goeletša.</p> <p>'Ke go hloka mekgwa le hlomphe go re tsietša!' modudi o mongwe a goeletša ge a sepela go boela morago.</p>	<p>Ke akanya gore naa badudi ba kwele bjang ge ba lemoga gore Modise o ba tsieditše gape?</p>
<p>Letšatši le latelago, Modise o ile a iša dikgomo tša gagwe go nwa meetse lebopong la noka. O ile a dula a lora ka ga makatika a a dirilego go badudi ba bangwe.</p> <p>Eupša ka pejana, sengwe se be sa loka. O ile a makatšwa ke ge dikgomo tša gagwe di llela godimo. Ditšhipi tša tšona di be di lla kudu ge di tšhabela mathokong ohle. Ke moka, taugadi ya fofa go tšwa sethokgweng e lebile namane ya gagwe e nnyanenyane. Modise ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!' Modise a goeletša ka tlalelo.</p>	<p>Aowi – bjale go na le tau ka nnete! Ke akanya ge eba badudi ba tla tšwela ba kitima lekgetlo le?</p>
<p>Eupša nakong ye, ga go na yo a tlilego a kitima. Badudi ba be ba nagana gore Modise o ba tlaetša gape.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng go se yo a tlilego lekgetlo le? E swanetše goba e le ka gore o ba tsieditše gabedi, gomme bjale ga ba mo kgolwe!</p>
<p>Ge letšatši le dikela, badudi ba ile ba makala gore ke ka lebaka la eng Modise a sešo a boa gae. Ba ile ba nyaka gohle go fihlela ba mo hwetša a lla – a tšhogile kudu a palelwa ke go šikinyega. Taugadi e be e dutše godimo ga sebolawa sa yona, sefahlego sa yona se tletše madi.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mokgalabje o mongwe o ile a leka go kgothatša mošimane ge ba boela morago motsaneng.</p> <p>'Re tla go thuša go hwetša dikgomo tša gago tše di timetšego gosasa,' a realo, a bea letsogo la gagwe godimo ga Modise. 'Ga go yo a tlilego go thuša ka gore ga go na motho yo a kgolwago ramaaka...le ge a bolela nnete!'</p> <p>Gomme go tloga letšatši leo, Modise a tšea sephetho sa gore a ka se tsoge a lekile go direla badudi makatika gape.</p>	<p>Ke akanya gore Modise a duma ge nkabe a se a aketša badudi?</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Modise o diretše badudi ba bangwe makatika ga kae?	O ba diretše makatika gabedi.
Naa ke phoofolo efe ye a hlasetšego dikgomo tša Modise?	Tau e be e kitimiša dikgomo tša gagwe.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng badudi ba se ba tla ba kitima ge tau e hlasela dikgomo tša Modise ka nnete?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore Modise o goeditše 'tau' gabedi pele, eupša go be go se na tau ka nnete! Ke ka lebaka la gore Modise o be a ba tsieditše gabedi gomme ba be ba sesa mo kgolwa. Ke ka lebaka la gore go be go kwagala go swana ge Modise a aketša le ge a bolela nnete. Ke ka lebaka la gore ga go yo a kgolwago ramaaka – le ge a bolela nnete.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - selekegile
 - tenegile
 - kgakanego

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>Iphaphathe legetla</i>
Bolela therešo, etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>Igokare</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ei**
- 2 Bitša lentšu: **leino**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /l/-/ei/-/n/-/o/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /l/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /ei/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /n/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /o/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **leino**
- 9 Laetša ka go šupetsa le go kopanya medumo go bopa lentšu: /l/-/ei/-/n/-/o/ = **leino**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /lei/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /no/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /lei/-/no/ = **leino**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ei**
- 2 Bitša lentšu: **leina**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /l/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /ei/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /n/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /l/-/ei/-/n/-/a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **leina**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /l/-/ei/-/n/-/a/= **leina**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /lei/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /na/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /lei/-/na/ = **leina**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ei**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Leino**

2 **Leina**

3 **Beile**

4 **Reile**

5 **Leinong**

- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

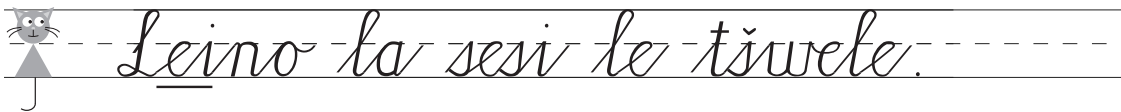
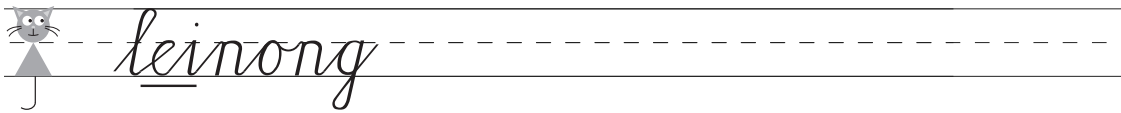
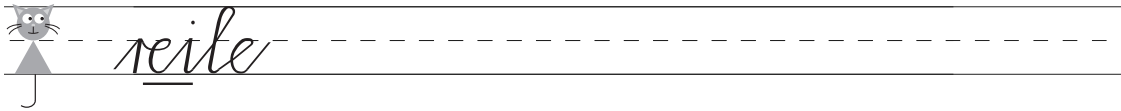
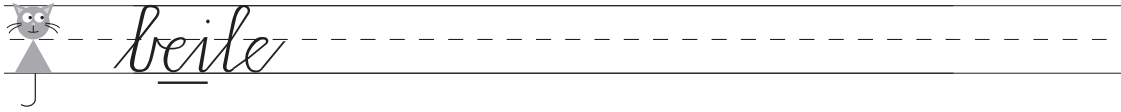
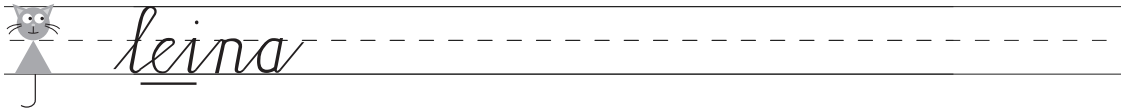
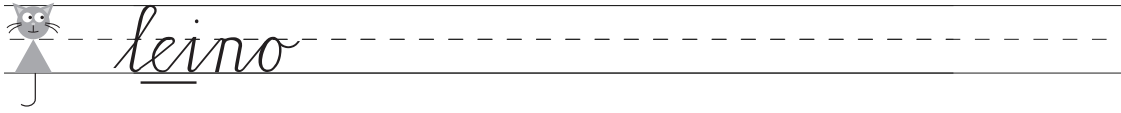
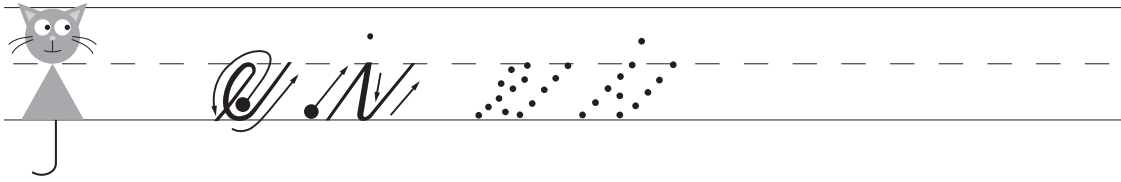

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ei**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

BEKE 4

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o kgethilego go tshephagala ka selo se sengwe, le ge e le gore go be go le boima.

MOŠOMO: Ngwala mafoko a 10 a beakantšwego ka ditemana tše pedi.

FREIMI YA GO NGWALA:

Nengneng...

Nkabe ke rile...

Efela, ka re...

Ka morago ga fao...

Nkabe ke sa tshephagala ...

Ke nagana go be go lokile / go sa loka go tshephagala ka lebaka la gore...

Ge ke nagana ka yona gona bjale...

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa ya gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Nako ye ke ilego ka bolela maaka...**
- 3 Botša barutwana go ngwala gape ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo, sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala tshwantšhetšo ya ka pejana. Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala seswantšho ka pejana.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2 Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3 Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Laetša dingwalwa tša barutwana tekano ya go lebana le mahlo a bona go ba dumelela gore ba kgone go bale mošomo ya bona le ya ba mphato ba bangwe ba ka phaphošing.

15 Mmodagamanye 2020Boitlamo o lantoha

Ka tšatši le bengwe ke jhe tšhokobete ya monatho wanka yeo a e tlogetšego ka nankeng. Nkabe ke nibe deoi wa mena o jhe tšhokobete ya gagwe. Eupša ke bobetoe nete kame ke jhe tšhokobete.

Ka monago ga fao, Buti wanka o le kwatibe eupša ake ke gabotoe ye ke mmoditoe nnete. Ge nkabe ke de ke ka tšhepaganaka o le a tla le a nibe le nwa ye kgolo le deoi wanka.

Ke nagana gone ebinke tala e botoe go tšhepaganaka ka gobane monatho wanka o le a kwatibe kannyane. O le a tla le a kwatibe kudu ye nkabe a humane gone ke bobetše maraka. Ge ke nagana ka yona yona tjanbe, ke a bemoga gone e le e de kankanyo e botše go tšea deho deo e dego da ka.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **reile, beile**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **reile, beile**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /r/ le /b/ medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **leina, leino**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **leina, leino**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **leinong**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **pshiong, diaparong, moepong, moaparong**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **beile**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
ntsebile, hwile, kwatile, šwabile

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Modiši wa go goeletša 'tau'</u></p> <p>Mesong e mengwe le e mengwe ka mahube, Modise o be a etšwa go yo hweletša dikgomo tša gagwe bjang bjo botalatala bja go fula. Letšatši ka moka, o be a diša dikgomo ka lerato go di šireletša kotsing efe kapa efe.</p>	
<p>Mantšiboa a mangwe, ge Modise a batamela ntlo ya gagwe, o ile a feta lešaka la badudi ba motsana, ba dutše ka ntle ba bolela ka ditaba tša letšatši.</p> <p>'Ke kwa gore tau e nngwe e šwahlile phakeng ya hlasela namane ye e sa tšwago go belegwa!' o mongwe wa badudi a goeletša.</p> <p>'Ke badile ka ga ramahlale yo a nyakago gore re pente mahlo mo maragong a dikgomo go leka go di šireletša go hlaselwa ke tau!' modudi o mongwe a sega.</p> <p>'Naa re tla dira eng ge tau e ka tla go hlasela dikgomo tša motsana wa rena?' modudi wa boraro a akanya.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore badudi ba kwa ba tshwenyegile gore tau e ka tlo ja dikgomo tša bona – fela ka moo ba kwelego ka gona.</p>
<p>Mesong ya letšatši la go latela Modise o ile a sepediša</p> <p>dikgomo tša gagwe go bapa le legora la Makgadikgadi Pans National Park. O ile a bona thutlwa e eja dihlareng tše ditelele. O ile a akanya ge eba ditau di ka hlasela dithutlwa. Kemoka a akanya gore go be go tla direga eng ge tau ye nngwe e ka hlasela kgomo ye nngwe ya gagwe ya bohlokwa.</p> <p>O ile a goeletša, 'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Modise o kwa a nyaka go tseba gore go be go tla direga eng ge tau e be e ka hlasela!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Badudi ba ile ba kitima go tla go thuša modiši go tšhošetša tau. Eupša ge ba fihla ntlheng ya phaka, go be go se na tau, ebile go sena le seka sa go rakadiša. Modise o ile a palelwa ke go itshwara eupša a dio ikhwekhweilela ge a bona difahlego tša go gakanega.</p> <p>'O se goeletše 'tau' ge go se na tau, Modise!' badudi ba bobola, ge ba sepela go boela morago.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore badudi ba kwele ba selekegile ka gore ba sepetše ba 'bobola'.</p>
<p>Mathapameng a go latela, Modise o ile a kwa bodutu ge a dutše ka fase ga mohlare o mogolo wa mmoyo a hlokometše dikgomo tša gagwe di fula. O ile a ikhwekhweilela ge a nagana ka ga difahlego tša go gakanega tša badudi ge ba lemoga gore ba be ba tsieditšwe. O ile a phetha gore go tla thabiša go ba tlaetša gape.</p> <p>O ile a hemela gare a goeletša 'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!'</p>	<p>Ke kamaka gore Modise o be a nagana gore go a segiša go tlaetša badudi, ka gore ge a nagana ka gona go mo dira gore a khwekhweile!</p>
<p>Badudi ba tlele ba kitima go tlo thuša modiši go tšhošetša tau. Eupša ge ba fihla mohlareng wa mmoyo, ba ile ba se hwetše tau gape, ebile go se na seka sa go rakadiša. Modise o ile a segela godimo lekgetlo le ge a bona difahlego tša bona tša go selekega.</p> <p>'O se ka wa goeletša 'tau' ge go se na tau!' modudi a goeletša.</p> <p>'Ke go hloka mekgwa le hlomphe go re tsietša!' modudi o mongwe a goeletša ge a sepela go boela morago.</p>	<p>Nagana ka moo badudi ba selekegilego ka gona! Ba be ba selekegile la mathomo, gomme bjale ba tlaetšwa gabedi!</p>
<p>Letšatši le latelago, Modise o ile a iša dikgomo tša gagwe go nwa meetse lebopong la noka. O ile a dula a lora ka ga makatika a a dirilego go badudi ba bangwe.</p> <p>Eupša ka pejana, sengwe se be sa loka. O ile a makatšwa ke ge dikgomo tša gagwe di llela godimo. Ditšhipi tša tšona di be di lla kudu ge di tšhabela mathokong ohle. Ke moka, taugadi ya fofa go tšwa sethokgweng e lebile namane ya gagwe e nnyanenyane. Modise ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>'Tau! Tau! Go na le tau e kitimiša dikgomo tša ka!' Modise a goeletša ka tlalelo.</p>	
<p>Eupša nakong ye, ga go na yo a tlele go a kitima. Badudi ba be ba nagana gore Modise o ba tlaetša gape.</p>	<p>Ke kamaka gore ge badudi ba kwa Modise a goeletša, ba kgokoloditše mahlo ba mo hlokomologa ka lekgetlo le!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge letšatši le dikela, badudi ba ile ba makala gore ke ka lebaka la eng Modise a sešo a boa gae. Ba ile ba nyaka gohle go fihlela ba mo hwetša a lla – a tšhogile kudu a palelwa ke go šikinyega. Taugadi e be e dutše godimo ga sebolawa sa yona, sefahlego sa yona se tletše madi.</p>	<p>Se sebotse ke gore badudi ba bona tau le sebolawa sa yona – go sego bjalo ba be ba tla nagana gore o be a aketša gape.</p>
<p>Mokgalabje o mongwe o ile a leka go kgothatša mošimane ge ba boela morago motsaneng.</p> <p>'Re tla go thuša go hwetša dikgomo tša gago tše di timetšego gosasa,' a realo, a bea letsogo la gagwe godimo ga Modise. 'Ga go yo a tlilego go thuša ka gore ga go na motho yo a kgolwago ramaaka...le ge a bolela nnete!'</p> <p>Gomme go tloga letšatši leo, Modise a tšea sephetho sa gore a ka se tsoge a lekile go direla badudi makatika gape.</p>	<p>Ke kamaka gore Modise o ithutile thuto, ka gore o tšere sephetho sa go se sa tsietša badudi. Ge o phela o bolela maaka, batho ba ka se go kgolwe ge o bolela nnete!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Modise o boletše maaka afe?</p>	<p>O boletše maaka a gore go be go na le tau ye e kitimišago dikgomo tša gagwe, le ge go be go se bjalo.</p>
<p>Naa o ka kamaka gore Modise o dula kgauswi le phaka efe ya bosetšhaba?</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Modise o dula kgauswi le Makgadikgadi Pans National Park ka gore o fudiša dikgomo tša gagwe go ralala le legora.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Modise a tšea sephetho sa go se sa direla badudi makatika gape?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o lemogile gore go ba dirile gore ba kwe ba sa hlomphega / nyamile / tenegile. • Ke ka lebaka la gore o lemogile gore ge a ba tsietša, ba be ba ka se kgone go tla ge a ba hloka ka nnete. • Ke ka lebaka la gore o bone gore go direla batho go na le ditlamorago tše mpe.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatsa, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - ditlamorago
 - go jabetša
 - hlokomologa

Mantšu	Ditiro
Bolela therešo, maaka a kotsi!	<i>Laetša ka mogogorupa</i>
Bolela therešo, o ka se be kotsing!	<i>Iphaphathe legetla</i>
Bolela therešo, etla go lokolla!	<i>Laetša tokologo ka diatla</i>
Bolela therešo, o tla dula o ratwa!	<i>Igokare</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ditlamorago tša go se tshephagale ga Modise e bile...
Ke nagana kanegelo e nepišitšwe go nruta...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

ai	ei	n
a	m	t
i	š	o
k	e	b
l	n	r

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **ai** / and / **ei** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka:
/r/-/ei/-/l/-/e/ = **reile**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **ai** / **goba** / **ei** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /b/-/a/-/l/-/a/ = **bala**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **ai, ei**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **aina, maitiššo, maikutlo, maikemišetšo, maikarabelo, leino, leina, beile, reile**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / FETLEKA SENGWALWA

SWANTŠHA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba matlakala ao a sego a ngwalwa, diphensele le dikryone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla **ngwala le go thala** ka maikutlo goba seo monegwa a se naganago mo kanegelong.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore o **kgetha bjang moangegwa gomme wa kamaka se ba se naganago goba maikutlo a bona**, bjalo ka: Modise o dula kgauswi le phaka e kgolo ya bosetšhaba. O gapa dikgomo tša gagwe go bapa le sefero. Gona le diphoofolo tša naga ka mo gare! O kgona go bona thutlwa. O tšhogile gore ge e le gore o bona phoofolo e tee ya lešoka, go ra gore go na le tše dingwe mo kgauswi.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Modise a dutše kgauswi le legora le mohlape wa gagwe, a bontšha a tšhogile.
- 5 Šomiša tshupetšo go tlaleletša pudulo ya kakanywa, tshwantšhetšo ka lefoko goba mafoko a mabedi ka gare, bjalo ka: ke a akanya gee ba go na le ditau. Ke kwa ke betha ke letswalo!
- 6 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla kgetha moanegwa gomme ba kamaka gore o nagana eng le gore maikutlo a gagwe ke afe.
- 7 A kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 8 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa ba bolele**, gomme ba abelane tshwantšhetšo tša bona le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

BEKE 4

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs).

Mphato 3 KOTARA 3 Beke

5

**TABAKGOLO:
Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya gago ya lebota le tafola tše o di tla ba go le maatlakgogedi go barutwana, mohlala: Diswantšho le dišupo tša baetapele ba go tuma le ba rarolla ba mathata.
- 5 Dira dinyakišišo mo inthaneteng gore naa o beakanya bjang tabakgolo. Mohlala: Go thuša bana go rarolla mathata le ba mphato. Thuša barutwana go kwešiša maano go rarolla mathata a boteng ao ba lebanego nao.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo, tša go bala le tša bokgobapuku ka moka di ka lenaneo.
- 8 Beakanya leswa dihlopha tša gago tša go bala ka go hlhlwa ge e le gore go a hlokega.
- 9 Beakanya mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo tša beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 24 & 25, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 26, A re baleng & Letlakala la 27, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 8 & 29, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa bothata bjo nkilego wa bo rarolla kua morago

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho letlakala la ka ntle la Puku ye kgolo ya dikanegelo: Sephaphapha sa William sa mahlagahlaga
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa ke mathata afe a go fapafapana ao a nyakago go rarollwa?
 - b Ke mang a rarabollago mathata?
 - c Naa ke ditsela dife tsa go fapana tseo mathata a ka rarabollwago ka gona?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - phaphapha
 - mohlagase
 - entšenerere
 - boentšenerere

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago ,mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo **Botee go ya Bontšhing ba Mantšu.**
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro.

- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le nomoro ye e nepagetšego.

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 legotlo
 - 2 nta
 - 3 bophelo
 - 4 mosadi
 - 5 nku
 - 6 hlapi
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi mo mothalading wa ka fase.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
- 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 legotlo
magotlo
 - 2 nta
dinta
 - 3 bophelo
maphelo
 - 4 mosadi
basadi
 - 5 nku
dinku
 - 6 hlapi
dihlaphi
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala gare ba bala goba ba ngwala
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Sephaphapha sa William sa mahlagahlaga
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go beakanya le Kakanywa

SEHLOGO: Ngana ka engwe ya dikanegelo tšeo o di badilego lenyaga. Ngwala lengwalo o botša mogwera goba o mongwe wa leloko ka bothata mo kanegelong, le ka fao bothata bo rarolotšwego.

MOŠOMO: Ngwala lengwalo la mafoko a 10.

MAANO A GO BEAKANYA: Dira lenaneo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore **o nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka go bolela, hlalosa dikakanyo tša teamana ya gago., bjalo ka:
Dikangelo tše dintši di na le mohuta wa bothata bjo bo rarollwago. Ke tloga ke ratile kanegelo ye re e badilego ka Timeo kotareng ya go feta. Ke gopola gore batho ba gabo ba be ba tlhoišwa ka le letšatši le tee. Maikutlo a bona a be a se a mabotse. O be a sa kgone go emiša tlhorišo, eupša o ba thušitše ka go okobatša maikutlo a bona. O thušitše ka go ba theeletša le go kgokaganya mathata a bona.

GO DIRA TŠHUPETŠO YA MAANO A GO BEAKANYA (KE A DIRA)

- 1 Thale freimi ya peakanyo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša lenaneo ka thoko enngwe ya letlapa.

Dipotsiso tsa Peakanyo	Peakanyo
Temana ya 1 1 Naa o tla kgetha kanegelo efe? 2 Naa bothata e be e le eng? 3 Naa bothata bjo bo rarolotšwe bjang?	Temana ya 1 1 Timeo o thuša ba lapa la gabo 2 Bothata e be e le gore batho ba gabo ba be ba tlhorišwa ka tsela tša go fapana. 3 Timeo o ile a bitša kopano le ba lelapa. O ba boditše ka maitemogelo a gagwe a go tlhorišwa. O thušitše o mongwe le o mongwe gore a dire di kgokagano gore ba se ke ba ikwa ba šetše nyanyeng.
Temana ya 2 1 Naa o nagana eng ka kanegelo? Ke ka lebaka la eng? 2 Naa o nagana eng ka tsela yeo bothata bo rarolotšwego ka gona? Ke ka lebaka la eng? 3 Naa o nagana eng / motho yo a amogelago lengwalo o tla ithuta eng ka se?	Temana ya 2 1 Ke se ratile ka gobane Timeo e be e le tate wa go loka. 2 Ke nagana gore se be se lokile. A ka se kgone go laola seo se diragalago maphelong a bona ka moka ga bona. Eupša , a ka thuša ka go theeletša sello sa bona. Le ge e le gore a ka se rarabolle mathata, re ka thuša go rarolla mathata ka go bolela le go theeletša.

BARUTWANA BA ŠOMIŠA MAANO A PEAKANYO (O A DIRA)

- 1** Botsa barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagane ka kanegelo yeo ba e badilego yeo e nago le bothata.
- 2** Sa go latela, botša barutwana go **sokologa gomme ba bolele** le wa mphato, go abelana dikanegelo tsa bona.
- 3** Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlepeng, ba botse gore ba išomiše go beakanya sengwalwa sa bona go swana le ka tsela yeo o dirilego ka gona.
- 4** Efa barutwana dipuku tsa go ngwala.
- 5** Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona– ga ba swanela **go kopisa** seo se ngwadilego ke morutiši.
- 6** Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o sware dikhonferense tše dinnyane.

PeankanyoJemana 1

1. Sekoko se seowa sa jojo.
2. Bothata e be e be gone jojo o a totwenywa sekolong sa gagwe se seowa.
3. Rarhebenkhe o mo fike dikhokho tša kgwebe ya maroto kamoka a toena sekhopheng sa kgwebe ya maroto. Ke sebatadi se sebotse sa kgwebe ya maroto.

Jemana 2

1. Ke e natibe ka gone jojo o hwetša dikhokho tše diowa, o toena sekhopheng sa kgwebe ya maroto gomme bana ba go tshakisa babangwe ga ba sa mo totwenya.
2. Ke nagana gone e be ebe tala ye botse. Rarhebenkhe o mothutšhe ka kankanyo ebe o be a be batho kudu.
3. Ka metha ne owanetše go tshoa batho ne be be batho, ke ge ne sa toebe batho ba.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ia**
- 2 Bitša lentšu: **diatla**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /d/-/ia/-/t/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /d/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /ia/
- 6 Bitša modumo wa boraro tee wa lentšu: /t/
- 7 Bitša modumo wa bone o tee wa lentšu: /l/
- 8 Bitša modumo wa bohloano o tee wa lentšu: /a/
- 9 Ngwala lentšu mo letlapeng: **rua**
- 10 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /d/-/ia/-/t/-/l/-/a/= **diatla**
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /dia/
- 12 Sa go latela, bitša senoko sa bofelo sa lentšu: /tla/
- 13 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /dia/-/tla/ = **diatla**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ia**
- 2 Bitša lentšu: **diabolo**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /d/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /ia/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro tee mo lentšung le? /b/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone o tee mo lentšung le? /o/
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bohloano o tee mo lentšung le? /l/
- 8 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bofelo o tee mo lentšung le? /o/
- 9 Kgotela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /d/-/ia/-/b/-/o/-/l/-/o/
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **diabolo**
- 11 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /dia/-/bo/-/lo/= **diabolo**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /dia/-/bo/-/lo/
- 13 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /dia/-/bo/-/lo/ = **diabolo**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ia**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-4 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Diaparo**
 - 2 **Diatla**
 - 3 **Diabolo**
 - 4 **Diagelo**
 - 5 **Diaparong**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

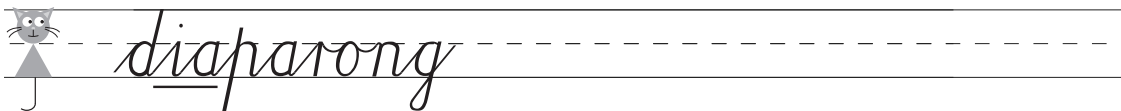
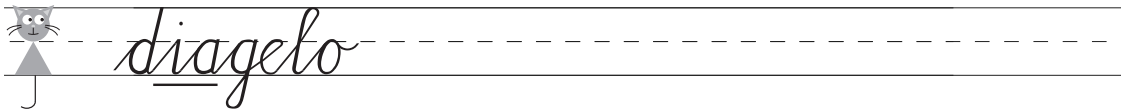
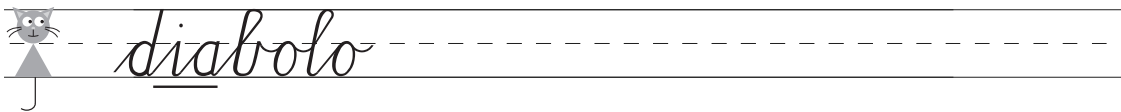
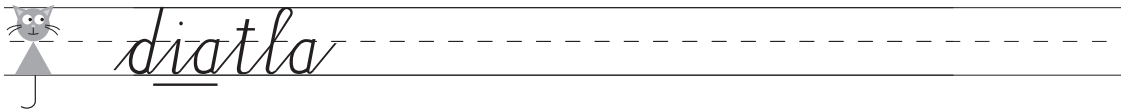
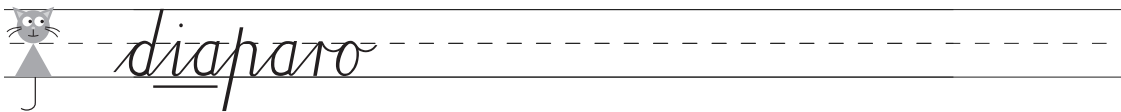
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ia**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Sephaphapha sa mahlagahlaga sa William (Letlakala la go khupetša)</p>	<p>Lefaseng ka bophara batho ba šomiša diphaphapha go dira mohlagase. Gantši re bona diphaphapha kgauswi le meetse, ka gore mo Afrika Borwa, batho ba šomiša diphaphapha go fa dipompi tša meetse maatla! Ke akanya gore naa ekaba kanegelo ye e ka ga mohlagase goba meetse?</p>
<p>Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya nnete ya William Kamkwamba. William o šomišitše bokgoni bja gagwe go thuša batho mehleng ya boima!</p>	
<p>William o goletše motsaneng o monnyane o bitšwago Wimbe kua Malawi. Ge William e le o monnyane, go be go se na mohlagase motsaneng wa gabo. Batho ba motsana wa gabo William ba be ba botile pula go nošetša dibjalo tša bona.</p>	<p>A re hlameng tekanyetšo ya bothata mo kanegelo ye: go be go se na mohlagase motsaneng wa g*abo William.</p>
<p>Ge William a na le mengwaga e 14, Malawi e bile le komelelo ya go šiiša. Go be go se na dijo tša go lekana, gomme batho ba motsana ba ile ba thoma go bolawa ke tlala. Lapa la William le be le na le dijo tše lekaneng go ja sejo se sennyane bošego.</p> <p>William o ile a swanela ke go tlogela sekolo ka ge batswadi ba gagwe ba be ba sa kgone go lefa ditefo tša sekolo.</p>	<p>Thaka banna! E be e se bothata botee fela go William... o be a bolawa ke tlala a ba a gapeletšega go tlogela sekolo.</p>
<p>Ka nako ye a lokologilego, William o be a rata go ya bokgobapukung go bala. Letšatši le lengwe, William o ile a hwetša puku e bitšwago <i>Using Energy</i>. Puku ye e be e na le seswantšho se segolo sa sephaphapha mo letlakaleng la go khupetša. Puku ye e be e hlaloša gore diphaphapha di ka šomišwa go hlola maatla. Gape puku e be e fa ditaelo tša go dira sephaphapha.</p> <p>Letšatšing leo, William o ile a tšea sephetho sa gore o tla tliša mohlagase le meetse motsaneng wa gabo a šomiša sephaphapha se sebjalo.</p>	<p>Ge William a bona sephaphapha, ke nagana gore o ile a lemoga gore a ka thuša go lokiša bothata botee bo bogolo mo Wimbe!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Eupša, go be go se bonolo gore William a hwetše ditlabakelo ka moka tše lego ka pukung. Ge bana ba bangwe ba dithaka tša gagwe ba le sekolong, William o be a nyaka ditlabakelo jarateng ya dikgerekgere. William o ile a hwetša diripa tša trekere ya kgale, diripana tša freimi ya paesekela ya kgale, dipeipi tša plastiki, le tšona diripana tša kgale tša tšhipi.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore go lokiša bothata bjo go be go se bonolo go William. O ile a šoma kudukudu!</p>
<p>Matšatši a William a bego a nyaka kua jarateng ya dikgerekgere, batho ba be ba mmitša segafi. Ba ile ba mo kwera. Ba mo sega. Eupša William ga se a dumelela mantšu a mabe go mo šitiša, ka gore o be a ikemišeditše go aga sephaphapha.</p>	
<p>Ka gae, William o ile a šomiša ditaelo go tšwa pukung ya gagwe le ditlabakelo ka moka tše a di hweditšego go aga sephaphapha se sennyane. Bošego bjo bongwe, o ile a kgona gore mafelelong a lokele peipi ya plastiki mo go swanetšego gomme sephaphapha sa thoma go dikologa.</p>	
<p>Tlhamo e mpsha ya William e ile ya hlola maatla a lekanego go tšhuma ditlouloupo tše nne le go letša seyalemoya ka ntlong! William o ile a šomiša mohlagase go bala bošego mola go le leswiswi ka ntle. Mabone ka ntlong ya gagwe a ile a mo dira gore a kwe a lokologile.</p>	<p>Mmalo! William o šomile kudu go aga sephaphapha se sennyane. Ke hlama tekanyetšo ya gore ke motho yo bohlale kudu.</p>
<p>Eupša William o be a nyaka go dira go feta go tliša mohlagase ka ntlong ya gabo – William o be a nyaka go kgonthiša gore batho bohle ba motsana wa gabo ba hwetša mohlagase le meetse a dibjalo tša bona. William o ile a šoma kudu go aga sephaphapha se segolo mo gare ga Wimbe. Ka maatla a go tšwa sephaphapheng sa bobedi o ile a pompa meetse go tšwa sedibeng sa go iša fase. Sediba se se be se ra gore balemi ba Wimbe ba ka se sa swanela ke go emela dipula – meetse a dibjalo tša bona a be a phela a le gona!</p>	<p>William o tsebile gore batho ba bangwe mo motsaneng ba tshwenyega bjalo ka yena. Ke nagana gore William o hlamile tekanyetšo ya gore be go sa loka go ithuša a nnoši; o be a swanetše go thuša le baagišani ba gagwe!</p>
<p>Ka morago ga mengwaga e mmalwa, raditaba o ile a tla motsaneng wa Wimbe gomme a ngwala kanegelo ka kuranteng ka sephaphapha sa William. Batho ka bontši go dikologa Malawi le lefase ba ile ba thoma go bala ka ga kgopolo ya go makatša ya William.</p> <p>William o ile a fa polelo mo videong go hlaloša se a se dirilego, gore batho ka moka lefaseng ba kgone go šomiša kgopolo ya gagwe! Mafelelong, batho ba a sa ba tsebego ba ile ba kgahlwa ke bokgoni bja William gomme bam o lefela go ya sekolong, ešita le gona Yunibesithing!</p>	<p>Batho ba bangwe go dikologa lefase ba hlamile tekanyetšo ya sephaphapha sa William. Batho ba bantši ba a sa ba tsebego ba swanetše go baba naganne gore o mahlagahlaga, ka gore ba ile ba mo lefela gore a boele sekolong!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
William o santše a šoma ka maatla go kgonthiša gore batho ka moka ba hwetše mohlagase le meetse.	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa sephaphapha sa pele sa William se file eng maatla?	Se tšhumile ditleloupu tše nne le seyalemoya ka ntlong.
Naa sephaphapha sa bobedi se file eng maatla?	Se file sediba maatla go fa motsana ka moka meetse.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng William a be a nyaka go lokiša bothata ba mohlagase motsaneng wa gabo?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go bala bošego. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go kgonthiša gore balemi ka moka ba na le meetse a dibjalo tša bona. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka go thuša batho ba motsana ka moka – e sego yena fela.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

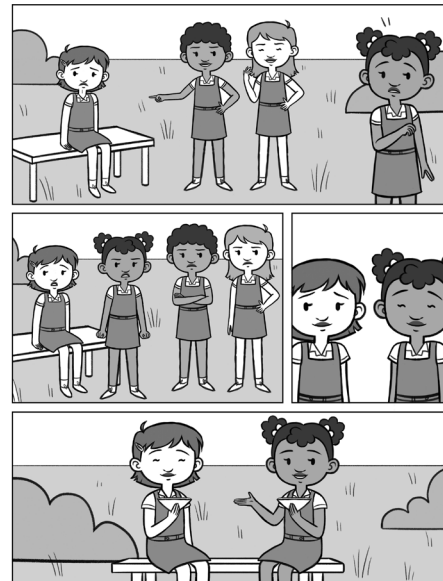
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - hlala
 - komelelo
 - go bolaya ke tlala

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago ,mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaisana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: oe**
- 2 Bitša lentšu: **oeng**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**oe**/-/**ng**/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**oe**/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**ng**/
- 6 Ngwala lentšu mo letlapeng: **oeng**
- 7 Laetša ka go šupetsa le go kopanya medumo go bopa lentšu: /**oe**/-/**ng**/ = **oeng**
- 8 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**oeng**/ = **oeng**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: oe**
- 2 Bitša lentšu: **moepo**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /**m**/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**oe**/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /**p**/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**o**/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /**m**/-/**oe**/-/**p**/-/**o**/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **moepo**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /**m**/-/**oe**/-/**p**/-/**o**/ = **moepo**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /**moe**/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /**po**/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**moe**/-/**po**/ = **moepo**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu** a **oe**.
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-4 ka thoko ga mothaldi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Oeng**
 - 2 **Moepo**
 - 3 **Oela**
 - 4 **Moepong**
 - 5 **Moeti**

- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

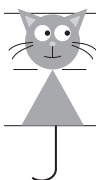

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **oe**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

moeng

moepo

moela

moepong

moeti

Moeng o ile moepong

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Nagana ka engwe ya dikanegelo tšeo o di badilego lenyaga. Ngwala lengwalo o botša mogwera goba o mongwe wa leloko ka bothata mo kanegelong, le ka fao bothata bo rarolotšwego.

MOŠOMO: Ngwala lengwalo la mafoko a 10.

FREIMI YA GO NGWALA:

Dumela...

Re ithuta ka go rarolla mathata. Ke be ke nyaka go go botša ka...

Mo kanegelong ye...

Bothata ke...

Ke be ke nyaka go go botša ka kanegelo ye ka lebaka la gore...

Ke nagana...

Ke ithutile gore...

Ka lerato...

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala peakanyo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

GO DIRA TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Bontsha barutwana gore o ngwala bjang mafoko o šomiša **ditsebjana** ge o dutše o ba laetša.
- 5 Laetša gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Dumela...

Re ithuta ka go rarolla mathata. Ke be ke ya ka go go botša ka kanegelo yeo re e badilego e bitšwa *Timeo o thuša ba lelapa la gabo*. **Mo kanegelong** ba lapa Timeo ba a tlhorišwa. **Bothata ke gore** ba ikwa ba nyamile. Timeo o tšeere sephetho go ba thuša gore ba ikwe bokaone ka go ba le kopano le ba lelapa le go ba theeletša.

Ke be ke nyaka go go botša ka kanegelo ye ka lebaka la gore ke rata tsela yeo Timeo a rarolotše bothata. **Ke nagana** o dirile mošomo o mobotse ka go theeletša. Motho o mongwe le o mongwe o ile a ikwa bokaone gannyane. **Ke ithutile gore** ka nako ye nngwe go bolela le go theeletša go ka thuša batho go ikwa bokaone.

Ka lerato

Moh Groome

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA KAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Lengwalo ka go rarolla mathata: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana go hwetša pekanyo tša bona go tšwa thutong ya Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo tša bona.
- 4 Botša barutwana go feleletša freimi ya go ngwala ba šomiša dipeakanyo tša bona.
- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša mafoko goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ao ba ka a šomišago go ba thuša.
- 7 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

5 Phato 2020

Lengwanlo ka go nannohla mathata: kankanywa

Lunginbe yo a nategago

Re ituta ka thannohlo ya botata. Ke be ke nyanka go be booa ka kanyenlo yeo e bitowago 'oekolo de oewa da fojo' Mo kanyenlon ye, fojo o ya oekolong de oewa.

Bothata ke gone o a thankiwa oekolong de oewa.

ke be ke nyanka go be booa ka kanyenlo ka gobane ke natie ye nabelenkebe a be a nanka go thua fojo.

Ke nagana gone nabelenkebe o thuoitoe fojo. O mo fihe dikrokho toe diowa, a mmotoa gone a tšenebe oetlopha de kgwenbe ya maro a be a mo thua ka bana ba go thankia. Ke ittutibe gone ke tala ye botše go tšua batho ba balgwe be go ba be batho go bona be ye o da ba toebe. Ka benato
thembekibe

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng **oela, oeng**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **oela, oeng**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: **/la/** le **/ng/** medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **moeti, moepo**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **moeti, moepo**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **oela**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **nela, bolela, lela bela, ela**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **moepong**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
Pshiong, ntlong, mpatong, lenong

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi**MAANO A GO BALA: GO DIRA DITEKANYETŠO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<u>Sephaphapha sa mahlagahlaga sa William</u> (Letlakala la go khupetša)	Lefaseng ka bophara batho ba šomiša diphaphapha go dira mohlagase. Gantši re bona diphaphapha kgauswi le meetse, ka gore mo Afrika Borwa, batho ba šomiša diphaphapha go fa dipompi tša meetse maatla! Ke akanya gore naa ekaba kanegelo ye e ka ga mohlagase goba meetse?
Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya nnete ya William Kamkwamba. William o šomišitše bokgoni bja gagwe go thuša batho mehleng ya boima!	
William o goletše motsaneng o monnyane o bitšwago Wimbe kua Malawi. Ge William e le o monnyane, go be go se na mohlagase motsaneng wa gabo. Batho ba motsana wa gabo William ba be ba botile pula go nošetša dibjalo tša bona.	
Ge William a na le mengwaga e 14, Malawi e bile le komelelo ya go šiiša. Go be go se na dijo tša go lekana, gomme batho ba motsana ba ile ba thoma go bolawa ke tlala. Lapa la William le be le na le dijo tše lekaneng go ja sejo se sennyane bošego.	Ke hlama tekanyetšo ya gore ngwaga wa 14 o be o le boima kudu go William.
William o ile a swanela ke go tlogela sekolo ka ge batswadi ba gagwe ba be ba sa kgone go lefa ditefo tša sekolo.	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka nako ye a lokologilego, William o be a rata go ya bokgobapukung go bala. Letšatši le lengwe, William o ile a hwetša puku e bitšwago <i>Using Energy</i>. Puku ye e be e na le seswantšho se segolo sa sephaphapha mo letlakaleng la go khupetša. Puku ye e be e hlaloša gore diphaphapha di ka šomišwa go hlola maatla. Gape puku e be e fa ditaelo tša go dira sephaphapha.</p> <p>Letšatšing leo, William o ile a tšea sephetho sa gore o tla tliša mohlagase le meetse motsaneng wa gabo a šomiša sephaphapha se sebjalo.</p>	<p>William o be a sa kgone go ya sekolong, eupša o ile a tšwela pele go ya bokgobapukung go ithuta ka boyena. Ke hlama tekanyetšo ya gore William o be a ikemišeditše go ithuta.</p>
<p>Eupša, go be go se bonolo gore William a hwetše ditlabakelo ka moka tše lego ka pukung. Ge bana ba bangwe ba dithaka tša gagwe ba le sekolong, William o be a nyaka ditlabakelo jarateng ya dikgerekgere. William o ile a hwetša diripa tša trekere ya kgale, diripana tša freimi ya paesekela ya kgale, dipeipi tša plastiki, le tšona diripana tša kgale tša tšhipi.</p>	<p>William o nyaka ka jarateng ya dikgerekgere le ge batho ba mo kwera. Se se nthuša gore ke hlame tekanyetšo ya gore William ke motho wa maikemišetšo.</p>
<p>Matšatši a William a bego a nyaka kua jarateng ya dikgerekgere, batho ba be ba mmitša segafi. Ba ile ba mo kwera. Ba mo sega. Eupša William ga se a dumelela mantšu a mabe go mo šitiša, ka gore o be a ikemišeditše go aga sephaphapha.</p>	
<p>Ka gae, William o ile a šomiša ditaelo go tšwa pukung ya gagwe le ditlabakelo ka moka tše a di hweditšego go aga sephaphapha se sennyane. Bošego bjo bongwe, o ile a kgona gore mafelelong a lokele peipi ya plastiki mo go swanetšego gomme sephaphapha sa thoma go dikologa.</p>	<p>William o lekile ditlabakelo tše dintši. Tše dintši di be di sa šome. Eupša ga se a fela maatla ga bonolo!</p>
<p>Tlhamo e mpsha ya William e ile ya hlola maatla a lekanego go tšhuma diteloupo tše nne le go letša seyalemoya ka ntlong! William o ile a šomiša mohlagase go bala bošego mola go le leswiswi ka ntle. Mabone ka ntlong ya gagwe a ile a mo dira gore a kwe a lokologile.</p>	
<p>Eupša William o be a nyaka go dira go feta go tliša mohlagase ka ntlong ya gabo – William o be a nyaka go kgonthiša gore batho bohle ba motsana wa gabo ba hwetša mohlagase le meetse a dibjalo tša bona. William o ile a šoma kudu go aga sephaphapha se segolo mo gare ga Wimbe. Ka maatla a go tšwa sephaphapheng sa bobedi o ile a pompa meetse go tšwa sedibeng sa go iša fase. Sediba se se be se ra gore balemi ba Wimbe ba ka se sa swanela ke go emela dipula – meetse a dibjalo tša bona a be a phela a le gona!</p>	<p>William o be a ikemišeditše go se thuše yena fela eupša le gona go thuša batho ba bangwe. Ke kgona go hlama tekanyetšo ye ka gore William o ile a aga sephaphapha sa bohle mo motsaneng!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga mengwaga e mmalwa, raditaba o ile a tla motsaneng wa Wimbe gomme a ngwala kanegelo ka kuranteng ka sephaphapha sa William. Batho ka bontši go dikologa Malawi le lefase ba ile ba thoma go bala ka ga kgopolo ya go makatša ya William.</p> <p>William o ile a fa polelo mo videong go hlaloša se a se dirilego, gore batho ka moka lefaseng ba kgone go šomiša kgopolo ya gagwe! Mafelelong, batho ba a sa ba tsebego ba ile ba kgahlwa ke bokgoni bja William gomme bam o lefela go ya sekolong, ešita le gona Yunibesithing!</p>	
<p>William o santše a šoma ka maatla go kgonthiša gore batho ka moka ba hwetše mohlagase le meetse.</p>	<p>William o santše a bonala a ikemišeditše go rarolla bothata le go thuša batho ba bangwe.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa ke mathata afe a William a bilego le ona mo kanegelong?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Motsana wa gabo o be o se na mohlagase. • Go be go na le tlaa motsaneng. • ile a swanela ke go tlogela sekolo. • O be a sa kgone go hwetša ditlabakelo tša maleba tša sephaphapha sa gagwe.
<p>Naa mafelelong William o kgonne bjang go ya sekolong?</p>	<p>Batho ba a sa ba tsebego ba ile ba mo lefela ditefo tša sekolo ge ba bala ka sephaphapha sa gagwe.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa go diregile eng mo kanegelong se se re thušago gore re hlame tekanyetšo ya gore William o bohlale ebile o ikemišeditše?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • William o ile a tšwela pele go ithuta le go bala le ge a ile a tlogela sekolo. • William o bone seswantšho sa sephaphapha gomme a tšea sephetho sa go se dira. • William o ile a nyaka ditlabakelo tša sephaphapha jarateng ya dikgerekgere. • William o ile a nyaka dikgerekgereng le ge a be a kwerwa. • William ga se ema ka sephaphapha se setee se sennyane – o dirile se segolo go thuša batho ka moka!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - kgahlegile
 - kgahliša
 - kaelwa
 - raditaba

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago ,mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
William o rarollotše bothata ka go ...
William a ka hlalosa a kgahliša ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

ia	oe	d
p	a	r
o	b	l
g	e	n
m	t	i

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **ia** / and / **oe** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**oe**/ - /**la**/ = **oela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **ia** / **goba** / **oe** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /**b**/ - /**e**/ - /**l**/ - /**a**/ = **bela**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **ia, oe**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **diaparo, diatla, diabolo, diagelo, , diaparong moepo, oeng, oela, moepong, moeti**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / DIRA DITEKANYETŠO

TEKATLHALOGANYO YEO E NGWADILWEGO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala sehlogo se se latelago, dipotšišo le di thoma mafoko mo letlapeng.
- 2 Bala dipotšišo le barutwana, gomme o ba hlalose tše ge go hloko gala.
- 3 Botša barutwana gore ba sokologe ba bolele le go ahlaahla dipotšišo tše le wa mphato.
- 4 Ke moka, barutwana ba swanetše go bula dipuku tša bona tša go ngwala, ba ngwale letšastši kgwedi le sehlogo, gomme ba ngwale dikarabo tša dipotšišo.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, šoma le laetša barutwana dikarabo, gomme o ba dumelele go swaya le go phošolla mošomo wa bona.

PHAPHAPHA YA WILLIAM YA MATSATO

- 1 Naa o goletše kae?
William o goletše kua...
- 2 Naa William o ithutile bjang go dira phaphapha?
William ithutile go dira phaphapha bjang...
- 3 Naa o nagana gore William ke motho wa mohuta mang? Ke ka lebaka la eng?
Ke nagana gore William ke...ka lebaka la...

PHAPHAPHA YA WILLIAM YA MATŠATO

- 1 Naa William o goletše kae?
William o goletše Wimbe / Malawi.
- 2 Naa William o ithutile bjang go dira phaphapha?
William o ithutile go dira phaphapha ka go bala puku.
- 3 Naa o nagana gore William ke motho wa mohuta mang? Ke ka lebaka la eng?
Ke nagana gore William ke motho wa maikemišetšo ka lebaka la gore o kgonne go tla ka leano la go tliša mohlagase motseng wa gabo.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 3 KOTARA 3 Beke

6

**TABAKGOLO:
Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong DIPHAPHATHI TŠA GO LAETŠA, ka go tloša mabota dilo tša go se be le mohola, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ke moka, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala Diswantšho le sešupo sa baswa bao ba rarolotšego mathata a setšhaba tikologong ya bona; Diswantšho tša William Kamkwamba le Kelvin Doe.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo tša baswa go ralala le lefase bao ba dirilego diphetogo setšhabeng tikologong ya bona bjalo ka William le Kelvin.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 30 – 32, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 36, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 37-39, A re direng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa motho o mongwe a thušago go rarabolla mathata

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa mo letlakaleng la ka ntle ya puku ye kgolo ya dikanegelo: Kelvin Doe: DJ Focus
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo ba ithutilego ka tabakgolo ye go fihla ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tsa gago gomme o di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke mathata a mohuta mang re a bonego mo dikanegelong tseo re di badilego lenyaga?
 - b Naa mathata a, a rarollotšwe bjang?
 - c Naa ke ditsela dife tše di loketšego go rarolla mathata?
 - d Naa ke ditsela dife tše dingwe tše di sa lokelago go rarolla mathata?
 - e Ke ka lebaka la eng go rarolla mathata go le bohlokwa?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - tsepella
 - peteri
 - hlamo

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago, mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo **Botee go ya Bontšhing ba Mafoko.**
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro.
- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko kgauswi le nomoro ye e nepagetšego:
Botee go ya Bontšhing ba Mafoko
 - 1 Legotlo le jele chese.
 - 2 Nta e bea mae.
 - 3 Monna o hlompha bophelo ba gagwe.
 - 4 Mosadi ke o mo botse.
 - 5 Nku e ja bjang.
 - 6 Hlapi e ja seboko.
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontshi, mo mothalading wa ka fase.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tšhepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
- 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:
Botee go ya Bontšhing ba Mafoko
 - 1 Legotlo le ja tšhese.
Magotlo a jele tšhese.
 - 2 Nta e tla beela mae
Dinta di beela mae.
 - 3 Monna o hlompha bophelo ba gagwe.
Banna ba hlompha maphelo a bona.
 - 4 Mosadi ke o mo botse.
Basadi ke ba ba botse.
 - 5 Nku e ja bjang.
Dinku di ja bjang.
 - 6 Hlapi e ja seboko.
Dihlapi di ja seboko
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ge ba ngwala.
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikaryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Kelvin Doe: Dj Focus
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša tadi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngana ka engwe ya dikanegelo tšeo o di badilego lenyaga. Ngwala lengwalo o botša mogwera goba o mongwe wa leloko ka bothata mo kanegelong, le ka fao bothata bo rarolotšwego.

MOŠOMO: Ngwala lengwalo la mafoko a 10.

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele o thoma ka thuto ya go ngwala.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke ngwadile o ka re ke bolela le motho o mongwe?
- 2 Naa ke akareditše bothata mo kanegelong?
- 3 Naa ke ngwadile kakanyo ya ka tsela yeo bothata bo rarolotšwego?
- 4 Naa ke tsentshitše madume le morumo (Dumela...) (Ka lerato...)?
- 5 Naa ke na le mafoko a 10?
- 6 Naa ke peletile mantšu kamoka ka tsela ya maleba?
- 7 Naa lefoko le lengwe le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 8 Naa lefoko le lengwe le lengwe le felela ka leswaodikga la maleba?

DIRA TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go rulaganya le go lekola, o balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela kakanywa ya gago. O balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go lekola, o bontšhe ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge e ba e nyaka go phošollwa goba go kaonafatšwa.
- 4 Direla barutwana tshupetšo ya tshepetšo ya go dira diphošollo.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba dire diphošollo goba ba kaonafatše mo go hlokegago.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing gomme o sware dikhonferense tše di nnyane – Kgonthișiša gore o šoma le dihlopha tša go fapana nako engwe le engwe ge ba dira mošomo wa go ngwala.

- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša barutwana mo dingwalweng tša bona.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo tša go tšwella kgafetšakgafetša mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore o phošolla bjang diphošo tše.

5 Phato 2020

Lengwanho ka go nannohla mathata: kankanywa

Lunginhe yo a nategago,
 Re ituta ka thannohlo ya botata. Ke be ke
 nyanka go be booa ka kanegelo yeo e
 bitšwago. ^gDekoko de deowa da jojo'
 Mo kanyelon' ye, jojo o ya dekolong de
 deowa.

Bothata ke gone o a tshankiwa dekolong
 de deowa.

^k
 (k) Ke be ke nyanka go be booa ka kanegelo
 ka gobane ke natiš ye nabelemkeme a be a
 thanka go thua jojo.

Ke nagana gone nabelemkeme o thutitoe
 jojo. O mo fihe dikokoko tše diowa, a
 mmotša gone a tšenebe dekhopha de
 kgwebe ya matšo a be, a mo thua ka bana
 ba go tshankiwa. Ke itutube gone ke tala
 ye botše go tšua batho ba balgwe be go
 ba be batho go bona be ye o da ba tšebe.

Ka benato,
 (xxxxx)
 @hembenkeme
 y

BEKE 6

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **tlw**
- 2 Bitša lentšu: **etlwa**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /e/-/tlw/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /e/
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /tlw/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /a/
- 7 Ngwala lentšu mo letlapeng: **etlwa**
- 8 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /e/-/tlw/-/a/= **etlwa**
- 9 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /et/
- 10 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /lwa/
- 11 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /et/-/lwa/ = **etlwa**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **tlw**
- 2 Bitša lentšu: **otlwa**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /o/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /tlw/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung ? /a/
- 6 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši:
/o/-/tlw/-/a/
- 7 Ngwala lentšu mo letlapeng: **otlwa**
- 8 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /o/-/tlw/-/a/ = **otlwa**
- 9 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /ot/
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /lwa/
- 11 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /ot/-/lwa/ = **otlwa**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a tlw**.
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Tlwaela**

2 **tlwaetše**

3 **otlwa**

4 **betlwa**

5 **mootlwa**

- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

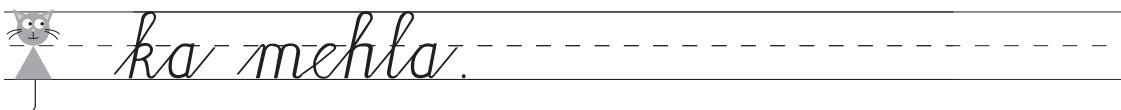
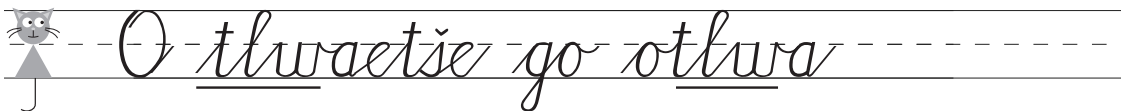
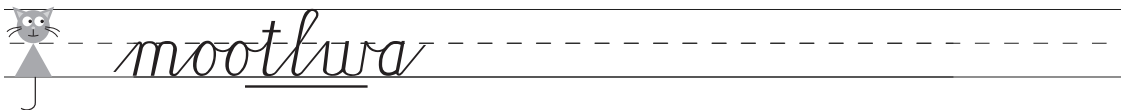
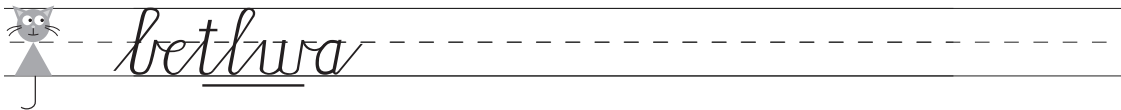
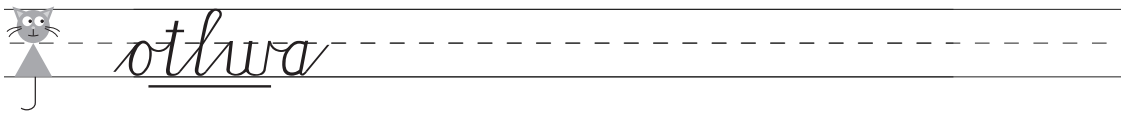
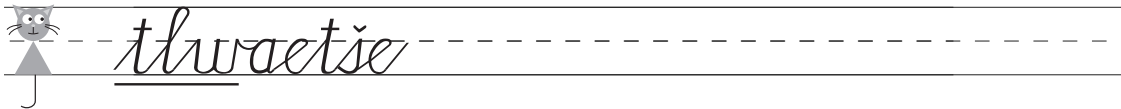
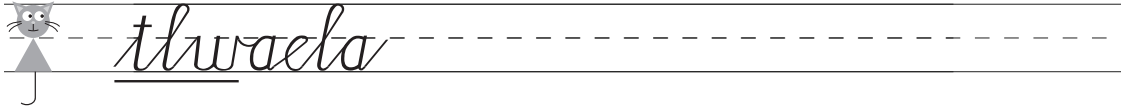
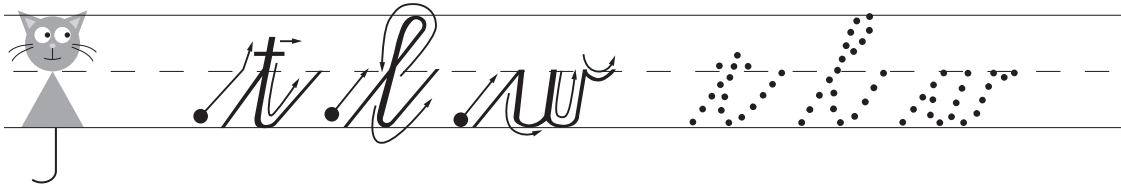

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **tlw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Kelvin Doe: DJ Focus</p> <p>Letlakala la go khupetša ka pele</p>	<p>Lehono, re tla tšwela pele go hlama dikgokaganyo magareng a kanegelo ye le ye re e badilego beke ya go feta ka ga sephaphapha sa mahlagahlaga sa William. Re tla nagana ka moo dikanegelo di <i>swanago</i>.</p>
<p>Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya nnete ya Kelvin Doe. Kelvin ke motho wa go ba le bohloami yo a ilego a šomiša bokgoni le maikemišetšo go thuša setšhaba sa gabo.</p>	<p>Ke kgona go hlama kgokaganyo ya puku ye re e badilego ka ga William. Bobedi kanegelo ye le ya William ke dikanegelo tša nnete. Gape ka bobedi di ka ga batho bao ba šomišetšego bokgoni bja bona go thuša ba bangwe.</p>
<p>Kelvin o belegwe kua Freetown, Sierra Leone. Ge a gola, lefelo la kgauswi le Kelvin kua Freetown le be le na le mathale a mantši a mohlagase, eupša ba be ba sa leke go tsenya mohlagase ka dintlong tša batho. Mabone a be a tukišwa ga tee ka beke, mohlomongwe. Nako ka moka, magae a batho a be ale leswiswi.</p>	<p>Gare ga William le Kelvin ga gona yo a bego a nale mohlagase ka gae ge a be a gola!</p>
<p>Ge Kelvin a na le mengwaga e 10, o ile a phetha gore e tla ba yena yo a tla thušago go rarollela baagišani ba gagwe bothata bja mohlagase. Kelvin o ile a thoma go kgoboketša ditsekana tša tšhipi, didirišwa tša go lahlwa le dithoto tša mohlagase tša go robega. O ile a fenyekolla go tšwa ditšheladitlakaleng go ralala le Freetown go hwetša ditsekana tše a bego a di hloka gore a ithute ka boyena.</p>	<p>Nka hlama kgokaganyo yengwe magareng ga Kelvin le William – bobedi ba phethile gore e tla ba bona ba tlišago mohlagase metseng ya gabo bona!</p>
<p>Ke moka, Kelvin o feditše diiri tše ntši a kgomaganya diripa tša dithoto tša kgale, tša go robega tša mohlagase gore di šome. O ile a ithuta boentšenerere ka go leka, go foša le go tsepelela go fetiša.</p>	<p>Bobedi Kelvin le William ba ithutile boentšenerere ka bobona! Bobedi ba swanetše go ba ele bafsa ba maikemišetšo kudu.</p>
<p>Ka nako ye Kelvin a bego a na le mengwaga ye lesometharo, o be a hlamilwe peteri ka go šomiša gape ditlabakelo tša go akaretša sota, esiti, tšhipi le theipi. Peteri ye e be e na maatla a lekanego go tšhuma magae mo setšhabeng sa gabo le go mo thuša go šoma ditlhamo tša gagwe tše difsa.</p>	<p>Bobedi William le Kelvin ba tlišitše lesedi ka magaeng a bona le a baagišani!</p>
<p>Ke moka, Kelvin o ile a kwa ka ga kampa ya tlhamo ye e bego e sepedišwa ke mofsa wa Sierra Leone yo a bitšwago David Sengeh. David o ile a hlohla bafsa go nagana ka mathata a boima ao ditšhaba tša bona di nago le ona gomme ba tle kamping go tlo a rarolla.</p>	<p>Ke kgona go kgokaganya William le Kelvin ka gore bobedi ba šomišetše bokgoni bja bona go thuša gore ditšhaba tša bona di be kaone. Ga se ba no šomiša boentšenerere go kaonafatša maphelo a bona.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Kelvin o ile a tšea sephetho sa gore bafsa setšhabeng sa gabo ba swanetše go bolela. Kelvin o ile a kgobokanya sehlopha gomme ba tsenya kgopelo kampeng go tšweletša dilo ka moka tše ba bego ba tla di nyakago go sepediša seteišene sa seyalemoya. 'Ge re na le seteišene sa seyalemoya, re ka kgona go tšea dikgang ka mathata ao a aparetšego setšhaba le Sierra Leone ka bophara,' Kelvin a hlaloša.</p>	
<p>Kua kampeng ya David, Kelvin o ile a aga sefitišetši sa gagwe sa seyalemoya le ditlabakelo tše dingwe tše di nyakegago go gaša seteišeneng sa seyalemoya setšhabeng sa gagwe.</p>	<p>Kelvin le William bobedi ba šomile go go tliša dinyakwa ditšhabeng tša bona. Kelvin o dirile tšohle tša seteišene sa seyalemoya ka gore ke seo a bego a kgolwa gore setšhaba sa gagwe se a se nyaka. William o dirile tšohle tše di nyakegago go pompa meetse go dibjalo tša balemi ka gore o bone ke seo batho ba se nyakago.</p>
<p>Ge a seno aga dilo ka moka tše a di nyakago, Kelvin o ile a beakanya bašomi ba maemobotlalo. Napile seteišene sa gagwe sa seyalemoya se ile sa thoma go gaša ditaba, go bala dikgopolo tša batho le dikakanyo go tšwa melaetšeng ya go ngwalwa, le go bapala mmino. Kelvin o tsebega ka la DJ Focus mo seyalemoyeng. Leina la Kelvin la DJ le tšwa go kgolweng ga gagwe gore ka go tsepelela, tlhamo ye nngwe le ye nngwe e a kgonega!</p>	
<p>Seteišene sa seyalemoya sa matšato sa Kelvin e be e le mohuta wa tlhamo wo David a bego a o lebeletše. Maikemišetšo a magolo a David e be e le go tšweletša dikete tša bafsa bao ba bego ba lora go rarolla mathata ditikologong tša bona. David o be a kgolwa gore Kelvin o be a na le bokgoni le phišego ya go fetola bokamoso bja batho ba Sierra Leone. Seteišene sa seyalemoya sa bohlami sa Kelvin se ile sa mo thuša go thopa sefoka sa godimo kua kampeng ya David ya selemo.</p>	<p>David o be a kgahlile ke bokgoni bja Kelvin. Raditaba le batho go dikologa lefase ba ile ba kgahlwa ke bokgoni bja William. Bobedi ke bafsa ba go kgahlliša.</p>
<p>David o ile a thoma go bona Kelvin bjalo a moratho wa gagwe. O be a nyaka go thuša Kelvin go godiša monagano le bokgoni ka go šoma le dientšenere tše dingwe. David o ile a beakanya gore Kelvin tsene kopano ye e kgethegilego ya lenaneo la boentšenere yunibesithing ya Amerika ye e butšwago MIT.</p>	<p>Ke kgona go hlama kgokaganyo. Bobedi William le Kelvin ba be ba na le mahlatse go lemogwa ke batho gomme ba thuša go hwetša menyetla ya go ithuta go ya pele!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
Kelvin o be a dio ba le mengwaga ye 16, e bile e le motho yo monnyanenyane wa go laletšwa lenaneong le. E be e le mathomo Kelvi a tloga Sierra Leone. Kelvin o be a rata monyetla wa go šoma le dientšenere tša go ba le maitemogelo le go ithuta go bona. Eupša, Kelvin o be a ikwa a hlolotšhe gae – kudu mmagwe.	
Mo poledišanong, Kelvin o ile are, 'kgotlelelo le phišego di bohlokwa go hlohletša bokgoni.' Go fihla lehono, Kelvin o tšwelapele go šomiša kgotlelelo le phišego go sepediša seteišene sa gagwe sa seyalemoya, go hlama dilo tše difsa, le go thuša go dira maphelo a batho ba lapa la gagwe, setšhaba, le naga go ba kaone.	Bobedi William le Kelvin bas a šoma go kaonafatša maphelo a batho ba bangwe!

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Kelvin o goletše kae?	O goletše Freetown, Sierra Leone.
Naa ke leina lefe la meswaso leo le filwego Kelvin seteišeneng sa gagwe sa seyalemoya?	Leina gagwe la moswaso e be e le DJ Focus.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Naa ke dikgokaganyo dife tše o ka di hlamago magareng a William le Kelvin?	<ul style="list-style-type: none"> • Bobedi ba ithutile boentšenere ka noši. • Bobedi ba godile ba se na mohlagagse. • Bobedi ba tšere sephetho sa go rarolla mathata a mohlagase metseng ya bona. • Bobedi ba be ba na le bokgoni ba kgahla batho. • Bj. bj.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana kamoka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

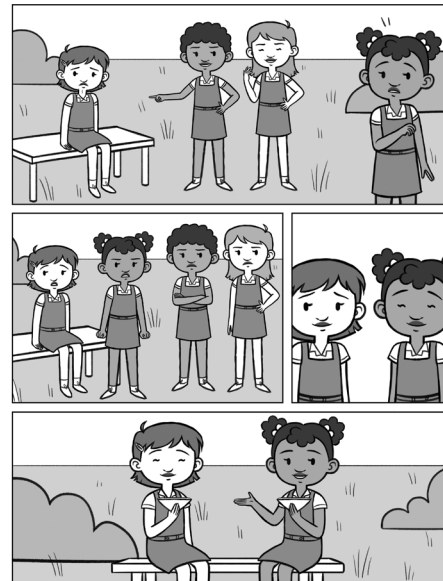
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - tswana
 - hlolosela gae
 - kgona go hlama

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago ,mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: tsw**
- 2 Bitša lentšu: **tswala**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /tsw/-/a/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /tsw/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa bone wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tswala**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /tsw/-/a/-/l/-/a/ = **tswala**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /tswa/
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa bofelo sa lentšu: /la/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /tswa/-/la/ = **tswala**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: tsw**
- 2 Bitša lentšu: **tswaka**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /tsw/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /a/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /k/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /tsw/-/a/-/k/-/a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tswaka**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /tsw/-/a/-/k/-/a/ = **tswaka**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /tswa/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /ka/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /tswa/-/ka/ = **tswaka**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a tsw**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Tswaka**

- 2 **Tswala**
- 3 **Tswinya**
- 4 **Motswala**
- 5 **Motswadi**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikrayone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

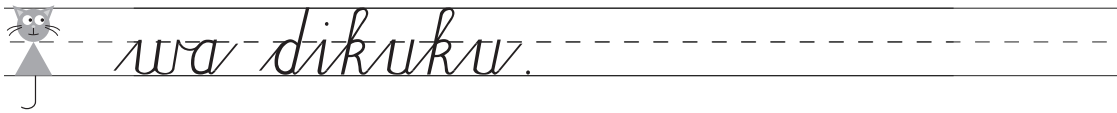
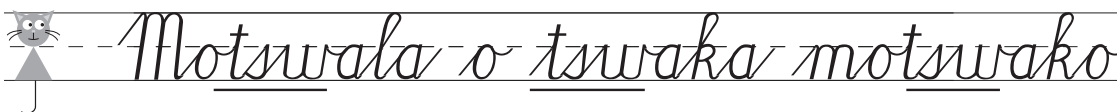
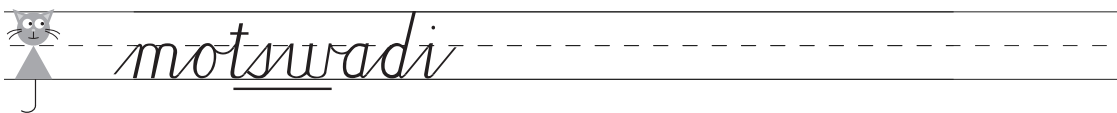
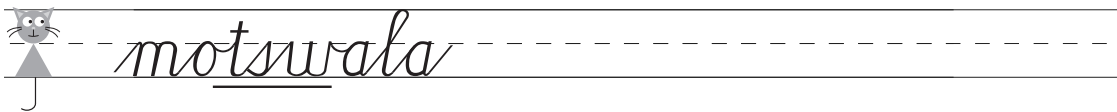
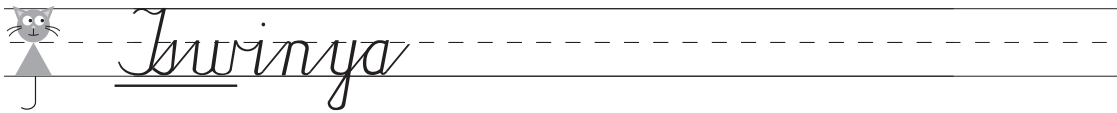
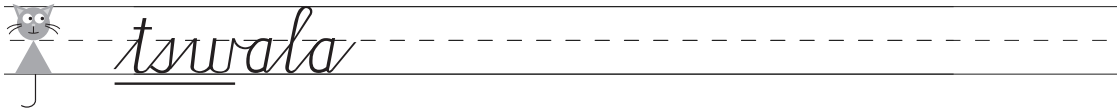
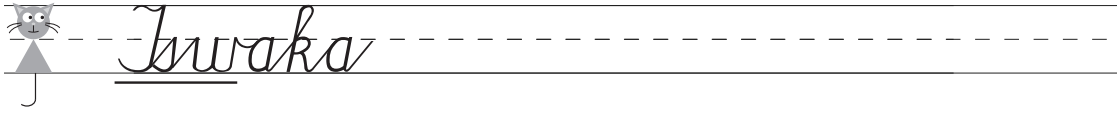
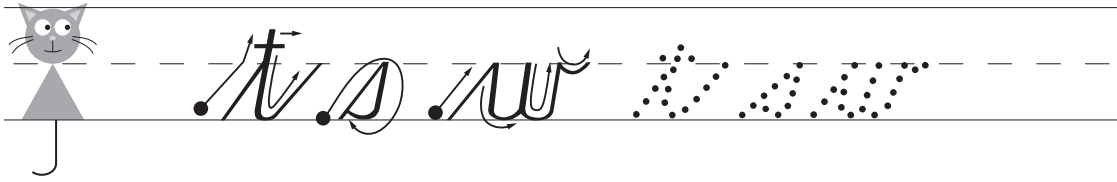

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **tsw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngana ka engwe ya dikanegelo tšeo o di badilego lenyaga. Ngwala lengwalo o botša mogwera goba o mongwe wa leloko ka bothata mo kanegelong, le ka fao bothata bo rarolotšwego.

MOŠOMO: Ngwala lengwalo la mafoko a 10.

FREIMI YA GO NGWALA:

Dumela...

Re ithuta ka go rarolla mathata. Ke be ke nyaka go go botša ka...

Mo kanegelong...

Bothata...

Ke be ke nyaka go botša ka kanegelo ye ka lebaka la gore...

Ke nagana...

Ke ithutile...

Ka lerato...

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto ya go ngwala, ngwala kakanywa ye e rulagantšhitšwego yeo o idirilego ka Mošupologo e ngwadilwe mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya dikakanywa tša gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana gore o ngwala bjang ka leswa sengwalwa sa gago, e be le sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO PHATLALATŠA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala goba ge e le gore go a kgonega, Letlakala la A4 go ngwala mangwalo a a bona gore go be bonolo go fa borefi go motho wo a tlogo go bo amogela.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Lengwalo mabapi le go rarolla mathata**
- 3 Botša barutwana go ngwala gape ka bothakga sengwalwa sa bona, di sena diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana bana le nako, ba ka thala tshwantšhetšo ka pela.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2 Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3 Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Ge e le gore go a kgonega e re barutwana ba ye le mangwalo gae ba fe batho ba ba ngwaletsego. Se se thusa go bona mohola wa go ngwala.

12 Phato 2020

Lengwanho ka go nannohla mathata

Lungibe yo a nategago,

Re ithuta ka thannoho ya bothata. Ke le ke nyanka go le botša ka kamegero yeo e bitšwago 'Sekolo de oewa da fojo' Mo kamegerong ye, fojo o ya oekolong de oewa.

Bothata ke gone o a tshankiwa oekolong de oewa.

Ke le ke nyanka go le botša ka kamegero ka gobane ke natibe ge nabelenkere a le a nyanka go thuda fojo.

Ke nagana gone nabelenkere o thuditoe fojo. O mo fibe dikhokho toe diowa, a mmotoa gone a toenebe oekhopha de kgwerbe ya mato a le a mo thuda ka bana ba go tshankiwa. Ke ithutibe gone ke tala ye lotoe go thuda batho ba balgwe le go ba le botho go bona le ge o da ba toebe.

Ka benato,
Thembenkibe

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **tswala, tswaka**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **tswala, tswaka**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /l/ le /k/ medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **motswadi, motswala**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **motswadi, motswala**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi..

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **tlwaela**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **nela, imela, , bolela bela, ela**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **tswala**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
Šala, fala, kala, mala, lala, bala

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi**MAANO A GO BALA: DIRA DIKGOKAGANO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Kelvin Doe: DJ Focus</u></p> <p>Letlakala la go khupetša ka pele</p>	<p>Lehono, re tla tšwela pele go bapiša dikanegelo tša Willian le Kelvin. Lehono re tla tšwela pele go nagana ka moo William le Kelvin ba <i>fapanago</i>.</p>
<p>Kanegelo ye e theilwe godimo ga kanegelo ya nnete ya Kelvin Doe. Kelvin ke motho wa go ba le bohloami yo a ilego a šomiša bokgoni le maikemišetšo go thuša setšhaba sa gabo.</p>	
<p>Kelvin o belegwe kua Freetown, Sierra Leone. Ge a gola, lefelo la kgauswi le Kelvin kua Freetown le be le na le mathale a mantši a mohlagase, eupša ba be ba sa leke go tsenya mohlagase ka dintlong tša batho. Mabone a be a tukišwa ga tee ka beke, mohlomongwe. Nako ka moka, magae a batho a be ale leswiswi.</p>	<p>Kelvin le William ba godile mafelong a go fapana. William o goletše motsaneng kua Malawi, Kelvin o goletše motsengmogolo kua Sierra Leone.</p>
<p>Ge Kelvin a na le mengwaga e 10, o ile a phetha gore e tla ba yena yo a tla thušago go rarollela baagišani ba gagwe bothata bja mohlagase. Kelvin o ile a thoma go kgoboketša ditsekana tša tšhipi, didirišwa tša go lahlwa le dithoto tša mohlagase tša go robega. O ile a fenyekolla go tšwa ditšheladitlakaleng go ralala le Freetown go hwetša ditsekana tše a bego a di hloka gore a ithute ka boyena.</p>	<p>Ke gopola gore William le yena o ile a fenyekolla tše a bego a di nyaka. William o ile a kwera, eupša go bonala eke ga go yo a dirago metlae ka Kelvin ge a epa ka setšheladitlakaleng.</p>
<p>Ke moka, Kelvin o feditše diiri tše ntši a kgomaganya diripa tša dithoto tša kgale, tša go robega tša mohlagase gore di šome. O ile a ithuta boentšenerere ka go leka, go foša le go tsepelela go fetiša.</p>	<p>Bobedi Kelvin le William ba ithutile boentšenerere ka bobona, eupša William o badile puku. Kelvin o šomišitše go leka le go foša.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka nako ye Kelvin a bego a na le mengwaga ye lesometharo, o be a hlamile peteri ka go šomiša gape ditlabakelo tša go akaretša sota, esiti, tšhipi le theipi. Peteri ye e be e na maatla a lekanego go tšhuma magae mo setšhabeng sa gabo le go mo thuša go šoma ditlhamo tša gagwe tše difsa.</p>	<p>Bobedi Kelvin le William ba tlišitše mohlagase metseng ya bona ka mekgwa ye e fapanego – Kelvin o hlotše peteri, mola William yena a dirile sephaphapha.</p>
<p>Ke moka, Kelvin o ile a kwa ka ga kampa ya tlhamo ye e bego e sepedišwa ke mofsa wa Sierra Leone yo a bitšwago David Sengeh. David o ile a hlohla bafsa go nagana ka mathata a boima ao ditšhaba tša bona di nago le ona gomme ba tle kampeng go tlo a rarolla.</p> <p>Kelvin o ile a tšea sephetho sa gore bafsa setšhabeng sa gabo ba swanetše go bolela. Kelvin o ile a kgobokanya sehlopha gomme ba tsenya kgopelo kampeng go tšweletša dilo ka moka tše ba bego ba tla di nyakago go sepediša seteišene sa seyalemoya. 'Ge re na le seteišene sa seyalemoya, re ka kgona go tšea dikgang ka mathata ao a aparetšego setšhaba le Sierra Leone ka bophara,' Kelvin a hlaloša.</p>	<p>Bobedi William le Kelvin ba šomišitše bokgoni bja bona go šomana le dinyakwa tše ba di bonego ditšhabeng tša bona. Eupša, dinyakwa tše ba di bonego di be di fapana.</p>
<p>Kua kampeng ya David, Kelvin o ile a aga sefitišetši sa gagwe sa seyalemoya le ditlabakelo tše dingwe tše di nyakegago go gaša seteišeneng sa seyalemoya setšhabeng sa gagwe.</p>	
<p>Ge a seno aga dilo ka moka tše a di nyakago, Kelvin o ile a beakanya bašomi ba maemobotlalo. Napile seteišene sa gagwe sa seyalemoya se ile sa thoma go gaša ditaba, go bala dikgopolo tša batho le dikakanyo go tšwa melaetšeng ya go ngwalwa, le go bapala mmimo. Kelvin o tsebega ka la DJ Focus mo seyalemoyeng. Leina la Kelvin la DJ le tšwa go kgolweng ga gagwe gore ka go tsepelela, tlhamo ye nngwe le ye nngwe e a kgonega!</p>	<p>William le Kelvin ba ile ba tsepelela go dira dilo tše di fapanego. Ke nagana gore kamoka ga bona ba bone dinyakwa tša go fapana ditšhabeng tša bona. Motsana wa William o be o na le komelelo gomme go be go nyakega meetse a dibjalo tša bona. Eupša, Kelvin o be a dula motsemogolong moo batho ba bego ba sa bjale dibjalo. Sebakeng, o bone gore batho ba nyaka tsela ya go ba le tshedimošo le go ahlaahla dikgopolo tša bona.</p>
<p>Seteišene sa seyalemoya sa matšato sa Kelvin e be e le mohuta wa tlhamo wo David a bego a o lebeletše. Maikemišetšo a magolo a David e be e le go tšweletša dikete tša bafsa bao ba bego ba lora go rarolla mathata ditikologong tša bona. David o be a kgolwa gore Kelvin o be a na le bokgoni le phišego ya go fetola bokamoso bja batho ba Sierra Leone. Seteišene sa seyalemoya sa bohloami sa Kelvin se ile sa mo thuša go thopa sefoka sa godimo kua kampeng ya David ya selemo.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>David o ile a thoma go bona Kelvin bjalo a moratho wa gagwe. O be a nyaka go thuša Kelvin go godiša monagano le bokgoni ka go šoma le dientšenere tše dingwe. David o ile a beakanya gore Kelvin tsene kopano ye e kgethegilego ya lenaneo la boentšenere yunibesithing ya Amerika ye e butšwago MIT.</p>	<p>Bobedi William le Kelvin ba hweditše thušo go bangwe. Kelvin o hweditše mongwe mo setšhabeng sa gabo go mo thuša go hwetša thuto ya go feta. Eupša batho ba go thuša William ba be ba etšwa lefaseng ka bophara.</p>
<p>Kelvin o be a dio ba le mengwaga ye 16, e bile e le motho yo monnyanenyane wa go laletšwa lenaneong le. E be e le mathomo Kelvi a tloga Sierra Leone. Kelvin o be a rata monyetla wa go šoma le dientšenere tša go ba le maitemogelo le go ithuta go bona. Eupša, Kelvin o be a ikwa a hlolosetše gae – kudu mmagwe.</p>	
<p>Mo poledišanong, Kelvin o ile are, 'kgotlelelo le phišego di bohlokwa go hlohleletša bokgoni.'</p> <p>Go fihla lehono, Kelvin o tšwelapele go šomiša kgotlelelo le phišego go sepediša seteišene sa gagwe sa seyalemoya, go hlama dilo tše difsa, le go thuša go dira maphelo a batho ba lapa la gagwe, setšhaba, le naga go ba kaone.</p>	<p>Mafelelong, bobedi William le Kelvin ke batho ba go kgahliša kudu bao ba ilego ba kaonafatša ditšhaba tša bona ka mekgwa ya bona e bohlokwa!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Kelvin a phethile go aga seteišene sa radio?</p>	<p>Ke ka lebaka la gore o naganne gore setšhaba se nyak lefelo la go abelana le go ahlaahla dikgopolo.</p>
<p>Ke ka lebaka la eng William a agile sephaphapha se segolo motseng wa gabo?</p>	<p>Ke ka lebaka la gore go be go na le komello gomme batho ba be ba nyaka meetse gore ba bjale dijo.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa kanegelo ye e fapana bjang le ya William?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kelvin le William ba bone dinyakwa tša go fapana metseng ya bona. • Kelvin le William ba godile mafelong a go fapana. • Kelvin le William ba ithutile ka bobona boentšenere ka mekgwa e fapanego. • Bj. bj.

BEKE 6

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go leka o lokiša
 - go topelela
 - aga

Mantšu	Ditiro
Ke na le bothata, go swana le wena	<i>Itšhupe, o šupe le mogwera</i>
Are kopanye dihlogo, re rarolle bothata	<i>Šupa hlogo ya gago, o laetša go nagana</i>
Re hwetše tharollo, ntle le bothata	<i>Itšhupe manakaila, okare o apere sešupanako</i>
Re šie morago ,mathata a rena	<i>Šupa morago</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke ngana gore Kelvin o...ka lebaka la gore...
Kanegelo ye e nyalelanana le tabakgolo ya 'Go rarabolla mathata' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

tlw	tsw	a
e	l	e
t	š	m
o	d	i
y	k	

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **tlw** / le / **tsw** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka:
/e/-/tlw/-/a/ = **etlwa**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokoale gore ba šomiše / **tlw** / **goba** / **tsw** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /k/-/w/-/e/-/l/-/e/ = **kwele**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **tlw**, **tsw**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **tlwaela**, , **tlwaetše otlwa**, , **etlwa**, **mootlwa tswaka**, **tswala**, , **tswinya motswala**, **motswadi**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / DIRA DIKGOKAGANO

BOMOLOMO GOBA KAKARETŠO YA GO NGWALWA YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re *tla nagana ka karolwana ya bohlokwa ya sengwalwa*.
- 2 Re tla bapetša le *phaphang ya dingwalwa*.
- 3 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 4 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Sengwala se se ka ga... (mafoko a 2 go iša go a 3)
Selo se tee sa go swana magareng ga William le Kelvin ke...
Selo sa go fapana magareng ga William le Kelvin ke...
Ke rata kanegelo ya Kelvin / William ka lebaka la gore...
- 5 Hlalosetša barutwana gore ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go kgetha dikarolo tše bohlokwa kudu
 Direla barutwana tshupetšo ka mohlala wa gago. E re: **Sengwalwa se se ka ga Kelvin Doe. O ithutile ka go yena boentšenerere gomme a tliša mabone ka gagabo. Selo se tee sa go swana magareng ga William and Kelvin ke gore bobedi ba bona ba ithutile go dira mohlagase. Selo se tee sa go fapana magareng ga William le Kelvin ke gore ba ithutile ka ditsela tša go fapana. Ke rata kanegelo ya Kelvin ka lebaka la gore ke ratile gore o bopile lekgotlakgašo le feletšego.**
- 6 Efa barutwana nako ya go nagana ka dikarolo tše bohlokwa tša sengwalwa.
- 7 Botša barutwana go **sokologa gomme ba bolele** le wa mphato go abelana ka dikakanyo tša bona. Botša barutwana gore ba ngwale dikakaretšo tša bona ba šomiša freimi.
- 8 Tanya šedi ya barutwana.
- 9 Kgopela barutwana 2 goba o 1 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
 Dira kakaretšo ya phaphosi, bjalo ka: **Sengwalwa se se ka** mošemane o moswa leina la gagwe ke *Kelvin Doe. O ithutile mohlagase ka bo yena gomme a itirela peteri le lekgotlakgašo. Selo se tee sa go swana magareng ga William le Kelvin ke gore bobedi ba bona ba phethagaditše dinyakwa tša setšhaba tikologong tša bo bona. Selo se tee sa go fapana magareng ga William le Kelvin ke gore ba bone dinyakwa tša go fapana tikologong tša bona. Re rata kanegelo ya William ka lebaka la gore ka ntle ga William, motse wa gabo nkabe o sokola. O thušitše e le ruri.*

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

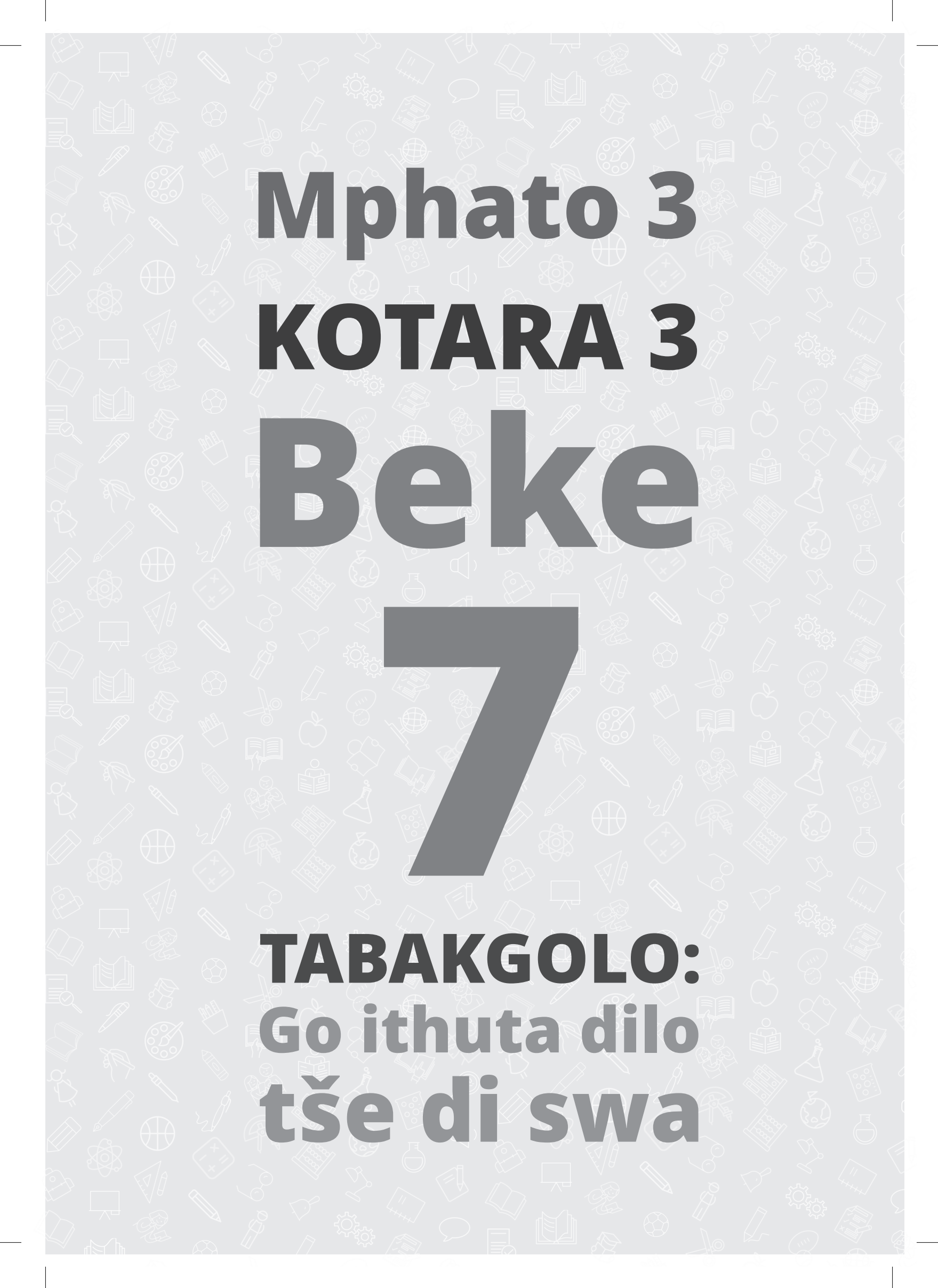

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 3
KOTARA 3
Beke

7

TABAKGOLO:
Go ithuta dilo
tše di swa

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Dithaloko tša ditaelo tše bonolo tšeo barutwana ba ka di balago gomme ba raloka
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Naa o ba bjang setsebi ka selo se se swa.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 Beakanya ka leswa dihlopha tša go bala ka go hlahlwa ge e le gore go a hlokogala.
- 9 Beakanaya mešongwana ya gago ya kelo e sego ya semmušo le ya kelo ya semmušo tša beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 40, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 41, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 42, A re baleng & Letlakala 43, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Ngwala ka gare ga pukutšatši ka selo se sengwe se se swa seo o nyakago go ithuta sona.

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Zandile a šomiša inthanete ka gare ga Puku e kgolo ya dikanegelo: Zandile o šomiša inthanete
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa : Go ithuta dilo tše di swa
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gomme o di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa re ithuta bjang selo se se swa?
 - b Naa ke dife tše dingwe tša dilo tše o ratago go ithuta go di dira?
 - c Ke mang wo a ka go thušago go ithuta dilo tše di swa?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatsa, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - dinyakišišo
 - inthanete
 - tshedimošo

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothladi o mo khwibidu.
- 3 Ngwala lefoko le le latelago mo letlapeng kaguswi le nomoro ya 1: Ke ja dithuthupe le go nwa jusi le bagwera ka nako ya go ikhutša.
- 4 Sa go latela, ngwala mašala a latelago (subject morphemes) kgauswi le dinomoro tse 2-5:
 - 2 Mošemane o
 - 3 Mosetsana o
 - 4 Ba
 - 5 Re
- 5 Botša barutwana go ngwalolla mafoko ba thoma ka mantšu ao a filwego.
- 6 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 7 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo lefoko le fetogago.
- 8 Thalela dipaterone, bjalo ka:
 - 1 Ke ja dithuthupe le go nwa juisi le bagwera ba ka ka nako ya go ikhutša.
 - 2 Mošemane o ja dithuthupe le go nwa juisi le bagwera ba gagwe ka nako ya go ikhutša.
 - 3 Mosetsana o ja dithuthupe le go nwa juisi le bagwera ba gagwe ka nako ya go ikhutša.
 - 4 Ba ja dithuthupe le go nwa juisi le bagwera ba bona ka nako ya go ikhutša.
 - 5 Re ja dithuthupe le go nwa juisi le bagwera ba rena ka nako ya go ikhutša.
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikrayone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona Puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Zandile o šomiša inthanete
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa kgaotše.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwalela mogwera goba wa leloko mabapi le go ithuta dilo tše di swa. Temana ya mathomo e tla ba ka maitemogelo a go ithuta selo se se swa nakong ye e fetilego. Temana ya bobedi e tla ba ka selo seo o ratago go ithuta sona mo nakong ye e tlogo.

MOŠOMO: Ngwala mafokoa 10 ao a beakantšwego ka ditemana tše pedi.

MAANO A PEAKANYO: Ngwala lenaneo

HLAGISA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontsha barutwana gore **o nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka bomolomo, hlalosa dikakanyo tša lengwalo la gago, bjalo ka:
Ke ithutile go šomiša khamera. Ke ithutile ka bonna! Ke rata go ithuta go bolela polelo ya seFrench. Ke nagana gore ke hloka mohlahli – goba App!

GO DIRA TSHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 E ba le freimi ya peakanyo e ngwadilwe ka lehlakoreng le le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša peakanyo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

<p><u>Dipotšišo tsa Peakanyo</u></p> <p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Naa o ithutile ka eng? 2 O ithutile bjang? 3 Naa maitemogelo a be a le bjang? 4 Ke eng seo o ithutilego sona ka go ithuta dilo tše di swa? <p>Temana ya 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Naa ke eng seo o ratago go ithuta sona? Ke ka lebaka la eng? 2 Naa o ka ithuta bjang dilo tše di swa? 3 Naa o nagana gore maitemogelo e tla ba a ma bjang? 4 Naa ke thuto efe go tšwa temaneng ya 1 yeo o tlogo go e šomiša go go thuša bjale? 	<p><u>Peakanyo</u></p> <p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Go šomiša khamera. Dilo kamoka ka go fota dinepe. 2 Ke rekile puku gomme ka ithuta ka go bala e bala. Ke moka ka itlwaetša makga a go boanala. 3 E bile maitemogelo a mabotse ka lebaka la gore ke bone bokgoni bja ka bo kaonafala e le ruri! 4 Ke lemogile gore go tšea go itlwaetša makga a mmalwa go ithuta selo se se swa. <p>Paragraph 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Polelo ya seFrench. Ke rata polelo yeo. Ke nagana gore go bohlokwa go bolela dipolelo tša go fapafapana. 2 Ke tla šomiša App mo sellathekeng sa ka. Ke nagana gore e tla selo sa go kgahlisa gape sa goba le ditlhotlo tša sona. Ke nagana gore e tla ba mošomo wa go kgoparara. 3 Ke lemogile gore go ithuta selo se swa go nyaka gore o itlwaetše. Ke tla gopola seo gomme ka itlwaetša go bolela se French kudu gore ke kgone go ithuta!
--	--

BARUTWANA BA ŠOMIŠA MAANO A PEAKANYO (O A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagana ka selo seo ba ithutilego sona le selo se se swa seo ba nyakago go ithuta sona.
- 2 Sa go latela, botša barutwana go **sokologa ba bolele** le wa mphato, ba abelane dikanegelo.
- 3 Bontšha barutwana go šomiša freimi go beakanya seo ba tlogo go sengwala, go swana le ka tsela ye o dirilego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tša bona tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – ga ba swanela go kopisa peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferense tše dinnyane.

PeankanyoJemana 1

1. Go dina maenke wa ka wa beoena.
2. Ke bebenela moena wa youtube mo oehlathenkeng oa mma gomme ka ithuta gotōwa go bidio.
3. E be ebe maitemogelo a mabotoe ka gone yo mongwe be yo mongwe befehong la mena, o nyaka ke mo dinela o tee.
4. Ke ithutibe gone go nyakaga go ithwaeo'a gone o kgone go dina oeko o oewa be gone o dine ka bokgoni.

Jemana 2

1. Go itinela diapano.
2. Ke tla bebenela dibidio go youtube.
3. Ke nagana gone go tla ba booe. Ke kgona go dina diapano tše dibotoe tšeo mma a ka o kgonego go di befela.
4. Ke ithutibe gone o owanetše go ithwaeo'a ge o ithuta oeko o oewa be gone ga o ka mehla o lako o oelotoe ge o thoma. Ke tla gopola gone ke oenke ka nyama.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **tsh**
- 2 Bitša lentšu: **tshela**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /tsh/-/e/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /tsh/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tshela**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /tsh/-/e/-/l/-/a/= **tshela**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /tshe/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /la/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /tshe/-/la/ = **tshela**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **tsh**
- 2 Bitša lentšu: **tshele**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /tsh/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /e/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /tsh/-/e/-/l/-/e/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tshele**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /tsh/-/e/-/l/-/e/= **tshele**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /tshe/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /le/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /tshe/-/le/= **tshele**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a tsh**

- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Tshela**
 - 2 **Tshele**
 - 3 **Tshetše**
 - 4 **Tshelela**
 - 5 **Tshepo**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

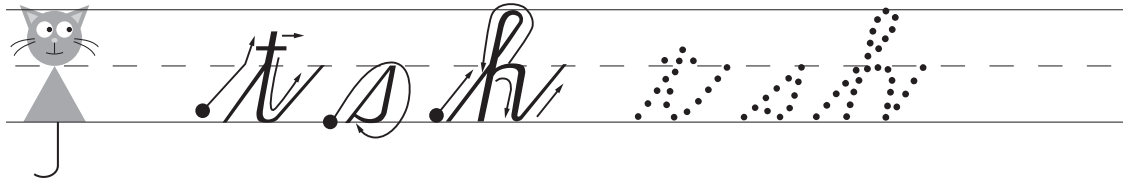

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **tsh**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

 tshela

 tshele

 tshetše

 tshelela

 tshopo

 Buti o tshela tsela.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: FETLEKA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Zandile o šomiša inthanete</p> <p>Zandile o be a rata disetoroberi. Eupša disetoroberi di be di tura kudu ka lebenkeleng!</p> <p>Ka letšatši le lengwe, mmago Zandile o be a nyaka dipeu tša maphotse. Mama o ile a dikološa raka, a nyaka dipeu.</p> <p>Ke moka Zandile a bona lepakana la dipeu tša disetoroberi!</p> <p>'Mama, re ka reka dipeu tše hle?' a botšiša.</p> <p>Mama o ile a lebelela tefo: R28. 'Owe! Theko ya tšona ga se ya fase!' a realo.</p> <p>Eupša a dumela ka hlogo gomme a tšea dipeu tša gona.</p>	<p>Naa Zandile o hweditše eng ko mabenkeleng?</p> <p>Mmalo! O hweditše lepakana la dipeu tša setoroberi gore a kgone go bjala disetoroberi tša gagwe ka gae.</p>
<p>Ge ba le gae, mmago Zandile o ile a mo fa lepakana la gagwe la dipeu tša disetoroberi. 'Ga se nke ka bjala tše peleng!' gwa realo Mama. 'O tla tshwanela ke go bona gore di mela gabotse.'</p> <p>'Eupša ke be ke nagana gore dipeu ka moka di a swana?' Zandile a botšiša.</p> <p>'Dimela tša go fapana di nyaka dilo tša go fapana,' mmage a hlaloša.</p> <p>'Dimela tše dingwe di nyaka letšatši le lennyane. Tše dingwe di nyaka letšatši le lentši. Dimela tše dingwe di nyaka meetse a mannyane. Tše dingwe di nyaka meetse a mantši!'</p>	<p>Naa dimela di nyaka eng gore di gole?</p> <p>Ke a bona, tše dingwe di nyaka meetse a mannyane, gomme tše dingwe di nyaka letšatši le lentši le meetse. Eupša dimela ka moka di nyaka letšatši le meetse gore di gole.</p>
<p>Zandile o be a sa nyake go senya dipeu tša disetoroberi, di be di tura kudu!</p> <p>'Nka dira bjang gore disetoroberi tša ka di mele gabotse?' Zandile a a kanya.</p>	<p>Naa Zandile o akanya eng?</p> <p>Ahwi! O akanya gore a ka bjala dipeu bjang gabotse.</p>
<p>Zandile o ile a tšwela ka ntle. A bona moagišani wa bona, Koko Minah, a dutše letšatšing.</p> <p>'Thobela Koko,' a realo.</p> <p>'Agee, dumela,' gwa realo Koko Minah.</p> <p>'Na le kile la bjala disetoroberi?' gwa botšiša Zandile.</p> <p>'Aowa, ga senke,' a realo.</p>	<p>Naa Zandile o botšiša Koko Minah eng?</p> <p>Zandile o botšiša Koko Minah ge a kile a bjala dipeu tša setoroberi.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mesong e latelago ka morago ga kereke, Zandile a bona mogwera wa mogolle wa gagwe, Lindi. 'Dumela Lindi,' a realo.</p> <p>'Dumela Zandile,' Lindi a araba.</p> <p>'Naa o kile wa bjala disetoroberi?' Zandile a botšiša.</p> <p>'Aowa, ga senke. Tshwarelo!' a realo.</p>	<p>Naa Zandile o botšiša Lindi eng?</p> <p>Zandile o botšiša Lindi ge a kile a bjala disetoroberi.</p>
<p>Mantšiboeng ao, mogolle wa Zandile, Sonto, o ile a letša mogala go</p> <p>tšwa Johannesburg. Mama o ile a fa Zandile phone.</p> <p>'Go reng?' Sonto a botšiša.</p> <p>'Go lokile. Mama o ntheketše lepakana la dipeu tša disetoroberi! Ke</p> <p>nyaka go di bjala, eupša ga ke tsebe gore bjang,' a realo.</p> <p>'O ka hwetša selo se sengwe le se sengwe mo Inthaneteng!' Sonto</p> <p>a realo. 'Šomiša mogala wa Mama,' a realo. 'ke tla go romela data.'</p>	<p>Naa Zandile o bolela le mang mogaleng?</p> <p>Mmalo! O bolela le Sonto, mogolle wa gagwe, mo mogaleng.</p>
<p>Bošegong bjoo, Mama o ile a bulela Zandile Inthanete. 'Sonto o go rometše data,' Mama a realo, gomme a fa Zandile mogala.</p> <p>Mo godimo ga letlakala go be go ngwadilwe 'Google'.</p> <p>'Ke dire eng? gwa botšiša Zandile.</p> <p>'Tlanya se o se nyakago mo,' gwa hlaloša Mama.</p> <p>Zandile a tlanya: Ke bjala bjang disetoroberi. Ke moka a kgotla konopi ya go nyaka.</p>	<p>Naa Zandile o nyakile eng mo Inthaneteng?</p> <p>Thaka banna! Zandile o nyakile mokgwa wa go bjala disetoroberi.</p>
<p>Ka morago ga metsotso e mmalwa, gwa tšwelela lenaneo la divideo le dngwalwa. Zandile o ile a kgotla 'bapala' mo videong.</p>	<p>Naa go na le dikarabo tše kae tša potšišo ya Zandile? Mmalo, ke a bona, go na le dikarabo tše 4 tša potšišo ye.</p>
<p>Ge Zandile a bogetše video, o ile a ithuta dilo tše dintši.</p> <p>O ithutile gore dimela tša distroberi di nyaka diiri tše 8 tša mahla sedi a letšatši tšatši ka tšatši.</p> <p>O ithutile gore dimela tše di nyaka meetse a mantši.</p> <p>O ithutile gore o swanetše go ema bonnyane dibeke tše 4 go hwetša dikenywa.</p>	<p>Naa Zandile o ithuta eng ka distroberi le mahlasedi a letšatši? Mmalo, o ithuta gore distroberi di nyaka diiri tše 8 tša mahlasedi a letšatši letšatši le lengwe le le lengwe.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Letšatši le latelago morago ga sekolo, Zandile o ile a ya ka ntle le dipeu tša gagwe.</p> <p>O ile a bjala dipeu mo seripeng sa jarata sa go ba le letšatši. O bjetše dipeu ka gare ga dibjana, bjale ka ge a bone mo videong. O ile a di nošetša.</p> <p>O be a fela pelo ya gore dikenywa di hloge!</p>	<p>Naa Zandile o tsebile bjang go bjala dipeu tša gagwe? O ithutile mo videong e a e bogetšego mo inthaneteng! Bona – o tseba se a swanetšego go se dira!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa mmago Zandile o mo reketše eng kwa mabenkeleng?	O mo reketše lepakana la dipeu tša stroberi.
Naa Zandile o šomišitše eng go ithuta go bjala dipeu tša stroberi?	O šomišitše mogala wa mmagwe. O šomišitše Google. O šomišitše inthanete.
Naa Zandile o ithutile eng ka tšeo di nyakegago gore dipeu di mele?	<ul style="list-style-type: none"> O ithutile gore dimela tša setoroberi di nyaka diiri tše 8 tša mahlasedi a letšatši tšatši ka tšatši. O ithutile gore dimela tše di nyaka meetse a mantši. O ithutile gore o tla swanela ke go ema bonnyane dibeke tše 4 gore dikenywa di hloge.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Zandile o ithutile bjang go bjala dipeu tša stroberi?	<ul style="list-style-type: none"> O nyakile mo inthaneteng. Mogolle wa gagwe Sonto o mo rometša data mo mogaleng wa mmagwe. Ke moka a šomiša inthanete. O ile a bogela video ya go bontšha mokgwa wa go bjala dipeu tša setoroberi.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

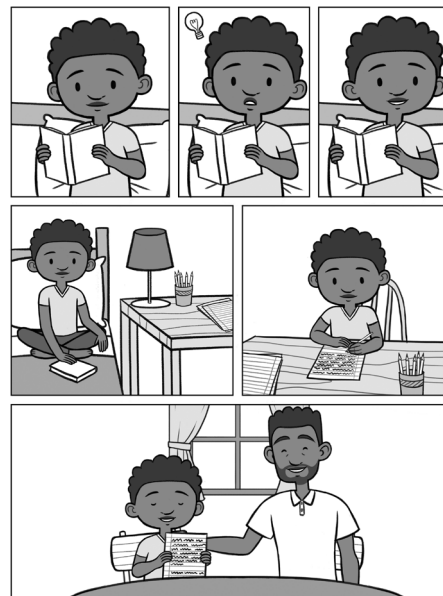
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - dithušathuto
 - pukwana
 - bokgobapuku
 - adima

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: psh**
- 2 Bitša lentšu: **pshio**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**psh**/-/**i**/-/**o**/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**psh**/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**i**/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**o**/
- 7 Ngwala lentšu mo letlapeng: **pshio**
- 8 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /**psh**/-/**i**/-/**o**/ = **pshio**
- 9 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /**pshi**/
- 10 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /**o**/
- 11 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**pshi**/-/**o**/ = **pshio**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: psh**
- 2 Bitša lentšu: **dipshio**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /**d**/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /**i**/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /**psh**/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone o tee mo lentšung le? /**i**/
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**o**/
- 8 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /**d**/-/**i**/-/**psh**/-/**i**/-/**o**/
- 9 Ngwala lentšu mo letlapeng: **dipshio**
- 10 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /**d**/-/**i**/-/**psh**/-/**i**/-/**o**/ = **dipshio**
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /**dip**/
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /**shio**/
- 13 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**dip**/-/**shio**/ = **dipshio**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a psh**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaldi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Pshio**

- 2 **Dipshio**
- 3 **Ipshina**
- 4 **Mpshikela**
- 5 **Pshiong**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

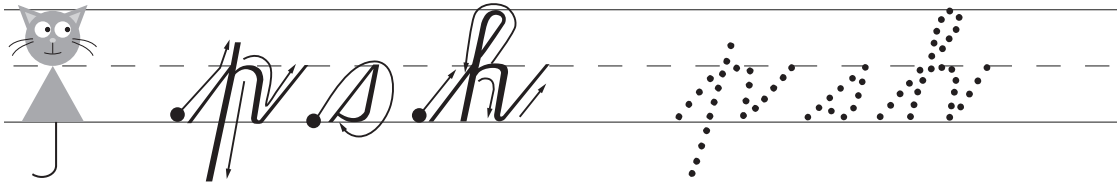

Mongwalo:

Metsotso e 15

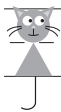
Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **psh**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

 pshio

 dipshio

 ipshina

 mpshikela

 pshiong

 O bolawa ke dipshio le

 mpshikela.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala: Kakanywa

Metsostso e 30

SEHLOGO: Ngwalela mogwera goba wa leloko mabapi le go ithuta dilo tše di swa. Temana ya mathomo e tla ba ka maitemogelo a go ithuta selo se se swa nakong ye e fetilego. Temana ya bobedi e tla ba ka selo seo o ratago go ithuta sona mo nakong ye e tlogo.

MOŠOMO: Ngwala mafoko a 10 ao a beakantšwego ka ditemana tše pedi.

FREIMI YA GO NGWALA:

Dumela ...

Ke go ngwalela go go botša ka...

Ke ithutile ka / go tswa go...

Go ithuta selo se se swa go be go.....ka lebaka la gore....

Ke ithutile gore...

Sa go latela, ke tla rata go ithuta...ka lebaka la...

Ke tla...

Ke nagana...

Bjale ke a tseba...

Ka lerato

...

GO ITOKISETŠA: Pele thuto ya go ngwala e thoma, ngwala peakanyo yeo o e dirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

GO ŠUPETŠA TSHEPETŠO KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Dira tšhupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, ka tsela ye:

Dumela Nicki

Ke go ngwalela lengwalo le go go botša ka nako ye ke ithutilego gore khamera šomišwago ka gona. Ke ithutile dilo ka moka ka go fota dinepe ka tsela ya maleba. **Ke ithutile ka go** bala puku ya dikhamera. **Go ithuta selo se se swa ebile** maitemogelo a mabotse **ka lebaka la** gore ke bone ke kaonafala. **Ke ithutile gore** o swanetše go itlwaetša makga a mmalwa go ithuta selo se se swa.

Sa go latela, ke rata go ithuta Sefora ka lebaka la gore ke nagana gore go bohlokwa go tsena go bolela maleme a go fapafapana.

Ke tla šomiša tirišo mo sellathekeng sa ka. **Ke nagana** gore se se tla kgahliša le go ba le mohola go tseba polelo ya seFora! **Bjale ke a tseba** ke swanetše go itlwaetša makga a go bonala.

Naa wena o nyaka go ithuta eng?

Ka lerato

Gugu

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1** Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2** Laela barutwana go ngwala letšatšikgweri le sehlogo: **Lengwalo ka go ithuta dilo tše di swa: Kakanywa**
- 3** Botša barutwana go hwetša dipeakanyo tša bona go tšwa thutong ya Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo tša bona.
- 4** Botša barutwana go feleletša freimi tša bona tša go ngwala ba šomiša dipeakanyo tša bona.
- 5** Botša barutwana go tlaleletša mafoko a mmalwa goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6** Gopotša barutwana ka maano ao ba ka a šomišago a ka ba thušago.
- 7** Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

19 Phato 2020

Lengwanho ka go ngwanha diho toe di owa: kankanywa

nomoa yo a natlegago

ke go ngwanha gone ke go bote ka nako yeo ke
ithutibego go itimela maenke wa beera. ke
ithutibe ka go hheberet dibidiro toa youtube
oelathenkeng da ma. ke tibe ke matemogelo a
malotoe go ke be ke ithuta oelo de oowa.
Bato ka moka biferong ka nena ba be ba nyanka
ke ba dimela dimaenke. Dimaenke toanka di
thua gone bato ba bobokege. ke ithutibe gone o
owaneto go ithwetoa gone o tbe o kgone go
dina diho bote.

oa go latela, ke nyanka go ituta go itimela
diapano ka gobane nka gona go dina diapano toe
dibotoe toeo mma a ka de kgonego go di beera.
ke tla beberet dibidiro toa youtube. ke nagana
gone e tla ba momo o mogolo. Bjahe ke a
toela gone go ithuta oelo de oowa go nyanka
gone o ithwetoa gone o tbe o be be bokgoni.
ke tla gopala gone ke oenke ka nyama!

Ka benato

phinkoiwe

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **Matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **Mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **Mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **tshela, tshele**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **tshela, tshele**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka /a/ le /e / medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **tshela, tshele**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **tshela, tshele**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **tshela**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **imela, bolela, nela, yela, holofela**

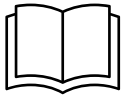
O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **tshele**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
pšhele, kwele, swele

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: FETLEKA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Zandile o šomiša inthanete</p> <p>Zandile o be a rata disetoroberi. Eupša disetoroberi di be di tura kudu ka lebenkeleng!</p> <p>Ka letšatši le lengwe, mmago Zandile o be a nyaka dipeu tša maphotse. Mama o ile a dikološa raka, a nyaka dipeu.</p> <p>Ke moka Zandile a bona lepakana la dipeu tša disetoroberi!</p> <p>‘Mama, re ka reka dipeu tše hle?’ a botšiša.</p> <p>Mama o ile a lebelela tefo: R28. ‘Owe! Theko ya tšona ga se ya fase!’ a realo.</p> <p>Eupša a dumela ka hlogo gomme a tšea dipeu tša gona.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Zandile a be a nyaka go reka dipeu tša setoroberi? Zandile o be a nyaka go bjala disetoroberi ka boyena. O rata go di ja, eupša di a tura.</p>
<p>Ge ba le gae, mmago Zandile o ile a mo fa lepakana la gagwe la dipeu tša disetoroberi. ‘Ga se nke ka bjala tše peleng!’ gwa realo Mama. ‘O tla tshwanela ke go bona gore di mela gabotse.’</p> <p>‘Eupša ke be ke nagana gore dipeu ka moka di a swana?’ Zandile a botšiša.</p> <p>‘Dimela tša go fapana di nyaka dilo tša go fapana,’ mmago a hlaloša.</p> <p>‘Dimela tše dingwe di nyaka letšatši le lennyane. Tše dingwe di nyaka letšatši le lentši. Dimela tše dingwe di nyaka meetse a mannyane. Tše dingwe di nyaka meetse a mantši!’</p>	<p>Ke ka lebaka la eng mmago Zandile a sa kgone go mo thuša go bjala dipeu tša setoroberi? Thaka banna! Mmago Zandile a ka se kgone go mo thuša ka gore ga senke a bjala disetoroberi. Ga a tsebe go di bjala gabotse.</p>
<p>Zandile o be a sa nyake go senya dipeu tša disetoroberi, di be di tura kudu!</p> <p>‘Nka dira bjang gore disetoroberi tša ka di mele gabotse?’ Zandile a a kanya.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Zandile o ile a tšwela ka ntle. A bona moagišani wa bona, Koko Minah, a dutše letsatšing. 'Thobela Koko,' a realo.</p> <p>'Agee, dumela,' gwa realo Koko Minah.</p> <p>'Na le kile la bjala disetoroberi?' gwa botšiša Zandile.</p> <p>'Aowa, ga senke,' a realo.</p>	<p>Naa Koko Minah ke mang? Mmalo, Koko Minah ke moagišani wa Zandile.</p>
<p>Mesong e latelago ka morago ga kereke, Zandile a bona mogwera wa mogolle wa gagwe, Lindi. 'Dumela Lindi,' a realo.</p> <p>'Dumela Zandile,' Lindi a araba.</p> <p>'Naa o kile wa bjala disetoroberi?' Zandile a botšiša.</p> <p>'Aowa, ga senke. Tshwarelo!' a realo.</p>	<p>Naa Lindi ke mang? Mmalo, Lindi ke mogwera wa mogolle wa Zandile.</p>
<p>Mantšiboeng ao, mogolle wa Zandile, Sonto, o ile a letša mogala go tšwa Johannesburg. Mama o ile a fa Zandile phone.</p> <p>'Go reng?' Sonto a botšiša.</p> <p>'Go lokile. Mama o ntheketše lepakana la dipeu tša disetoroberi! Ke nyaka go di bjala, eupša ga ke tsebe gore bjang,' a realo.</p> <p>'O ka hwetša selo se sengwe le se sengwe mo Inthaneteng!' Sonto a realo. 'Šomiša mogala wa Mama,' a realo. 'ke tla go romela data.'</p>	<p>Naa Sonto o thuša Zandile bjang? Sonto o botša Zandile gore a ka hwetva karabo mo inthanneteng. O re o tla mo romela data gore Zandile a kgone go šomiša inthanete mo mogaleng wa mmagwe.</p>
<p>Bošegong bjoo, Mama o ile a bulela Zandile Inthanete. 'Sonto o go rometše data,' Mama a realo, gomme a fa Zandile mogala.</p> <p>Mo godimo ga letlakala go be go ngwadilwe 'Google'.</p> <p>'Ke dire eng? gwa botšiša Zandile.</p> <p>'Tlanya se o se nyakago mo,' gwa hlaloša Mama. Zandile a tlanya: Ke bjala bjang disetoroberi. Ke moka a kgotla konopi ya go nyaka.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng mmago Zandile a mmulela inthanete? Thaka banna! E swanetše go ba e le ka lebaka la gore Sonto o rometše Zandile data gore a kgone go bjala dipeu tša gagwe gabotse.</p>
<p>Ka morago ga metsotso e mmalwa, gwa tšwelela lenaneo la divideo le dngwalwa. Zandile o ile a kgotla 'bapala' mo videong.</p>	<p>Naa Zandile o dira bjang gore video e bapale mo mogaleng wa mmagwe?. Thaka banna! Zandile o kgotla konopi ya go bapala – e swana le khutlotharo.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge Zandile a bogetše video, o ile a ithuta dilo tše dintši.</p> <p>O ithutile gore dimela tša distroberi di nyaka diiri tše 8 tša mahla sedi a letšatši tšatši ka tšatši.</p> <p>O ithutile gore dimela tše di nyaka meetse a mantši.</p> <p>O ithutile gore o swanetše go ema bonnyane dibeke tše 4 go hwetša dikenywa.</p>	<p>Naa Zandile o ithuta eng ka disetroberi le meetse? Mmalo, o ithuta gore distroberi di nyaka meetse a mantši.</p>
<p>Letšatši le latelago morago ga sekolo, Zandile o ile a ya ka ntle le dipeu tša gagwe.</p> <p>O ile a bjala dipeu mo seripeng sa jarata sa go ba le letšatši. O bjetše dipeu ka gare ga dibjana, bjale ka ge a bone mo videong. O ile a di nošetša.</p> <p>O be a fela pelo ya gore dikenywa di hloge!</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Zandile a bjala dipeu tša gagwe mo seripeng sa jarata sa go ba le letšatši? Akhwi! Ke ka lebaka la gore se ke sengwe se a ithutilego mo videong ye a ilego a e bogela.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng ge Mama a sa kgone go thuša Zandile go bjala disetroberi?</p>	<p>Ke ka lebaka la gore ga senke a di bjala.</p>
<p>Ke ka lebaka la eng Zandile a bjetše dipeu ka methalo e mebotse?</p>	<p>Ke ka lebaka la gore ke se a se bonego mo videong?</p>
<p>Naa Zandile o hwetša kae data ya go šomiša inthanete?</p>	<p>Mogolle wa gagwe o mo rometše data mo mogaleng wa Mama gore a e šomiše.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Zandile a šomiša inthanete?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o nyaka go ithuta go bjala dipeu tša setoroberi. • Ke ka lebaka la gore batho ba a ba botšišago ka moka ga ba tsebe go bjala dipeu tša setoroberi. • Ke ka lebaka la gore o ka ithuta sengwe le sengwe mo inthaneteng!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo..
 - data
 - kgotla
 - nyaka

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ge e le gore ke tla šomiša inthanete, ke tla nyakišiša ka...
Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo ya 'Go ithuta dilo tše di swa' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

tsh	psh	e
l	a	š
m	k	n
d	i	o
p		

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **tsh**/ le / **psh**/
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**psh**/-/**i**/-/**o**/ = **pshio**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **tsh**/ **goba** / **psh**/
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /**t**/-/**š**/-/**a**/-/**l**/-/**e**/ = **tšale**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **tsh**, **psh**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **tshela**, **tshele**, **tshetše**, **tshelela**, **tshepo**, **pshio**, **dipshio**, **ipshina**, **mpshikela**, **pshiong**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / FETLEKOLLA SENGWALWA

TEKATLHALOGANYO YEO E NGWADILWEGO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala dihlogo tše di latelago, dipotšišo le ka tsela yeo mafoko a thomago ka gona mo letlapeng.
- 2 Bala dipotšišo mmogo le barutwana, o di hlalose ge go hlokagala.
- 3 Botša barutwana go sokologa ba bolele go ahlaahla dipotšišo le wa mphato.
- 4 Ke moka, barutwana ba swanetše go bula dipuku tša bona, ba ngwale letšatšikgwedi, sehlogo, le dikarabo tša dipotšišo.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, dira dikarabo le barutwana, gomme o ba dumelele gore ba swaye mošomo wa bona.

ZANDILE O ŠOMIŠA INTHANETE

- 1 Naa ke dipeu tša mohuta mang tšeo mmago Zandile a di rekilego?
Mmago Zandile o rekile ...
- 2 Naa ke eng selo se tee sa bonnete seo Zandile a ithutilego sona go tšwa go Youtube video yeo a e lebeletšego?
O ithutile...
- 3 Ke mang a hlagišitšego gore Zandile a dire dinyakišišo ka go bjala ditroberi mo inthaneteng?
...o šomiša inthanete.

ZANDILE O ŠOMIŠA INTHANETE - DIKARABO

- 1 Naa ke dipeu tša mohuta mang tšeo mmago Zandile a di rekilego?
Mmago Zandile o rekile dipeu tša setroberi.
- 2 Naa ke eng selo se tee sa bonnete seo Zandile a ithutilego sona go tšwa go Youtube video yeo a e lebeletšego?
O ithutile gore mehlare ya stroberi e nyaka meetse a mantši.
- 3 Ke mang a hlagišitšego gore Zandile a dire dinyakišišo ka go bjala disetoroberi mo inthaneteng?
Kgaetšedi ya gagwe hlagišitšego gore a šomiše inthanete.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

8

TABAKGOLO:

Go ithuta dilo

tše di swa

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Tlaleletša dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: kgopela batswadi ba barutwana gore ba ngwale dilo tše mmalwa tša nako yeo ba ithutileng selo se se swa le gore maitemogelo a bona a be a le bjang.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Go laola khudego ya maikutlo. E ka ba tlhoraboroko go ithuta selo se se swa, ka lebaka la gore e nyaka go ipela kotsing go dira diphošo tše dintši. Thuša barutwana ka go ba hlahla le go ba eletša gore ba kgone go kalokana le maikutlo ao.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 44 & 45, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 46 & 47, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 48 & 49, A re direng

Mošongwana wa 4 : Ngwala pukutšatši ye e bolelago ka nako ye o bego o leka selo se se swa wa šitwa.

Mošupologo

Mešongwana wa bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa ka ntle sa puku e kgolo ya dikanegelo: Naa ke mang Katherine Johnson?
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Go ithuta dilo tše di swa
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo o ithutileng katabakgolo ye go fihla ga bjale?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana o di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke dithušathuto dife re ka di šomišago go ithuta dilo tše di swa?
 - b Ke ka lebaka la eng re ithuta dilo tše di swa?
 - c Naa ke seo se dirago gore go ithuta dilo tše diswa go tliše lethabo goba go kgahliše?
 - d Naa ke dife ditlhotlo tša go ithuta dilo tše di swa?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo..
 - astronate
 - radipalo
 - bohlale

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo **Botee go ya Bontšhing ba Mantšu.**
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro.
- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le nomoro ye e nepagetšego.

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 khamera
 - 2 motho
 - 3 thelebišene
 - 4 mogala
 - 5 sebešo
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontši mo mothalading wa ka fase.
 - 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
 - 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
 - 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:

Botee go ya Bontšhing ba Mantšu

- 1 khamera
dkhamera
 - 2 motho
batho
 - 3 thelebišene
dithelebišene
 - 4 mogala
megala
 - 5 sebešo
dibešo
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ge ba ngwala.
 - 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Naa ke mang Katherine Johnson?
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwalela mogwera goba wa leloko mabapi le go ithuta dilo tše di swa. Temana ya mathomo e tla ba ka maitemogelo a go ithuta selo se se swa nakong ye e fetilego. Temana ya bobedi e tla ba ka selo seo o ratago go ithuta sona mo nakong ye e tlogo..

MOŠOMO: Ngwala mafokoa 10 ao a beakantšwego ka ditemana tše pedi.

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke ngwadile tše nkarego ke bolela le motho mongwe?
- 2 Naa temana ya mathomo e ngwadilwe ka lebaka le le fetilego?
- 3 Naa temana ya bobedi e ngwadilwe ka lebaka le le tlogo?
- 4 Naa ke tšentshitše madume le morumo(Dumela...) (Ka lerato...)?
- 5 Naa ken a le mafoko a 10 ao a feleletšego?
- 6 Naa ke peletile mantšu gabotse?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 8 Naa lefoko le lengwe le lengwe le felela ka leswaodikga la maleba?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetšo ya go tshepetšo ya phošolla barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehpha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tše diphošollwa bjang.

19 Phato 2020

Le ngwano ka go ngwana diko toe di owa: kankanywa

nomoa yo a nategago,
 x x x x x x
 ke go ngwanenka gone ke go ^Δbotse ka nako yeo ke
 ithutibego go itivena maenke wa bebera. ^Δke
 ithutibe ka go ^Δheberena ^Δdibidio toa youtube
 oelathenkeng ^moa ma. Ke tibe be maitemogeno a
 ma botse ye ke be ke ithuta oelo de oewa.
^hBato ka moka biferong ka nena ba be ba nyanka
 ke ba divena dimaenke. Dimakenke toanka di
 thua gone ^hbato ba bobakere. Ke ithutibe gone o
 owanetoe go ^hithwatoa gone o tbe o kgone go
 dina diko botse.

8
 @a go latela, ke nyanka go ^hituta go itivena
 diapano ka gobane nka ^kgona go dina diapano tbe
 dibotse tbeo mma a ka de kgonego go di bebera.
 Ke tla beberena ^Δdibidio toa youtube. Ke nagana
 gone e tla ba moomo o mogolo. Bjanbe ke a
 toela gone go ^hithuta oelo de oewa go nyanka
 gone o ^hithwatoe gone o tbe o be be bokgoni.
 Ke tla ^hgopala gone ke oenke ka nyama!
 x x x x x
 ka benato,
 phibioiwe

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **thw**
- 2 Bitša lentšu: **thwala**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: **/thw/-/a/-/l/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: **/thw/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: **/a/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: **/l/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: **/a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **thwala**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: **/thw/-/a/-/l/-/a/ = thwala**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: **/thwa/**
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: **/la/**
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: **/thwa/-la/ = thwala**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **thw**
- 2 Bitša lentšu: **thwetha**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? **/thw/**
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? **/e/**
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? **/t/**
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone mo lentšung le? **/h/**
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? **/a/**
- 8 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: **/thw/-/e/-/t/-/h/-/a/**
- 9 Ngwala lentšu mo letlapeng: **thwetha**
- 10 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: **/thw/-/e/-/t/-/h/-/a/ = thwetha**
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: **/thwe/**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: **/tha/**
- 13 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: **/thwe/-tha/ = thwetha**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a thw**

- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **thwala**
 - 2 **thwetše**
 - 3 **thwathwaša**
 - 4 **mothwana**
 - 5 **thwetha**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

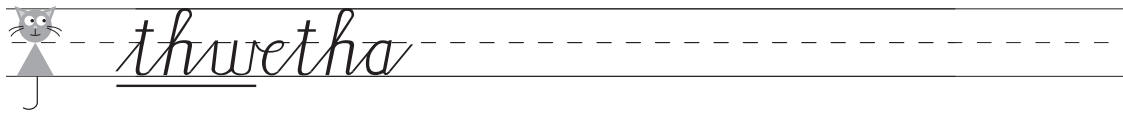
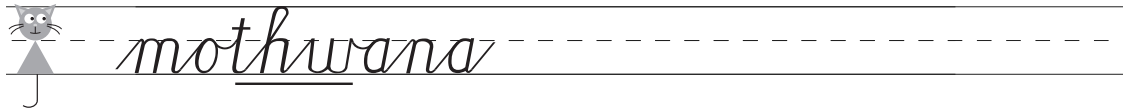
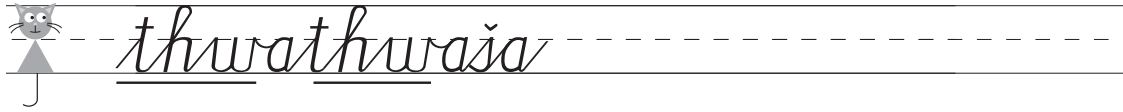
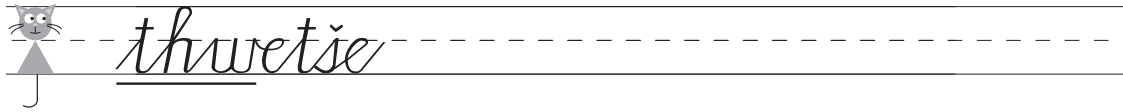
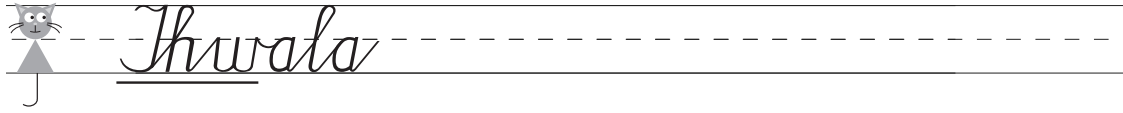
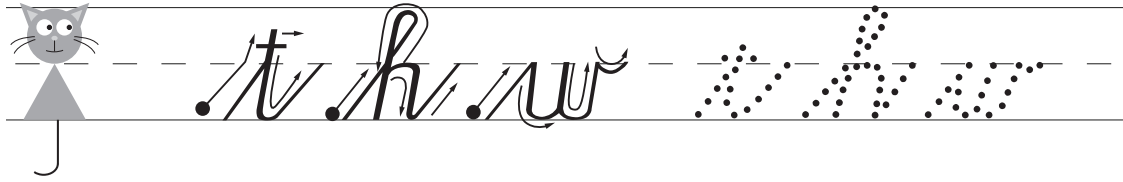

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **thw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO TEKATLHALOGANYO: FETLEKA SENGWALWA & GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Naa Katherine Johnson ke mang?</p> <p><i>'Katherine G. Johnson o ile a gana go iletšwa ke ditetelo tša setšhaba tša bong bja gagwe le morafe ge a katološa mellwane ya phihlelelo ya botho.'</i> – Mopresidente Barack Obama, 2015</p>	
<p>Bošego bjo bongwe ba go tutela, Geeta le tatagwe ba ile ba dula ka mafuri gomme ba lebelela godimo go bona ngwedi wa go phadima, wa go tlala.</p> <p>'Ke nyaka go ya ngwedding ka tšatši le lengwe! Ke nyaka go phaphamala go dikologa ke se na maatlakgogedi!' Geeta a realo ka go lora.</p> <p>'Ga ke rate go nagana ka wena o thunya ka gare ga sephatšamaru!' Mna Kapoor a sega. 'Mohlomongwe o swanetše go swana le Katherine Johnson.'</p> <p>'Katherine Johnson ke mang?' Geeta a botšiša.</p> <p>'E be e le radipalo wa matšato. Ga se a ya ngwedding, eupša ga go yo a bego a ka kgona go ya ngwedding ka ntle le yena,' Mna Kapoor a hlaloša.</p>	<p><i>Naa Katherine Johnson e be e le mang? Ke ithuta mo gore e be e le radipalo.</i></p>
<p>'Ke badile gore Katherine o monnyane o be a bala sengwe le sengwe,' Mna Kapoor a botša Geeta. 'O be a bala dibjana ka rakeng ya ka moraleng. O be a bala dikgato tše a bego a di tšea go ya sekolong. Ebile o be a leka go bala dinaledi kua leratadimeng!'</p> <p>Geeta o ile a lebelela dinaledi tšohle kua godimo gomme a thoma go di bala. Mo seripaneng se sennyane sa leratadima, o be a bala dinaledi tše 100. 'Leratadima ka moka le swanetše go ba le mo tšere go ya go ile!' Geeta a sega.</p>	<p><i>Naa Mna Kapoor o badile eng ka ga Katherine? Agaa, o badile gore ge e sa le ngwana, o be a bala sengwe le sengwe.</i></p>
<p>'Katherine o ile a thoma sekolo sa godimo ge a dio ba le mengwaga e Nagana ge o be o swanetše go thoma sekolo sa godimo!' Mna Kapoor a realo. 'Gomme o thomile yunibesithi ge a dio ba le mengwaga e 14! O be a kgona Mmetse kudu go dira gore diprofa di dire dithutwana tše difsa, tše kgethegilego tša gagwe fela.'</p>	<p><i>Naa Katherine o thomile sekolo se segolo neng? Ke bala gore o be a na le mengwaga e 10 ge a thoma sekolo sa godimo.</i></p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Geeta o ile a leka go nagana go ya sekolong sa godimo go na le go ya Mphatong wa O ile a nagana a dutše tafoleng e kgolo, ya godimo le bana ba bagolwane ba sekolo sa godimo. 'Ga ke nagana gore ke šetše ke loketše sekolo sa godimo!' a realo.</p>	
<p>'Katherine o be a nyaka go ba monyakišiši wa mmetse. O be a le mahlagahlaga gomme a hlahlilwe gabotse. Eupša, ge a aloga yunibesithing, go be go le boima go basadi, kudu basadi ba baso, go hwetša mohuta woo wa mošomo ka lebaka la kgethollo ye e bego e lebantšwe go bona,' Mna Kapoor a realo.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng go be go le bothata gore Katherine a hwetše mošomo bjalo ka monyakišiši wa mmetse? Ke ithuta gore e be e le ka gore bjalo ka mosadi o moso o be a lebane le kgethollo e ntši.</p>
<p>'Naa kgethollo ke eng?' Geeta a botšiša tatagwe. 'Gabotse, kgethollo ke ge batho ba swarwa ka go se loke ka lebaka la sengwe seo ba ka se kgonego go se fetola – go swana le morafe wa bona goba bong. Katherine o be a swarwa okare ga se motho wa go hlalefa bjalo ka bangwe ka baka la mmala wa gagwe le bong.'</p> <p>Geeat o ile a nagana ka nako yeo Malcolm a ilego a mo kwera ka gore a ka se tsoge a kgonne Mmetse bjalo ka yena ka gore ke ngwanenyana. 'Kgethollo e kwala e na le bobbe,' a realo, 'ebile ga se nnete – ka mehla ke hwetša meputso ye mekaone ka mošomo wa gae wa Mmetse go feta Malcolm!'</p>	<p>Naa Katherine o be a swerwe bjang? Ke ithuta gore o be a swerwe ka go se loke okare ga se yena motho o bohlale bjalo ka batho ba bangwe ka lebaka la mmala wa gagwe le bong. O be a kgethollwa.</p>
<p>'Nagana fela ge Malcolm Malcolm a ile a leka go tšea mošomo wa gago wa Mmetse a bea leina la gagwe go ona!' Mna Kapoor a tšwela pele. 'Ge Katherine a thoma go šomela NASA, borekiši bja tša sebaka, maikarabelo a gagwe e be e le go ngwala dipego ka mošomo wa gagwe. Eupša, banna bao a bego a ba šomela ba be ba sa mo dumelele go ngwala leina la gagwe dipegong tšeo. Banna ba be ba hwetša tumišo ka mošomo wa gagwe. Gape o be a sa dumelelwa go ya dikopanong le banna bao a bego a šoma le bona. Katherine o ile a swanela go botša batho gape le gape gore o be a na le tokelo. Mafelelong, o ile a hwetša tumelelo ya gore leina la gagwe le ngwalwe mo dipegong, a ba a akaretšwa ge go iwa dikopanong.</p> <p>Geeta o ile a nagana Malcolm a utswa mošomo wa gagwe wa gae gomme a ngwala leina la gagwe go ona. O ile a nagana morutiši wa bona, Mna Payi, a tumiša Malcolm ka mošomo o boima wa gagwe. 'ge ka be ke le Katherine, ke be ke tla nyaka go...goelela!' Geeta a realo.</p>	<p>Naa Katherine o be a kgethollwa bjang kua NASA? Ke ithuta gore o be a sa swarwe ka go lekana le banna ba a bego a šoma nabo. O be a sa swanela go ngwala leina la gagwe mo dipegong tša gagwe, goba go ya dikopanong!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Le ge go be go na le mapheko, Katherine e be e le o mongwe wa batho ba matšato kudu kua NASA. O thušitše go hlakantšha mokgwa wa go romela motho wa mathomo sebakeng. O thušitše go beakanya tsela ya go fofela la mathomo Ngweding, le maeto a go fofela sebakeng a go latela. Gomme ge a seno rola modiro, Katherine o boletše kudu ka ga bohlokwa bja thuto ya Mmetse go bana ka moka,' Mna Kapoor a realo. 'Ka fao, ke nagana gore o be a ka rata gore le wena o ithute Mmetse go na le gore o ye ngweding!' Mna Kapoor a sega.</p>	<p><i>Naa Katherine o dirile eng ge a fetša go rola modiro? Ke ithuta gore o ile a bolela ka ga bohlokwa bja thuto ya mmetse go bohle!</i></p>
<p>'Ke nako ya go robala!' a realo. Geeta o ile a lebelela ngwedi kua godimo ga tee. O ile a nagana Katherine Johnson a hlakantšha tsela ya go ya gona. Ke moka, a latela tatagwe go ya ka ngwakong.</p>	

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Katherine Johnson e be e le mang?</p>	<p>Katherine Johnson e be e le radipalo wa go tuma yo a bego a šomela NASA.</p>
<p>Naa Katherine o be a na le mengwaga e mekae ge a thoma sekolo sa godimo?</p>	<p>O be a dio ba le mengwaga e 10 ge a thoma sekolo sa godimo.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Katherine Johnson o ile a lebana bjang le kgethollo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Go be go le bothata go yena go hwetša mošomo le ge a be a hlalefile e bile a hlahlilwe gabotse. • O be swerwe eke ga se a hlalefa bjalo ka batho ba bangwe ka gore e be e le mosadi o moso. • Banna ba NASA ba be ba leka go tšea tumišo ya dipego tša gagwe. O be a sa dumelelwa go ngwala leina la gagwe dipegong tša gagwe. • O be a sa dumelelwa go ya dikopanong le banna ba a šomago le bona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

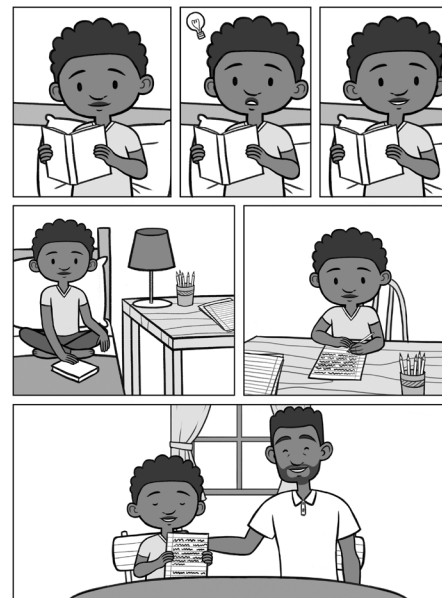
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - maatlakgogedi
 - kgethollo
 - go hloka toka

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgotla sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ngw**
- 2 Bitša lentšu: **ngwala**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: **/ngw/-/a/-/l/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: **/ngw/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: **/a/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: **/l/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: **/a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **ngwala**
- 9 Laetša ka go šupetsa le go kopanya medumo go bopa lentšu: **/ngw/-/a/-/l/-/a/ = ngwala**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: **/ngwa/**
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: **/la/**
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: **/ngwa/-/la/ = ngwala**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ngw**
- 2 Bitša lentšu: **ngwana**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? **/ngw/**
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? **/a/**
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? **/n/**
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? **/a/**
- 7 Kgotšha barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: **/ngw/-/a/-/n/-/a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **ngwana**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: **/ngw/-/a/-/n/-/a/= ngwana**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: **/ngwa/**
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: **/na/**
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: **/ngwa/-/na/ = ngwana**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ngw**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaldi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **ngwala**

- 2 **ngwana**
 - 3 **lengwalo**
 - 4 **ngwaga**
 - 5 **ngwapa**
 - 6 **ngwageng**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
 - 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
 - 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
 - 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

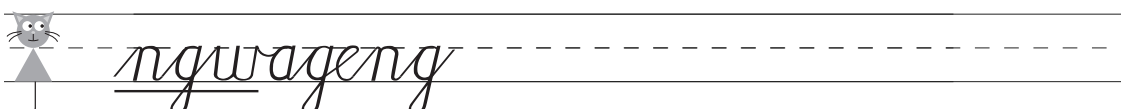
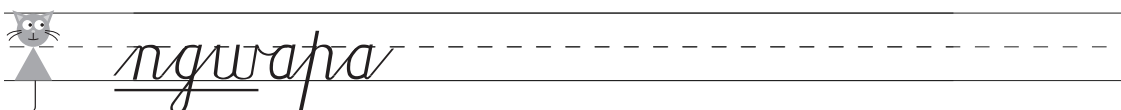
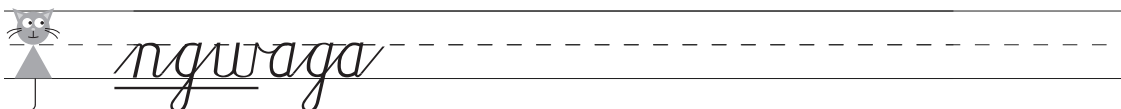
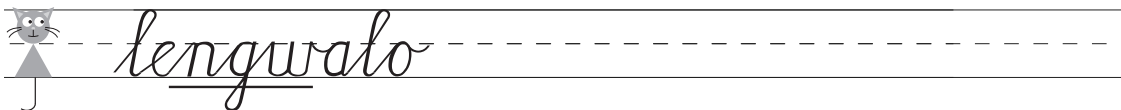
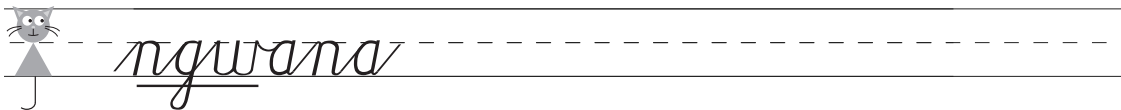
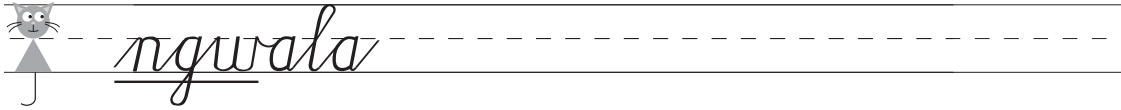
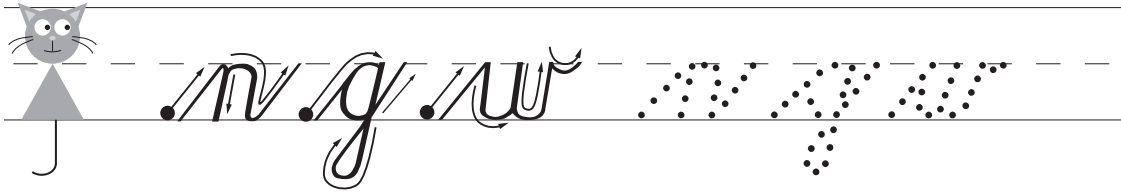

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ngw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwalela mogwera goba wa leloko mabapi le go ithuta dilo tše di swa. Temana ya mathomo e tla ba ka maitemogelo a go ithuta selo se se swa nakong ye e fetilego. Temana ya bobedi e tla ba ka selo seo o ratago go ithuta sona mo nakong ye e tlogo..

MOŠOMO: Ngwala mafokoa 10 ao a beakantšwego ka ditemana tše pedi.

FREIMI YA GO NGWALA:

Dumela ...

Ke ngwala go go botša ka...

Ke ithutile ka / go tšwa...

Go ithuta selo se se swa go...ka gobane....

Ke ithutile gore...

Sa go latela, ke tla rata go ithuta...ka gobane...

Ke tla...

Ke nagana...

Bjale ke a tseba...

Ka lerato

...

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa wa gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala goba ge e le gore go a kgonega, Letlakala leo le se go la ngwalelwa selo la A4 go ngwala marifi gore ba kgone gofa motho o nepagetšego wo ba mo ngwaletšego.

- 2 Laela barutwana go ngwala sehlogo le letšatšikgwedi: **Lengwalo ka go ithuta dilo tše di swa.**
- 3 Botša barutwana go ngwala ka go ngwala ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo,sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana bana le nako, ba ka thala seswantšho ka pela.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphelele tša bona.
- 2 Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3 Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Ge e le gore go a kgonega, dumelela barutwana ba ye le mangwalo gae ba fe batho bao ba ba ngwaletšego. Se se thuša gore ba bone mohola wa go ngwala.

26 Phatso 2020

Lengwanlo ka go ngwanla diko tše di owa

Nompa yo a nathegago,

Ke go ngwanbera gone ke go botse ka nako yeo ke ithutibego go itinerla mabenke wa lešerla. Ke ithutibe ka go beberbera dibidiro tša youtube oelhathekeng sa mma. Ke tibe le maitemogeng a malotse go ke le ke ithuta oelo se seowa. Batho ka moka biferong la nena ba le ba nyanka ke ba dinerla dimabenke. Dimabenke tšanka di thusa gone batho ba bobakere. Ke ithutibe gone o swanetše go itlwaetše gone o tše o kgone go dina diko botse.

Sa go katela, ke nyanka go ithuta go itinerla diapano ka gobane nka kgona go dina diapano tše dibotse tšeo mma a ka se kgonego go di beferla. Ke tša beberbera dibidiro tša youtube. Ke nagana gone e tša ba mobomo o mogolo. Bjanbe ke a toela gone go ithuta oelo se seowa go nyanka gone o itlwaetše gone o tše o le le bokgoni. Ke tša gopola gone ke oelke ka nyama!

Ka lenato,

Phibioiwe

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **ngwala, ngwana**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **ngwala, ngwana**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /la/ le /na/ medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **ngwapa, ngwaga**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **ngwaga, ngwapa**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **ngwana**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: , **ntlwana, bana, dintlwana**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **ngwala**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
Lwala, tlala, kgala, mahala, šala

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi**MAANO A GO BALA: FETLEKA SENGWALWA & GO KAMAKA**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Naa Katherine Johnson ke mang?</u></p> <p><i>'Katherine G. Johnson o ile a gana go iletšwa ke ditetelo tša setšhaba tša bong bja gagwe le morafe ge a katološa mellwane ya phihlelelo ya botho.'</i> – Mopresidente Barack Obama, 2015</p>	
<p>Bošego bjo bongwe ba go tutela, Geeta le tatagwe ba ile ba dula ka mafuri gomme ba lebelela godimo go bona ngwedi wa go phadima, wa go tlala.</p> <p>'Ke nyaka go ya ngweding ka tšatši le lengwe! Ke nyaka go phaphamala go dikologa ke se na maatlakgogedi!' Geeta a realo ka go lora.</p> <p>'Ga ke rate go nagana ka wena o thunya ka gare ga sephatšamaru!' Mna Kapoor a sega. 'Mohlomongwe o swanetše go swana le Katherine Johnson.'</p> <p>'Katherine Johnson ke mang?' Geeta a botšiša.</p> <p>'E be e le radipalo wa matšato. Ga se a ya ngweding, eupša ga go yo a bego a ka kgona go ya ngweding ka ntle le yena,' Mna Kapoor a hlaloša.</p>	<p><i>Ke ka lebaka la eng</i> Mna Kapoor a be a nyaka Geeta a swana le Katherine Johnson? Aгаа, ke nagana gore ke ka lebaka la gore o be a ka rata Geeta e ba radipalo go na le gore e be moetasebakeng. Go bolokegile bokaone!</p>
<p>'Ke badile gore Katherine o monnyane o be a bala sengwe le sengwe,' Mna Kapoor a botša Geeta. 'O be a bala dibjana ka rakeng ya ka moraleng. O be a bala dikgato tše a bego a di tšea go ya sekolong. Ebile o be a leka go bala dinaledi kua leratadimeng!'</p> <p>Geeta o ile a lebelela dinaledi tšohle kua godimo gomme a thoma go di bala. Mo seripaneng se sennyane sa leratadima, o be a bala dinaledi tše 100. 'Leratadima ka moka le swanetše go ba le mo tšere go ya go ile!' Geeta a sega.</p>	<p><i>Ke ka lebaka la eng</i> Katherine a be a bala dilo ka moka? Aгаа, ke kamaka gore o be a bala dilo ka moka ka gore o be a rata mmetse go tloga e sale yo monnyane.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Katherine o ile a thoma sekolo sa godimo ge a dio ba le mengwaga e Nagana ge o be o swanetše go thoma sekolo sa godimo!' Mna Kapoor a realo. 'Gomme o thomile yunibesithi ge a dio ba le mengwaga e 14! O be a kgona Mmetse kudu go dira gore diprofesa di dire dithutwana tše difsa, tše kgethegilego tša gagwe fela.'</p>	<p><i>Naa re tseba bjang gore Katherine o be hlalefile? Aгаа, ke kgona go kamaka gore o be a hlalefile kudu ka gore o thomile sekolo sa godimo ge e sale o monnyane, le gore o ile a swanela ke go ba le thutwana ya gagwe ye e kgethegilego kua yunibesithing.</i></p>
<p>Geeta o ile a leka go nagana go ya sekolong sa godimo go na le go ya Mphatong wa O ile a nagana a dutše tafoleng e kgolo, ya godimo le bana ba bagolwane ba sekolo sa godimo. 'Ga ke nagana gore ke šetše ke loketše sekolo sa godimo!' a realo.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Geeta a ile a inagana a le sekolong sa godimo? Aгаа! Ke kgona go kamaka gore o swanetše a be a na le mengwaga ya go lekana le Katherine ge a thoma sekolo sa godimo!</p>
<p>'Katherine o be a nyaka go ba monyakišiši wa mmetse. O be a le mahlagahlaga gomme a hlahlilwe gabotse. Eupša, ge a aloga yunibesithing, go be go le boima go basadi, kudu basadi ba baso, go hwetša mohuta woo wa mošomo ka lebaka la kgethollo ye e bego e lebantšwe go bona,' Mna Kapoor a realo.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng go be go ka ba bonolo go Katherine go hwetša mošomo? Aгаа! Ke ka gore o be a le bohlale ebile a hlahlilwe gabotse. Dintlha tše di be di ka dira mang le mang a nyake go mongwe le mongwe a nyake go mo thwala!</p>
<p>'Naa kgethollo ke eng?' Geeta a botšiša tatagwe. 'Gabotse, kgethollo ke ge batho ba swarwa ka go se loke ka lebaka la sengwe seo ba ka se kgonego go se fetola – go swana le morafe wa bona goba bong. Katherine o be a swarwa okare ga se motho wa go hlalefa bjalo ka bangwe ka baka la mmala wa gagwe le bong.'</p> <p>Geeat o ile a nagana ka nako yeo Malcolm a ilego a mo kwera ka gore a ka se tsoge a kgonne Mmetse bjalo ka yena ka gore ke ngwanenyana. 'Kgethollo e kwala e na le bobee,' a realo, 'ebile ga se nnete – ka mehla ke hwetša meputso ye mekaone ka mošomo wa gae wa Mmetse go feta Malcolm!'</p>	<p><i>Naa Geeta o itemogetše kgethollo bjang? O itemogetše kgethollo go tšwa go Malcolm ge a re banenyana ga ba kgone mmetse bjalo ka bašimane. Tshwaro ya mohuta wo wa go se loke ke seo Katherine a ilego a lebana le yona ka nako tšohle.</i></p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Nagana fela ge Malcolm Malcolm a ile a leka go tšea mošomo wa gago wa Mmetse a bea leina la gagwe go ona!' Mna Kapoor a tšwela pele. 'Ge Katherine a thoma go šomela NASA, borekiši bja tša sebaka, maikarabelo a gagwe e be e le go ngwala dipego ka mošomo wa gagwe. Eupša, banna bao a bego a ba šomela ba be ba sa mo dumelele go ngwala leina la gagwe dipegong tšeo. Banna ba be ba hwetša tumišo ka mošomo wa gagwe. Gape o be a sa dumelelwa go ya dikopanong le banna bao a bego a šoma le bona. Katherine o ile a swanela go botša batho gape le gape gore o be a na le tokelo. Mafelelong, o ile a hwetša tumelelo ya gore leina la gagwe le ngwalwe mo dipegong, a ba a akaretšwa ge go iwa dikopanong.</p> <p>Geeta o ile a nagana Malcolm a utswa mošomo wa gagwe wa gae gomme a ngwala leina la gagwe go ona. O ile a nagana morutiši wa bona, Mna Payi, a tumiša Malcolm ka mošomo o boima wa gagwe. 'ge ka be ke le Katherine, ke be ke tla nyaka go...goelela!' Geeta a realo.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Geeta a ile a nyaka go ka goelela? Aгаа! E swanetše go ba e le ka gore kgethollo ke ye mpe ebile e a nyamiša. Geeta o nagana ka moo Katherine a bego a kwa kua NASA!</p>
<p>'Le ge go be go na le mapheko, Katherine e be e le o mongwe wa batho ba matšato kudu kua NASA. O thušitše go hlakantšha mokgwa wa go romela motho wa mathomo sebakeng. O thušitše go beakanya tsela ya go fofela la mathomo Ngweding, le maeto a go fofela sebakeng a go latela. Gomme ge a seno rola modiro, Katherine o boletše kudu ka ga bohlokwa bja thuto ya Mmetse go bana ka moka,' Mna Kapoor a realo. 'Ka fao, ke nagana gore o be a ka rata gore le wena o ithute Mmetse go na le gore o ye ngweding!' Mna Kapoor a sega.</p>	
<p>'Ke nako ya go robala!' a realo. Geeta o ile a lebelela ngwedi kua godimo ga tee. O ile a nagana Katherine Johnson a hlakantšha tsela ya go ya gona. Ke moka, a latela tatagwe go ya ka ngwakong.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Geeta a ile a nagana ka ga Katherine ge a lebeletše ngwedi? Aгаа, ke ka gore Katherine ke yena a hlakantšhitšego mokgwa wa go fihliša baetasebakeng fao!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Mna Kapoor o nyaka Geeta a swana le mang?	O nyaka Geeta a swana le Katherine Johnson.
Naa Geeta o be a kgethollwa ke mang?	Malcolm o be a kgetholla Geeta.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng tatago Geeta a ile a šišinya gore a swane le Katherine Johnson?	<ul style="list-style-type: none"> Ka lebaka la gore ga a nyake Geeta a fofela ngweding ka sephatšamaru – o be a kgetha gore a mpe a dire mmetse. Mohlomongwe ke ka lebaka la gore o be a nagana gore Katherine Johnson ke motho wa go kgahliša. Mohlomongwe ke ka lebaka la gore o be a nyaka gore Geeta a lwe kgahlanong le kgethollo bjalo ka moo Katherine Johnson a dirilego ka gona.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - sekoloto
 - reta
 - hlakantšha

Mantšu	Ditiro
Re ka ithuta dilo tše diswa ka mehla!	<i>Itšhupe hlogo</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa meeleng ya inthanete	<i>Laetša okare o kgotla khomphuta ka menwana</i>
Re ka ithuta dilo tše diswa dillathekeng	<i>Laetša okare o kgotla sellathekeng ka menwana</i>
Re ka fegolla tshedimošo efe kapa efe	-
Mararankoding a inthanete	-
Re ka ithuta dilo tše diswa	<i>Itšhupe hlogo</i>
Ka go kgotla fela ka mehla!	<i>Laetša go kgotla ka menwana</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Katherine o ithuta...
Selo se tee se ke ithutilego sona ke...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. E tswaka le tše dingwe tša dihlogo.

thw	ngw	a
p	l	o
š	e	g
n	t	

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana ka medumo ya beke: / **thw** / le / **ngw** /
- 2 Sekaseka medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa tša ka godimo ka moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**ngw**/-/**a**/-/**p**/-/**a**/ = **ngwapa**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – ga go hlokogale gore ba šomiše / **thw** / **goba** / **ngw** /
- 6 Bontšha barutwana gore lentšu le lengwe le bopiwa bjang, bjalo ka: /**t**/-/**š**/-/**a**/-/**l**/-/**e**/ = **tšale**

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **thw, ngw**
- 2 Laela barutwana gore ba thomiše go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya ka mo ba kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go phošolla mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore ba bope bjang mantšu (le a mangwe): **thwala, thwetše, thwathwaša, othwana, thwetha, ngwala, ngwana, lengwalo, ngwaga, ngwapa, ngwageng**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / FETLEKA SENGWALWA

TEKATLHALOGANYO YEO E NGWADILWEGO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala dihlogo tše di latelago, dipotšišo le ka tsela yeo mafoko a thomago ka gona mo letlapeng.
- 2 Bala dipotšišo mmogo le barutwana, o di hlalose ge go hlokagala.
- 3 Botša barutwana go sokologa ba boelele go ahlaahla dipotšišo le wa mphato.
- 4 Ke moka, barutwana ba swanetše go bula dipuku tša bona, ba ngwale letšatšikgwedi, sehlogo, le dikarabo tša dipotšišo.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, dira dikarabo le barutwana, gomme o ba dumelele gore ba swaye mošomo wa bona.

NAA KATHERINE JOHNSON KE MANG?

- 1 Naa Katherine o thomile neng sekolo se phagamego?
O thomile sekolo se phagamego ge...
- 2 Ke ka lebaka la eng Katherine a thomile sekolo se phagamego e sa le o monnyane?
O thomile sekolo ge e sa le o monnyane ka lebaka la gore...
- 3 Naa Katherine o lebane bjang le kgethologanyo?
O lebane le kgethologanyo...

NAA KATHERINE JOHNSON KE MANG - DIKARABO

- 1 Naa Katherine o thomile neng sekolo se phagamego l?
O thomile sekolo se sephagamego ge a na le mengwaga e 10.
- 2 Ke ka lebaka la eng Katherine a thomile sekolo se phagamego e sa le o monnyane?
O thomile sekolo se se phagamego e sa le monnyane ka lebaka la gore o be a le hlalefile / a na le mabjoko.
- 3 Naa Katherine o lebane bjang le kgethologanyo?
O lebane le kgethologanyo ge go be go se bonolo go hwetsa mošomo / ge banna ba sa mo dumelele go ngwala leina la gagwe mo dipegong / bj bj.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

9

TABAKGOLO:

Boitsebišo

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: : diswantšho tša batho go ralala le lefase go hlohloletša dipoledišano ka boitsebišo.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Naa o ka dira bjang phaphoši ya gago gore e kgone go akaretša barutwana ba boitsebišo tša go fapafapana, o ka bolela bjang le barutwana ka di diphapang
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 Beakanya ka leswa dihlopha tša go bala ka go hlahlwa ge e le gore go a hlokogala.
- 9 Beakanaya mešongwana ya gago ya kelo e sego ya semmušo le ya kelo ya semmušo tša beke.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 50 & 51, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 52, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 53, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Ngwala ka gare ga pukutšatši ka karolo e tee ya boitsebišo ya gago ye e le gore a bohlokwa go wena.

Mošupologo

Ditiro Tša Bomolomo

Metsotso e 15

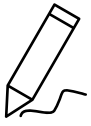
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Trevor Noah ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Trevor Noah, leobu
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Boitsebišo
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopa dikakanyo tša go swana o di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa boitsebišo ke eng?
 - b Ke efe karolo ya rena yeo e bopago boitsebišo ya rena?
Thuša barutwana go kwešiša gore boitsebišo ke boleng, pharologantšho goba ditumelo tše di bopago motho seo a le go sona, setšo sa rena, meetlo ya ba letlapa, bong, merafe, le polelo kamoka ga tšona di ka ba dikorolo tše bohlokwa tša boitsebišo bja rena.
 - c Naa ke dife tše dingwe tša boitsebišo ka mo phaphošing tša rena?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - boitsebišo
 - leobu
 - swananoši

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	Bea letsogo kgareng
Ga ke swane le motho	Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa
Ebile nka se swane le motho	Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa
Go no swana le wena	Šupa mogwera
O kgethegile!	Bea letsogo kgareng
Ga go yo a swanago le wena	Bea letsogo kgareng
Ka moka re kgethegile!	Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo
Botee go ya Bontšhing bja Mafoko.
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu, ba tshela methaladi mo gare ga dinomoro
- 3 Bitša mantšu a botee ka tsela ye e latelago. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko kgauswi le nomoro ye e nepagetšego
Botee go ya Bontšhing bja Mafoko
 - 1 Khamera e wele tafoleng.
 - 2 Motho o timetše.
 - 3 Ke na le thelebišene ya kgoparara.
 - 4 Mogala ga o šome.
 - 5 Sebešo se ditšhila.
- 4 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi mo mothalading wa ka fase.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo e bile o hlalosa ka tshepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 6 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo mantšu a fetogago.
- 7 Thalela dipaterone, bjalo ka:
Botee go ya Bontšhing bja Mafoko
 - 1 Khamera e wele tafoleng.
Dkhamera di wele tafoleng.
 - 2 Motho timetše.
Batho ba timetše.
 - 3 Ke na le thelebišene ya kgoparara.
Ke na le dithelebišene tša kgoparara.
 - 4 Mogala ga o šome.
Megala ga e šome.
 - 5 Sebešo se ditšhila.
Dibešo di ditšhila.
- 8 Botša barutwana go nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ge ba ngwala.
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Trevor Noah, leobu
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala hlaloso ya boitsebišo ya gago.

MOŠOMO: Ngwala hlaloso ya mafoko a 10 go ba le seabe mo go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Boitsebišo ba rena.

MAANO A PEAKANYO: Dira mmapa-hlogo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 2 Bolela, gomme o hlalose tše dingwe tša dikakanyo tsa kanegelo, bjalo ka:
Ke nna mošemane. Leleme la gešo ke Kirundi. Ke nna modudi wa Afrika Borwa le wa Burundi. Bagologolo ba ka, ba tšwa motsaneng kua Burundi. Ke rata setšo sa rena sa go raloka meropa ge go na le meletlo yeo e kgethegilego. Ke rata Afrika Borwa ebile ke kgona go bolela seZulu le Seisemane.

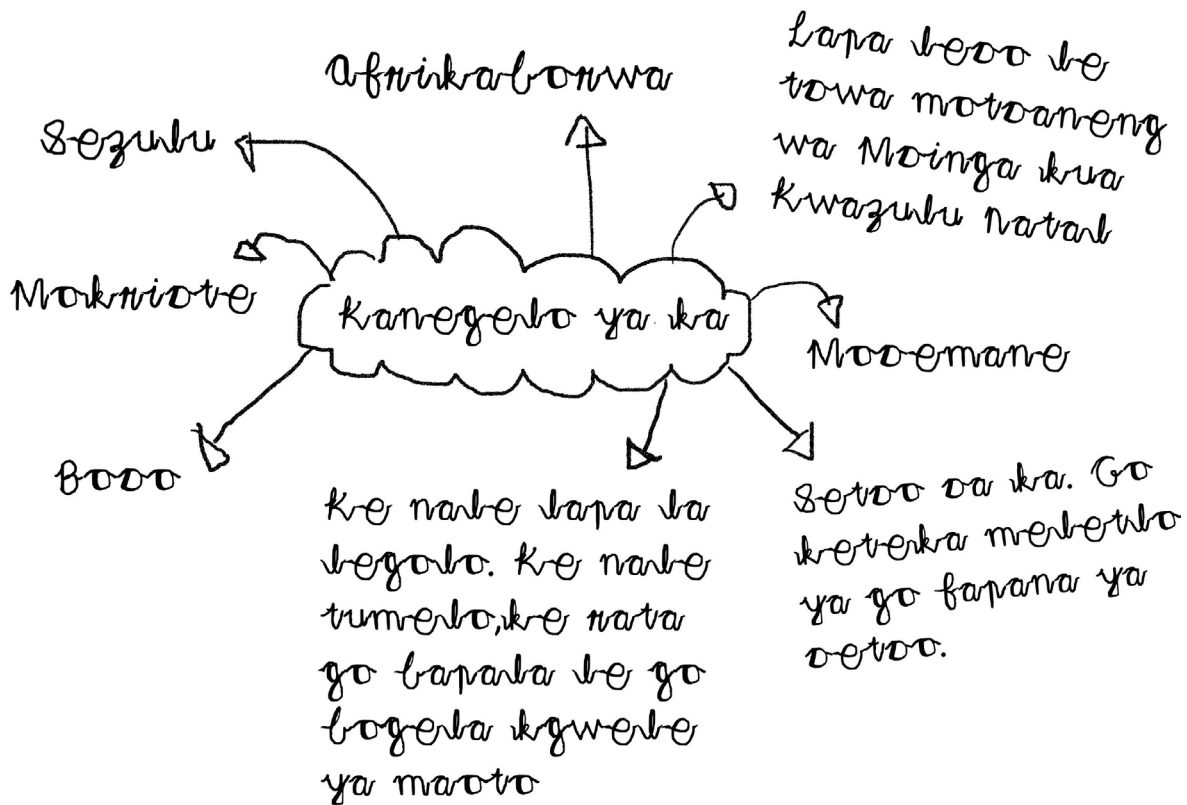
GO DIRA TSHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Thala freimi ya mmapa-hlogo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang mmapa-hlogo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feletšha mmapa-hlogo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

Peakanyo ya Mmapa-hlogo			Mmapa-hlogo		
Naa ke le fe leleme la geno?	Naa o bosetšhaba ba gago ke bofe? (Naga yeo o tšwago gona)	What is your culture / heritage?	Kirundi	mo Afrika Borwa	mo Burundi
Naa tumelo ya gago ke efe?	Kanegelo ya ka	Naa bong ba gago ke eng?	Moheteng	Kanegelo ya ka	Mošemane
Naa ke wena wa morafe ofe?	Naa gona le dikarolo tše dingwe tša bohlokwa ka boitsebišo ba gago?	Naa ke karolo efe ya boitsebišo ba gago yeo o ke ya bohlokwa kudu go ya ka maikutlo a gago? Ke ka lebaka la eng?	Bathobaso	Ke kgona gape go bolela seFora, seZulu le Seisemane. Ke rata go bolela maleme a mantši a go fapana. Ebile ke seapadi sa kgwele ya maoto.	Ge o nale dinaga tše pedi: Burundi le Afrika Borwa

BARUTWANA BA ŠOMIŠA MAANO A PEAKANYO (O A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagana ka dikarolo tša go fapafapana tšeo di re dirago seo o lego sona!
- 2 Sa go latela, botša barutwana go **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato, ba abelane dikanegelo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlapeng, gomme o ba botse gore ba šomiše freimi ye go beakanya seo ba tlogo go se ngwala, bjalo ka tsela yeo o ba bontšhitšego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tša bona tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – ga ba swanela go **kopisa** peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferense tše dinnyane.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **au**
- 2 Bitša lentšu: **mogau**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**m/-/o/-/g/-/au/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /**m/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /**o/**
- 6 Bitša modumo wa boraro o tee wa lentšu: /**ga/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /**u/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **mogau**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /**m/-/o/-/g/-/au/ = mogau**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /**mo/**
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /**gau/**
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopanya dinoko go bopa lentšu: /**mo/-/gau/ = mogau**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ae**
- 2 Bitša lentšu: **maeto**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /**m/**
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /**ae/**
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro o tee mo lentšung le? /**t/**
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**o/**
- 7 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**m/-/ae/-/t/-/o/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **maeto**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /**m/-/ae/-/t/-/o/= maeto**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /**mae/**
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /**to/**
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**mae/-/to/ = maeto**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu** a **au, ae**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.

3 Bitša mantšu a a latelago:

- 1 tau
 - 2 mogau
 - 3 lauma
 - 4 ditau
 - 5 lefaufau
 - 6 mae
 - 7 laela
 - 8 molaetša
 - 9 kae
 - 10 maeto
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

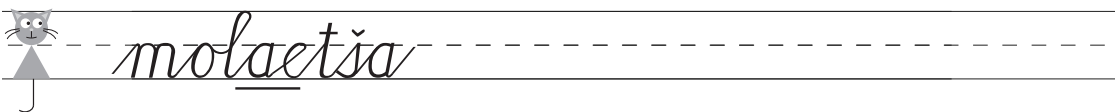
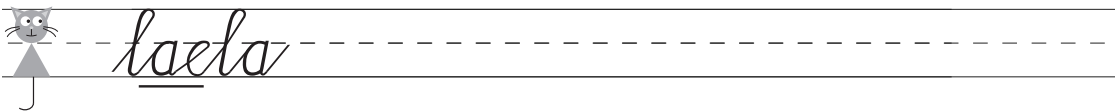
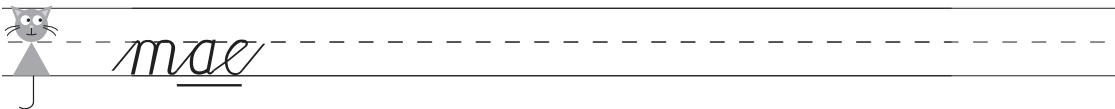
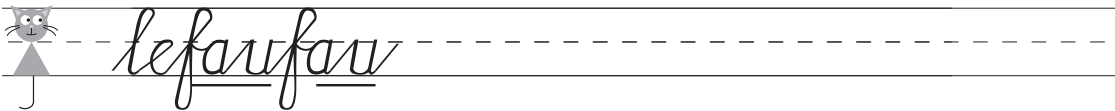
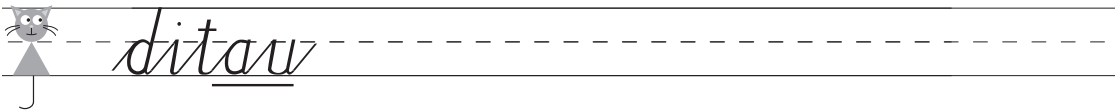
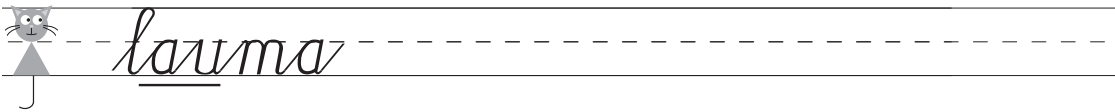
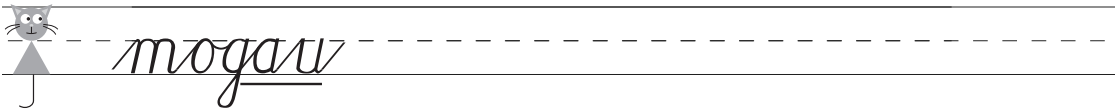
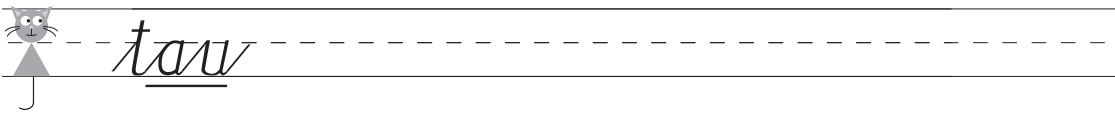
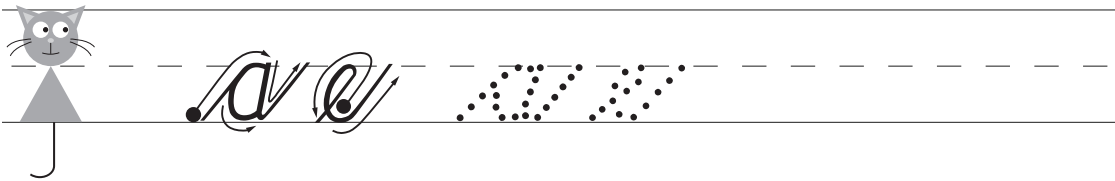
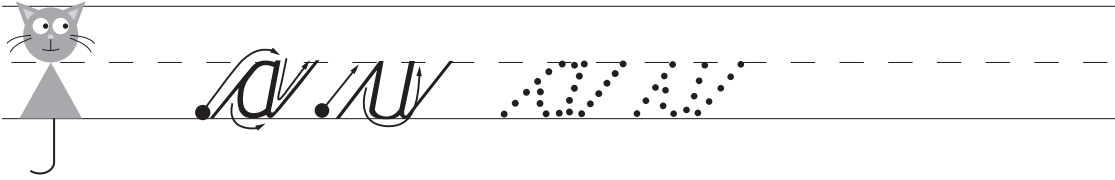
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **au, ae**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

 kae

 maeto

 Mogau o lwa le tau.

 O humane mae kae?

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Trevor Noah, leobu (Letlakala la go khupetša)</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng sehlogo se bapetša Trevor Noah le leobu?</p>
<p>Naa o kile wa kwa ka ga Trevor Noah? Ke rametlae le mongwadi wa go tuma wa Afrika Borwa. Trevor o ngwadile puku e bitšwago 'Born a Crime' e lego ka maitemogelo a gagwe ge a gola mehleng yakgethollo ya merafe.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mehleng ya kgethollo merafe, batho ba mehlobo ya go fapafapana ba be ba swanetše go aroganywa. Go be go se molaong gore batho ba merafe e fapafapanego ba be le bana mmogo goba go nyalana. Eupša, ka nnete, ka nako batho ba merafe ya go fapafapana ba be ba fela ba ratana ebile ba eba le bana.</p>	
<p>Mmago Trevor e be e le Mothomoso, mosadi wa MoXhosa. Mmago Trevor o ile a roba melao ya go se loke ya kgethollo ya merafe. O ile a hudugela Johannesburg lefelong le go bego go dumeletšwe go dula batho ba bašweu fela. Ke moo a ilego a kopana le tatago Trevor. E be e le monna o mošweu, a tšwa nageng e bitšwago Switzerland. Ba belege Trevor, ngwana wa merafe ya go hlakana. Ka nako ye ya go šiiša, Trevor o be a sa amogelege gabotsel! O be a sa dumelelwe go ba mafelong a batho ba bašweu. O be a sa dumelelwe go ba mafelong a batho ba baso. Lapeng la gabo e be e le yena a le noši wa merafe ya go hlakana.</p>	<p>Ke akanya gore naa go ka ba bjang ge mongwe le mongwe ka lapeng a ka lebega go fapana? Go swanetše go ba go le boima go kwa gore ga o a amogelega!</p>
<p>Ge Trevor e sale ngwana o monnyane, batswado ba gagwe ba be ba fela ba mo iša phakeng. Eupša batswadi ba gagwe ba be ba tseba gore ba tla tsena mathateng ge maphodisa a ka tseba gore ke ba lapa. Ka fao, ge ba eya phakeng, ba be ba swanetše go itira eke ga ba tsebanel!</p>	<p>Ke akanya gore go be go le bjang ge se se be se diregela ngwana o monnyane? Ke kgona go kamaka gore go be go gakantšha!</p>
<p>Ga tee, mola Trevor e sale o monnyane, o ile a goelela 'Tate!' gomme a kitimela go tatagwe. Tatago Trevor o be a tšhogile gore sengwe se sešoro se ka direga. O ile a tshwanela ke go tšhabela ngwana wa gagwe. Eupša Trevor o monnyane o be a nagana gore se ke papadi, gomme a mo kitimiša go phatša phaka, a goelela 'Tate!'</p>	
<p>Trevor o be a fetša nako e ntši le kokoagwe kua Soweto. Ka nako yeo, go be go dumeletšwe batho baso fela go dula Soweto. Ba lapa la Trevor ba be ba tshwenyegile gore ge maphodisa a ka mmona, ba ka leka go mo tšeela ba lapa. Ka fao, Trevor o be a sa dumelelwa go bapala mmileng le bana ba bangwe!</p> <p>Ga tee, Trevor o be a tlaleletšwe go bapala mo a ilego a epa molete ka fase ga legora la jarata!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Trevor o be a se na bagwera ba dithaka tša gagwe ka gore o be a sa dumelelwa go bapala ka ntle. Seo se swanetše go ba se dirile gore go be boima go amogelega.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Trevor o ile a ithuta gore polelo e be e le bohlokwa go kgokagana le batho ba lebegago ba fapana le yena. Trevor o kile a re ge a ithuta dipolelo, o "fetogile leobu".Ka mantšu a mangwe, Trevor o hweditše gore ge a bolela polelo ya batho ba bangwe, ba be ba lebala gore o fapana le bona. Polelo e mo thušitše gore a kwe a eke ke o a swanela mafelong a mantši mo a bego a lebega a fapana.</p>	<p>Ka mehla Trevor o be a sa amogelege ga bonolo. Ke kgona go kamaka gore go bolela dipolelo tše dintši go thušitše Trevor gore a amogelege.</p>
<p>Ge Trevor a na le mengwaga e lesome, kgethollo ya merafe e ile ya fedišwa. Trevor o ile a ya sekolong sa godimo le bana ba go feta sekete. Go be go na le Bammala, MaIndia, MaChina, bathobaso, le bana ba makgowa mo sekolong sa Trevor. Eupša, mo baneng ka moka ba sekolo sa gagwe sa godimo, Trevor e be e le yena a nnoši wa merafe ya go hlakana. O be a swere bothata ba go tseba gore a ka dula le mang ka nako ya go khutša.</p>	<p>Ke akanya gore go bjang go lebelela gohle gomme o bona o fapana le batho ka moka? Go bonagala gore go be go le boima gore Trevor a amogelege.</p>
<p>Bjalo, Trevor a thoma kgwebo. O ile a kgoboketša tšhelete go tšwa go bana ba bangwe gomme a ba rekela dijo lebenkeleng la ka sekolong. Ka lebaka la kgwebo ya gagwe, Trevor o be a bolela le dihlopha ka moka tša bana sekolong. Trevor o ile a ithuta go amogelega ka go hlama metlae a segiša batho. Go segiša go thušitše Trevor go ba leobu le le bego le amogelega gohle!</p>	
<p>Bophelong ba gagwe ka moka, Trevor o be a kwa e le wa ka ntle ka mekgwa e mentši. Ka fao, Trevor a hwetša mekgwa e mentši ya gore a amogelege. O ile a lebelela a ba a bogela batho. A ithuta dipolelo tša bona. A ithuta go dira gore batho ba go fapafapana ba sege. Go fapana go thušitše Trevor Noah gore e be rametlae wa maemo a godimo lehono!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore bophelong bja Trevor, o be a sa fele a amogelega. Maitemogelo ao a thušitše Trevor go ba motho wa go tuma le go atlega yo e lego yena lehono.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Trevor Noah o belegwe neng?	Revor o belegwe ka nako ya kgethollo ya merafe.
Naa koko wa Trevor o be a dula kae?	O be a dula Soweto.
Naa Trevor o ile a dira eng gore a amogelege?	<ul style="list-style-type: none"> • O ithutile dipolelo tše dintši. • O thomile kgwebo sekolong. • O ithutile go dira gore batho ba sege.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Trevor a be a na le bothata ba go amogelega?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o be a lebelelega a fapana le o mongwe le o mongwe ka lapeng la gabo. • Ke ka lebaka la gore o be a sa dumelelwa go bapala le bana ba bangwe, ka gore o be a ka swarwa ke maphodisa. • Ke ka lebaka la gore kua sekolong sa godimo, e be e le ngwana wa merafe ya go hlakana a le noši. O be a sa amogelege ga bonolo dihlopheng tše dingwe tša bana sekolong.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bong
 - morafe
 - bodumedi
 - go tšwa

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga ke swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Ebile nka se swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Go no swana le wena	<i>Šupa mogwera</i>
O kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga go yo a swanago le wena	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ka moka re kgethegile!	<i>Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ui**
- 2 Bitša lentšu: **buiwa**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /b/-/ui/-/w/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /b/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /ui/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /w/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **buiwa**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /b/-/ui/-/w/-/a/ = **buiwa**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /bui/
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /wa/
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /bui/-/wa/ = **buiwa**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: eo**
- 2 Bitša lentšu: **beola**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /b/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /eo/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung ? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgotela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /b/-/eo/-/l/-/a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **beola**
- 9 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /b/-/eo/-/l/-/a/ = **beola**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /beo/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /la/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /beo/-/la/ = **beola**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ui, eo**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaldi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:

- 1 **Seruiwa**
 - 2 **Buiwa**
 - 3 **Diruiwa**
 - 4 **Leoto**
 - 5 **Seolo**
 - 6 **Beola**
 - 7 **Seolong**
 - 8 **Theoga**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
 - 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
 - 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
 - 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

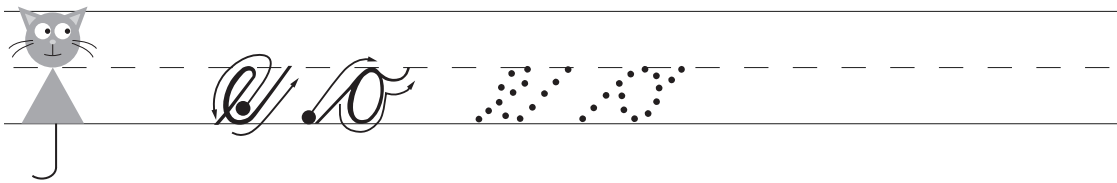
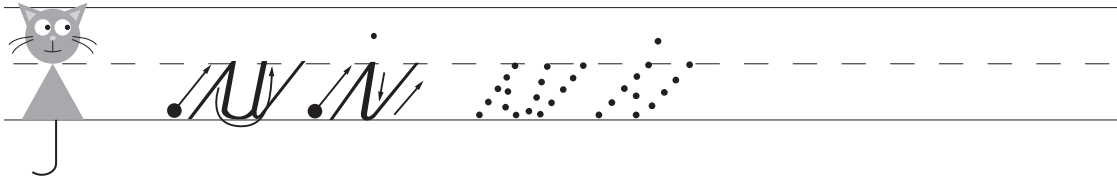

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ui, eo**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

seruiwa

buuwa

diuiwa

leoto

seolo

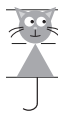
beola

seolong

theoga

 O humane go buiwa seruiwa

 sa gagwe.

 O bea leoto go dimo ga seolo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala hlalosa ya boitsebišo ya gago.

MOŠOMO: Ngwala hlalosa ya mafoko a 10 go ba le seabe go puku ya phaphoši ya go sehlogo: Boitsebišo ba rena.

FREIMI YA GO NGWALA:

Gona le karolo tše dintši tša ka.

Ke na le...

Ke bolela...

Setšo sa ka ke...

Setlwaedi sa rena sa bohlokwa ke...

Karolo ye ya boitsebišo ya ka e bohlokwa ka lebaka la gore...

Boitsebišo ba ka ke...

Hlalosa gore barutwana ba ka šomiša dikarolo tša freimi ya go ngwala tšeo di tlogo go ba thuša. Ba ka beakanya mathomo a mafoko ka tsela yeo e le go gore a ka ba thuša!

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto ya go ngwala e thoma, ngwala peakanyo yeo o e dirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

GO ŠUPETŠA TSHEPETŠO YA KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Dira tšhupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, ka tsela ye:

Gona le dikolo tše dintši tša ka. Ke nna moAfrika Borwa. **Gape ke nna** moBurundi ka lebaka la gore batswadi ba ka le ba leloko la ka ba tšwa fao. Ka go realo, **setšo sa ka** ke sa Burundi. **Setlwaedi sa bohlokwa** ke go letša meropa ge gona le monyanya. **Karolo ye ya boitsebišo e bohlokwa ka lebaka la gore** batswadi ba ka ba dirile se, le bagologolo ba bona ba dirile seo ge re boela morago mengwaga e makgolokgolo ya go feta. Go bohlokwa gape go nna ka lebaka la gore ke a e rata. E dira gore ke ikwe ke kgethegile. **Ke bolela Kirundi, seFora, Seisemane, le seZulu. Karolo ye ya boitsebišo ba ka e bohlokwa** ka lebaka la gore ke kgona go bolela le batho ba ba ntšhi ba go farologanya. **Boitsebišo bo** swanabonnoši!

BARUTWANA BA FELELETŠA TŠHEPETŠO YA KAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša bona.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwele le sehlogo **Boitsebišo ba ka: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana go hwetša peakanyo ya bona ya Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo.
- 4 Botša barutwana gore ba feleletše freimi ya go ngwala ba šomiša di peakanyo tša bona.
- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša ka mafoko goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ao ba ka a šomišago go ba thuša.
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

2 lewedi 2020

Boitsoeliso ba ka: Kakanywa

go nabe dikamolo tšōe ntšhi tšanka. Ke Moafrika Bonwa. ke bohera Sezuku. Lapa leoo le towa motsoameng wa moinga kua kwazuku Natani. Ke nabe lala le legolo. Ka moka ne badumedi. Setšaxoa bohlakwa ke ka toera yoo ne ketekago meretlo ya go vapana ya oetoo. Kamoho boitsoeliso bjanka e bohlakwa kudu ka gonne meretlo e mentšhi ya wena e diwa ka oetoe gomme o o dina gone ne kgethege. Boitsoeliso bjanka bo kgethegibe kudu go na.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **buiwa, seruiwa**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **buiwa, diruiwa**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /le/medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **beola, seolo**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **beola, seolo**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **theoga**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **paologa, kgaoga, tloga, tsoga, goga.**

O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **lefaufau**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
lefšega , lefsika. , lefsielo

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA : GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Trevor Noah, leobu (Letlakala la go khupetša)</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Trevor o swana le leobu ka gore leobu le fetola mmala mo mafelong a fapanego. Go swana le ge Trevor a fetola polelo ebile a fetola metlae gore a amogelege mafelong a fapanego!</p>
<p>Naa o kile wa kwa ka ga Trevor Noah? Ke rametlae le mongwadi wa go tuma wa Afrika Borwa. Trevor o ngwadile puku e bitšwago ‘Born a Crime’ e lego ka maitemogelo a gagwe ge a gola mehleng yakgethollo ya merafe.</p>	
<p>Mehleng ya kgethollo merafe, batho ba mehlobo ya go fapafapana ba be ba swanetše go aroganywa. Go be go se molaong gore batho ba merafe e fapafapanego ba be le bana mmogo goba go nyalana. Eupša, ka nnete, ka nako batho ba merafe ya go fapafapana ba be ba fela ba ratana ebile ba eba le bana.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng puku ya Trevor e bitšwa ‘Born a Crime’? E swanetše go ba e le ka gore go be go se molaong gore batswadi ba gagwe ba be le ngwana mmogo mehleng yeo.</p>
<p>Mmago Trevor e be e le Mothomoso, mosadi wa MoXhosa. Mmago Trevor o ile a roba melao ya go se loke ya kgethollo ya merafe. O ile a hudugela Johannesburg lefelong le go bego go dumeletšwe go dula batho ba bašweu fela. Ke moo a ilego a kopana le tatago Trevor. E be e le monna o mošweu, a tšwa nageng e bitšwago Switzerland. Ba belege Trevor, ngwana wa merafe ya go hlakana. Ka nako ye ya go šiiša, Trevor o be a sa amogelege gabots! O be a sa dumelelwe go ba mafelong a batho ba bašweu. O be a sa dumelelwe go ba mafelong a batho ba baso. Lapeng la gabo e be e le yena a le noši wa merafe ya go hlakana.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore mongwe le mongwe ka lapeng la Trevor o lebege go fapana le o mongwe.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge Trevor e sale ngwana o monnyane, batswado ba gagwe ba be ba fela ba mo iša phakeng. Eupša batswadi ba gagwe ba be ba tseba gore ba tla tsena mathateng ge maphodisa a ka tseba gore ke ba lapa. Ka fao, ge ba eya phakeng, ba be ba swanetše go itira eke ga ba tsebane!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore mmala wa letlalo la Trevor o be o kgona go bontšha maphodisa gore batswadi ba gagwe ba mmogo. Se se be se se molaong mehleng yeo. Ka fao, ke kgona go kamaka gore ge Trevor a be a na le batswadi ba gagwe, o be a ka ba tsenya mathateng.</p>
<p>Ga tee, mola Trevor e sale o monnyane, o ile a goelela 'Tate!' gomme a kitimela go tatagwe. Tatago Trevor o be a tšhogile gore sengwe se sešoro se ka direga. O ile a tshwanela ke go tšhabela ngwana wa gagwe. Eupša Trevor o monnyane o be a nagana gore se ke papadi, gomme a mo kitimiša go phatša phaka, a goelela 'Tate!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Trevor o monnyane o be a sa kwešiše! Go swanetše go be go le boima gore batswadi ba hlalošetše Trevor o monnyane melao ya go se loke ya kgethollo ya marafe.</p>
<p>Trevor o be a fetša nako e ntši le kokoagwe kua Soweto. Ka nako yeo, go be go dumeletšwe batho baso fela go dula Soweto. Ba lapa la Trevor ba be ba tshwenyegile gore ge maphodisa a ka mmona, ba ka leka go mo tšeela ba lapa. Ka fao, Trevor o be a sa dumelelwa go bapala mmileng le bana ba bangwe!</p> <p>Ga tee, Trevor o be a tlaleletšwe go bapala mo a ilego a epa molete ka fase ga legora la jarata!</p>	
<p>Trevor o ile a ithuta gore polelo e be e le bohlokwa go kgokagana le batho ba lebegago ba fapana le yena. Trevor o kile a re ge a ithuta dipolelo, o "fetogile leobu".Ka mantšu a mangwe, Trevor o hweditše gore ge a bolela polelo ya batho ba bangwe, ba be ba lebala gore o fapana le bona. Polelo e mo thušitše gore a kwe a eke ke o a swanela mafelong a mantši mo a bego a lebega a fapana.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore polelo e thušitše Trevor go ba leobu, ka gore e mo thušitše gore a amogelege mo gohle! Trevor o be a kgona go šomiša polelo gore a amogelege.</p>
<p>Ge Trevor a na le mengwaga e lesome, kgethollo ya merafe e ile ya fedišwa. Trevor o ile a ya sekolong sa godimo le bana ba go feta sekete. Go be go na le Bammala, MaIndia, MaChina, bathobaso, le bana ba makgowa mo sekolong sa Trevor. Eupša, mo baneng ka moka ba sekolo sa gagwe sa godimo, Trevor e be e le yena a nnoši wa merafe ya go hlakana. O be a swere bothata ba go tseba gore a ka dula le mang ka nako ya go khutša.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Bjalo, Trevor a thoma kgwebo. O ile a kgoboketša tšhelete go tšwa go bana ba bangwe gomme a ba rekela dijo lebenkeleng la ka sekolong. Ka lebaka la kgwebo ya gagwe, Trevor o be a bolela le dihlopha ka moka tša bana sekolong. Trevor o ile a ithuta go amogelega ka go hlama metlae a segiša batho. Go segiša go thušitše Trevor go ba leobu le le bego le amogelega gohle!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore kgwebo ya Trevor e mo thušitše gore a be leobu. E mo file lebaka la gore a kgone go bolela le mang le mang le go segiša mongwe le mongwe.</p>
<p>Bophelong ba gagwe ka moka, Trevor o be a kwa e le wa ka ntle ka mekgwa e mentši. Ka fao, Trevor a hwetša mekgwa e mentši ya gore a amogelege. O ile a lebelela a ba a bogela batho. A ithuta dipolelo tša bona. A ithuta go dira gore batho ba go fapafapana ba sege. Go fapana go thušitše Trevor Noah gore e be rametlae wa maemo a godimo lehono!</p>	<p>Ahwi! Ke kgona go kamaka gore go fapafapana go thušitše Trevor gore a be rametlae wa go tuma, ka gore o ile a swanela go ithuta go dira gore batho bohle ba go fapafapana ba sege.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Trevor o godišitšwe kae?</p>	<p>O godišitšwe kua Johannesburg.</p>
<p>Ke eng selo se tee se o ka se kamakago gore se be se le boima bophelong ba Trevor?</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore go be go le boima gore Trevor a...</p>
<p>Naa Kgwebo ya Trevor e be e le eng?</p>	<p>O be a kgoboketša tša tšhelete ya ban aba bangwe gomme a ba rekela dijo lebenkeleng la sekolong.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng o nagana gore kanegelo ye e bitšwa <i>Trevor Noah, leobu</i>?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore Trevor o ile a ithuta gore a amogelege mo gohle, bjale ka leobu. • Ke ka lebaka la gore Trevor o ithutile gore dipolelo di mo thušitše gore a tshwane le leobu a amogelege gohle. • Ke ka lebaka la gore go segiša batho go thušitše Trevor gore a swane le leobu a amogelege gohle. • Ke ka lebaka la gore kgwebo ya Trevor e mo thušitše gore a swane le leobu.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go se be molaong
 - bosenyi
 - rametlae

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga ke swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Ebile nka se swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Go no swana le wena	<i>Šupa mogwera</i>
O kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga go yo a swanago le wena	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ka moka re kgethegile!	<i>Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 Kanegelo ye e ka ga...
 Selo se tee seo ke ithutilego go tswa kanegelong ke...
 Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo ya 'Boitsebišo' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

a	b	l
au	ae	ie
e	m	o
io	ai	ei
i	d	u
tsw	tlw	ui
p	r	n
eo	psh	tsh

TŠHUPETŠO

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

BOMOLOMO GOBA KAKARETŠO YA GO NGWALWA YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka karolwana ya bohlokwa ya sengwalwa.
- 2 Re tla nagana gape ka selo se sengwe re ka se **kgokaganyago** le le kanegelong.
- 3 Re tla dira ditekanyetšo kanegelo go ya ka dinaledi tše Re fa kanegelo dinaledi tše 5 ge e le gore re a se RATA. Re fa kanegelo lefela ge e le gore ga re e rate.
- 4 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 5 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Kanegelo ye e ka ga... (mafoko a 2 go iša go a 3)
Trevor Noah o bapetšwa le leobu ka lebaka la gore...
Ke ithutile gore...
Mo dinaleding tše 5, ke fa kanegelo ye...ka lebaka la gore...
- 6 Hlalosetša barutwana gore ba ka se kgone go bolela dilo ka moka ka sengwalwa – ba swanetše go kgetha dikarolo tša bohlokwa kudu.
 Direla barutwana tšhupetšo o šomiša mohlala wa gago. E re: **Sengwalwa se ka ga Trevor Noah, wo e le go rametlae wa go tuma. Kanegelo ye e re botša ka kgolo ya gagwe. Trevor Noah o bapetšwa le leobu ka lebaka la gore ke kamantšha le tikologo ya gagwe. Ke ithutile gore Trevor o belegwe ka bosenyi. Batswadi ba gagwe ba be ba sa dumelelwa go ba mmogo ka lebaka la gore ba be e le ba merafe ya go fapana. Mo dinaleding tse 5, ke fa kanegelo ye dinaledi tše 5 ka lebaka la gore ke rata Trevor Noah!**
- 7 Efa barutwana nako ya go nagana ka dikarolwana tše bohlokwa tša sengwalwa
- 8 Botša barutwana go **sokologa gomme ba bolele** le wa mphato go abelana ka dikakanyo tša bona. Botša barutwana gore ba ngwale dikakaretšo tša bona ba šomiša freimi.
- 9 Tanya šedi ya barutwana.
- 10 Kgopela barutwana 2 goba o 1 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
 Dira kakaretšo ya phaphoši, bjalo ka: **Sengwalwa se se ka ga kgolo ya Trevor Noah. Re ithuta gore ke ka lebaka la eng a belegwe bosenyi. Trevor Noah o bapetšwa le leobu ka gobane o kgona go fetoga gomme a kgone go tsena mafelong a go fapafapana.. Leobu le fetola mebala. Trevor Noah o kgona go fetola polelo ya gagwe. Re ithuta gore Trevor o tšeere nako e ntši le Kokoagwe kua Soweto. O be a dula a tšhogile gore ba ka mo tšeya ka lebaka la go taga ga letlalo la gagwe. Mo dinaleding tše 5, re fa kanegelo ye 5 ka lebaka la gore re rata Trevor Noah!**

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 3

KOTARA 3

Beke

10

TABAKGOLO:

Boitsebišo

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Ngwala hlaloso e kopana ka boitsebišo ya gago gore barutwana ba e bale.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Naa o thuša bjang barutwana go lemoga le go kgaola dikgopolotee (ka bomerafe, bong, bj bj.)
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 54 & 55, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 56 & 57,, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 58, A re baleng

Mošongwana wa 4: Ngwala ka gare ga pukutšatši ka nako o ratilego karolo ya boitsebišo ya gagwe.

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Olivier mo letlakaleng la ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo: Afrika Borwa ya rena ka moka
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Boitsebišo
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Ask learners: *What have you learned about this theme so far?*
- 5 Botšiša barutwana: *Ke eng seo ba ithutilego sona ka tabakgolo go fihla ga bjale?*
- 6 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gomme o di ngwale felo go tee.
- 7 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa o ka nagana ka ditsela tše boitsebišo bo re huetšago ka mokgwa o mo botse?
 - b Naa o ka nagana ka nako tše batho ba ka kgethollwa ka lebaka la boitsebišo tša bona?
 - c Ke ka lebaka la eng go amogela boitsebišo ya motho o mongwe le o mongwe?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - setšo
 - Burundi
 - monyanya

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga ke swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Ebile nka se swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Go no swana le wena	<i>Šupa mogwera</i>
O kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga go yo a swanago le wena	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ka moka re kgethegile!	<i>Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana go bula dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 2 Sa go latela botša barutwana go ngwala dinomoro tse 1-5 kgauswi le mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Ngwala lefoko le le latelago mo letlapeng kgauswi le nomoro ya 1: Morutiši wa gagwe o mo ruta go o ngwala bjang ka bothakga.
- 4 Sa go latela , ngwala mašala a a latelago (subject morphemes) kgauswi le dinomoro tse 2-5:
 - 2 ya gago
 - 3 ya ka
 - 4 ya gagwe
 - 5 tša bona
- 5 Botša barutwana gore ba ngwalolle mafoko ba thoma ka mantšu ao a filwego
- 6 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, o bitša medumo ebile o hlalosa ka tšhepetšo ya go ngwala ya mothikitho ge o le gare o dira seo.
- 7 Ke moka, kgopela barutwana go go šupetša paterone yeo ba e bonago, bjalo ka: mo lefoko le fetogago.
- 8 Thalela dipaterone, bjalo ka:
 - 1 Morutiši wa gagwe(mošemane) o mo ruta gore a ngwale bjang ka bothakga.
 - 2 Morutiši wa gago o go ruta gore a ngwale bjang ka bothakga
 - 3 Morutiši wa gago o go ruta gore a ngwale bjang ka bothakga
 - 4 Morutiši wa ka o nruta gore ke ngwale bjang ka bothakga
 - 5 His teacher teaches him how to write neatly.
 - 6 Morutiši wa bona o ba ruta gore ba ngwale bjang ka bothakga
- 9 Laela barutwana gore ba ntšhe dikryone ba swaye mošomo wa bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Afrika Borwa ya mang le mang**.
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala hlaloso ya boitsebišo ya gago.

MOŠOMO: Ngwala hlaoloso ya mafoko a 10 go ba le seabe go puku ya phaphoši ya sehlogo se: Boitsebišo ba rena.

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke ihlalošitše?
- 2 Naa temana ya ka e ka ga nna fela?
- 3 Naa ke ngwadile mafoko a 10?
- 4 Naa mantšu kamoka a peletilwe ka tsela ye e nepagetšego ?
- 5 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 6 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka leswaodikga le le nepagetšego

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.

- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetse go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetso ya go phošolla go barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebeledisa lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlopha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphoso tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tšeo diphošollwa bjang.

2 Lewedi 2020

Boitsoeliso ba ka: Kakanywa

Go nabe dikamoko tšeo ntsohi toanka. Ke Moafrika Bonwa. Ke bobela Sezuku. Lapa leoo le tšwa motsoaneng wa Moingya kwa Kwazulu Natal. Ke nabe lala le begolo. Ka moka ne badumedi. Setoa oa bohlokwa ke ka toela yea ne ketekago mebetlo ya go fapana ya setoa. Kamoko ya boitsoeliso bjanka e bohlokwa kudu ka yonke mebetlo e mentsohi ya nena e dinwa ka setoa gomme de de dina gone ne kgethege. Boitsoeliso bjanka bo kgethegibe kudu go na.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ie**
- 2 Bitša lentšu: **dieta**
- 3 Arogantšha lenšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**d/-/ie/-/t/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo o tee wa lentšu: /**d/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi o tee wa lentšu: /**ie/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**t/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo o tee wa lentšu: /**a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **dieta**
- 9 Laetša ka go šupetša le go kopanya medumo go bopa lentšu: /**d/-/ie/-/t/-/a/** = **dieta**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /**die/**
- 11 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /**ta/**
- 12 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**die/-/ta/** = **dieta**

RE A DIRA...

- 1 Bitša modumo: **ai**
- 2 Bitša lentšu: **maitišo**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /**m/**
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /**ai/**
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /**t/**
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bone mo lentšung le? /**i/**
- 7 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bohloano mo lentšung le? /**š/**
- 8 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /**o/**
- 9 Kgopela barutwana go aroganya lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**m/-/ai/-/t/-/i/-/š/-/o/**
- 10 Ngwala lentšu mo letlapeng: **maitišo**
- 11 Laela barutwana go kopantšha medumo ya lentšu mmogo le wena: /**m/-/ai/-/t/-/i/-/š/-/o/** = **maitišo**
- 12 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /**ma/**
- 13 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /**it/**
- 14 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa borarosa lentšu?: /**i/**
- 15 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bofelolo sa lentšu?: /**šo/**
- 16 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /**ma/-/it/-/i/-/šo/** = **maitišo**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a ie, ai**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaladi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **Dienywa**
 - 2 **Dieta**
 - 3 **Fiel**
 - 4 **Fielang**
 - 5 **Aina**
 - 6 **Maitišo**
 - 7 **Maikutlo**
 - 8 **Maikemišetšo**
 - 9 **Maikarabelo**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
- 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
- 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
- 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

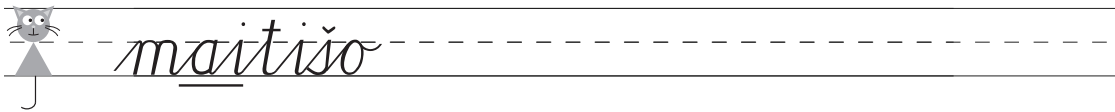
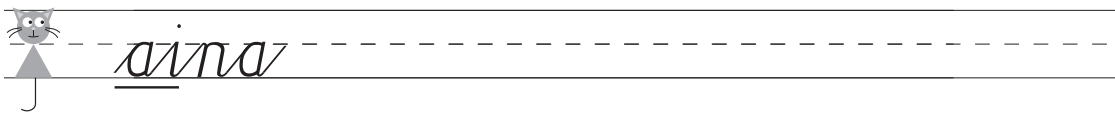
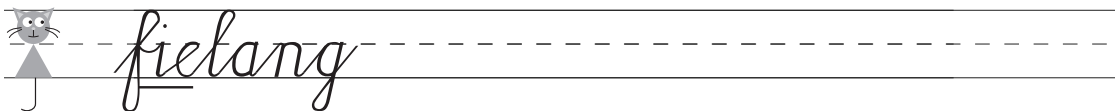
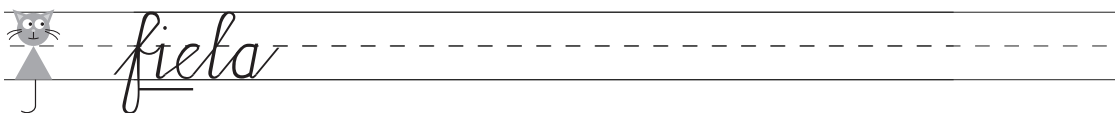
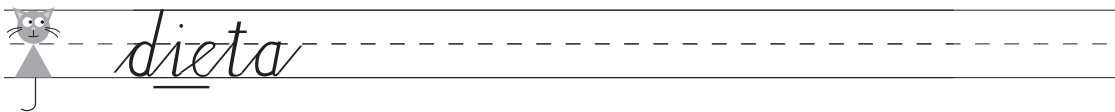
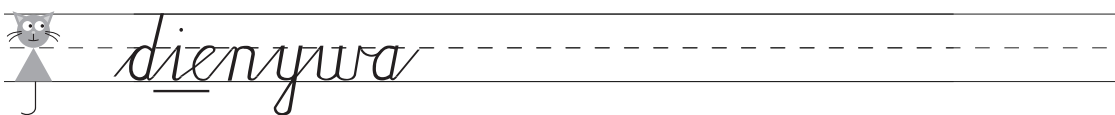
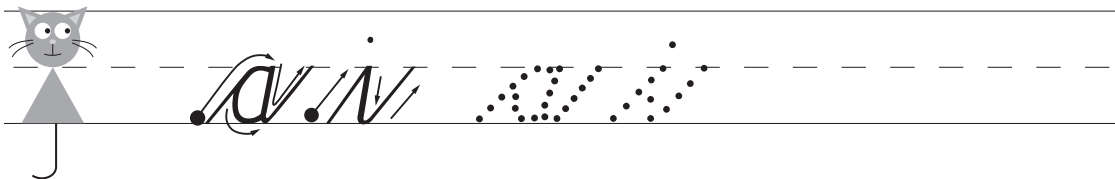
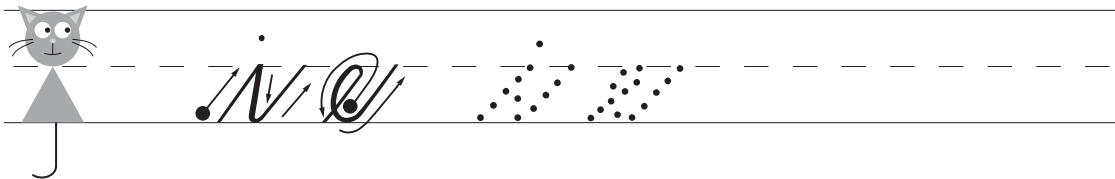
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **ie, ai**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leletere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere/maletere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

maikutlo

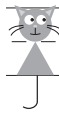
maikemišetšo

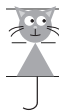
maikarabelo

Malome o reka dieta

le dienywa.

Ba bone maina a bona

pampiring.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Afrika Borwa ya mang le mang.</p> <p>Batho bao ba dulago Afrika Borwa ba na le badimo le meloko ye e tšwago dinageng tše ntši tša go fapana. Naga ye nngwe yeo batho ba Afrika Borwa ba tšwago go yona ke Burundi. Batho ba bantši ba tlogile Burundi ba tšhaba ntwae yeo e tšerego mengwaga e Burundi ke naga e nnyane kua Afrika Bohlabela. Motsemogolo ke Bujumbura. Polelo e kgolo e bolelwago e bitšwa Kirundi. Moropa wa Karyenda ke moropa wa setšo go tšwa Burundi. Meropa ye e ralokwa meletlong ya bohlokwa bjalo ka umuganuro (moletlo wa mabelethoro) le meletlo e mengwe ye e kgethegilego.</p>	<p>Le gopola gore tabakgolo ya rena beke ye ke boitsebišo? Boitsebišo bja rena ke boleng, mekgwa le ditumelo tše di re botšago gore re ke rena bomang.</p> <p>Ke kgona go kamaka gore kanegelo ye e ka be e le ka ga moanegwa wo boitsebišo bja gagwe bo lebanego le Burundi ka baka la tshedimošo ye!</p>
<p>'E šetše e nyakile go ba Letšatši la Bohwa. Gosasa re tla keteka ditšo le ditlwaelo ka moka tša rena mono Afrika Borwa!' Mna Dube a bega. 'Naa ke tlwaelo efe ye e kgethegilego go tšwa setšong sa gago?'</p> <p>Ithabeleng o ile a emiša seatla sa gagwe. 'Ke rata ge e le moletlo wo o kgethegilego gomme nna le mma re apara seshoeshoe!' a realo.</p> <p>'Oo! Ke rata mmimo wa Indlamu go tswa setšong sa gešo,' Funani a goeletša.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore bana ka phapošing ba thakgetše go abelana ditšo tše ba di ratago. Ditšo tše ke karolo ya bohwa bja bona.</p>
<p>Olivier o ile a dula setulong a homotše. O ile a nagana ka meropa ya Karyenda yeo banna ba bego ba e bapala meletlong ya Bujumbura. 'Ke akanya ge eba ke dumeletšwe go keteka tlwaelo yaka ya Burundi ka Letšatši la Bohwa?' a nagana.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore bohwa ba Olivier ke bja Burundi. Ga a tseba ge ekaba o dumeletšwe go keteka karolo ye ya boitsebišo bja gagwe ka Letšatši la Bohwa.</p>
<p>Tšhipi e ile ya lla mafelelong a letšatši. 'Le se le bale go apara sengwe go tšwa ditšong tša lena gosasa go keteka ditlwaelo tšohle tša rena mo Afrika Borwa!' Mna Dube a bega.</p> <p>'Naa ke dumeletšwe go apara pagne ya ka?' Olivier a akanya.</p>	<p>Ke akanya ge eba Olivier o tla tšea sephetho sa go apara sengwe se se bontšhago bohwa bja gagwe ba Burundi goba aowa?</p>
<p>Olivier o ile a tshwenyega ka ga diaparo tša Letšatši la Bohwa go fihla nako ya go robala.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Bošego bjoo, Olivier a lora ka phapoši ya gagwe ka Letšatši la Bohwa. Bana ka moka ba be ba apere diaparo tša bona tša setšo. Eupša yena o be a lebega a fapana le mongwe le mongwe. O be a eme mo gare ga phapoši mola o mongwe le o mongwe a mo šupa gomme a mo sega.</p> <p>'Ke eng seo?' Ithabeleng a khwekhweila.</p> <p>'Seo ga se sa Afrika Borwa!' Funani a goeletša.</p> <p>'Olivier ga se wa mo!' Mna Dube a bega.</p>	<p>Mmalo! Ke kamaka gore Olivier o tshwenyegile kuudu ka seo ba bangwe ba tlogo se nagana ge a ka apara diaparo tša setšo sa gagwe sa Burundi. Ke nagana gore o tshwenyega gore ba bangwe ba tla re ga se moAfrika Borwa wa mmakgonthe.</p>
<p>Toro ya Olivier e ile ya kgaotšwa ke tatagwe a mo šikinya ka boleta.</p> <p>'Olivier, ke nako ya go ya sekolong!' Mna Buyoya a realo.</p> <p>'Ga ke nyake go ya sekolong lehono,' Olivier a araba.</p> <p>'Ka lebaka la eng, molato ke eng?' Mna Buyoya a botšiša.</p> <p>'Lehono ke Letšatši la Bohwa kua sekolong. Mna Dube o re boditše gore re apare sengwe go keteka setšo sa arena mo Afrika Borwa. Eupša ga ke na setšo sa Afrika Borwa,' a realo.</p> <p>'Gabotse o ka no se be le setšo sa Afrika Borwa, eupša o na le setšo sa bohwa se se kgethegilego. Letšatši la Bohwa le ka ga go keteka ga MaAfrika Borwa ka moka – gomme seo se akaretša MaAfrika Borwa a ditšo ka moka!' Mna Buyoya a realo ka bolete.</p> <p>'Ema mo!' a realo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Olivier ga a tsebe gore a apare eng ka gore setšo sa gagwe ga se sa mo Afrika Borwa. O tshwenyega gore setšo sa gagwe ga se na maswanedi mo Letšatšing la Bohwa la Afrika Borwa.</p>
<p>Tatago Olivier o ile a boa ka phapošing ka pagne ya kgale gomme a thuša Olivier go apara. 'Bjale o bonala o loketše go bapala moropa wa gago wa Karyenda!' Mna Buyoya a realo.</p>	
<p>Olivier o ile a bogela seaparo sa gagwe sa setšo sa Burundi mo seiponeng. Eupša myemyelo ya gagwe e ile ya tloga ka pela. 'Go tla ba bjang ge mongwe a ka re ga ke na maswanedi?' a tshwenyega.</p> <p>'Gona o tla ba botša gore Afrika Borwa ke ya rena ka moka. O ikgantšha go ba MoAfrika Borwa wa go ba le bohwa bja Burundi!' Mna Buyoya a goeletša.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Mna Buyoya o nyaka Olivier a tsebe gore a ka kgona go ikgantšha ka bobedi boitsebiša ba gagwe bja Burundi le bja mono Afrika Borwa.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Olivier o ile a lebelela go dikologa ge a tsena ka phapošing ya gagwe. A ikemišetša go šupiwa le go segiwa. O ile a boeletša seo tatagwe a mmoditšego ka hlogo: 'Afrika Borwa ke ya rena ka moka. Ke ikgantšha go ba MoAfrika Borwa wa go ba le bohwa bja Burundi.'</p>	<p>Ke nagana gore maitemogelo a thuša Olivier go kwešiša gore go lokile go ba le dilo tše ntši tše e lego karolo ya boitsebišo bja gago.</p>
<p>Eupša ga go yo a ilego a re Olivier ga a na maswanedi.</p> <p>'Mmallo! Ke rata seaparo sa gago,' lthabeleng a realo.</p> <p>'Ke nyaka go ithuta ka bohwa bja gago!' Funani a realo.</p> <p>'Bohwa ka moka ba rena bo na le maswanedi mo!' Mna Dube a bega.</p>	<p>Ke kamaka go tšwa go maitemogelo a Olivier gore go k aba bothata ge o kwa eke boitsebišo bja gago bo fapana le bja mang le mang!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa balapa la Olivier ba tšwa kae?</p>	<p>Ba tšwa Burundi.</p>
<p>Naa balapa la Olivier ba dula kae bjale?</p>	<p>Bjale ba dula mo Afrika Borwa.</p>
<p>Ke ka lebaka la eng Olivier a be a sa nyake go ya sekolong?</p>	<p>Dikarabo tše kgonegago</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o be a nagana gore Letšatši la Bohwa le ketekwa ke ditšo tše itšeng fela. • Ka lebaka la gore o be a sa tsebe ge a ka kgona go apara sengwe go tšwa setšong sa gagwe sa Burundi. • Ka lebaka la gore o be a kwa eke ga a na maswanedi. • Ka lebaka la gore o be a tšhaba gore bana ba bangwe ba tla dira metlae ka yena goba ba mmotšha gore ga a na maswanedi.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - setšo
 - ka setšo
 - bohwa

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga ke swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Ebile nka se swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Go no swana le wena	<i>Šupa mogwera</i>
O kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga go yo a swanago le wena	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ka moka re kgethegile!	<i>Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgotela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Boeletša Medumo, Go Kopanya Le Go Aroganya

KE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: io**
- 2 Bitša lentšu: **pshio**
- 3 Arogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /p/-/s/-/h/-/io/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /p/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /s/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /h/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /io /
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **pshio**
- 9 Laetša ka go šupetsa le go kopanya medumo go bopa lentsu: /p/-/s/-/h/-/io/= **pshio**
- 10 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /pshio/
- 11 Dira tšhupetšo o šupa le go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /pshio/ = **pshio**

RE A DIRA...

- 1 **Bitša modumo: ei**
- 2 Bitša lentšu: **leina**
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mathomo o tee mo lentšung le? /l/
- 4 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa bobedi o tee mo lentšung le? /ei/
- 5 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa boraro mo lentšung? /n/
- 6 Botšiša barutwana: Naa ke modumo ofe wa mafelelo o tee mo lentšung le? /a/
- 7 Kgopela barutwana go aroganya go ba o ikemetšego o nnoši: /l/-/ei/-/n/-/a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **leina**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo mo lentšung mmogo le wena: /l/-/ei/-/n/-/a/= **leina**
- 10 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa mathomo sa lentšu?: /lei/
- 11 Botšiša barutwana: Naa ke senoko sefe sa bobedi sa lentšu?: /na/
- 12 Botša barutwana go kopantšha dinoko go bopa lentšu: /lei/-/na/ = **leina**

O A DIRA...

- 1 Botša barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo: **mantšu a a io, ei**
- 2 Sa go latela, botša barutwana go ngwala dinomoro 1-5 ka thoko ga mothaldi o mo khwibidu.
- 3 Bitša mantšu a a latelago:
 - 1 **pshio**
 - 2 **tšhiololo**

- 3 **dipshio**
 - 4 **pshiong**
 - 5 **Leino**
 - 6 **Leina**
 - 7 **Beile**
 - 8 **Reile**
 - 9 **Leinong**
- 4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu kgauswi ga nomoro ye e nepagetšego, gomme ba thalelele modumo o nepišitšwego mo lentšung le lengwe le le lengwe.
 - 5 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwala mantšu ao a nepagetšego mo letlapeng, gomme o thalelele modumo o nepišitšwego.
 - 6 Botša barutwana go swaya mošomo wa bona ka dikryone.
 - 7 Botša barutwana gore tla ithuta gore modumo o, o ngwadiwa bjang ka MOTHIKITO mo thutong ye e latelago.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

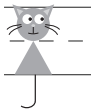
Metsotso e 15

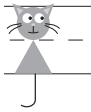
Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko ka mothikitho

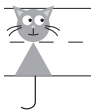
- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane ka mothikitho: **io, ei**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere/maleterere le mafoko mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo o nepišitšwego mo mantšung/mafokong ao a ngwadilwego.

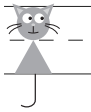
 n *o*

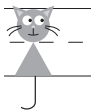
 o *n*

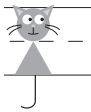
 pshio

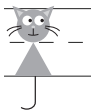
 tshiololo

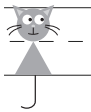
 dipshio

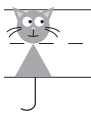
 pshiong

 leino

 leina

 beile

 reile

 leinong

 Tshiololo e bolawa ke pshio.

 Leino la sesi le tšwele.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala hlaloso ya boitsebišo ya gago.

MOŠOMO: Ngwala hlaloso ya mafoko a 10 a go ba le seabe go puku ya phaphoši ya sehlogo: Boitsebišo ba rena.

FREIMI YA GO NGWALA:

Gona le karolo tše dintši tša ka.

Ke na le...

Ke bolela...

Setšo sa ka ke...

Setlwaedi sa rena sa bohlokwa ke...

Karolo ye ya boitsebišo ya ka e bohlokwa ka lebaka la gore...

Boitsebišo ba ka ke...

Hlalosa gore barutwana ba ka šomiša dikarolo tša freimi ya go ngwala tseo di tlogo go ba thuša. Ba ka beakanya mathomo a mafoko ka tsela yeo e le go gore a ka ba thuša!

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa wa gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: : ... **Boitsebišo**
- 3 Botša barutwana go ngwala ka go ngwala ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo,sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana bana le nako, ba ka thala seswantšho ka pela.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphelele tša bona.
- 2 Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3 Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Beakanya mošomo wa barutwana ka gare ga puku ya phaphoši. Kgonthišiša gore puku e dula e le gona mo sekhutlwaneng sa go bala gore barutwana ba kgone go e bala.

9 lewedi 2020

Boitsoeliso ba Bongibe

Go nabe dikamoko tše ntšhi tšanka. Ke Moafninka Bonwa. Ke bobeta Sezuku. Lapa lešo le tšwa motsoaneng wa Moinga kua Kwazuku Natank. Ke nabe lapa le begoko. Ka moka ne badumedi. Setšosa bohokwa ke katobela yeo ne ketekago mebetlo ya go fapana ya oetšo. Kamoko ya boitsoeliso tjanka e bohokwa kudu ka gone mebetlo e mentšhi ya wena e dinwa ka oetše gomme de de dina gone ne kgethege. Boitsoeliso tja ka bo kgethegibe kudu go ma.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Fetoša Ditlhaka

KE A DIRA...

- 1 Hlalosa gore lehono, re tla itlwaetša go lebelela diphapanonyana mo mantšung. Se se ka re thuša go ba babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **fiela, fielang**
- 3 Šupetša barutwana go hwetša phaphano, bjalo ka: **fiela, fielang**
- 4 Hlalosa phapano, bjalo ka: /**ang**/ le // medumo e a fapana, eupša se sengwe le se sengwe mo lentšung ga se sa fetošwa!

RE A DIRA...

KAROLO YA 1

- 1 Ngwala mantšu a a mabedi mo letlapeng: **leina, leino**
- 2 Botšiša barutwana: Naa mantšu a a mabedi a fapana ka eng?
- 3 Bitša gore a tle a thalele phapano magareng ga mantšu a mabedi, bjalo ka: **leina, leino**
- 4 Hlalosa phapano magareng ga mantšu a mabedi.

KAROLO YA 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu mo letlapeng: **leinong**
- 2 Botšiša barutwana: **Naa ke modumo ofe o tee wo re ka o fetošago mo lentšung le go bopa lentšu le lengwe le leswa?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana mo letlapeng, bjalo ka: **pshiong, diaparong, moepong, moaparong**

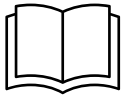
O A DIRA...

- 1 Ngwala lentšu le mo letlapeng: **fiela**
- 2 Laela barutwana go bopa mantšu a mangwe a mantši go ya ka mo ba ka kgonago ka gona, ba fetoša modumo o tee mo lentšung.
- 3 Mafelelong biletša barutwana kamoka letlapeng gore ba ngwale le lengwe la mantšu a bona.
- 4 Lebelediša mantšu kamoka ga ona, gomme o hlalose gore ke modumo ofe wo o fetošitšwego.
bela, bebela, imbela, lbela, bolbela

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Afrika Borwa ya mang le mang.</u></p> <p>Batho bao ba dulago Afrika Borwa ba na le badimo le meloko ye e tšwago dinageng tše ntši tša go fapana. Naga ye nngwe yeo batho ba Afrika Borwa ba tšwago go yona ke Burundi. Batho ba bantši ba tlogile Burundi ba tšhaba ntwaga yeo e tšerego mengwaga e Burundi ke naga e nnyane kua Afrika Bohlabela. Motsemogolo ke Bujumbura. Polelo e kgolo e bolelwago e bitšwa Kirundi. Moropa wa Karyenda ke moropa wa setšo go tšwa Burundi. Meropa ye e ralokwa meletlong ya bohlokwa bjalo ka umuganuro (moletlo wa mabelethoro) le meletlo e mengwe ye e kgethegilego.</p>	<p>Ke gopola gore boitsebišo bja Olivier ke bja mo Afrika Borwa le Burundi. Se se dira gore Letšatši la Bohwa le mo gakantšhe. Re tla nagana ka se ge re bala lehono.</p>
<p>'E šetše e nyakile go ba Letšaši la Bohwa. Gosasa re tla keteka ditšo le ditlwaelo ka moka tša rena mono Afrika Borwa!' Mna Dube a bega. 'Naa ke tlwaelo efe ye e kgethegilego go tšwa setšong sa gago?'</p> <p>Ithabeleng o ile a emiša seatla sa gagwe. 'Ke rata ge e le moletlo wo o kgethegilego gomme nna le mma re apara seshoeshoe!' a realo.</p> <p>'Oo! Ke rata mmimo wa Indlamu go tswa setšong sa gešo,' Funani a goeletša.</p>	<p>Olivier o na le setšo se a ikgantšhago ka sona, eupša ga se tšwe mo Afrika Borwa. Ke akanya ge eba ke ka fao a sa abelanego selo.</p>
<p>Olivier o ile a dula setulong a homotše. O ile a nagana ka meropa ya Karyenda yeo banna ba bego ba e bapala meletlong ya Bujumbura. 'Ke akanya ge eba ke dumeletšwe go keteka tlwaelo yaka ya Burundi ka Letšatši la Bohwa?' a nagana.</p>	<p>Ke kamaka gore Olivier o rata setšo sa gagwe ebile o ikgantšha ka sona – eupša o tshwenyega gore ga se a lokela phaphoši ya gagwe ya Afrika Borwa.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Tšhipi e ile ya lla mafelelong a letšatši. 'Le se lebale go apara sengwe go tšwa ditšong tša lena gosasa go keteka ditlwaelo tšohle tša rena mo Afrika Borwa!' Mna Dube a bega.</p> <p>'Naa ke dumeletšwe go apara pagne ya ka?' Olivier a akanya.</p>	<p>Olivier ga se fela moBurundi – ke yena moAfrika Borwa gape. Setšo sa gagwe se tšwa Burundi. Ke kamaka gore Olivier o kwa a gakanegile ka ga seo Letšatši la Bohwa e lego sona go yena.</p>
<p>Olivier o ile a tshwenyega ka ga diaparo tša Letšatši la Bohwa go fihla nako ya go robala.</p>	
<p>Bošego bjoo, Olivier a lora ka phapoši ya gagwe ka Letšatši la Bohwa. Bana ka moka ba be ba apere diaparo tša bona tša setšo. Eupša yena o be a lebega a fapana le mongwe le mongwe. O be a eme mo gare ga phapoši mola o mongwe le o mongwe a mo šupa gomme a mo sega.</p> <p>'Ke eng seo?' Ithabeleng a khwekhweila.</p> <p>'Seo ga se sa Afrika Borwa!' Funani a goeletša.</p> <p>'Olivier ga se wa mo!' Mna Dube a bega.</p>	<p>Olivier wa batho o ba le toro ka ga Letšatši la Bohwa. Ke kamaka gore o tshwenyegile kudu ka moo boitsebišo bja gagwe bo tselanago ebile o ba le toro e mpe. Ke kamaka gore o tshwenyega kudu ka go ba le maswanedi</p>
<p>Toro ya Olivier e ile ya kgaotšwa ke tatagwe a mo šikinya ka boleta.</p> <p>'Olivier, ke nako ya go ya sekolong!' Mna Buyoya a realo.</p> <p>'Ga ke nyake go ya sekolong lehono,' Olivier a araba.</p> <p>'Ka lebaka la eng, molato ke eng?' Mna Buyoya a botšiša.</p> <p>'Lehono ke Letšatši la Bohwa kua sekolong. Mna Dube o re boditše gore re apare sengwe go keteka setšo sa arena mo Afrika Borwa. Eupša ga ke na setšo sa Afrika Borwa,' a realo.</p> <p>'Gabotse o ka no se be le setšo sa Afrika Borwa, eupša o na le setšo sa bohwa se se kgethegilego. Letšatši la Bohwa le ka ga go keteka ga MaAfrika Borwa ka moka – gomme seo se akaretša MaAfrika Borwa a ditšo ka moka!' Mna Buyoya a realo ka bolete.</p> <p>'Ema mo!' a realo.</p>	<p>Tatao Olivier o thuša Olivier go kwešiša gore ke moAfrika Borwa le moBurundi – ga se a swanela go kgetha magareng a boitsebišo bjo. Se se swanetše go dira gore Olivier a imolloge.</p>
<p>Tatago Olivier o ile a boa ka phapošing ka pagne ya kgale gomme a thuša Olivier go apara. 'Bjale o bonala o loketše go bapala moropa wa gago wa Karyenda!' Mna Buyoya a realo.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Olivier o ile a bogela seaparo sa gagwe sa setšo sa Burundi mo seiponeng. Eupša myemyelo ya gagwe e ile ya tloga ka pela. 'Go tla ba bjang ge mongwe a ka re ga ke na maswanedi?' a tshwenyega.</p> <p>'Gona o tla ba botša gore Afrika Borwa ke ya rena ka moka. O ikgantšha go ba MoAfrika Borwa wa go ba le bohwa bja Burundi!' Mna Buyoya a goeletša.</p>	<p>Ke kamaka gore Olivier o rata seaparo sa gagwe ka gore o a myemyela ge a bona ponagatšo ya gagwe. Eupša o sa tshwenyegile ka ga seo ba bangwe ba tlogo se nagana.</p>
<p>Olivier o ile a lebelela go dikologa ge a tsena ka phapošing ya gagwe. A ikemišetša go šupiwa le go segiwa. O ile a boeletša seo tatagwe a mmoditšego ka hlogo: 'Afrika Borwa ke ya rena ka moka. Ke ikgantšha go ba MoAfrika Borwa wa go ba le bohwa bja Burundi.'</p>	<p>Tatago Olivier o thuša Olivier go kwa a ikgantšha ka boitsebišo bja gagwe.</p>
<p>Eupša ga go yo a ilego a re Olivier ga a na maswanedi.</p> <p>'Mmalo! Ke rata seaparo sa gago,' lthabeleng a realo.</p> <p>'Ke nyaka go ithuta ka bohwa bja gago!' Funani a realo.</p> <p>'Bohwa ka moka ba rena bo na le maswanedi mo!' Mna Dube a bega.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore bomphato ba Olivier le morutiši wa gagwe ba mo dira gore a kwe a amogegile ka phapošing ya gagwe. Se e swanetše goba e le kimollo e kgolo!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa bohwa bja Olivier ke bofe?</p>	<p>Bohwa bja gagwe ke bja Burundi.</p>
<p>Naa go diregile eng torong ya Olivier?</p>	<p>Mongwe le mongwe o be a dira metlae ka yena / Mongwe le mongwe o be a mo šupa a mo sega / Morutiši wa gagwe a mmošša gore ga a na maswanedi.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng ge Olivier a apere pagne ya gagwe go ya sekolong?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore bohwa bja gagwe ke bja kua Burundi ka fao o apere pagne ka Letšatši la Bohwa. • Ka lebaka la gore morutiši wa gagwe o boditše barutwana go apara sengwe go tšwa setšong sa bona ka Letšatši la Bohwa. • Ka lebaka la gore pagne ke seaparo sa go tšwa setšong sa gagwe. • Ka lebaka la gore tatagwe o mo thušitše go kwešiša gore Letšatši la Bohwa ke la go keteka bohwa ka moka bo fapanego mo Afrika Borwa. • Ka lebaka la gore o lemogile gore a ka kgona go ikgantšha ka boitsebišo bja gagwe le setšo sa bohwa le ge se sa tšwe mo Afrika Borwa.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatsa, Hlaloša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go tšwa
 - moletlo
 - leloko

Mantšu	Ditiro
Ke kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga ke swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Ebile nka se swane le motho	<i>Laetša go gana ka monwana wa mogogorupa</i>
Go no swana le wena	<i>Šupa mogwera</i>
O kgethegile!	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ga go yo a swanago le wena	<i>Bea letsogo kgareng</i>
Ka moka re kgethegile!	<i>Phatlalatša matsogo o be o a bee kgareng</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 Kanegelo e ka ga...
 Selo se tee seo ke ithutilego ka kanegelo ke...
 Kanegelo e nyalelana le tabakgolo ya 'Boitsebišo' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

a	b	l
ei	io	ai
e	m	o
ie	tlw	tsw
i	d	u
ngw	thw	eo
p	r	n
ae	ui	au

TŠHUPETŠO

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA A DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO KAMAKA

SWANTSHIŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba matlakala ao a sego a ngwalwa, diphensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla ngwala le go thala ka gore naa maikutlo a moanegwa ke a fe le gore o nagana eng.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore o **kgetha bjang moanegwa le go kamaka gore ba nagana eng goba maikutlo ke a ma bjang**, go swana le: Olivier a dutše ka phaphošing a nagana go bana ba bangwe ba tla apara eng ka Letšatši la bosetšhaba la Bohwa ba rena. Ga a tsebe gore o swanetše go dira eng!
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Modise a dutše tsekeng, a lealea ka phaphošing.
- 5 Somiša tshupetšo go tlatša pudulo ya kakanyo, tshwantšhetšo le lefoko goba mafoko a mabedi ka gare, bjalo ka: Ke a akanya ge eba motho o mongwe o nale maikutlo a go swana le a ka?
- 6 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla kgetha le go kamaka gore ba nagana eng goba maikutlo a bona ke afe.
- 7 Kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 8 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa ba bolele**, le go abelana ka tshwantšhetšo le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

